

DEFENSIO
ARNALDINA
SIVE
ANALYTICA
SYNOPSIS
LIBRI DE CORREPTIONE ET GRATIA,

(Quæ ab Arnaldo Doctore Sorbonico edita est an. 1644.) ab omnibus reprehensorum vindicata calumniis.

Fabricatores mendacii & Cultores perversorum Dogmatum utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes. Job 13. 4.

ANTVERPIÆ,
Ex Officina G *** S ***

M D C C.

AUCTORIS

AD AMICUM

PRÆFATIO.

CUM ego & familiares mei nuper in Bibliothecam tuam commentandi causâ, ut assolet, venissemus; multa te judice & arbitro de rebus Theologicis nostro more disputavimus. Nam ut Theologiam, tum excellentiâ rerum maximarum in quibus versatur, tum majestate & copiâ fontium ex quibus depromitur, disciplinarum omnium gravissimam unicè

diligis, totuſque ex eâ pendes; ſic non alia apud te quàm Theologica tractari pateris: & ſi quis nonnumquam ex præſcriptis finibus excedens in alienos excurrit, ſtatim admones & revocas, ratus Religionis Chriſtianæ ſcientiam Theologo Chriſtiano ſufficere; cæteras plerúmque vel noxias eſſe, vel inutiles.

Diſputationem noſtram aperuit Auguſtinianum gratiæ primi hominis & noſtræ diſcrimen. Quæ prima quæſtio petita maximè ex Auguſtini libro de Correptione & gratiâ mox adduxit alteram de Arnaldinâ Synopſi, ſive Analyſi, ut jam appellari ſo-

let, & nos deinceps appellabimus; in quâ tam dilucidè exponitur tota libri præstantissimi series & Augustinianæ doctrinæ ratio, ut sub uno velut aspectu posita, vel à rudioribus intelligi facillimè possit. Eximiam Analysim, ut à nobis observatum est, Benedictini ante annos novem exemplaribus nonnullis libri de Correptione & gratiâ præfixerant: ob iniquas certorum hominũ molitiones postea, ne quem offenderent, detraxerunt. Sed hîc accidit quod in aliis id generis experiri solemus; ut quæ gratiæ, non veritati tribuuntur, pessimè succedant. Exortus enim est Abbas nes- *Tomo x. novæ Editionis August.*

cio quis Germanicus; qui neque de veritate laborans, neque veteris beneficii mémor, Benedictinos Janseniani criminis reos citaret, cùm ob alia nonnulla, tum maximè propter Arnaldinam Synopsim, quam nullâ auctoritate hactenus vel Episcopali, vel Pontificiâ notatam cum isti ab inimicorum calumniis vindicare & tueri debuissent, ut prioris ignaviæ notam deleret fortis, licet sera defensio; vel timidè defenderunt, vel inimicis fœdè prodiderunt. Nos verò singula criminationis Germanicæ capita diligenter excussimus; & ego tanta facilitate dissolvi, ut ab omnibus

ummo consensu damnata sit & accusatoris audacia & lefensorum sive proditorum timiditas.

Quæstionem confectam rbitrabar, cum tu novum ccusatorem produxisti. Is ipse est qui nuper historiam quinque propositionum Jansenii vernaculè scripsit magis ad constituenda nostri sæculi commenta, quàm ad veritatem rerum gestarum explicandam. Nam quod in Analysi Deus, ut ab Augustino sæpe assertum est, solos electos salvos velle dicitur, hoc Anonymus reprehensor cum propositione Jansenii quintâ ridiculè confundit. Ergo cum locum in-

tegrum legiſſemus, ad voluntatem Dei de ſalute reprobatorum, quam & iſte, & Abbas Germanicus ad fidem Catholicam pertinere confidenter affirmant, converſa eſt oratio. Cumque multa à nobis eſſent in utramque partem diſputata; & ego voluntatem generalem pluribus tum Patrum, tum Theologorum ſententiis excluſiſſem; acceſſit novus Abbas uni ex noſtris cognitus, incognitus tibi, idéque quantùm ex ejus inceſſu, frontè, ſupercilio intelligebam, arrogantior. Ut admiſſus eſt, poſtulavit quænã inter nos verſaretur quæſtio. Tu expoſuiſti. Ille elato &

gravi ſupercilio voluntatem Dei generalem de ſalute omnium ac ſingulorum (in quo plùs etiam dicebat, quàm Germanus, & Anonymus) Fidei Catholicæ dogma eſſe pronunciavit, eamque & à Patribus univerſis, ut ab omnibus Theologis, ſemper admiſſam eſſe, & eos qui negaſſent hæreticorum loco ſemper habitos fuiſſe. Abbatis indoctiſſimi frontem mirabamur, tu perhumanè ut ſoles, dum hominem admones eum in diſputationibus noſtris morem conſtantiſſimè teneri, ut ſi quis affirmat, negatve aliquid, id vel ſolidis rationibus confirmet, vel certis Scripturarum, Pa-

trum, Theologorum testimoniis: ideoque, quoniam maximè quærebatur an voluntas generalis sit dogma Fidei Catholicæ, & tibi & nobis omnibus nihil jucundius accidere posse, neque ad morem nostrum accommodatius, quàm si ab eo Theologorum id affirmantium nomina proferantur: antequam accederet, diligenter evolutos esse libros & plurimorum, & doctissimorum, ex quibus pleríque palam & apertè voluntatem generalem excluderent; qui verò ad Fidem Catholicam pertinere eam diceret, adhuc repertum esse neminem: sic unâ quæstione temera-

rium Abbatem implicuisti, ut non tam deinceps disputare, quàm in vivos & mortuos furere visus sit. Nam Jansenianos, quorum propria non est hæc quæstio, crebrò appellavit & Lutheranos & Calvinistas Catholicis permixtos, qui re funditus sublatâ speciem Religionis externam profiteri videantur. Arnaldum imprimis insectatus est atrociter; multaque de gratiâ sufficienti ridiculè & inscitè jactans, nihil ad rem dixit. Declamabat adhuc, cum vocantibus tuis subitò discessisti, nec postea, ut puto, reversus es. Ego ut sensi orationem sensu vacuam, plenam convi-

tiis non minùs displicere cæteris qui aderant, quàm mihi: (alia enim & planè dissimilis est nostra disputandi ratio. Sic de re quavis loquimur ac disserimus, ut nec liceat quempiam lædere, nec temere vagari.) Patere, inquã, ô Abbas, te iterum admoneri & revocari ad caput quæstionis nostræ. Voluntatem DEI generalem de salute omnium ac singulorum, dogma Catholicæ Religionis esse affirmas; eosque qui negaverint, hæreticos ab omnibus Theologis summo consensu pronunciari. Nos equidem ut istorum nomina proferres, jam rogavimus; tu verò cum ad quæstionem ne-

cessariam respondere debuisses; nisi fortè ex tuo & paucorum vestrorum arbitrio Fidem Catholicam pendere existimas; in vivos & mortuos multa contumeliosè dixisti, viros, pace tua dixero, sapientium omnium judicio & clarissimos & doctissimos. Aut istos desine convitiis lacessere, aut Theologos idem sentientes quod tu sentis, profer. Et ego, inquit ille ferociùs, jam protuli, & iterum profero omnes. Plurimos antequam veniret, ut scis, evolveramus, & plerique erant adhuc explicati. Ergo, inquam, quoniam neminem excipis, istos lege. Res erit & laboris perexigui, & bre-

viſſimi temporis : nam loca in quibus noſtra quæſtio tractatur, notata reperies. Declamatori noſtro primum occurrit Scholaſticorũ princeps Lombardus. Arrepto codice prima verba palam recitavit, tum ſubitò obmuteſcens & vultu mutato cætera perlegit. Libro deinde abjecto excurrit in Pullum, in Petrum Pictavienſem, Anſelmum, Gregorium Ariminienſem, Cajetanum, Bannem, Eſtium, & Sylviũ. Ita autem perturbatus erat, & confuſus animo, ut librũ eumdem ſæpe ſumeret, & ſæpe abjiceret. Nos interea ridebamus; quod ut ipſe animadvertit: non hos, in-

quit, postulo, afferatur Vasques. Quoniam ad frangendam hominis audaciam hoc ferè unum desse sentiebam, protinus ad Vasquesium cucurri, duobúsque locis annotatis, in quorum altero voluntatem generalem ab Augustino, & à compluribus Theologis rejectam esse docet: in altero suam ipse sententiam de parvulis plerisque sine Baptismo morientibus interponit, librum explicatum obtuli. Quod reliquum erat spirituum lectione Vasquesianâ prorsus ablatum est; ut in vultu pallente, & in oculis errantibus, attonitisque legebamus. Cùm nihil aliud jam quæreret,

quàm quomodò elaberetur, voce demum ſubmiſsâ & humili petiit, quota eſſet hora: reſponſum eſt quintã dediſſe. Ecquid hic moror? inquit. Ecce, domi me expectant & Cardinales, & Epiſcopi. Mox feſtinus diſceſſit. Qui riſus eſſet omniũ interim, & poſteà fuerit, facilè judicas. Cum pauca iterum de quæſtione propoſitâ dixiſſemus, hortati ſunt omnes qui tum aderant plurimi, ut quæ pro Arnaldina Synopſi vel dixeram, vel dici poſſe obſervaveram, perſcriberem. Sic enim fore aïebant, ut eorum qui malis artibus infamant viri clariſſimi memoriam, reprime-

retur licentia & temeritas; & multorum qui rem non ſatis perſpexerant, judicia de Analyſi fortaſſe emendarentur. Ego quidem non invitus amicorum precibus parui. Sed dum præcipuos Patres ac Theologos percurro; liber quem perparvum fore exiſtimabam, ſic crevit, ut ne offendat moles, verear. Duo tamen ſunt, quæ me conſolantur, & quæ apud æquos judices, ut ſpero, valebunt. Primum eſt, me nihil dixiſſe quod non pertineat ad quæſtionem propoſitam: alterum, res graviſſimas, quas tractavi, paucis defendi non poſſe. Cum aliquod Theologiæ dogma

conſtituitur; vel nova quædam recentium Theologorum opinio refellitur, plura veterum teſtimonia proferenda ſunt, explicanda alia, quibus ad defenſionem erroris abutuntur adverſarii: neque omittenda eſt ſi qua difficultas interim occurrit, vel dubitandi ratio. Quæ omnia qui paucis conficere conantur, nec doctis ſatisfaciunt, nec rudibus. Oratio anguſtior, vel re non ſatis explicatâ iſtos non docet; vel idoneis deſtituta documentis illos non convincit.

Analyſis Arnaldinæ defenſionem binis partibus complexus ſum. In primâ de voluntate generali dixi

paulò uberiùs, quod gravissima sit quæstio, nec pluribus hodie Theologis satis perspecta esse videatur. In alterâ singulas Abbatis Germanici criminationes dissolvi. Et quoniam quo potissimùm idiomate uterer, mihi præscriptum nullomodò est, jure meo usus, Latinum adhibere malui, quàm vernaculum: tum quòd Analysis scripta sit Latinè, tum quòd res à nobis pertractatæ propriè pertineant ad Theologos, nec ab aliis intelligantur. Si & tibi qui disputationi nostræ præeras, & amicis nostris qui mecum actores fuerunt, satisfecero; me cæteris quoque

ſatisfeciſſe confidam, cum judicia veſtra doctioribus ſemper probari ſenſerim. Sin aliquid ad cauſæ optimæ defenſionem deeſſe vel judicas ipſe, vel amici noſtri, qui quod nos imparati diximus in primo congreſſu, probaverunt, volo ut tuo jure ſuppleas, aut amicum docilem admoneas. Vale.

DE NONNULLIS VOCIBUS, quæ in hoc opere uſurpantur, admonitio.

I*Nvidioſum & malè olens* Moliniſtæ *nomen penitus omittere conſtitueram, amice Lector, nec potui tamen ob verborum ſterilitatem & inopiam. Quapropter ne quid ſit in voce criminis, vel invidiæ, te imprimis admonendum eſſe exiſtimavi, ut quoties Moliniſtas nomino, non aliâ notione accipias, quàm primariâ, hoc eſt, pro iis tantummodò qui novas Molinæ de rebus ad gratiam pertinentibus opiniones ſectantur. Nam plures ideas uſus cõmunis cum iſto nomine conjunxit (quas ego pacis Chriſtianæ causâ prorſus reſpuo & à Lectoribus meis reſpui cupio) ut Moliniſta apud pleroſque idem omnino ſit, ac Theologus de gratiâ & morum regulis perversè ſentiens, fraudulentus, calum-*

niandiperitus artifex, & antiquæ traditionis, ut judiciorum Episcopalium contemptor. Ex quo fit ut si quem fortè Molinistam vocas, id probus quisque & doctus habeat injuriæ gravissimæ loco. Propterea maximè has omnes ideas quæ caritatem lædere possunt, removeri velim, si quando sectatores Molinæ Molinistas appellavi.

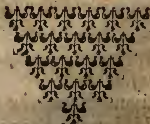
Janseniani *nomen, quo interdum utor, plurimùm olim habuit invidiæ & dedecoris, jam honorificum est. (Et hinc disce quanta sit vocabulorum inconstantia & mutabilitas.) Neque enim ut primùm eos designat qui propositiones quinque in sensu obvio probant. Nam qui probet notum est reperiri neminem: sed eos duntaxat qui prædestinationem gratuitam & gratiam per se efficacem tuentur: qui de regulis morum sentiunt cum Apostolis & Patribus; qui puriorem Ecclesiæ disciplinam acerrimè vindicant cum sanctio-*

ribus Episcopis: qui denique nova recentium Commenta respuentes Scripturam & Traditionem commendant, eisque semper inhærendum esse docent, Hunc demum Jansenistæ notionem peperit diuturna Molinistarũ contentio. Nam istis Doctos & pios omnes tametsi à sensu quinque Propositionum damnato alienissimos, tanquam Jansenistas, temere insectantibus idea Jansenismi prior sensim evanuit; & illæ omnes, quarum paulò antè mentionem fecimus, Molinismum infecerunt.

Antijanseniani vox ab Anonymo Historiæ 5. Propositionum scriptore nuper usurpata nondum obtinuit, quæ si non ab aliis auctoribus in publicos usus transferatur, eamdem brevi fortunam habitura est ac Molinistæ nomen.

Illud denique admoneo, ut quæ de Anonymo & Abbate Germanico, quamquam pro causâ moderatè, dicturus sum deinceps,

ad omnes & singulos Molinistas promiscuè accomodari nolim. Nullam enim sectam esse adeo perditam mihi facilè persuadeo, in quâ apud aliquos interdum non reperiantur fides & sinceritas.

DEFENSIO

ARNALDINA

SIVE

ANALYTICA SYNOPSIS.

LIBRI DE CORREPTIONE ET GRATIA,

(Quæ ab Arnaldo Doctore Sorbonico edita est an. 1644.) ab omnibus reprehensorum vindicata calumniis.

LIBER PRIMUS.

De voluntate generali.

CAPUT I.

An quæstio de Voluntate generali cum alterâ de Christi morte necessariò conjungatur.

VOLUNTATEM generalem eam intelligo, vel quæ ad singulorum hominum, vel ad aliquorum è reprobatis salutem pertineat: eam uno verbo quâ 1.

Quid sit Voluntas generalis

Deus vel singulos nemine excepto, vel certè alios, quàm electos salvos esse velit. *Singulos* dixi: nam omnes Deum salvos esse velle nemo negat propter auctoritatem Scripturæ certam & manifestam. Id unum quæritur, an vox, *omnes*, quam Apostolus *omnes* Deum salvos velle affirmans usurpavit, intelligenda sit de solis electis, an de singulis hominibus. Constat enim usitato more Scripturarum *omnes* non idem semper esse, ac *singulos*: istamque vocem latissimè patere, nec ullam exceptionem admittere, cum prima certis plerumque finibus contineatur.

II. Ex antiquis Theologis nemo voluntatem generalem ad Fidem pertinere existimavit.

Ex antiquioribus Theologis qui voluntatem Dei de omnium & singulorum salute generalem velut dogma fidei tueatur, reperi neminem. Aliqui è recentioribus parvi & obscuri nominis sic pro voluntate generali decertant; ut eam, quamquam hoc

apertè & planè non dicunt, ad Fidem Catholicam referre videantur.

Anonymus verò & Abbas Germanicus, quorum suffragia ob certissimum partium studium in disputationibus Theologicis minimè numerantur, aliquos saltem è reprobatis Deum salvos esse velle affirmant, idque Fide integrâ negari non posse definiunt. III.

III. Eam ad Fidem Catholicam pertinere, quinā censeant, & quomodò.

Cur angustioribus terminis ambo Fidem suam concluserint, fecit, ut conjicio, auctoritas Vasquesii, qui superiorum Theologorum omnium, ut ipse ait, consentientibus testimoniis fretus è pueris sine Baptismo morientibus plurimos Deum salvos esse nolle docet. Fortasse etiam decretum Innocentianum, in quo uno nituntur, latiûs non patere senserunt. Sic enim concipitur. *Quintam, Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omni-* IV.

IV. Cur aliquos tantummodò è reprobatis Deum salvos velle definiāt, non singulos.

nò hominibus mortuũ esse, aut sanguinem fudisse: quæ est propositio delata ad Pontificem Innocentiũ: *falsam, temerariam, scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit; impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus*. Quibus verbis Innocentius sententiam eorum, qui Christum pro omnibus ac singulis passum esse existimant, ab hæresi Semipelagianâ liberavit: contrariam nullomodò notavit: *fortè*, inquit Franciscus Macedo, in Libro de mente Summi Pontificis Innocentii X. circa
a P. 107. Propositiones Jansenii, [a] *respiciens ad Ecclesiam Lugdunensem, & Concilium Valentinum, & Lupum Servatum, ac illius temporis Catholicos Doctores, qui sanè dubitarunt an mortuus esset pro infidelibus, iis præsertim qui in pro-*

fundissimâ mersi barbarie parum certè à pecudibus distant, & ferino more vitam degunt... Quorum certè, multorum judicio, par pœne ac infantium, quibus applicari Baptisma non potuit, habenda est ratio.

Sin & istam quis decreto Innocentiano notatam, confixamque velit, sic ille concludere & argumentari necessariò debet. Quicquid non est Semipelagianus error, neque ut Semipelagianum notari potest, id necessariò habendum est ut dogma Fidei Catholicæ: Christum pro omnibus & singulis mortuum dicere, non est Semipelagianus error neque id velut Semipelagianum insectari & notare per decretum Innocentianum licet: ergo mors Christi oblata pro omnibus ac singulis habenda est necessario velut dogma Fidei Catholicæ; & quisquis hoc negat, is decreto Pontificio tan-

quā temerarius damnatur. Cum manifesta sit primæ propositionis falsitas, falsa quoque est & inanis conclusio.

Id ergo sentientes Anonymus & Abbas, ex Propositione damnatâ nihil aliud eliciunt, quam Christum saltem passum esse pro salute reproborum aliquorum. Cum enim damnata sit hæc Propositio: *Christus pro solorum Prædestinatorum salute mortuus est:* (Sic uterque decretum interpretatur) verum ergo est, id quod directè opponitur, Christum pro salute aliquorum minimè Prædestinatorum mortuum esse. Ex quo consequens esse putant, ut Deus aliquos è reprobatis salvos velit. Quamobrem Anonymus observationem Analysis Arnaldinæ velut hæreticam fixo & immutabili decreto damnavit. Rem paucis explico.

b 1 Tim. 2 4. Sententiam Apostoli; [b] *Deus vult omnes homines salvos fieri:*

quæ contentione hominum facta eſt percelebris, Auguſtinus in libro de Correptione & Gratiâ tam apertè ad ſolos electos trahit, accõmodatque, ut Abbas Germanicus Arnaldum, qui hoc annotavit in Analyſi, minimè auſus ſit propterea reprehendere, tametſi ad cauſam ſuam ſemper intentus & acer omnibus adverſariorũ voculis inſidiatur, neque ullam impune dimittit. Cæteroquin ipſe, non ſecus ac ſi eſſet ſupremus omnium controverſiarum judex, voluntatem Dei de ſalute reproborum [a] *Dogma eſſe fidei quod ab Eccleſia defenditur*, ſummâ poteſtate definit. Janſenianos, quòd negaverint; Benedictinos quòd in operibus Auguſtini nequaquam indicaverint, hæreticos eſſe & haberi jubet. Libelli perexigui paginæ pluſquam 30. in hoc uno argumento verſantur. Præmiſerat propoſitiones quinque à ſummis Pontificibus proſcriptas, ut

V. Analyſim. propter excluſam voluntatẽ generalem non auſus eſt reprehendere Abbas Germanicus.

a pag. 27. edit Colon.

novum fidei Dogma superioribus incognitum ad quintam pertinere lectores intelligerent.

VI. Reprehendit Anonymus in hist. 5. proposit.

Ut solet hominum audacia paulatim crescere, Anonymus historiæ Jansenianæ Scriptor, cujus antè facta est mentio, illud Analysis Arnaldinæ q. 4. n. 9. *De his etiam solis* electis *intelliguntur ejusdem Apostoli verba*, Deus vult omnes homines salvos fieri; *id est, omnes Prædestinatos, quia omne genus humanum in eis est; cum in utroque sexu, ex omni gente, gradu, ætate & conditione salventur. Quod si Deus omnes omnino homines vellet salvos fieri, omnes omnino salvarentur: quia volenti salvum facere nullum hominis resistit arbitrium*: cum propositione Jansenii quintâ confundit. *Nam cum exceptio*, inquit, b *sit generalis, Deus ac proinde Christus nullum unquam è reprobatis voluit ad gloriam æternam provehere.* Causam

b *Idem. pag. 473.*

pronunciati repetit ille ex perpetuo voluntatis Chriſti cum divinâ conſenſu. Verba hominis graviſſimè, ut ſolet, pronunciantis repreſentabo, ne cui fortaſſe videar imponere. c *Nemo ignorat has propoſitiones duas :* Chriſtus pro ſolorum Prædeſtinatorum ſalute mortuus eſt *: &* , Deus non alios vult ſalvos eſſe, quàm Prædeſtinatos ſive eos qui ſalutem reipsâ conſequuntur : *Idem hic omnino ſignificare ; quoniã Chriſti voluntas ſemper & in omnibus conſenſit cum divinã. Nullus quoque eſt Theologus qui neſciat utramque in unam hanc incidere :* media & auxilia, quæ ad ſalutem conſequendam ſufficiant, ſolis electis præparantur. *Nam Deum ſalutem velle, nihil eſt aliud quàm media ad ſalutem neceſſaria præbere.* Ex quo intelligitur, *media præparare, & præbere*, idem prorſus Anonymo videri. Sed in paucis verbis tot fere lapſus, quot ſententiæ. Præ-

c *Idem pag. 472.*

cipuos breviter indicabo.

VII. Ut propositionem Jansenii quintã eliciat ex verbis Arnaldi quomodò decretum Innocentianum interpretetur.

Ac primùm auctor, quisquis ille est, qui ut hæresis Jansenianæ reos faciat adversarios, verba quædam eorum ambigua sectari solet, dissimulat sententias, & proprium statum controversiæ, potest sisti in ipso limine. Ut ex propositione Arnaldinâ eliciat quintam propositionem Jansenii, verba decreti Innocentiani semper & pleno jure reddit; *pro salute solorum Prædestinatorum*: quod ij ex quibus historiam suam, verba ipsa sæpe expressit, jam fecerant dissimulantibus nec laborantibus adversariis; quoniam nihil id ad potissimum controversiæ de Christi morte caput pertinere videbatur. Neque enim quæsitum propriè est, an Christus pro salute reproborum passus rectè dici possit; sed quo sensu pro reprobis passus rectè vel dici, vel negari possit.

VIII. Certane sit

Quoniam autem tota Anonymi

accuſatio in hac unâ Decreti interpretatione nititur, quam nullâ ne leviſſimâ quidem ratione conſtituit, placet hominem hoc loco pauliſper ſiſtere: qui tametſi nos de Chriſto pro reproborum ſalute paſſo conſentientes habet, plus tamen ex decreto concludere non debuit, quàm verba per ſe & neceſſariò ſignificant. Anonymi interpretatio.

De Janſenii & quinque propoſitionum ſenſu per quadraginta annos acerrimè diſputatũ eſt: in eaque diſputatione, ut in pleriſque aliis, plus valuit partium ſtudium, quàm pax & veritas. Qui calumnioſis certaminibus delectabantur, propoſitiones damnatas ſic dilatare ſolebant, ſic ad omnia pro arbitrio fingere, ut hæreſis Janſenianæ calumniam non effugeret, quiſquis Theologiæ Molinianæ palam adverſaretur; quaſi capitalis ſit error nova Molinæ commenta reſpuere. Sed Innocentius XII. propoſitiones

quinque in sensu obvio damnatas esse declarans, ac gravissimè prohibens a *Ne in alios sensus* torquantur, *præter eum, quem verba ipsa per se se exhibent:* neve temere admittatur Jansenismi vaga & invidiosa criminatio, nec quisquam Jansenianus appelletur, nisi quem *legitimè constiterit aliquam ex quinque propositionibus docuisse;* litibus infinitis finem imposuit. Nam ut intelligamus quid in Jansenio damnaverit summus Pontifex, nihil necesse est Jansenium operosiùs excutere: quę inquisitio quàm implicata sit & difficilis, post diuturnas gravesque controversias jam omnibus notum esse debet. Id unum intuendum est quid propositiones damnatæ per se se significent: nec dilatandū, quòd Pontifex restrinxit, nec restringendum, quòd generatim enunciavit: nec verba loco movenda, ut alieni sensûs eliciantur, uno verbo spectanda est sola verbo-

a *In Decreto 28. Jan. 1694. & in Epistolâ ad Episcopos Belgii 6. Feb. 1694*

rum proprietas & connexio: quòd nullam vel perexiguam difficultatem habet. [b] *Cum ipsa experientia docuerit quòd non parum difficile sit quinque propositionum sensum à Jansenio intentum ex lectura libri Janseniani reperire: & econtra facile sit nosse quisnam quinque propositionum sit sensus obvius, quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt; ratio dictat ut si nosse velim quisnam sit ille sensus in quo quinque propositiones damnavit S. Sedes, & consequenter nosse velim quisnam sit dictus sensus obvius, & dictus sensus a Jansenio intentus; potiùs considerem, quisnam sit quinque propositionum sensus obvius quem ipsamet propositionum verba præ se ferunt, quàm examinem quisnam sit 5. propositionum sensus à Jansenio intentus.* Ergo quoniam jubet S. Pontifex, Theologique præeuntes demonstrant iter, sensum propositionis quintæ obvium scrutemur, & isne sit

b Auctor *Jansenismi historia brevis pag 131 & 132.*

quem pleno jure Anonymus ponit, non constituit, videamus. Sensus obvius ille est, ut jam admonui, quem exigit idiomatis cujusque proprietas, & usitata verborum significatio. Situm & ordinem verborum in oratione plurimùm valere notum est omnibus, eoque mutato sensum sæpe variari. Quin unica vox, ut variè componitur cum aliis, & ad unam refertur, aut ad alteram, diversos quoque ac dissimiles sensus ut plurimùm gignit. Sic in quęstione propositâ si particula, *duntaxat*, referatur ad subsequentem vocem, *Prædestinatorum*, decreti Pontificii sensus is est, quem Anonymus repræsentavit. Sin contrà referatur ad alteram, *salute*, quæ præcedit; sensus planè est dissimilis, quem sic exprimere possumus; *Pro solâ Prædestinatorum salute*. Quantùm autem ambo differant, vel rudior quisque sentit. Nam prior indicat Christũ

pro aliorum salute, quàm electorum mortuum esse; non item posterior, ex quo hoc unum conficitur quòd Arnaldus sæpe asseruit, nunquam negavit; Christum sanguinem pro solâ prædestinatorum salute non fudisse, verùm etiam pro justitiâ pluribus aliis impetranda, pro auxiliis quoque & beneficiis, quæ per mortem suam voluit reprobis quam plurimis obtinere, & revera obtinuit. Sensum hunc non refutavit neque indicavit Anonymus, quod necessarium tamen videbatur ne infirmari posset accusatio. Nam si quem linguæ latinæ usum habet, non ignoravit particulam, *duntaxat*, essè ejusmodi, ut in oratione Latinâ sequi soleat id ad quod pertinet, non præcedere. Non dicimus *duntaxat Germani vicerunt*, sed, *Germani duntaxat vicerunt*; & ita de cæteris. Quamobrem maximum est harũ propositionum discrimen, *Ger-*

mani duntaxat vicerunt; *Germani vicerunt duntaxat*, quarum prior significat solos Germanos vicisse; posterior victoriam eos reportasse, nihil amplius. Quod totum discrimen ex solo particulæ, *duntaxat*, situ pendet, quæ in primâ propositione refertur ad vocem, *Germani*; in alterâ ad vocem *vicerunt*, quæ proximè antecessit. Ergo juxta usum & proprietatem sermonis Latini, ut sensus Anonymi exprimatur, dicendum est: *pro prædestinatorum duntaxat salute*. Tum enim particula, *duntaxat*, cum vocabulo præcedenti *prædestinatorum* copulatur. Quoniam verò posita est in decreto, *Pro salute duntaxat prædestinatorum*, videtur consequens ut, *duntaxat*, pertineat ad vocem, *Salute*, quæ præcedit, ideoque sensus obvius sit is quem expressi, si spectatur usus linguæ latinæ, & sola verborũ significatio.
Si Christus pro solâ prædestina-

torum salute, aut, quod idem est, pro solis prædestinatis non est mortuus: sequitur eum esse mortuum pro pluribus reprobis, uno verbo, pro universis omnium temporum fidelibus, quibus & fidem & justitiam & auxilium gratiæ per mortem suam impetravit. Hoc verò Jansenius negasse visus est Romanis consultoribus iis, qui ejus sensum distinctè expresserunt. Extant omnium suffragia apud Wendrochium. E tredecim, nam totidem erant, quinque propositionem absolvunt, damnant octo. Ex istis tres tantummodò Jansenii sensum apertè nominãt, sicque exprimunt, ut Jansenius Christum pro solis prædestinatis passum credidisse videatur, nullomodò pro aliis. Unde is qui suffragia prior edidit, idemque Thomista, ut ex præfatione & observationibus liquet: *Si quæras* inquit, *quem sensum Jansenio tribuant qui ipsi videntur adversis*

Respondeo hunc esse, ut ex ipso pro solis prædestinatis Christus mortuus sit, & nullomodò pro reprobis. Ex quo consequens aïunt esse, nulli ne justo quidē adesse sufficientia media ad salutem. Cum ita Jansenii sensum acceperint illi, cur non damnaret Pontifex? Certè si in proprietate vocabulorum inhæreamus, expressit. Quo semel Anonymi fundamento everso vana & futilis est criminatio, quæ non magis Arnaldum, quàm Petavium petit; ut postea patebit, cum Petavianum de Augustini & aliorum Patrum doctrina judicium repræsentabo.

IX. In quo sita sit quæstio de morte Christi.

Cæterum id magis observavi ad patefaciendum stuporem hominis (qui in ipso accusationis suæ fundamento tam parum estfœlix ut si negamus quòd ab eo positum, minimè probatum est, ipse ultra progredi non possit) quàm quòd causæ necessarium videbatur. Neque enim cum de morte

Chriſti agitur, in eo ſita eſt quæſtio, an nullomodò Chriſtus pro reproborum ſalute paſſus ſit, aut paſſus dici poſſit; ſed an voluntate plenâ, efficaci, & conditionatâ reprobos ſalvos eſſe voluerit, eiſque media plenè ſufficientia obtinuerit, hoc eſt, quæ ejuſmodi ſint, ut aliis præterea ad ſalutem conſequendam non indigeant. Hic verus eſt quæſtionis ſtatus, quem Anonymus ſemper diſſimulavit; Pontifex non attigit, tametſi verba decreti Innocentiani, ut Anonymus intelligit, intelligantur. Aliud enim eſt dicereChriſtum pro ſalute reproborum aliquorũ paſſum; aliud quomodò paſſus ſit, conſtituere. Primum in modo loquendi, alterum in re eſt,quam Pontifex integram reliquit. Modus loquendi ſæpè eſt diverſus & mutabilis, cum res eadem manet. Sed de his pluſquam ſatis, videamus reliquos lapſus hominis.

X. Varii in paucis verbis Anonymi lapsus notantur.

» 2°. Nemo ignorat, inquit, has
» propositiones duas; *Christus pro*
» *solorũ prædestinatorum salute mor-*
» *tuus est*; &, *Deus solos electos vult*
» *salvos esse*, idem hîc omnino significare. Si idem omnino significant apud omnes; ergo qui unam concedit, negatve, is pariter necesse est ut concedat, aut neget alteram. Atqui sæculi IX. scriptores gravissimi, quorum postea testimonia proferam, alios Deum negant salvos velle, quàm electos; Christum tamen pro omnibus fidelibus, id est, pro fidelium omnium salute passum esse affirmant, neque enim ista duo distinguere videntur. Theologi vulgò Christum pro salute omniũ *sufficienter* mortuum esse confitẽtur; ejusdem voluntatem aliquam de omnium ac singulorum salute plerique agnoscunt: plurimi nihilominus, ut in totâ hac quæstione deinceps constabit, solos electos Deum salvos velle pronunciant.

Ex quo cōsequens planè est superiores propositiones duas apud istos non idem significare: & idcirco Anonymum, dum ait, *Nemo ignorat;* suam doctis omnibus ignorantiam patefacere.

3°. Utramque propterea propositionem idem significare ait, quòd Christi voluntas numquam dissenserit à Divinâ. Si ita est, nihil igitur Christus quoquomodò voluit, quòd non similiter voluerit Deus. Falsa igitur est propositio Christi, [a] *Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu*: quam Ecclesia adversus Monothelitas crebrò usurpavit. Ex quo patet fundamentum Anonymi in ea præsertim quæstione de qua agitur, ut ex Vasquesio mox dicam, directè pugnare cum sacris literis.

a *Matth.* 26. 39.

Si nemo ignorat duas Anonymi propositiones idem significare; multò minùs ignoratur principium, ex quo id Anonymus consequens esse pronunciavit. Igno-

ratum tamen est à Bannesio, ab Estio, à Sylvio, ut de cæteris taceam, qui alios quàm electos Deum salvos velle sic negant; ut simul Christum, dum viveret, omnes ac singulos salvos voluisse confiteantur. Vasques ipse, cujus magna proculdubiò est apud eum quem refellimus, auctoritas, negat cum superioribus Theologis pueros plurimos Deum salvos esse velle, pro quibus Christum tamen mortuum esse concedit. Placet hoc loco Vasquesii sententiam representare, quia nullus deinceps occurret aptior. In 1. partem disputat. 96. cap. 2. pueros, qui nullâ industriâ humanâ baptisari possunt antequam moriantur, mediis ad salutem necessariis omnibus carere docet, in eâque sententia fuisse Theologos omnes qui scripta sua in lucem hactenus ediderant; cap. 3. ejusmodi pueros salvos Deum nolle, qui media ad salutem necessaria

negavit: duo vero loca scripturæ ex quibus voluntas Dei generalis concluditur; *Deus non vult perire animam*, &c, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, ad solos adultos pertinere ait, non ad pueros.

Cæterum, inquit, *tribus de causis dicere possumus, Christum pro omnibus parvulis mortuum esse, qui tamen pro Dæmonibus nullo modò mortuus dicitur; primò quia erat communis causa parvulorum, & omnium hominum ob quam venerat, & pro quâ oravit, extra quam Dæmones omnino erant. 2°. Quia justè & piè credimus Christū non expressè denegasse ullis parvulis meritum suum & à fructu suæ passionis apud Patrem eos exclusisse, sicut Dæmones rejecit. 3°. Quia non minùs piè affirmare possumus, Christum voluntate simplicis affectûs omnibus parvulis nemine excepto etiam post peccatum primi parentis salutem desiderasse, sicut sibi ipsi vitam concupivit; atque ita*

pro omnibus orasse, ut salutem consequerentur, sicut pro se ut liberaretur à morte, sed cum ea conditione, quam orationi à se factæ adjecit, [a] *veruntamen non mea sed tua voluntas fiat.* Quòd tamen postremum de iis solis intelligit, qui post Christum vixerunt, nam pro cęteris negat aliter mortuum esse, quàm propter causam communem & magnitudinem atque potentiam pretii. Ergo ex Vasquesio Christus voluit omnibus pueris sine baptismo morientibus salutem, quam noluit pater; pro iisque mortuus est Christus homo, quos Deus numquam voluit salvos esse. Sic auctoris principium non modò ignotum est pluribus Theologis, verùm etiam ab iisdem funditus evertitur.

a Luc. 22. 42.

Fuit in Christo, dum viveret, voluntas multiplex, ut antecedens & consequens. Quicquid voluit voluntate consequenti, idem quoque Deum voluisse

concedunt

concedunt omnes: quicquid voluit antecedenti, ut eſt æterna ſalus omnium; id Deum voluiſſe negant, quotquot voluntatem Dei generalem rejiciunt. Vel ut Bonaventura loquitur in 3ᵘ. D. 17. a. 2. q. 2. *Voluntas humana fuit in Chriſto ſecundum triplicem differentiam, ſic & oratio. Quædam fuit procedens à voluntate rationis, quædam à voluntate pietatis, quædam à voluntate carnis.* Primam ſemper exauditam eſſe ait, *quòd iſta voluntas erat per omnia conformis voluntati Divinæ.* Sed *oratio procedens à voluntate pietatis & carnis non fuit in Chriſto exaudita per omnia, tum quia hac voluntate non conformabatur Deo in omni volito.... tum quia illa petitio plus ordinatur ad noſtram inſtructionem, quàm ad exauditionem. Magis enim petebat hac voluntate ut nos erudiret quàm ut Deum ad ſuam petitionem inclinaret.*

Ad poſteriora hæc orationis ge-

nera duo refert illud Christi, *transeat à me calix iste*; & illud, *Pater ignosce illis*. Item illud Joan. 17. 11. *rogo ut illos serves à malo*. Nam v. 20. *non pro eis rogo tantùm, sed pro eis qui credituri sunt*, quos constat, ut Bonaventura docet, magna ex parte non servari à malo.

4°. Scriptor Anonymus affirmat propositiones duas, quas nos ante repræsentavimus, in tertiam hanc incidere: *Auxilia quæ ad salutem sufficiant, solis electis præparantur*: idque inter Theologos qui nesciat, esse neminem. Pronunciati fundamentum unicum est: *Idem esse in Deo & salutem velle & media ad salutem necessaria præbere*. Cum principium debeat esse & notius & certius quàm conclusio; igitur si superiores propositiones duas, in tertiam quam exhibuimus, incidere notum est omnibus Theologis, multò notius certiusque debet esse id

in quo tota hæc Theologorum omnium doctrina nititur: hoc eſt *Idem eſſe in Deo & ſalutem velle, & media ad ſalutem conſequendam præbere.* Sed hoc ipſum, quòd ille velut principium ab omnibus conceſſum ſumit, negatur à pluribus, qui & Deum omnes voluntate antecedenti ſalvos velle concedunt, & gratiam ad ſalutem neceſſariam ſimul negant exhiberi omnibus. Addo & principium rejici ab omnibus Thomiſtis, & ab iis omnibus qui prædeſtinationem gratuitam ſincerè confitentur. Nam omnes perſeverantiam eſſe donum ſingulare Dei, idemque ad ſalutem omnino neceſſarium concedunt, ſolis tamen prædeſtinatis conferri. Quis ergo ſingularem hominis audaciam non admirabitur? Multa alia ſimilis audaciæ & temeritatis exempla proferre poſſem, ſi ad quæſtionem pertinerent, nam etſi librum integrum

non evolverim; neque enim id à me impetrare potui; in plura tamen loca fortè incidi, in quibus vel gravissimè pronunciat Theologos omnes docere, quod plerique negant, vel ut Janseniana insectatur, quæ aut sanior Theologorum pars docet, aut de quibus, si qua inter istos existit, levissima plerumque est, & magis in modo loquendi, quàm in re dissensio. Nova quoque nostrorum temporum commenta superioribus sæculis incognita iterum proponit, & rationes solidissimas, quibus contrita sunt, omittit, statum controversiæ sæpè dissimulat; & quæstiones, quæ de solo nomine extiterunt, sic tractat quasi ad summam Fidei Catholicæ pertinerent; ut nulla in homine appareat vel rerum Theologicarum scientia, vel animi sinceritas.

XI. Questio de voluntate generali

Ex his quæ in tertia observatione annotavi, liquet controversiam quæ de Dei voluntate ge-

nerali est inter Theologos, per se nihil habere commune cum aliâ quæ de Christi morte fuit, & idcirco separatim tractari posse. Addo controversiam quæ de Christi morte fuit, omnium videri levissimam; in qua Pontifex id de quo maximè quærebatur, non attigit, & quod à nemine negabatur constituit.

nihil habet commune cum alterâ de morte Christi.

XII. Quid Arnaldus de Christi morte senserit.

Nam primò semper concessit Arnaldus Christum pro omnibus generatim & singulis passum dici posse ob naturã & causam communem, quam suscepit, & ob magnitudinem pretii oblati quod sufficit omnibus ac singulis. Nec Prosper aliâ ratione eum pro omnibus passum esse docet, nec Vasques ipse, nec plures è Scholasticis.

In Apologia pro SS. Patribus p. 91.

Ibid.

2°. Quoad applicationem pretii oblati mortuum eumdem esse pro omnibus fidelibus, qui per Baptismum & reliqua Sacramẽta, gratiæ quam morte sua prome-

ruit, participes fuerunt. Eadem est ratio fidelium omnium qui vixere vel in lege naturali, vel in Judaïca.

Ibidem. 3°. Singulari quadam ratione mortuum esse pro electis omnibus quibus & gratiam uberiorem dedit, & æternam salutem voluit, hoc est voluntate absolutâ & efficaci, de quâ solâ loquitur Arnaldus in Apologiâ pro SS. Patribus. An voluerit salutem reprobo-borum eâ voluntate, quam Theologi vocant antecedentem, vel eâ voluntate, quam ex Vasquesio expressi, levis est quæstio, de quâ omnes facilè consentiunt. Neque voluntatem hanc Arnaldus negavit, contrà potiùs agnovit in Apologia p. 59. 60. 61. & 62. Sic tota quæstio de morte Christi revolvitur ad gratiam sufficientem, quã decretum Pontificium non attingit. Et hæc quidem si referatur ad sententiam recentiorum quorumdam Theologorum, qui gra-

tiam sufficientem ab efficaci non aliter quam eventu distingunt, gravissima est: sin ad Thomisticam, levissima; quæ magis in nomine, quam in re existit. Sed de gratiâ sufficienti dicam in altera parte defensionis nostræ. De morte Christi plura non dicam, tum quia nihil attinet ad quæstionem propositam, ut pluribus jam confeci; tum quia de eâ nihil habet Analysis Arnaldinæ propositio, quam Anonymus hæreticam esse definit. Gravissimæ definitionis fundamentū Abbati cum Anonymo commune, illud est; voluntatem Dei de salute reproborum dogma esse fidei Catholicæ; ergo si nihil id ad fidem Catholicam pertinere certis argumentis effecero, propositionem Arnaldi sanam & Catholicam esse constabit: quod unum in primâ hac parte constituendum mihi proposui.

Caput II.

Quanta sit Augustini in rebus ad Gratiam pertinentibus auctoritas.

I. Quid ad fidem Catholicam requiratur?

Dogma Fidei Catholicæ nullum agnoscimus, quod vel in scripturâ juxta unanimem Patrum sententiam explicatâ distinctè non contineatur: vel quod perpetua & constans non non firmarit sæculorum omnium traditio, vel minimè constituerit Conciliorum generalium auctoritas: certave totius Ecclesiæ Catholicæ consensio.

II. Voluntatem generalem aliqui ex patribus videntur admittere.

Ad constituendam voluntatem generalem ex traditione universali & perpetuâ, ex Conciliorum generalium, summorum ve Pontificum Decretis (nam Innocentianum de propositione Jansenii quintâ temere produci jam patet) vel ex certo totius Ecclesiæ consensu profertur nihil. Patrum aliquot, eorum præsertim qui

ante exortam Pelagii & Semipelagianorum Hæreſim vixerunt, ſententias objici ſcio.

Sed iſtis opponimus complures alios, quorum in ea re de quâ agitur, multò major certiorque eſt auctoritas, eſt enim hoc velut effatum commune Theologorum omnium : in rebus ad gratiam Christi pertinentibus potiorem habendam eſſe rationem eorum qui natâ jam Pelagianorum, Semipelagianorumque Hæreſi; quàm eorum qui nondum exortâ floruerunt; plus Latinorum auctoritati tribuendum eſſe, quàm Græcorum, etiam poſteriorum, qui Pelagii latebras non ſatis perſpectas habuerunt, Semipelagianas verò funditus ignoraſſe videntur : denique Auguſtinum inter Latinos præſtare reliquis omnibus; cujus doctrinam Eccleſia Romana cæterarum mater & magiſtra ſingulari quadam ratione conſecravit.

III. Graviſſimi rejiciunt.

IV. Augustini singularis auctoritas.

Cum demortui nomen à Semipelagianis infamaretur, Cælestinus I. in Epistolâ ad Galliarum Episcopos non modo petulantiam & temeritatem hominum repressit; verùm etiam Augustinum à suis decessoribus inter optimos magistros semper habitum esse testatus est. Hormisdas interrogatus à Possessore Episcopo de Fausti Semipelagiani libris: a *Quid de libero arbitrio & gratia Dei, Romana, hoc est Catholica sequatur & asseveret Ecclesia, in variis libris Augustini & maximè ad Hilarium & Prosperum cognosci posse* respondit. Joannes II. in Epistolâ 3ª. ad Senatores, ac nuper Innocentius XII. in literis ad Lovanienses, ut interea taceam de præclaris Gelasii in Epistolâ ad Picenos & in alterâ ad Honorium, Agathonis ad Synodum sextam, Clementis VIII. in Congregatione de Auxiliis, Alexandri VII. ad Lovanienses testimoniis: declararunt

a *In Epistolâ ad Possessorem.*

Augustini Doctrinam secundum prædecessorum suorum statuta Romanam sequi & servare Ecclesiam.

Tantùm in iis præsertim quæ ad gratiam pertinent, à summis Pontificibus semper Augustino tributum est, quia virum sanctissimum & doctissimum omnes a *Catholici*, dum viveret ut *conditorem antiquæ rursus fidei suspexerunt*; b quia eodem *duce Catholica acies*, per viginti annos & amplius *triumphavit & vicit*: quia demum c *omnibus hostilium telorum machinis confractis non solùm ipse de hoste triumphavit, quin etiam posteris certandi & vincendi ordinem, si quando victa pravitas reciduo ausu infandum caput erigere niteretur, ostendit.*

a *Hieron, in Epist. ad August.*

b *Prosper contra collat. cap. 1.*

c *Fulgentius l. 2. de veritate prædest. & Grat.*

Summorum Pontificum de Augustino judicium comprobavit perpetua deinceps Ecclesiæ universæ consensio. *Doctrinam beatissimi patris* Augustini *omnium absque ullâ dubietate undequaque*

doctissimi sanctarum scripturarũ auctoritati in omnibus concordissimam, inquit Prudentius [a] *Et Apostolicæ sedis sublimitas & totius Ecclesiæ Catholicæ unitas unitate concordissimâ approbarunt, ac roborarunt: adeo ut nullus ei singulariter, verùm universitati Ecclesiæ Catholicæ cum eâ & in eâ queat anniti*: & Remigius Lugdunensis [b] *Beatissimus Pater Augustinus ab omni semper Ecclesiâ receptus est, & usque in finem sæculi recipiendus: cujus* [c] *præcipuè reverenda & in omni Ecclesiâ Catholica receptissima auctoritas*.

Eodem modo semper locuti sunt Ecclesiæ Doctores & Episcopi; ac ne singula hoc loco proferam, consulantur Pastorales clarissimorum duorum Ecclesiæ Gallicanæ luminum institutiones, quarum prior [d] eadem quæ nos antè complexi sumus: posterior, quæ fusior est, & omni scientiæ Ecclesiasticæ [e] genere referta, multò plura complectitur. Neque metuendum

a *In Epistolâ, ad Hincmarum & Pardulũ.*

b *In L. de tribus Epistolis c. 24.*

c *Idem L. de tenendâ veritate Scrip. c. 2.*

d *Promulgata Parisiis 20. Augusti 1694.*

e *Promulgata Remis 15. Julii 1697.*

est, ne ab his cæteri fortasse Episcopi dissentiant. Possunt aliqui tacere; neque enim omnium est Episcopalis fortitudo: possunt privatas opiniones sectari: possunt quoque novis privatim favere, sive persuasione propria, sive potentiorum metu, sive spe & erecto ad fortunam ampliorem animo. Qui auderet auctoritatem Augustini palam lædere, vel novas opiniones decreto constituere, ut nemo hactenus fuit: ita qui aliquando audeat, fidenter pronuntio posthac fore neminem: quoniam id vetant inprimis summorum Pontificum decreta perpetuo firmata deinceps totius Ecclesiæ consensu. Qua in re novæ recentiorum Theologorum opiniones, quamquam utcumque tolerantur, infinitè distant ab Augustinianis, quas tametsi aliquâ ex parte nondum ullo particulatim Ecclesiæ decreto definitas sic tamen firmavit subsequentium

Patrum conspiratio, ut si quid in Concilio definiendum esset, nihil aliud quàm quod Augustino, ac cæteris deinde Patribus placuit, juxta regulam quæ in judiciis Ecclesiasticis servari solet, constitui posse videatur. Longè alia est novarum opinionum ratio, quæ ab antiquis gratiæ defensoribus rejectæ, proscriptæque, velut dogmata constitui non possunt, semper damnari & proscribi possunt.

V. Cur tanta Augustini auctoritas.

Cur minor sit eorum auctoritas, qui ante Pelagium & Semipelagianos vixerunt, & cur potior Augustini, quàm cæterorum omnium, facilè cognoscet quisquis consideraverit, antiquiores *in hac difficili ad solvendum quæstione*, ut loquitur Augustinus, [a] nunquam datâ operâ *versari. Qui de gratiâ Dei, quid sentiant, breviter quibusdam scriptorum suorum locis & transeunter attingunt; immorantur verò in eis quæ adversùs inimicos Ecclesiæ disputant, &*

a *L. de præd. sanct. n. 27.*

in exhortationibus ad quasque virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiscendâ vitâ æternâ & verâ fœlicitate servitur. Idcircò hæreticis præsertim [a] *nondum litigantibus securiùs loquuntur,* nec accuratè ut plurimùm, ne in iis quidem quæ gravissima sunt, & gravissima esse semper Ecclesia judicavit. Neque hoc valde mirandum existimo. Nam constat plus unumquemque sensibus affici, quàm simplici rerum intelligentiâ; plus intimo nos nostræ libertatis sensu moveri solere, quàm rerum ad gratiam pertinentium, earumque à sensibus remotissimarum fide: ut cum naturaliter de gratiâ loquimur, nec occurrit animo certa vel Scripturarum, vel Conciliorum auctoritas, locutiones plerumque adhibeamus nec satis castigatas, nec à Pelagianis, Semipelagianisve satis remotas; tum maximè cum vel alios reprehendimus, vel ad virtutem

b *Idem L. 1. in Julianum n. 22.*

hortamur, vel humanæ libertatis hostes refellimus, & populari sermone utimur. Nam loquimur, ut affecti sumus: tum sola nos afficit, eademque intima libertatis nostræ notio. Quædam igitur parum accurata nobis excidunt. Si hoc in nobis locum habet interdum, multò magis habere debuit in vetustioribus Ecclesiæ Patribus qui de gratiâ perpauca dixerunt, cum nulla adhuc extitisset de re difficillimâ quæstio: nec dixerunt ferè, nisi cum vel Christianorum vitia reprehenderent, vel suos ad virtutem hortarentur, vel pugnarent cum libertatis hostibus. Nullâ Hæreticorum contentione, nullis Ecclesiæ decretis admonebantur; ut minimè mirum sit eos vel parum accurata dicere, vel plus aliquando naturæ, quàm gratiæ tribuere videri. Idem accidit Augustino, qui ante exortam hæresim se in errore Semipelagiano fuisse, nec antè dogmatis Catho-

lici veritatem agnovisse testatur, quàm sententiam Apostolicam: a *Quis te discernit, quid habes quod non accepisti?* attentiùs conside- ravit. a 1. Cor. 4. 7.

Sed quoniam ille per annos viginti & ampliùs conflixit cum inimicis gratiæ: divinas Scripturas diligentissimè perscrutatus est: omnes Pelagianorum, Semipelagianorumve latebras patefecit: præsidia omnia expugnavit, impetus sustinuit, fregitque: posteriorum Hæreticorum insidias occupavit: omnia denique gratiæ arcana sic indagavit, & exposuit; nihil ut posteris adjiciendum, nullam denique novam quæstionem reliquisse videatur: idcircò præstantissimi Doctoris tantùm deinceps apud omnes valuit auctoritas, ut quoties vel exorta est aliqua de gratiâ quęstio, vel Mysterium explicandum fuit, non alium sibi ducem delegerint Catholici, quem sequerentur.

Theologi quoque quotquot aliquâ ſcientiæ laude floruerunt, antequam contemptâ traditione Eccleſiaſticâ novæ opiniones in Scholam inveherentur, ſic in explicandis gratiæ difficultatibus, conſtituendiſque concluſionibus ſuis ſemper verſati ſunt, ut unum Auguſtinum ſpectarint in omnibus, ac de unius ſententiâ exquirendâ laboraverint: rati id certum & firmum fore quod conſtituerent, ſi unius Auguſtini teſtimonio confirmaretur; neque quod ipſe ſtatuiſſet, alienum eſſe poſſe à doctrinâ gratiæ chriſtianæ defenſorum omnium, qui in Auguſtinianâ firmiſſimè ſemper inhæſerũt. Hinc in celeberrimâ Congregatione de Auxiliis Clemens VIII. novam quæſtionem ad Auguſtini judicium deferri voluit, nec aliter ſingula controverſiæ capita, quàm erant antè ab eo definita, definiri, ut graviſſimi Scriptores, & acta nuper edita teſtantur.

Nihil hoc loco diximus, quod eorum ipsorum, qui ab Augustini doctrinâ palam & apertè defecerunt ad novas opiniones, testimoniis confirmari non possit. Notum est illud Petavii: [b] *Cum de gratia, vel electione ac prædestinatione disputandum est, minor haberi solet antiquorum Patrum ratio, qui antè Pelagianam ortam hæresim extiterunt, quàm eorum qui posteà secuti. Latinorum verò multò major, quàm Græcorum etiam illa hæresi posteriorum; propterea quòd magis aliquantò Latinam Ecclesiam, quàm Orientalem exercuit hæresis Pelagiana, quæ de rebus altercandi occasionem præbuit. Sic ut Græci plerique intima Pelagianorum dogmata vel ignorarint funditus, vel minùs accuratè perspexerint. Omnium verò Latinorum, quorum in hac controversiâ majorem dixi auctoritatem esse, Princeps est Theologorum consensu Augustinus; cujus de Gratiâ*

b *Tom. 1. L. 9. c. 6. n. 1.*

sententiam quotquot deinde consecuti sunt Patres, ac Doctores, tum verò Ecclesiæ Romanæ Præsules, Præsulumque conventus aliorum ratam & catholicam esse judicarunt: ut hoc satis magnum putarent veritatis argumentum, quod ab Augustino positum ac decretum esse constaret. Hæc ille. Quantùm verò ad me attinet, hominis sinceritatem laudo, ignoscere temeritati non possum. Sinceritas fecit, ut Augustini de gratiâ sententiam Patrum, Doctorum subsequentium omnium, summorum Pontificum, & Conciliorum auctoritate confirmatam esse fateretur; temeritas, ut refelleret, & contrariam sequeretur. Suaris, Vasquesii & aliorum testimonia prætermitto.

Sed quorsum hæc Augustini commemoratio?

Ut omnes intelligant Augustini sententiam, quam Latini deinde Patres, Theologi, Pontifices &

Concilia probaverint, firmam & ratam esse debere: eosque à quibus tanquam fidei contraria rejicitur, ut mitissimè loquar, temerarios videri. Quod si igitur voluntatem generalem ab Augustino palam & apertè rejectam esse confecero; patebit, opinor, summa & Abbatis & Anonymi vel ignorantia, vel temeritas.

Caput III.

Augustiniana de Voluntate Dei erga salutem humanam sententia explicatur & constituitur.

QUi voluntatem generalem tuentur, firmis traditionis perpetuæ, & auctoritatis Ecclesiasticæ destituti præsidiis, aliqua Scripturarum testimonia proferunt, è quibus potissimum est illud à Pelagianis, & à Semipelagianis sæpè, diuque vexatum a *Deus vult omnes homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis ve-*

a 1. Tim. 2, 4.

nire: Sic ab Augustino & ab aliis deinceps explicatum, ut voluntas generalis penitus excludatur. Sententiam Apostolicam Augustinus tribus modis semper interpretatus est.

Primò Deum omnes salvos esse concedit, quia quicumque salutem consequuntur, Dei voluntate consequuntur, nec aliter consequi possunt. Ita in Enchiridio cap. 103. L. 4. in Julianum n. 42. In Epistolâ 217. n. 19. In L. de Prædestinatione Sanctorum n. 14. quibus in locis exempla Scripturarum duo subjicit; primum est illud Apostoli [a] *Per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ*: alterum est illud ejusdem: [b] *Omnes in Christo vivificabuntur*. Major pars hominum est, & semper fuit expers vitæ Christianæ. Ergo cum generatim pronuntiat Apostolus, omnes in Christo vivere, sic intelligendus est, ut omnes qui vi-

a Rom. 5. 18.

b 1. Cor. 15. 22.

vunt, in Chriſto & per Chriſtum vivant. Apoſtolum nihil ab uſitatâ loquendi ratione diſceſſiſſe concludit Auguſtinus exemplo Ludimagiſtri, qui omnes urbis pueros inſtituere dicitur, non quod inſtituat omnes ac ſingulos, ſed quod omnes qui publicè inſtituuntur, ab eo inſtituantur.

Secundò Deum omnes ſalvos eſſe velle ait, quoniam ex omni hominum genere, gradu, conditione, ſexu, ætate ſemper aliquos provehit ad gloriam : ut vox, *omnes*, ab Apoſtolo *pro generibus ſingulorum*, non *pro ſingulis generum* accipiatur. Ad confirmandam interpretationem in L. de Correptione & Gratiâ n. 44. profert exempla Scripturarum duo: illud Chriſti apud Lucam ; [a] *decimatis omne olus :* & illud Apoſtoli : [b] *omnibus per omnia placeo. Omne olus* idem eſt, quod *omne genus oleris*. Sic Apoſtolus vocabulo *omnibus* deſignat *omne ge-*

a *Luc.* 11. 41.

b 1. *Cor.* 10. 33.

nus hominum, non singulos homines, de quibus generatim alio loco pronuntiat: [a] *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.* Quoniam Augustinus de secundâ hac interpretatione pleniùs atque uberiùs agit in Enchiridio cap. 103. placet locum integrum subjicere: *aut certè dictum est;* qui omnes homines vult salvos fieri, *non quod nullus hominum esset, quem salvum fieri nollet, qui virtutes miraculorum facere noluit apud eos quos dicit acturos fuisse pœnitentiam, si fecisset; sed ut* omnes homines, *omne genus humanum intelligamus per quascumque differentias distributum, Reges, privatos, nobiles, ignobiles, sublimes, humiles, &c. in linguis omnibus, in moribus omnibus, in artibus omnibus, in professionibus omnibus, in voluntatum & conscientiarum varietate innumerabili constitutos, & si quid aliud differentiarum est in hominibus. Quid*

[a] Gal. 1. 10.

Quid enim eſt eorum, unde non Deus per unigenitum ſuum Dominum noſtrum per omnes gentes ſalvos fieri homines velit, & ideò faciat, quia omnipotens velle inaniter non poteſt quodcumque voluerit? præceperat enim Apoſtolus ut oraretur pro omnibus hominibus, *& ſpecialiter addiderat*, pro Regibus & iis qui in ſublimitate ſunt, *qui putari poterant faſtu & ſuperbiâ ſæculari à Fidei Chriſtianæ humilitate abhorrere. Proinde dicens;* hoc enim eſt bonum coram Salvatore noſtro Deo, *id eſt, ut etiam pro talibus oretur: ſtatim ut deſperationem tolleret, addidit;* qui omnes homines vult ſalvos fieri, & in agnitionem veritatis venire.

Apoſtoli ſententiæ omnino ſatisfacit, & pleniſſimè reſpondet interpretatio. Pro omnibus & ſingulis orari jubet Apoſtolus; id enim acceptum gratumque Deo eſt, tum quia ipſe omnes vult ſalvos eſſe: tum quia homo Chri-

stus mediator Dei & hominum pretium pro omnibus dedit. Quæ argumentatio ut sit efficax, nihil aliud exigitur, quàm ut in omni conditione & statu semper occurrant aliqui, quos Deus salvos velit; nam cum illi sint nobis prorsus incogniti, pro omnibus & singulis orandum esse consequens est. Unde Estius in hunc locum, *Sciendum est* inquit, *nulla necessitate nos cogi ad hunc intellectum quòd illud*, pro omnibus (de ultima sententiæ Apostolicæ parte agit) *ad omnes & singulos homines referatur. Potest enim convenienter & secundum morem scripturæ sic accipi*, pro omnibus, *id est, pro hominibus omnium gentium, seu pro hominibus toto orbe dispersis, juxta illud, quod redempti Christo canunt Apocal. 5.* Redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & linguâ & populo & natione. *Porro, quoniam nobis incognitum est, qui*

ſint ex omnibus gentibus ad redemptionem & ſalutem prædeſtinati, propterea ſic pro omnibus absolutè oramus (quemadmodum ſupra explicatum eſt) ut quod ad ſingulos attinet, neminem velimus ab oratione noſtrâ exclusum. Ex quo patet quam aptè etiam ſecundum hunc ſenſum, pars iſta etiam ſuperioribus cohæreat.

3a Auguſtini interpretatio, quam è Lovanienſibus & Thomiſtis plurimi magis probant, omnes ac ſingulos comprehendit. Deus ergo dicitur omnes ſalvos eſſe velle, non quòd perſeipſe id velit, ſed quoniam id nos velle jubet, facitque, ut omnes pii velint. Nam ſæpe in ſcriptura facere dicitur, quod ejus inſtinctû facimus; ut cum Apoſtolus ſcribit, a *Spiritum pro nobis interpellare gemitibus inenarrabilibus*; quoniam in nobis orationem & gemitus parit, vel b *Clamare*, quia nos incitat ad

a *Rom.* 8. 15.
b *Gal.* 4. 6.

a Gen. 22. 12. clamandum. Sic Deus ipse[a] *nunc cognovi*, inquit, *quod times Deũ:* id est, feci ut cognoſceres. Ita fere Auguſtinus in lib. 22. de Civitate Dei cap. 1. & 2. in l. de Corrept. & gratia c. 15. n. 47. Ergo Apoſtolus pro omnibus & ſingulis orari jubet, quoniam ſalutem omnium & ſingulorum pii omnes, Deo volente & efficiente, vehementer optant, deſiderantque.

Auguſtinus ſive Pelagianis, Semipelagianiſque Apoſtoli locum objicientibus, reſpondet; ſive de voluntate divinâ diſputans ſibi ipſe objicit, ſemper eodem modo interpretatur, neç voluntatem Dei ullam agnoſcit, quæ non ſit efficax; ſin aliquando unius alteriuſve interpretationis tantummodò mentionem faciens alias adhiberi patitur, exceptionem mox ſubjicit. [b] *Dum tamẽ credere non cogamur aliquid omnipotentem Deum voluiſſe fieri, factumque*

b Enchir. c. 103.

non eſſe, qui ſine ullis ambiguitatibus ſi [a] in Cœlo & in Terrâ, *ſicut eum veritas cantat*, omnia quæcumque voluit fecit; *profectò facere noluit quodcumque non fecit.* Ita fermè in Epiſtolâ 217. n. 19. locum integrum, quoniam ad id confirmandum quod volumus, valet plurimùm, repræſento. Pelagianos voluntatem præcedere, gratiam ſemper ſequi affirmantes refellit exemplo puerorum, quibus *Deo nolente non datur. Unde manifeſtum eſt*, inquit, *eos qui huic reſiſtunt tam perſpicuæ veritati, non intelligere omnino quâ locutione ſit dictum*, *quòd* omnes homines vult ſalvos fieri: *cum tam multi ſalvi non fiant, non quia ipſi, ſed quia Deus non vult; quod ſine ullâ caligine manifeſtatur in parvulis.* Mox concludit. *Cum tam multos nolit ſalvos fieri, ideo dictum eſt, quia omnes qui ſalvi ſiunt, niſi ipſo volente non fiunt; & ſi quo alio modo illa verba Apoſtolica*

a *Pſ.* 113. 11.

intelligi possunt, ut tamen huic apertissimæ veritati, in qua videmus tam multos, volentibus hominibus, sed Deo nolente salvos non fieri, contraria esse non possint. In lib. de Corrept. & Gratiâ cap. 14. [a] explicatâ Apostoli sententiâ mox subjungit, *non est itaque dubitandum voluntati Dei, qui* in Cœlo & in Terrâ omnia quæcumque voluit fecit... *Humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quando quidem de ipsis voluntatibus quod vult, cum vult facit.* Et antea. *Deo volenti salvum facere nullum hominis resistit arbitrium.* Alia id generis plurima ac prope infinita prætermitto. Abbatem jam audiamus.

[a] *n.* 45.

[a] *Non ignoratis*, inquit ad Benedictinos, *vos qui Catholici estis, Augustinum bifariam intellexisse verba Apostoli;* Deus vult omnes salvos fieri; *vel saltem eum admisisse decreta de salute humanâ du-*

[a] *P.* 26. *edition. Colon.*

plicis generis, quibus vult ſincerè eos ad ſalutem perducere: quamvis hæc decreta ſuum effectum æqualiter non ſortiantur. Addit poſtea Janſenianos inter & Catholicos id intercedere diſcriminis; quod illis ſolos electos Deum ſalvos velle affirmantibus, iſti alios quàm electos Deum ſalvos eſſe velle confiteantur: duplicíſque generis de hominum ſalute decreta apud Auguſtinum exhibeant, id eſt, *efficacia*, & *inefficacia*. Sic Abbas Auguſtini dogmata, ferè ut eventus humanos poëtæ, diſponit. Duplicis generis decreta apud Auguſtinum *efficacia*, & *inefficacia* comminiſcitur, & pluſquàm poëticè dividit, ordinat, ac componit. Hominem apud Garamantas & Indos de Auguſtini ſententiâ diſputare diceres. Decreta quidem *efficacia* apud Auguſtinum legimus; *inefficacia* non legimus; qui Pelagianos & Semipelagianos *inefficacia* jactantes

hoc potissimùm argumento configit: [a] *quia omnipotens velle inaniter non potest quodcumque voluerit.* Hinc *profectò noluit quodcumque non fecit.*

a Enchir. c. 103.

Quæ in eodem libro leguntur ad distinctionem suam accommodet Abbas si possit. [b] *Tunc in clarissimâ sapientiæ luce videbitur, quod nunc piorum fides habet, antequam manifestâ cognitione videatur: quam certa, immutabilis, efficacissima sit voluntas Dei, quàm multa possit, & non velit; nihil autem velit quod non possit: quàmque sit verum quod in Psalmo canitur:* Deus autem noster in Cœlo sursum, in Cœlo & in Terrâ omnia quæcumque voluit fecit. *Quod utique non est verum, si aliqua voluit & non fecit; & quod est indignius ideò non fecit, quoniam ne fieret quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impedivit... hoc nisi credamus, periclitatur ipsum nostræ Confessionis initium, quâ nos*

b ibid. c. 95.

in Deum Patrem omnipotentem credere confitemur. Neque enim ob aliud veraciter vocatur omnipotens, niſi quoniam quicquid vult poteſt, nec voluntate cujuſpiam Creaturæ, voluntatis omnipotentis impeditur effectus.

Affirmat Abbas multa Deum inaniter velle, multa facere eum voluiſſe, quæ non fecit: voluntatis Omnipotentis effectum ſæpè impediri voluntate humanâ. Hæc enim omnia confiteatur neceſſe eſt, decreta Dei *inefficacia* quiſquis agnoſcit: ſingula ab Auguſtino, ut Deo prorſus indigna, ut contraria primo fidei noſtræ articulò negantur.

Abbas ſententiam Apoſtolicam Auguſtinum bifariam intellexiſſe ait; hoc eſt, ita ut voluntas Dei ſæpe irrita ſit, contrâ Auguſtinus ſic Apoſtoli locum ſemper explicari jubet, [a] ut *credere non cogamur aliquid Omnipotentem Deum voluiſſe fieri, factumque non eſſe,*

[a] Enchir. c. 103.

qui sine ullis ambiguitatibus si in Cœlo & in Terra, *sicut eum veritas cantat*, omnia quæcumque voluit fecit, *profectò facere noluit, quodcumque non fecit*.

Abbas definit omnes & singulos Deum salvos esse velle : propterea verò salutem non consequi quod nolint : id que Augustinum, ut est omnium ejus arcanorum arbiter, sensisse edicit. Itane Augustinus? [a] qui *multos Deo nolente salvos non fieri* ait, *non quia ipsi sed quia Deus non vult, quod sine ulla caligine manifestatur in parvulis*, id que prædicat [b] *ut veritatem apertissimam*. Et alibi [c] *nec utique Deus injustè noluit salvos fieri, cum possent salvi esse si vellet*. Ita enim legendum esse probat & tota capitis series & Ms. 25. auctoritas. Cui sententiæ, finitimæ sunt illæ ejusdem, in libro XI. de Genesi ad literam [d] *at enim si Deus vellet, etiam isti boni essent*. Et mox [e] *sed posset*, in-

a *Epist.* 217. n. 19.

b *Ibidem.*

c *Enchirid Supra.*

d n. 12.

f n. 13.

quiunt, *etiam ipſorum voluntatem in bonum convertere, quoniam omnipotens eſt. Poſſet planè. Cur ergo non fecit? quia noluit. Cur noluerit, penes ipſum eſt.*

Si ex Abbate quæramus cur alia decreta ſint *efficacia*, alia verò *inefficacia*; reſpondebit proculdubiò cum ſuis, totum hoc diſcrimen pendere ex voluntate humanâ, quæ gratiam vel omnibus datam, vel ſolis naturæ viribus, cum placet, parabilem, pro ſolo nutu & arbitrio, aut efficacem reddit aut irritam & inutilem.

Auguſtinum audiamus novum hoc dogma clariſſimè damnantem. [a] *Non eſt dubitandum*, inquit, *voluntati Dei humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quominus faciat ipſe quod vult: quando quidem etiam de ipſis voluntatibus quod vult, cum vult facit.* [b] *Cui ſalvum facere volenti nullum hominis reſiſtit arbitrium. Sic enim velle ſeu nolle in volentis aut nolentis eſt poteſtate,*

[a] *de correptione & gratiâ n. 45.*

[b] *Ibid. n. 43.*

ut divinam voluntatem non impediat, aut superet potestatem. Sic Augustinus & Abbas, de Decretis *efficacibus* & *inefficacibus* inter se se consentiunt.

Ad Adstiuendam voluntatem generalem octo Augustini loca producit Abbas; è quibus quinque ad mortem Christi pertinent à quæstione nostrâ prorsus alienam; quamquam in seligendis Augustini de Christi morte testimoniis tam negligens, vel tam infœlix fuit, ut etiamsi ad omnes & singulos pertinere concedantur, nihil tamen significent quàm quod in controversiâ Jansenianâ concessum est ab omnibus, & ab Arnaldo maximè, cujus hic unius causam ago. Esto igitur: 2us. inter octo illa loca ex l. 6. in Julianum Cap. 4. 3us. ex lib. 2. operis imperf. n. 175. 4us. ex lib. 20. de civitate Cap. 6. Christum mortuum esse significent pro omnibus & singulis. An hoc Arnal-

dus non conceſſit in Apologiâ pro Patribus? Chriſtus dicatur tractatu 4. in Joannem Salvator eorum ipſorum quos damnavit: vel Judam pretio ſanguinis redemiſſe, qui fatente etiam Arnaldo juſtos omnes redemit: quid totum hoc ad propriam de Chriſti morte controverſiam, quam ſuprà explicui? quamquam tot argumentis Arnaldus probat loca iſta ne id quidem efficere vel ſignificare quod eliciunt adverſarii, ut Abbas reſponſiones Arnaldi priùs refutare debuerit, quàm eadem loca, ut ad decipiendum auditorem, lectoremve ſolet ineptus declamator, iterum producere. Sed miſſis quinque locis quæ aliena ſunt ut dixi, à controverſiâ noſtrâ, cætera videamus.

Qui 7o loco poſitus eſt ſumitur ex ſermone 8o [a] Auguſtini in pſalmum 118. *Sed qui tandem ſunt à quibus abſcondit mandata*

[a] *n. 2.*

sua? nonne ubique Deus illa voluit prædicari?

Ecce inter cætera locus ille unus est, ad cujus marginem Benedictini debuerunt adscribere: Nota. *Deus vult omnes & singulos homines salvos esse, quia mandata sua jussit ubique prædicari: non omnes tamen salvi fiunt, nec ejus mandata ubique prædicantur: est igitur aliqua Dei voluntas inanis, irritaque & decretum inefficax.* Quia Benedictini non adscripserunt, idcirco ab omnibus Janseniani habeantur, id est, plusquam hæretici. Si quis contra tam apertam, justamque sententiam dicere audeat, sit & ille Jansenista & plusquam hæreticus. Si Abbatis liber è communi cæterorum id generis naufragio possit tandem aliquando emergere; laudabitur apud ultimos nepotes, ut spero, eximia Germanorum nostri temporis in ratiocinando subtilitas. Eritque monimentum

perenne in quo velut inciſa & inſculpta legi poſſit ab iis omnibus, qui poſſunt legere: & quo convincatur, quæ non ſatis credula ſolèt eſſe, poſteritas. Sed ut ſeriò loquamur, non cogitabat bonus Abbas quid ſcriberet, cum è ſelectis Auguſtini teſtimoniis hoc ſelegit. Tyronem puderet vel in ſcholarum tenebris proferre, quod Abbas *inter Abbates Germanos præſtantiſſimus* (ſic enim in epiſtolæ titulo poſitum eſt) in luce & conſpectu totius Europæ tam gravem præſertim accuſationem inſtruens exponere non erubuit. Quis enim vel inter primos Theologiæ Tyrones ignorat prædicationem mandatorum ac Evangelii, ad omnes & ſingulos pertinere? Legem naturalem à naturâ omnibus inſitam eſſe, quam peccato obſcuratam Deus ubique prædicari juſſit: eamque prædicationem appellari ſolere gratiam ex-

ternam; quæ omnibus generatim propoſita, ſive per miniſtros Dei, ſive per præclarum naturæ ordinem (ex quo facilè intelligitur Creator, ut ex cognitione Creatoris primum hominis in eumdem officium) non aliam tamen in Deo de ſalute omnium & ſingulorum voluntatem ſignificet, quàm quæ à Theologis voluntas ſigni dicitur? quàm turpe eſt ab Abbate præſtantiſſimo ignorari, quod notum eſt Tyronibus. Ita ſtatim reſponderet vel mediocris Theologus, qui ne locum quidem legiſſet apud Auguſtinum. Adeo facilis & obvia eſt reſponſio. Quid ſi legiſſet locum, ut eſt apud Auguſtinum? rideret profectò ſimplicitatem Abbatis Germanici. Auguſtinus explicans illud Pſalmiſtæ, [a] *Ne abſcondas à me mandata tua*, ſibi opponit quod ab Abbate objicitur. *Sed qui tandem ſunt à quibus abſcondit man-*

[a] Pſ. 118. 19.

data ſua? nonne illa ubique Deus voluit prædicari? mox ſubjicit: *utinam quàm multis clara ſunt, tam multis cara ſint. Nam quid eſt clarius, quàm, diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex totâ mente tuâ, & diliges proximum tuum tanquam teipſum? in quibus duobus mandatis tota lex pendet & Prophetæ. Et quis eſt quem lateant iſta mandata? nempe & omnibus Fidelibus, & plurimis Infidelibus nota ſunt.* Eſt nihilominus peculiaris quædam mandati cognoſcendi ratio, quæ cum minimè ſit communis omnium, orando poſtulari debet. *Rectè itaque dicitur Deo,* incola ego ſum in terra, ne abſcondas à me mãdata tua. *Meritò namque abſconduntur eis, qui non ſunt incolæ in terrâ. Hæc enim mandata etſi audiunt, non ſapiunt, quia terrena ſapiunt. Quorum autem converſatio in cælis eſt, in quantùm hîc converſan-*

tur, profectò peregrinantur. Petant itaque ne abſcondantur ab eis mandata Dei, per quæ ab hoc incolatu liberentur, diligendo Deum, cum quo in æternùm erunt; & diligendo proximum, ut illic ſit ubi & ipſi erunt. Ecce integram Auguſtini ſententiam; ex qua voluntatem generalem eliciat bonus Abbas, ſi poſſit. Non poteſt aliter quàm hoc argumento: Eos omnes Deus verè & propriè vult ſalvos eſſe, quibus mandatorum cognitionem dedit, aut mandata prædicari juſſit: atqui Deus omnibus & ſingulis vel mandatorum cognitionem dedit, vel mandata prædicari juſſit; ergo Deus omnes & ſingulos verè & propriè vult ſalvos eſſe. Prima propoſitio vera eſſe non poteſt, niſi vel cum Pelagio dicamus ſolam cognitionem ſufficere ad ſalutem conſequendam (nam ut Anonymus definit, qui in eâdem Scholâ na-

tus eſt ac Abbas, id enim probat clariſſimè perfecta principiorum utriuſque conſenſio ; *ſalutem velle, eſt media præbere quæ ad ſalutem conſequendã ſufficiant*) vel omnibus quibus datur mandatorum congnitio, dari ſimul media ad ſalutem conſequendam ſufficientia: primum eſt dogma Pelagii proſcriptum ab Eccleſia : alterum pugnat cum Auguſtini principiis ut deinceps conſtabit : ſic falſa & inanis eſt Abbatis concluſio.

Quod ultimo loco poſuit Abbas, ex libro 2. de peccatorum meritis n. 26. non eſt magis ad rem.

Auguſtinus adverſus Pelagianos juſtum omni peccato carere affirmantes diſputans *cum voluntatem humanam gratiâ adjuvante divinâ*, inquit, *ſine peccato in hâc vitâ poſſit homo eſſe, cur non ſit ; poſſem facillimè ac veraciſſimè reſpondere, quia homines nolunt.*

Quid ex hoc loco conclude-re velit, divinare non possum. An forte voluntatem generalem? sic ergo ratiocinatus est. Homo gratiâ adjutus potest sine peccato esse, & tamen non est sine peccato, quia non vult: ergo Deus omnes & singulos vult salvos esse. Connexionem antecedentis cum conclusione subtilis Abbas, si ita videbitur, explicabit: nostram enim hoc loco nos confitemur ignorantiam. An forte gratiam communem, ex qua voluntas generalis quoquomodò elici possit? sic ergo debuit ratiocinari. Homo gratiâ adjutus potest esse sine peccato, non est tamen quia non vult: ergo gratiam semper habet. Eos omnes Deus vult salvos esse, quibus gratiam largitur: omnes ergo sine exceptione vult salvos esse, qui gratiam dat omnibus & singulis. Ita, ut ego quidem existimo, ratiocinatus est Abbas, neque

enim aliter potuit voluntatem generalem ex Auguſtini verbis extundere. Sed in argumentatione Germanicâ nihil eſt ſani. Nam primi argumenti conſequentia falſa eſt, quam Auguſtinus cùm in pluribus locis, tum in eo ipſo qui objicitur, nominatim excluſit. Verba ejuſdem, quæ proximè ſubjiciũtur vel non legit vel diſſimulavit Abbas. *Sine præjudicio diligentioris inquiſitionis* homines quod juſtum eſt nolle ait, *ſive quia latet an juſtum ſit, ſive quia non delectat. Tanto enim quidque vehementiùs volumus, quantò certiùs quam bonum ſit novimus, eoque delectamur ardentius.* Ita infirmitate & ignorantiâ voluntatem vel à bono faciendo vel à malo vitando deterreri. Mox addit id ſine gratiâ non fieri. Cauſam verò cur gratiâ careant homines in ipſis exiſtere, hoc eſt ſuperbiam, vel ut in aliis locis paſſim teſ-

tatur, culpam ſive propriam ſive originis. *Ut autem innoteſcat quod latebat, & ſuave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei eſt, quæ hominum adjuvat voluntates: qua ut non adjuventur, in ipſis itidem cauſa eſt, non in Deo; ſive damnandi prædeſtinati ſint propter iniquitatem ſuperbiæ, ſive contra ſuam ſuperbiam judicandi & erudiendi, ſi filii ſint miſericordiæ.* Ergo ex principio Auguſtini concludi nullomodò poteſt gratia communis, quæ ab eo & hîc & ſæpe aliàs rejicitur; tamque confidenter ut in duodecim Fidei Chriſtianæ capitibus primum hoc numerare non dubitet [a] *ſcimus gratiam non omnibus dari.*

[a] *Epiſt. 217.*

Secundi quoque argumenti prima propoſitio falſa eſt in principiis & Auguſtini, & eorum quoque Theologorum quorum teſtimonia poſtea proferam. Nam ex omnibus Dei donis perſeverantia ſola homines ad ſalutem æter-

nam perducit. Solis omnibuſque electis dari perſeverantiam Auguſtinus docet. Ut ex mediis fini conducentibus certa in eo, qui utitur, voluntas ejuſdem finis neceſſariò concludi poſſit; neceſſe eſt media ipſa cum fine neceſſariò conjungi: ut probabiliter concludatur, neceſſe eſt ſæpe vel aliquando conjungi: vel talia eſſe, ſi nempe media alteri ad conſequendum finem exhibeantur, ut nihil omnino deſit eorum omnium quæ neceſſaria ſint ad obtinendum finem. Gratia quæ datur homini minimè electo, (Prædeſtinationem omnino gratuitam eſſe ſtatuimus) cum ætarna ſalute numquam conjungitur, quæ qualiſcumque ſit numquam adjunctam habet perſeverantiæ gratiam, eamdemque planè neceſſariam, ut obtineatur ſalus: ergo ad voluntatem Dei de ſalute eorum ipſorum quibus datur,

constituendam minimè valet. Ita eos argumentari necesse est qui negant alios Deum salvos esse velle, quàm qui salutem reipsa consequuntur. Ex quo liquet non leviter errare a valentiam, cum Bonaventuram, Scotum, aliosque nonnullos qui voluntatem generalem negant, sola voce dissentire ait à cæteris. Nam etsi concederent gratiam esse communem omnium; quia tamen & prædestinationem gratuitam esse confitentur & perseverantiæ donum, quod omnino necessarium est ad salutem, dari ut solis, ita electis omnibus: hinc inter eos & dissentientes alios de tota re est, non de voce quæstio. De solo nomine quæstio esset, si rejectâ prædestinatione gratuitâ, & sublatâ gratiâ efficaci non alia auxilia admitterent quàm quæ plenissimè sufficiant; & quæ quicquid ad agendum necessarium est complectantur. Sed de his iterum aliàs.

a *In primam partem disp. 1. q. 19. puncto 2.*

Ex

Ex his omnibus patet quàm frivola sit Abbatis argumentatio. Venio jam ad locum, quem velut præcipuum, & tanquam causæ susceptæ cardinem ipse in cæterorum capite locavit.

Sumitur ex l. de Spiritû & literâ cap. 33. *vult autem Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel benè vel malè utentes justissimè judicentur. Quod cum sit, infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cum ejus Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt, verum seipsos fraudant magno & summo bono, malisque pœnalibus implicant, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt.* Locum celebrem àCatholicis citari ait Abbas, ab iisdemque contemni Jansenianos, qui verba hæc Pelagianorum esse non Augustini respondeant. Ex

quo consequens est Catholicos non esse qui tã præclari loci nullâ ratione habitâ voluntatem generalem ab Augustino nuspiam agnosci pronunciant: ita Vasquesium aliosque quamplurimos hæreticorum loco haberi oportere.

Sed audiendus quoque est Petavius qui tom. 1°. l. x. cap. 4. n. 7. superiori Augustini sententiæ subjicit: *quibus verbis indicat non solùm intra se occultam habere voluntatem Deum, qua vult omnes fieri salvos; etsi reipsa salvi non fiant, liberi ipsorum arbitrii culpâ, sed etiam extrinsecus aliquo eam signo effectoque prodere: quæ est invitans, alliciensque gratia. Nam si nihil reprobis proponeretur, quod vel amplecti libero arbitrio possent, vel rejicere: non possent in eo* bene vel malè uti libero suo arbitrio: *nec ob illud, quod oblatum erat, repudiatum ac rejectum* justissimè judicari.... *Hanc autem ejusmodi*

eſſe voluntatem; eique ſine omnipotentiæ detrimento homines reſiſtere demonſtrat ſubinde aptiſſimo exemplo, quod ad rem noſtram magnopere conducit. Ita voluntas Dei ſemper invicta eſt, *ait*; vinceretur autem ſi non inveniret quid de comtemptoribus facere: aut ullo modo poſſent evadere quod de talibus ille conſtituit. Qui enim dicit, verbi gratia: volo ut hi omnes ſervi mei operentur in vineâ, & poſt laborem requieſcentes epulentur: ita ut quiſquis eorum hoc noluerit, in piſtrino ſemper molat: videtur quidem quicumque contempſerit, contra voluntatem Domini ſui facere: ſed tunc eam vincet, ſi & piſtrinum contemnens effugerit. Quod nullomodò fieri poteſt ſub Dei poteſtate. *Si ergo ſimilis eſt voluntas illa Dei, qua vult omnes ſalvos facere, voluntati iſti, quâ paterfamilias ſervos ſuos epulari vult, & à*

Auguſt. ibidem.

labore quiescere : prorsus generalis est, & ad omnes pertinet. Nec tamen absoluta est : uti nec illa, quâ paterfamilias nullo excepto, labori servos omnes vult incumbere: quiescere verò, ac lætari, non nisi conditionatè. Hæc ille. Videamus an ex Augustini verbis voluntas generalis necessariò concludi possit, ut Abbas & Petavius persuadere conantur.

Observandum est inprimis Augustinum hoc: in loco de Apostoli sententiâ non agere, neque quo sensu salvos omnes Deus velle dicatur, scrutari. Verba Apostoli simpliciter producit nullâ interpretatione adhibitâ. Scriptoris verò sententiam ex iis locis petere, in quibus de reipsâ nominatim non agit, quid aliud est quam otio & literis abuti? atque ut gratis concedatur Apostoli verba sic usurpari ab Augustino, ut propter orationis circumstantias latissimè patere vi-

deantur, pertinereque ad omnes & singulos homines; an idcirco voluntatem generalem admisisse dicendus est, quam postea pluribus in locis & distinctè & semper exclusit, hoc est, in iis omnibus locis, in quibus de ipsâ verborum interpretatione nominatim agebatur? qui tam absurdè concludit, is nec tempora considerat, nec circumstantias, nec usitatum morem hominum. Scripsit Augustinus librum de Spiritû & literâ sub initia quæstionis Pelagianæ: hoc est, eodem ipso anno 412. quo sive in concionibus privatim adversus Pelagianos disputare cæpit, sive palam scribere. De sententiâ Apostolicâ nulla erat adhuc quæstio. Sic denique loquimur, sic scribimus, sic disputamus cum adversariis ut sæpe præjudicia communia sequamur, cum nihil præsertim nos ad id quod sentimus distinctiùs explicandum mo-

vet. Quid in his omnibus circumstantiis recta ratio præscribit? Ut propriam auctoris sententiam magis ex posterioribus scriptis petamus, quàm ex prioribus. Nam re eâdem diu versatâ, doctior, exercitatiorque censeri debet, quàm cum ad novam quæstionem novus accessit. Ut semper ex iis scriptis petamus, in quibus res ipsa agitur, numquam ex aliis in quibus omnino aliud tractatur. Ut denique si quid in his posteriori meditatæque sententiæ contrarium excidit, auctor præjudicia communia vel popularem loquendi modum secutus esse credatur. Regulam hanc ex primis rationis humanæ principiis depromptam, constanti perpetuoque sapientium omnium judicio confirmatam sequuntur docti omnes, & quisquis non sequitur, is vel impudens Sophista, vel ridiculus declamator haberi solet.

Quæ cum ita ſint, non video qua ratione, vel quo judicio locus ille & ex primis Auguſtini ſcriptis depromptus, in quibus de Apoſtoli ſententiâ nihil agebatur, nec ulla movebatur quæſtio, tot apertis manifeſtiſque teſtimoniis rem ipſam deditâ operâ explicantibus opponatur.

Sed quid tandem eſt in loco objecto, quod ex communibus Theologorum principiis explicari non poſſit?

Diſtingui in Deo ſolet voluntas duplex, altera beneplaciti, ſigni altera. Quæ diſtinctio ab omnibus Theologis uſurpata legi poteſt apud S. Thomam 1. p. q. 19. a. 11. & 12. Sola beneplaciti voluntas eſt in Deo. Voluntas ſigni externum quiddam eſt. *Sicut apud nos irati punire conſueverunt. Unde ipſa punitio eſt ſignum iræ. Et propter hoc ipſa punitio nomine iræ ſignificatur, cum Deo attribuitur. Similiter id*

quod solet esse in nobis signum voluntatis, quandoque metaphoricè in Deo voluntas dicitur. Cujusmodi est lex quidpiam vetans, aut præcipiens, exhortatio, aliaque id generis. Quod enim alteri præcipimus, id revera fieri volumus. Quod Deus omnibus præcipit, id non propterea vult fieri ab omnibus. Velle tamen dicitur, quia tanquam regulam generalem omnibus promiscuè proponit, quam omnes sequi debeant, ut finem præcepti consequantur; & quominus sequantur omnes, non ipse est in causâ, sed propria cujusque perversitas. Quoniam ergo leges divinæ, prædicatio Evangelii, miracula, exhortationes, beneficia naturalia & externa Dei in omnes ac singulos ad salutem humanam referuntur, Deus omnium salutem velle dicitur, qui ista proponit omnibus, & quominùs adhibeantur, pro-

hibet ipse perse se neminem.

De hac signi voluntate Magister in primo sentent Dist. 45. ejusque vulgò interpretes, intelligunt illud Augustini: *quod cum sit, infideles quidem contra voluntatem*, id est, contra præceptum *Dei faciunt, cum ejus Evangelio resistunt.* Quid ergo superiorem proximamque sententiam: *vult autem Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene vel malè utentes justissimè judicentur*: intelligi vetat de voluntate signi, contra quam infideles, qui Evangelio resistunt, dicuntur agere? Nam voluntas, contra quam agunt infideles, eadem plane est ac illa quâ Deus omnes salvos esse velle dicitur; ut evidenter probat tota verborum series ac connexio. Deus ergo vult omnes salvos fieri, alios quidem vo-

luntate beneplaciti, alios solâ voluntate signi: omnes externis communibusque beneficiis: justos verò temporales justitiæ, solos electos perseverantiæ dono: sic autem ut liberum arbitrium adimat nemini; non electis, quorum voluntas gratiâ sanatur adjuvaturque, nihil labefactatur libertas: non cæteris qui tot exhortationibus incitati sola voluntatis perversitate resistunt Evangelio, propriâque voluntatis culpâ, non Dei qui invitat nos ad assentiendum; ut ne assentiamur, non facit: admonet ut pareamus, & consulit: resistendi nullam necessitatem affert. Hæc interpretatio consentanea est omnibus Augustini principiis: voluntati generali nihil favet. Interpretatio Petavii pugnat cum Augustini principiis. Quis ergo negaturus est nostram antiponendam esse Petavianæ? sed Petavianas rationes placet

particulatim excutere. Ad adſtruendam voluntatem generalem unicum ex Auguſtini loco Petavius argumentum depromit; cujus fundamentum non aliud eſt, quàm Auguſtiniana Deum inter & patremfamilias comparatio. Infirmum ſolet eſſe hoc argumenti genus, quod ex comparatione; ridiculum ſemper eſt, quod tantummodò ex rebus comparatis ſumitur. Petavii ratiocinatio ex rebus comparatis ſumitur, non ex comparandi modo.

Voluntatem Dei ſemper invictam eſſe tum etiam cum ejus mandata violantur hinc potiſſimum concludit Auguſtinus, quòd ab eo puniantur qui violaverunt. Exemplo utitur patrisfamilias jubentis aut ſervos operari, aut detrudi in piſtrinum; cujus voluntas vincitur, ſi ſervi contemptores non trudantur in piſtrinum. Comparat ergo volun-

tatem invictam Dei cum voluntate victâ hominis. Similisne sit voluntas Dei jubentis aliquid voluntati patrisfamilias præcipientis, hoc in loco minimè quærit, neque in ea re versatur comparatio. Quamobrem parum sana est conclusio petavii: *si ergo similis est voluntas Dei &c.* quid enim hoc aliud est, quàm ex albo nigrum elicere? quisquis locum objectum comparaturus est cum verbis Petavii, is ineptissimam hominis alioqui non indocti couclusionem ridebit. Si quis quærat cur soleant homines velle id quod præcipiunt, Deus non semper velit fieri ab omnibus quod jubet proponitque omnibus, non difficile erit causam reddere. Dominus servo aliquid jubens propriam utilitatem spectat, quam propriè vult, ideoque opus servi, quod in proprium commodum cedit: alia est Dei ratio, cui nec obedien-

tia nostra quidquam utilitatis affert, nec defectio quidquam detrimenti. Idcirco cum proponit præceptum aliquod, simulque vitam & præmium servantibus, ut pœnam violantibus; præceptum quidem vult volontate; ut Theologi loquuntur, *complacentiæ*; quia bonum est, & Deus amat bonum omne. Vel si vetat aliquid, id vult voluntate, ut aiunt, *displicentiæ*; quia malum est, & Deo displicet malum omne: non vult autem eâ voluntate, quam *prosecutionis* aut *fugæ* Gregorius Ariminensis nominavit; hoc est, non vult semper vel fieri, vel vitari ab iis omnibus, quibus lex sive præcipiens, sive vetans quidpiam proponitur; quia si ita vellet, fieret: cum dicat de seipso, [a] *omnis voluntas mea fiet*. Atque hoc ipsum interdum fit, vel fieri potest in hominibus, cum aliquid in propriam ejus, cui præcipitur, uti-

[a] *Isaia.* 46. 10.

litatem præcipiunt, non in suam. Si jubeat Dominus vel aliquid servum agere, quod conducat servo, non sibi, vel annonæ parte multari: fieri potest ut non magis unum propriè velit, quàm alterum.

Ex quo intelligitur comparationem Augustini & cætera scripturarum de voluntate Dei præcipientis, vetantisque aliquid testimonia quæ vulgò proferuntur, nihil aliud exigere, vel non aliam voluntatem significare, quàm quæ à Theologis *complacentiæ*, *displicentiæve* nominatur.

Nec Petavius aptiùs conveniențiùsque ratiocinatur, cum ex superiore Augustini sententiâ: *vult autem Deus omnes salvos fieri non sic tamen &c.* Gratiam communem concludit ab Augustino semper rejectam. Quid enim frequentiùs apud eumdem occurrit, quàm illud?

a *qui* gratiam *hominibus dat quibus vult, quoniam miſericors eſt; quòd & ſi non det juſtus eſt : & non dat quibus non vult*. Vel b *qui & parvulis quibus vult, etiam non volentibus, neque currentibus ſubvenit ... & majoribus etiam his quos prævidit, ſi apud eos facta eſſent, ſuis miraculis credituros, quibus non vult ſubvenire, non ſubvenit*. Vel c *utrumque utrique noſtrum profundum eſt, cur & in majoribus & in minoribus Deus velit alteri & nolit alteri ſubvenire*. Ita paſſim & in omnibus ferme libris ſuis adverſus Pelagianos: idque ita certum fixumque exiſtimavit, ut inter duodecim capita Fidei Catholicæ de gratiâ tanquam fundamentum cæterorum omnium referre non dubitaverit illud: d *ſcimus gratiam non omnibus dari*.

a *L. de dono perſever. n. 28.*

b *Ibid. n. 25.*

c *L. 4. in Julian. n. 45.*

d *Epiſtol. 217.*

Quid ergo an propterea excuſantur, qui gratiâ deſtituti peccant, ut Petavius concludit?

Hoc ipsum à Pelagio concluditur apud Augustinum in Epistola 194. n. 22. *Sed excusabunt se,* inquit, *homines qui nolunt rectè & fideliter vivere, dicentes, quid nos fecimus qui malè vivimus; quando quidem gratiam, unde bene viveremus, non accepimus?*

Ecce quod objicitur. Ad quod argumentum parata est & obvia Petavii responsio: excusationi locum nullum superesse, quia gratia datur omnibus. Augustinus verò concedit gratiam pluribus negari; nec propterea tamen eos, qui peccant, excusari posse. *Non possunt,* inquit, *veraciter dicere nihil mali se fecisse, qui malè vivunt. Si enim nihil mali faciunt, bene vivunt. Si autem malè vivunt, de suo malè vivunt, vel quod originaliter traxerunt, vel quod insuper addiderunt.* Et mox. *Quonam se isti excusabunt modo, nempe illo quem breviter tanquam ex eorum voce*

ſibi objecit Apoſtolus, ut dicant: [a] quid adhuc conqueritur? nam voluntati ejus quis reſiſtit? *Hoc eſt enim dicere: quid de nobis ſit querela, quòd Deum offendamus malè vivendo, cum illius voluntati nemo poſſit reſiſtere, qui nos obduravit miſericordiam non præſtando? Si ergo illos non pudet hac excuſatione non nobis ſed Apoſtolo contradicere: cur nos pigeat eis, quod dixit Apoſtolus, hoc idem atque identidem dicere?* [b] O homo tu quis es qui reſpondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui ſe finxit, quare ſic me feciſti? an non habet poteſtatem figulus luti ex eâdem maſsâ *utique meritò rectèque damnatâ* facere aliud vas in honorem *indebitum propter miſericordiæ gratiam*; aliud in contumeliam *debitam propter iræ juſtitiam?* Ut omnis tollatur peccātibus excuſatio ſufficere ait cognitionem veritatis. *Iſtos quippe Scriptura dicit inexcuſabiles,*

a *Rom. 9. 19.*

b *Ibid. v. 21.*

quos non latet veritas, & in eis perseverat iniquitas. Humana quippe superbia tanquam præsumens de viribus liberi arbitrii excusatam se putat, quando ignorantiæ non voluntatis videtur esse quod peccat. Secundum hanc excusationem inexcusabiles dicit Scriptura Divina quoscumque scientes peccare convincit. Dei tamen justum judicium nec illis parcit, qui non audierunt. Ac per hoc inexcusabilis est omnis peccator vel reatu originis, vel additamento etiam propriæ voluntatis, sive qui novit, sive qui ignorat...... quia & ipsa ignorantia in eis qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est: in eis autem qui non potuerunt, pœna peccati. Ergo in utrisque non est justa excusatio, sed justa damnatio. Sic rationes Petavianæ cum Augustinianis conveniunt. Ex Augustini verbis gratiam communem Petavius per consequentias lon-

gissimè petitas extundere conatur, quam Augustinus adversus Pelagianos disputans & distinctè & semper exclusit. Eâ sublatâ consequens esse putat ille, ut mali non justè punirentur. Hic gratiam dari omnibus negans malos omnes nihilominùs justè puniri sive ob culpam originis communem, sive ab proprias singulorum; nec excusationem ullam habere contendit.

Quod dixi Petavianam interpretationem pugnare cum Augustini principiis, id vel Petavii testimonio confirmare possum. [a] *Quapropter*, inquit ille, *si quis Augustini sententiam illam amplecti voluerit, quæ prædestinationem sine ullo ad merita respectu tanquam ad causam fieri censet: reprobationem autem ex solo originali delicto: consequens videtur, ut neque reproborum salvandorum voluntatem ullam habuisse Deum asserat: neque pro eorum salute vel esse passum, vel*

a *Tom. 1. L. x. c. 5, n. 3,*

orasse. Quî enim poterat, cum absoluto decreto damnare illos statuisset? Verùm quoniam & in vetere testamento, & in novo complures extiterunt, qui in susceptâ verâ fide, ac pietate minimè perseverarunt: & universè pro omnibus, quibus gratiæ aliquid & adjumenti ad salutem idonei datum est, Christi merita profuerunt, non ut salvi essent; sed ut gratia illis eâ tribueretur. Ex Augustini principiis, ut Petavius docet, consequens planè est, ut Deus *reproborum salvandorum voluntatem nullam habuerit.* Ergo interpretatio loci objecti Petaviana voluntatem generalem adstruens pugnat cum Augustini principiis. Nostra voluntatem generalem excludit; consentanea est igitur Augustini principiis.

Ejusdem & illud addere possumus.[a] *Augustinus expressè ac disertè negat Deum omnes omnino salvos esse velle, sed eos solos asserit vel-*

[a] *Ibidem L. ix. c. 15. n. 2.*

le, quos ex æterno prædestinavit. Et postea. [a] *Quocirca ex mente illius asseverandum est reprobis in massâ damnabili derelictis Deum auxilia quædam gratiæ velle concedere sine dandæ gloriæ voluntate.* Si negat Augustinus omnes omnino Deũ salvos velle; si ne eos quidem salvos velle concedit, quibus uti minimè prædestinatis gratia *sine dandæ gloriæ voluntate* datur: pugnat ergo cum Augustini principiis generalis illa Dei de omnium ac singulorum salute voluntas.

a *Ibidem n. 3.*

Sin addimus præterea & illud: [b] *Ut de cujuspiam è Patribus sententia constet; præcipuè illud intuendum est, non quid uno, alterove in loco quasi obiter injecerit, sed quæ sit per ejus scripta continens, ac perpetua doctrina:* an ad Petavium refellendum vel unius Petavii non sufficit auctoritas? nam ad adstruendam voluntatem generalem unicum ex Augustino locum depromit; (neque enim

b *Ibidem cap. 6. n. 7.*

plura proferri possunt, aut si qua proferuntur, ea sunt adeo remota alienaque, ut non magis ex iis voluntas generalis, quam ex pumice humor elici posse videatur) in quo verba Apostoli simpliciter nullâ interpretatione adhibitâ repræsentantur, nec de eorum sensu quæritur, tractaturve: infinita propemodum sunt, in quibus & hoc unum quæritur, & semper statuitur Deum omnes omnino salvos esse nolle: ergo constat auctore Petavio ex his depromendam esse Augustini sententiam.

Nihil jam necesse est alterum Augustini locum excutere, quem à Petavio[a] quoque objici video ex libro de Catechizandis rudibus cap. 26. n. 52. *verè, frater,* exhortatio est ad Catechumenum, *illa magna, & vera beatitudo est, quæ in futuro sæculo sanctis promittitur. Omnia verò visibilia transcunt, & omnis hujus*

[a] Tom. 4. p. 2. l. 13. c. 3. n. 2.

ſæculi pompa, & deliciæ & curioſitas interibunt, & ſecum ad interitum trahunt amatores ſuos. A quo interitu, hoc eſt, pœnis ſempiternis, Deus miſericors volens homines liberare, ſi ſibi ipſi non ſint inimici, & non reſiſtant miſericordiæ creatoris ſui, miſit unigenitum filium ſuum, hoc eſt, verbum ſuum. Quem locum propterea deſcripſi, ut appareat quàm infirma ſit & inops adverſariorum cauſa, quæ non aliis ex Auguſtino præſidiis muniri poſſit. Loca hinc inde ſparſa in quibus ne noſtra quidem attingitur quæſtio, corradunt & expiſcantur, apertiſſimis que rem ipſam diſtinctè ac deditâ operâ explicantibus contra communes rationis humanæ regulas objicere non erubeſcunt. Sed unde depromptum eſt id quod objicitur? ex libro ſub annum 400. edito, id eſt, annos duodecim antequam Auguſtinus adverſus Pelagianos diſ-

putare cæpit. Quo tempore cum res ad gratiam & prædestinationem attinentes nondum exploraſſet, neque ſcripturas eâ diligentiâ perlegiſſet, contuliſſetque, quam poſtea adhibuit, cum exorta eſt nova Pelagii quæſtio; quis miraretur ſi in alia fuiſſet opinione, ac poſtmodum re diligentiſſimè examinatâ fuit? quid ſi cum his omnibus conjungitur Auguſtinianæ orationis occaſio? Agitur de rudibus, agitur de Catechumeno ad fidem ſuſcipiendam invitando pelliciendoque: nec locus objectus aliud omnino eſt quam exhortationis formula. Quid autem abſurdius eſt quàm ex oratione ad rudes & Cathecumenos veram de quæſtione difficillimâ ſcriptoris ſententiam petere, hoc eſt, de ea quæſtione, quæ nec apud plebem Chriſtianam planè & apertè tractatur: vix in libris polemicis & Dogmaticis? ut eſſet ridiculus

diculus is qui plebem imperitam exhortans mysterium prædestinationis crudè exponeret; ita esset multò absurdior, qui ex oratione populari, in qua libero arbitrio multum tribui solet, hortantis de prædestinatione sententiam elicere conaretur, vel certas locutiones ut libero arbitrio plus faventes quàm gratiæ nimium urgeret. Quæ cum ita sint, quis non rideat Petavium seriò concludentem? *Ex his verbis Augustini perspicuè sequitur Deum velle, quantùm in se est, ab æternis suppliciis omnes homines eximere, propterea que Christum è cœlo venisse.... Etenim qui Deum affirmat velle homines liberare, si ipsi velint, & nisi voluntati illius resistant; apertè significat, velle omnes salvos esse Deum, quantùm est in ipso: ac si qui fortè pereant, non quòd ille voluerit; sed quòd isti recusarint, in eam calamitatem incidisse. Certè repro-*

bos, qui sibi ipsis inimici, & adversus Deum contumaces, ac refractarii fuerunt, ideo ab salute putat excidisse, quod invitanti & servare volenti gratiæ restiterunt. Sic ille causam inopem talibus præsidiis tueri coactus est, quod firmiora non suppeterent. Majoris fortasse fuisset prudentiæ de Augustino penitus silere, quàm infirma & levia producendo causæ imbecillitatem prodere.

Quamvis ea quæ antè à nobis observata sunt, ad argumentationis Petavianæ vim frangendam plenè sufficiant, locutio tamen objecta non ejusmodi est, ut voluntas generalis ex eâ concludi necessariò possit.

Tota ejus vis in hac unâ propositione existit: *volens liberare homines, nisi resistant misericordiæ creatoris sui.* Propositio *exceptiva* est, ut à logicis nominatur; ideoque, ut cæteræ ejusdem generis, duas simplices includit; quarum pri-

ma est : *volens liberare non resistentes* : altera ; *nolens liberare resistentes misericordiæ divinæ.* Ut cum dico : *volo pecuniam dare omnibus amicis meis*, *nisi divites sint*, idem plané est ac si dicam : *pecuniam dare volo pauperibus amicis meis : nolo dare divitibus*, ut docent Logici. Ergo cum propositio objecta duas illas contineat, quas expressi ; quæro ex quânam voluntas liberandi universos homines eliciatur : non certè ex primâ, nam omnes qui Deó vocanti semper obtemperant, nunquam resistunt ; hi reverâ liberantur ; ergo ex alterâ. Sic itaque Petavius ratiocinari debet : qui non vult liberare à suppliciis homines misericordiæ divinæ resistentes, is quantùm est in se, vult eos esse salvos : atqui Deus non vult liberare à suppliciis resistentes misericordiæ divinæ : ergo eos, quantùm est in se, vult salvos esse. Quæ

absurda est argumentatio. Nam propositio prima, in quâ nititur, constat ex terminis pugnantibus inter se se. Ut igitur in rigido verborum sensu penitus inhæreremus, voluntas generalis nunquam inde extunderetur. Quamquam his propositionibus & aliis ejusdem generis, quæ sæpe apud eos ipsos occurrunt, à quibus voluntas generalis excluditur, nihil significatur aliud, quàm suâ quemque culpâ & vitio interire; eos qui ad fidem vocantur & ad justitiam, perire quòd resistant Deo vocanti sive per beneficia externa, sive per interiora; vocatos & justos perire, quòd justitiam quam divinitus acceperant, propriâ voluntate amiserint. Hos omnes demum cum Deus salvos velle populari & trito sermone dicitur, semper propria loquentis sententia spectari debet. Si voluntatem generalem admittit, ista locutione voluntas bene-

placiti; ſin diſtinctè excluſit in aliis locis, voluntas ſigni deſignatur. Itaque non ex locutione tritâ & uſitatâ apud omnes, petenda eſt auctoris ſententia, ſed potiùs ex perſpectâ auctoris ſententiâ definiendum eſt, quid iſtæ locutiones vulgatæ apud auctorem ſignificent. Hanc regulam ſequuntur qui nihil in auctore quærunt, quàm propriam auctoris ſententiam. Soli declamatores & Sophiſtæ non ſequuntur, quoniam in auctore non quid ipſe ſenſerit, ſed quid eum ſenſiſſe velint, expiſcantur.

Antequam Auguſtinum dimitto, noſtrum de ejus ſententiâ judicium virorum graviſſimorum auctoritate confirmabo.

Abbas Germanicus Benedictinos propterea maximè Janſeniani criminis reos fecit, quod ad loca à ſe indicata voluntatem generalem non adſcripſerint. Nec conſideravit par eſſe Lova-

nienfium crimen, apud quos nulla quoque extat annotatio de voluntate generali. Plus etiam ab iis factum est, quàm à Benedictinis. Nam cum isti ad caput decimum quartum libri de Correptione & Gratiâ tantummodò loca finitima indicaverint, Lovanienses adscripserunt illud, *consule Scholia*. In his Scholiis Pelagius sententiam Apostolicam sic intellexisse dicitur, quasi Deus omnes salvos esse velit, modò velint ipsi: Augustinus contrâ ut Pelagianam interpretationem refelleret, subjecisse Catholicas tres, quas nos antea potulimus. Aliam sententiæ Apostolicæ interpretationem apud Augustinũ nullam agnoscunt. Idcirco quartam de voluntate antecedenti ex Damasceno, quintam demum de voluntate signi sumunt ex primâ & secundâ responsione ad objectiones Vincentianas: ut si voluntatem generalem in operi-

bus Auguſtini non indicaſſe crimen ſit, Lovanienſes Benedictinis multò ſceleratiores eſſe videantur.

Quid verò ex Lovanienſium, Benedictinorumque judicio confici poſſit, nihil neceſſe eſt pluribus dicere: res perſeipſa patet. Cum enim neutri voluntatem generalem in Auguſtino annotaverint, primi etiam in Scholiis excluſerint, quis adeo plumbeus eſt, ut homini in lectione Auguſtinianâ ne leviſſimè quidem verſato potiùs aſſentiatur, quàm iis ipſis qui omnia Auguſtini opera, ſententias omnes diligentiſſimè contulerunt?

His addendi plerique interpretes, qui varias ſententiæ Apoſtolicæ interpretationes ſic proferunt, ut tres à nobis antè commemoratas ex Auguſtino, cæteras ex aliis Scriptoribus depromant, & ſe depromere teſtentur. Eos quoque omnes adjungere

possumus, qui voluntatem generalem penitus excluserunt; quos ego postea recensebo & plurimos & gravissimos. Nam cum in auctoritate Augustini nitantur, ut doctrinæ Augustinianæ testes meritò citari possunt. Tot verò sunt sive ex antiquis Patribus, sive ex Scholasticis omnium ferme temporum, ut Abbas & numero & auctoritate facilè opprimi possit Sed antequam istorum testimonia produco, placet hominem audacissimum suorum testimonio confodere.

Franciscus Macedo Franciscanus (qui in Apologiâ Norisii sub finem P. 328. laudatur, ut *in lectione Augustini versatissimus*) in libro de mente Divinitus inspiratâ SS. Innocentio X. circa propositiones Jansenii P. 102. non modo voluntatem generalem semper ab Augustino rejectam esse contendit, verùm etiam dogmatis Augustiniani testes ex

tat è Scholasticis plurimos, Molinam inprimis, Lessium, Vasquesium & Maldonatum. *Quod autem Augustinus auctor sit Deum illam voluntatem generalem salvandi omnes non habuisse, nec omnibus omnino hominibus præsto esse, in meâ ego antea Cortinâ cum multis probavi ad Thesim 14. & quoniam mihi minùs Fidei habebitur, auctoritate id gravissimorum hominum confirmare volo, quibus nemo ingenuus, ac liberi judicii audeat refragari. Affirmat Gregorius Ariminensis fidissimus Augustini interpres & assecla in 1um. D. 46. q. 1. Molina in concordiâ sæpe; & Lessius in Apologia, & Lib. de Prædestin. & Reprob. Guillelmus Estius in locum Pauli ad Timoth. Alvares L. 5. d. 33. Vasques 1. p. d. 96. c. 6. ubi tradit in eâ item sententiâ fuisse Prosperum & Fulgentium. Maldonatus in Joannem c. 1. n. 9. & c. 6. n. 45. & c. 12. n. 32. docens*

Bedam cum Augustino sentire. Quos ego duos auctores Societatis sinceri video esse judicii, ac fideliter citare auctores, eorumque mentem sine fuco proponere, ac quid omnino sentiant candidè dicere: non ut alii solent, qui inani quadam specie pietatis corrumpunt, & detorquent, ut meliora videantur sensisse, si tamen meliora sunt ea quæ ipsi iis volunt attribuere.

Ex his omnibus unum hoc loco Vasquesium morabor: qui in primam partem S. Thomæ Disput. 83. cap. 1. rem apertissimè docet. Ac primò quidem voluntatem Dei duplicem distinguit; alteram beneplaciti, quæ sola propriè est in Deo; signi alteram, cum Deus eodem modo exteriùs agit, ac si vellet idipsum cujus nullam voluntatem habet. 2°. Proponit sententiam Alexandri Bonaventuræ, Scoti, Majoris, Marsilii, Driedonis & Cajetani, qui voluntate beneplaciti de sa-

lute omnium ac singulorum exclusâ solam in Deo voluntatem signi confiteantur. 3°. addit Augustinum ei sententiæ suffragari; *eò quòd testimonium Pauli 1. ad Tim. 2.* Deus vult omnes salvos fieri, *nusquam explicat de voluntate beneplaciti, quæ revera in Deo sit circa salutem omnium hominum; sed tribus aliis modis, quibus planè eam voluntatem beneplaciti circa omnium salutem negat.* Postremò Augustini interpretationes tres Gregorio Ariminensi in 1um. D. 46. q. 1. probari ait. *Immò addit* Greg. Arim. *ideo in Deo non esse voluntatem circa salutem omnium hominum, quia nonnullis etiam denegat auxilia sufficientia ad hunc finem. Quod si ita est, non potest Deus circa illum finem ullam voluntatem habere non solùm beneplaciti, sed neque signi; id quod non multùm abhorret à mente Augustini, qui planè concedit, aliquibus auxilia*

ſufficentia non dari ; ut infra Diſput. 97. videbimus. Ecce ſecundum è quatuor animalibus Vaſques, alias verborum Apoſtolicorum interpretationes ab Auguſtino proferri negat, quàm tres antè à nobis commemoratas, in quibus, ut concedit Abbas P. 25. de ſolis electis agitur. Quis itaque ſingularem Germani nihil ſacra reverentis audaciam non admirabitur? Nam ſi Catholici non ſunt qui voluntatem generalem ab Auguſtino aſſertam eſſe non affirmant; nonne conſequens eſt ex hominis indocti principiis Vaſqueſium pluſquam hæreticum eſſe qui negavit? Totum hoc ergo criminationis genus de voluntate generali minimè annotata deinceps omittat, ſi ſapit, ne hæreſim uſque ad Agni thronum extollere videatur.

Quamquam ad conſtituendam Auguſtini ſententiam, & certa

ejus de voluntate Dei ſemper efficaci principia, & perpetua verborum Apoſtolicorum interpretatio, quæ voluntatem generalem excludit, & virorum graviſſimorum judicia plenè ſufficiunt: duobus tamen, antequam ad alia tranſeo, ſcrupulis occurram, ne qua reſideat dubitatio.

Quid enim, inquiet fortaſſe aliquis, an in hypotheſi Auguſtinianâ Deus non omnes & ſingulos Angelos ſalvos eſſe voluit? Si voluit; nec eos magis qui ſtetere, quàm qui ceciderunt, ut Auguſtinus in libro de Correptione & Gratiâ docet clariſſimè: an voluntas illa generalis fuit efficax in omnibus?

Sin reſpondemus voluntatem Dei de ſalute Angeli & Hominis innocentis *conditionatam* fuiſſe: quid vetat ſimilem in Deo jam exiſtere?

Reſponderi ſolet Deum voluiſſe voluntate conditionatâ ſa-

lutem omnium & singulorum; hoc est, voluisse si in justitiâ quam acceperant, & retinere facillimè poterant, perseverare vellent. Et hæc voluntas efficax fuit. Neque enim, ut hoc voluntatis genus dicatur efficax, opus est, id quod cum certâ conditione volumus, fieri sive ponitur, sive non ponitur conditio. Requiritur tantùm ut positâ conditione semper fiat id quod volumus, sublatâ non fiat. Sin sublatâ ut positâ conditione fiat, voluntas irrita planè est, non efficax. Si centum nummos alicui dare tantummodò decrevi, modò ut mercaturam exerceat antea per duos tresve annos; & nihilominùs antè eosdem do, quâm mercaturam exercuit: voluntas prior irrita planè fuit & inanis. Ergo quoniam Deus Angelorum omnium & singulorum salutem voluit eâ tantummodò lege ut perseverârent in acceptâ justitiâ, voluntas ista verè efficax

fuit; quia gloria conceſſa eſt omnibus iis qui perſeveraverunt, negata cæteris.

Id unum obſervabo, ut voluntas conditionata ſincera ſit, duas conditiones neceſſariò requiri: primam quidem, ut conditio ſit per ſeipſa poſſibilis: qui enim ſignificat ſe aliquid velle, modò ponatur certa conditio quam ſcit eſſe impoſſibilem, is ludificari, non velle dicitur: alteram verò, ut cum tota ex eo, qui exigit, conditio pendet; omnia quæ ad conditionem ponendam neceſſaria ſunt ab eodem exhibeantur: ſin ipſe non exhibeat, rem nolle, non velle dicendus eſt. Res exemplo clarior erit. Si Rex gladios omnes in propriâ poteſtate habens ſic ut ab alio quàm ab ipſo gladius nullus haberi poſſit, edicat omnes qui ad ſe cum gladiis venerint, Regios fore ſatellites; & gladios tamen non aliis det quàm homi-

nibus mille, quos delegit & designavit; istos quidem vult esse satellites suos voluntate conditionatâ: satellites non vult esse cæteros quibus enses nequaquam dedit.

In quæstione propositâ conditiones duæ conveniunt, perseverantia per se est possibilis. Omnia quoque quæ erant ad perseverandum necessaria, hoc est, gratiam plenissimè sufficientem homini innocenti & Angelis, nec aliam Sanctis, aliam lapsis exhibuit; sincera ergo erat illa Dei de salute omnium ac singulorum conditionata voluntas.

Ex his efficitur voluntati conditionatæ nullum jam locum superesse, cum conditio ad salutem consequendam omnino necessaria, *conditio sine qua non;* quæque talis est, ut quicumque habet, Regnum semper accipiat, quicũque caret è Regno semper excludatur, hoc est perseveran-

tia; singulare sit beneficium Dei, quod & omnibus & solis electis datur. [a] *Primo homini, qui in eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare; posse non mori, posse ipsum bonum non deserere, datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset.* [b] *Sed quia noluit permanere, profectò ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset, sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi.... Nunc verò Sanctis in Regnum Dei prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur; non solùm ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verùm etiam ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint.* [c] *Hi verò qui non pertinent ad hunc prædestinatorum numerum..... aut ja-*

a *l. de correptione & gratiâ n.* 34.

b *Ibid. n.* 32.

c *Ibid. n.* 42.

cent sub peccato quod originaliter traxerunt, & cum illo hæreditario debito hinc exeunt, quod non est regeneratione dimissum; aut per liberum arbitrium alia insuper addiderunt: arbitrium, inquam, liberum, sed non liberatum; liberum justitiæ, peccati autem servum, quo volvuntur per diversas noxias cupiditates, alii magis, alii minùs; sed omnes mali, & pro ipsâ diversitate diversis suppliciis judicandi. Aut gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt; nec perseverant; deserunt & deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono, judicio Dei justo & occulto. Quoniam conditio ad salutem necessaria, sive in infidelibus regeneratio, sive in malis justitia, sive in justis omnibus perseverantia, tota ex singulari Dei beneficio pendet, nec aliis ista datur, quàm electis: ergo Deus voluntatem de salute omnium ac singulorum conditiona-

tam habere nequaquam dicendus est, qui perseverantiam, sine qua nemo salutem consequetur, solis prędestinatis dare constituit.

Sed de Augustini sententiâ hactenus, quam ignoravit Abbas. Venio jam ad alios. Nam etsi tanta est Augustini auctoritas, in iis præsertim quæ ad prædestinationem & gratiam pertinent; ut vel sola valeat ad fidem faciendam; consensus tamen reliquorum Patrum, & veterum Scholasticorum, ad patefaciendam & istius & Anonymi temeritatem magis valebit.

Augustinianas sententiæ Apostolicæ interpretationes semper probaverunt è veteribus plurimi. Eorum duntaxat testimonia repræsentabo, qui vel non alias usurpant, vel voluntatem generalem excludunt, vel ea principia ponunt, ex quibus consequens sit, ut excluserint.

Caput IV.

De Hilarii, & Prosperi Sententiâ.

Hilarij ad Augustinum unicam habemus Epistolam, in qua Semipelagianorum querelas & reprehensiones exponens quid ipse Magistrum de voluntate generali sensisse crederet, non obscurè aperuit n. 6. *Inde est quòd... illius sententiæ expositionem, non eam quæ a te est deprompta suscipiant, id est, ut nonnisi omnes homines salvos fieri velit, & non eos tantùm qui ad sanctorum numerum pertinebunt; sed omnes omnino, ut nullus habeatur exceptus.* Observandum est in primis in eo Massilienses, ut Hilarius scribit, Augustinianæ sententiæ adversari, quòd velint omnes omnino Deum salvos esse velle, *& non eos tantùm, qui ad sanctorum numerum pertinebunt*, quæ posteriora verba significant ita Augustini sententiam eos acce-

pisse, ut non alios Deus quàm *Qui ad sanctorum numerum pertinebunt* salvos esse velit. *Hilarius paulò antè dixerat sententiæ* Apostolicæ *expositionem quæ à te est deprompta :* ergo eamdem ipse similiter accepit.

Affirmat Abbas alios Deum ex Augustino salvos esse velle, quàm electos : negat Hilarius Augustini discipulus ad Magistrum scribens. Indoctone Abbati potiùs assentiemur, quàm Hilario, cujus judicium Magister ad Massiliensium querelas respondens non modò non correxit, temperavitve, verum etiam distinctè & apertè, confirmavit in l. de prædest. sanctorum n. 14°.

Prosper qui & ipse, ut Hilarius, Augustini discipulus fuit, in Epistolâ ad Rufinum cap. 13. *Et ubi est illud*, inquit, *quòd nobis quasi contrarium à non intelligentibus semper opponitur, quod* Deus omnes homines velit salvos fieri,

& ad agnitionem veritatis venire? *Nunquid non sunt de omnibus hominibus, qui à præteritis generationibus usque in hoc tempus sine Dei cognitione perierunt? & si majoribus natu (quod non rectè dicitur) mala opera, quæ libero arbitrio commiserant, obfuerunt; quasi boni non mali gratiâ liberentur: inter salvatos parvulos & non salvatos parvulos quæ meritorum potuit esse discretio? quid istos introduxit in regnum Dei? quid istos exclusit à Dei regno? Equidem si meritum consideres, non una pars salvari meruit, sed utraque damnari... Quæ autem sit discretionis istius in secreto Dei consilio causa, vel ratio, & supra facultatem humanæ cognitionis inquiritur, & sine fidei diminutione nescitur; modò confiteamur neminem immeritò perdi, neminem meritò liberari; & Omnipotentissimam Domini bonitatem omnes salvare, & omnes ad agnitionem veritatis imbuere, quos*

vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. *Nisi enim ipso vocante, docente, salvante nemo venit, nemo eruditur, nemo salvatur: quia etsi indifferenter omnibus hominibus jubentur prædicare Doctores, & semen verbi ubique differere: tamen* [a] neque qui plantat, neque qui rigat est aliquid; sed qui incrimentum dat Deus. *Eo ipso tempore, quo ad omnes gentes prædicatio mittebatur, quædam loca Apostoli adire prohibentur ab eo* qui vult omnes salvos fieri .... *quid autem mirum si inter ipsa Evangelicæ prædicationis exordia non poterant ire Apostoli, nisi quò eos spiritus Dei ire voluisset; cum videamus plerasque gentes modò primùm Christianæ gratiæ fieri cæpisse participes, alias autem nullum adhuc odorem boni illius attigisse? an dicendum est*, quæ est usitata adversariorum responsio, *voluntati Dei humanas obsistere volũtates, & tam feros, tamque intractabiles*

[a] 1. Cor. 3. 7.

horum hominum mores, ut Evangelium ideo non audiant, quia prædicationi impia corda non pateant? & quis istis corda mutavit, nisi
a Ps. 32. 15. a qui finxit sigillatim corda eorum? *quis hujus rigoris duritiem ad obediendi mollivit affectum, nisi*
b Matth. 3. 9. b qui potens est de lapidibus Abrahæ filios excitare? &c.

Quo in loco Prosper doctrinam & principia Augustini sequitur. Voluntatem generalem quæ ex verbis Apostolicis concludi solet, puerorum sine baptismo morientium, gentium integrarum quæ de Evangelio nihil audierunt, exemplo refellit. Exigit ut confiteamur eos omnes, quos Deus Omnipotentissimus vult salvos esse, salutem reverà consequi, nec voluntates humanas ejus voluntati obsistere, qui est humani cordis auctor & arbiter.

Voluntatem quoque generalem excludit in responsione VIII. ad capitula Gallorum. *Si circa universitatem*

versitatem generis humani salvandam, inquit, & in agnitionem veritatis vocandam ita indifferens per omnia sæcula asserenda est voluntas Dei, ut usquequaque neminem hominum prætermisisse monstretur; impenetrabilis judiciorum Dei altitudo pulsatur. Quare enim [a] in præteritis sæculis dimiserit omnes gentes ingredi vias suas, *quando* [b] Jacob elegit sibi Dominus; [c] & non fecit taliter omni nationi nec judicia sua manifestavit eis &c. *Impossibile est comprehendere .... Causas verò operum & judiciorum Dei qui ex toto ad humanas voluntates & actiones refert, quas tamen in parvulorum adoptione aut abdicatione non invenit, & dispensationes Dei ex liberi arbitrii vult mutabilitate variari, profitetur sibi scrutabilia judicia Dei & vestigabiles vias ejus.* Mox subjicit illud Apostoli; *qui vult omnes salvos fieri: & qui est salvator omnium, maximè fidelium*: illud Christi [d] *Euntes do-*

a *Act.* 14. 15.
b *Ps.* 134. 4.
c *Ps.* 147. 20.
d *Matth.* 28. 19.

cete omnes gentes baptizantes eos: illud Gen. 22. 18. *in semine tuo benedicentur omnes tribus terræ:* Illud Psalmi 85. 9. *omnes gentes quascumque fecisti venient & adorabunt coram te Domine,* in prædestinatis impleri. *Quæ promissiones,* inquit, *quia verissimæ sunt, nec possunt ex ullâ parte nutare, in his implentur qui salvi fiunt per universos fines terræ: quoniam quod promisit potens est & facere. Hæc ergo est illa totius humani generis assumptio, hæc filiorum Dei adoptio, hæc gentium plenitudo, præscita & prædestinata in Christo ante constitutionem mundi.*

In carmine de ingratis Cap. x. in eo Pelagianos à Catholicis discerni ait, quod gratiam Christi communem esse doceant.

& Cap. xi. Dic unde probes, quod gratia Christi

Nullum omnino hominem de cunctis qui generantur

Prætereat, cui non regnum, vitamque beatam impertire velit?

Cap.xiij. Sed tamen hæc aliquâ ſi vis ratione tueri,

Et credi tam ſtulta cupis: jam pande quid hoc ſit,

Quod bonus, omnipotenſque Deus non omnia ſubdit

Corda ſibi, pariterque omnes jubet eſſe fideles?

Nam ſi nemo unquam eſt, quem non velit eſſe redemptum,

Haud dubiè impletur quicquid vult ſumma poteſtas.

In his quoque locis Auguſtini principia legimus. Voluntatem generalem diſtinctè excludit Proſper, & gratiam communem, ex qua concludi ſolet: denique voluntatem Dei per ſe & ſemper efficaciſſimam conſtituit.

Quid ad hæc aperta & manifeſta reſpondet Abbas? Nihil. Ne illa quidem Lectoribus proponit, & excogitatâ decretorum *efficacium* & *inefficacium* diſtinctione, cujus nulla extat apud antiquos gratiæ defenſores mentio, putat ſe omnibus ſatisfeciſ-

se. Nihil necesse est distinctionem commentitiam novis argumentis refellere. Hoc unum observabo distinctionem sapiẽtibus ineptam videri, cum nullum in auctoris verbis, sententiisve fundamentum habet: ridiculam, cum præterea ab auctoribus ejusdem doctrinæ ac temporis funditus ignoratur, penitusque omittitur: insanam, cum repugnat Scriptoris verbis, ac principiis. Atqui ficta distinctio nullum in Prosperi verbis, sententiisve fundamentum habet: incognita prorsus est antiquis gratiæ defensoribus: repugnat denique Prosperi principiis. Quid enim illud est quod paulò ante protuli? *Si nemo unquam est, quem non velit esse redemptum, haud dubiè impletur quicquid vult summa potestas.* Vel illud ex Epistolâ ad Rufinum: *confiteamur Omnipotentissimam Domini bonitatem omnes salvare & omnes ad agnitionem*

veritatis imbuere, quos vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Quid rejecta sæpe à Prospero voluntas generalis (nam solos electos Deum salvos velle affirmat non semel, & ex supremâ Dei potestate sive ex volũtate efficacissimâ concludit) quid gratia communis non solùm ab eo semper rejecta, verùm etiam pluribus argumentis refutata aliud demũ est, quàm clara & aperta distinctionis commentitiæ damnatio?

Duo Prosperi loca opponit Abbas: primum ex responsione ad capitulum nonum Gallorum: alterum ex responsione ad 2. objectionem Vincentianam. *An Veremini*, inquit, a *ne occultum aliquod venenum lateat in his Prosperi verbis:* Dedit pro mundo « sanguinem suum, & mundus re- « dimi noluit: *vel in istis*: since- « rissimè credendum atque profi- « tendum est Deum velle ut om- « nes homines salvi fiant. «

a *Abbas p. 34. & 35. Edit. Colon.*

Quamvis prior nihil ad quæſtionem noſtram attineat, audacia Abbatis in eo proferendo tam ſingularis mihi videtur, tamque inuſitata & inſolens, ut rem diſſimulare non poſſim. Nam notum eſt Theologis omnibus, niſi forte peregrini ſint in controverſiis noſtri temporis, quantùm Proſperi loco torqueantur Abbatis aſſeclæ. Nonne ergo ſatius fuiſſet integrum omittere, ne ad ea legenda evolvendaque, quæ proximè antecedunt, excitaretur hominum curioſitas; quàm paucula verba quæ ſibi favere exiſtimavit Abbas, imprudenter objicere? ſed declamatorum prudentiam ſæpe deſideramus.

Objectio Gallorum ſic concipitur: *Quod non pro totius redemptione Salvator ſit crucifixus.*

Reſpondet Proſper naturam, quam Chriſtus ſuſcepit, ei communem eſſe cum univerſis homi-

nibus: peccatum quoque cujus causâ factus est homo, convenire singulis. Quemadmodum verò Christi nativitas sola per se se non sufficit ad renovandos homines, nisi Spiritû Sancto renascantur; ita ejus mortem ad eosdem ridimendos non sufficere, nisi per Baptismum cum eo moriantur: quia *non est salvatus cruce Christi, qui non est crucifixus in Christo*, nec est in eo *crucifixus, qui non est membrum Corporis Christi*: nec membrum Corporis Christi est qui per aquam & Spiritum Sanctum non induit Christum. Mox subjungit *Cum itaque rectissimè dicatur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus propter veram Naturæ humanæ susceptionem, & propter communem in primo Homine perditionem; potest tamen dici pro his tantùm crucifixus, quibus mors ipsius profuit.* Tùm prolatis duobus Scripturæ locis Joan. 5. v. 5. & 11. & Joan.

I. II. *diversa ergo ab istis* Filiis Dei *sors eorum est*, inquit, *qui inter illos censentur, de quibus dicitur:* mundus eum non cognovit. *Ut possit secundum hoc dici Redemptor mundi: dedit pro mundo Sanguinem suum, & mundus redimi noluit; quia lucem tenebræ non receperunt.*

Ecce locum integrum, quem callidè dissimulans Abbas pauca verba decerpsit: ne si, quemadmodum conjicio, Prosperianam de Christi sanguine pro omnibus fuso sententiam lectorum oculis exponeret, se & suos hominum ludibrio exponere videretur: se quidem, qui adversarios ob singulare in Molinam beneficium reos fecerit Janseniani criminis; suos verò, quorum causam evertisset ea ipsa, quam omissam esse queritur, annotatio. Nam illi Christum propterea pro omnibus & singulis mortuum esse definiunt, quod gratiã sufficien-

tem omnibus obtinuerit: eamque vel reipsâ singulis exhiberi putant, vel per solas liberi arbitri vires facillimè comparari posse, cum lubet. Prosper contrà Christum non aliter pro omnibus mortuum dici ait, quam ob naturæ & causæ communis susceptionem, vel ob magnitudinem & potentiam pretii, ut in alio loco respondens ad eamdem objectionem: [a] *Quod ergo ad magnitudinem, & potentiam pretii, & quod ad unam pertinet causam generis humani, Sanguis Christi est redemptio totiùs mundi.* Alium mortis Christi modum communem omnibus ac singulis non agnoscit Prosper, quemadmodum nec Vasques ipse, nec recentissimus Cardinalis de Laurea, nec alii complures Theologi. Ob utriusque loci prætermissam annotationem gratias editoribus agere debuerat Abbas & habere amplissimas, non insultare, si qua

[a] *Ad 1. obiect. Vincentian.*

esset in ejusmodi hominibus fides, & memoria beneficiorum.

At hominem fortasse movit posterior sententiæ objectæ pars: *Sed mundus redimi voluit*; ex qua consequens esse putant, ut vel gratia sit communis omnium, (quasi ad respuendum liberè Evangelium non sufficiat propria cujusque perversitas) vel ut qui gratiâ caret jure ac meritò reprehendi non possit. Sic enim vulgò ratiocinantur; non ita Prosper, qui utramque conclusionem distinctè rejicit: primam quidem in carmine de ingratis cap 13. quem locum supra descripsi, & alibi passim: alteram verò in eodem carmine cap. 32. Qua in re, ut in cæteris omnibus cum Augustino plane consentit. Verba Prosperi subjicio.

Non autem rectè, nec verè dicitur illos

Qui sunt exortes Divini muneris, & quos

Gratia neglexit degentes mortis in
umbrâ,
Peccati non esse reos, quia recta
gerendi
Non data sit virtus.

Sed de primo prosperi loco qui ad propositam de voluntate generali quæstionem nihil attinet, pro instituto nostro satis.

Alterum ex responsione 2a. ad object. Vincentianas depromit Abbas. *Sincerissimè credendum; atque profitendum est Deum velle, ut omnes homines salvi fiant.* Eumdem objicit Petavius,[a] simulque conjungit verba quæ aqud Prosperum proximè sequuntur. *Si quidem Apostolus, cujus ista sententia est, sollicitissimè præcipit, quod in omnibus Ecclesiis piissimè custoditur, ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur. Ex quibus quod multi pereunt, pereuntium est meritum: quòd multi salvantur, salvantis est donum.* Hæc ille, qui, ut Abbas, superiora Prosperi ver-

a *Tom. 1. L. x. c. 4.*

ba quamvis omnino connexa diſſimulavit; ne cauſam, quam defendebant, læderent. Ego verò quæ ab utroque prætermiſſa ſunt, meo jure ſupplebo.

Objectio Vincentiana ſic concipitur: *quia Deus nolit omnes ſalvare, etiamſi omnes ſalvari velint.*

Quid ad hæc Proſper? ſi in eâdem ſententiâ fuit, in quâ & Petavius, & Abbas eum fuiſſe affirmant, quicquid à Vincentio objectum hoc loco eſt, id ſimpliciter debuit rejicere, & velut calumniam deteſtari. Non ita tamen. *Quî fieri poteſt*, inquit, *ut Deus qui etiam illos ſalvat, de quibus dici nonpoteſt quòd ſalvari velint, nolit aliquos ſalvare, etiamſi ſalvari velint, niſi aliquæ cauſæ exiſtant, de quibus quamvis ſint nobis incognoſcibiles, ille tamen bene judicat, de quo dici non poteſt, aliter eum quidquam facere debuiſſe, quam fecerit?* Hæc verba, *niſi aliquæ cauſæ exiſtant*, Abbatem Peta-

viumque confodiunt. Uterque negat ullum eſſe quem Deus ſalvum nolit: cujus ſententiæ ſuæ teſtem citant ambo Proſperum, tam negligenter autem & infidè, ut in eodem loco quem objiciunt, confiteatur Proſper exiſtere aliquos, quos Deus, tametſi ſalvi eſſe velint, ſalvos eſſe nolit propter occultiſſimas rationes, ſibique uni cognitas. Mox Subjicit: *remotâ ergo hac diſcretione, quam divina ſcientia intra ſecretum juſtitiæ ſuæ continet, ſinceriſſimè credendum atque confitendum eſt Deum velle, ut omnes homines ſalvi fiant: ſi quidem Apoſtolus, cujus iſta ſententia eſt, ſollicitiſſime præcipit, quod in omnibus Eccleſiis piiſſimè cuſtoditur, ut Deo pro omnibus hominibus ſupplicetur.* Senſum loci planum & obvium non vidit ſubtilis Abbas. Quod minimè miror, cum nec locum integrum legiſſe videatur. Paulò antè dixerat Proſper eſſe aliquos, quos Deus prop-

ter occultissimas rationes salvos nolit. Quoniam verò nos id funditus ignoramus, quoniam Denique Deus solus cognovit, quid ipse de singulis statuerit: idcirco cum singulis sic agendum est, sic pro singulis orandum, quasi singulos revera salvos esse velit. Idque quoties de singulis particulatim agitur, sincerissimè credere & profiteri debemus: ne si hunc prædestinatum, illum reprobatum esse dicamus, judicium, quod unius Dei proprium est, nobis sumere videamur. Hinc Apostolus pro omnibus sine ulla exceptione orari jubet; quod ab Ecclesiâ & nunc observatur, & semper observatū est. Atque hoc Theologi omnes, qui singulos Deum salvos esse velle negant, cum Prospero docent. Sin reprobati certissimè cognoscerentur, nulla jam pro eorum salute fieret oratio. [a] *Si de aliquibus*, inquit Augustinus, *ita certa esset* Eccle-

a L. 21. de Civitate cap. 24. n. 1.

ſia, *ut qui ſint illi etiam noſſet, qui licet adhuc in vitâ ſint conſtituti, tamen prædeſtinati ſunt in æternum ignem ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quàm nec pro ipſo. Sed quia de nullo certa eſt, orat pro omnibus duntaxat hominibus inimicis ſuis in hoc corpore conſtitutis; nec tamen pro omnibus exauditur. Pro his enim ſolis exauditur, qui etſi adverſantur Eccleſiæ, ita tamen ſunt prædeſtinati, ut pro eis exaudiatur Eccleſia, & filii efficiantur Eccleſiæ.* Ex his omnibus conſtat voluntatem Dei generalem à Proſpero rejectam eſſe in eo etiam loco, quem ſibi maximè patrocinari Petavius & Abbas exiſtimaverant: nec voluntati generali favere particulam Proſperianæ ſententiæ, quam objecerunt.

Alium Proſperi locum obiicit Petavius[a] ex reſponſione ad 7. Object. Vincentianam. *Item,* inquit, *cum ex Auguſtini ſenten-*

[a] *Tom. I. L. x. cap. 4. n. 8.*

» *tiâ id sequi jactarent*; quod hæc
» sit voluntas Dei, ut magna pars
» Christianorum salva esse nec ve-
» lit, nec possit: *Prosper sic eos re-*
» *fellit*: nullomodò credendum est
» homines in hujusmodi despera-
» tionem ex Dei voluntate ceci-
a Psal. 144.14. » disse, cùm potiùs [a] allevet Do-
» minus omnes qui corruunt, &
» erigat omnes elisos. Nemo enim
» nisi illius gratiâ erigitur, nemo
» nisi illius gratiâ stabilitur. Dei
» ergo voluntas est, ut in bonâ
» voluntate maneatur: qui & pri-
» usquam deseratur, neminem
» deserit; & multos desertores
» sæpe convertit. *Et adversario-*
rum illa quæstio, & Prosperi res-
ponsio manifestè significant Deum
omnibus etiam reprobis salutem
velle communi voluntate, non ab-
solutâ. Si enim solos electos vellet
esse salvos, rectè illa objectio pro-
cederet. Cum enim voluntas illa,
quâ Christiani volunt esse salvi,
» *nonnisi à Deo sit; frustra illam*

Deus inspiraret iis, quorum salvandorum nullam omnino voluntatem haberet. Sed mera esset ista ludificatio. Itaque necesse est velle Deum salvos eos facere, quibus dat ut velint esse salvi. Hoc autem Christianis dat omnibus etiam reprobis. Deinde voluntas est « Dei, ut in bonâ voluntate ma- « neant etiam illi, qui pietatem « Christianæ conversationis & Fi- « dei deserentes, in profanos er- « rores, aut in damnabiles mores « irrevocabiliter transierunt : *ut* « *ibidem asserit Prosper. Ergo qui manere nolunt, contra Dei voluntatem nolunt. Proinde vult illos manere, & quod inde sequitur, salvos fieri. Eadem & in responsionibus aliis Prosper tradidit, præsertim in* XII. *in quâ voluntate suâ, non Dei cadere reprobos, ac non perseverare dicit.* Omnia hominis verba descripsi, ne si quid omitterem, argumentationis vim imminuisse viderer: quæ quàm con-

traria sit Prosperi doctrinæ ac principiis; ex superioribus jam liquet: quàm vero frivola paucis ostendo.

Petavius. *Et adversarium*, inquit, *illa quæstio & Prosperi responsio manifestè significant Deum etiam omnibus reprobis salutem velle communi voluntate.*

Si manifestè significant: Prosper ergo *manifestè* secum ipse pugnare dicendus est, qui tot in locis voluntatem generalem apertissimè confixit. *Si manifestè significant*, vix argumentis opus est, ut voluntas illa generalis in loco Prosperi percipiatur: quam nihilominùs qui rejiciunt, eamdem sæpe à Prospero rejectam esse testantur, aliquando admissam esse negant.

Petavius. *Si enim solos electos vellet esse salvos, rectè objectio illa procederet.*

Si ita est, Petavi, ergo quoniam objectio Vincentiana erat: *Hæc est voluntas Dei, ut magna*

pars Christianorum salva esse nec velit, nec possit: rectè sic concluditur: Deus solos electos vult esse salvos: *Hæc est* igitur *voluntas Dei, ut magna pars Christianorum salva esse nec velit, nec possit.* Salutem nolle vitium est in omnibus, gravissimum in Christiano crimen. Bonum agere non posse infirmitas est, quam ex peccato sive originis, sive proprio traximus, non ex voluntate Dei. Si itaque legitima est conclusio: ergo quod Deus solos electos velit esse salvos, consequens est ut divina voluntas sit causa peccati & infirmitatis humanæ: consequens est ut Deus sit causa peccati originis, in pueris maximè, sive in utero, sive extra matris uterum sine Baptismo morientibus. Ita Vasquesius pueros plerosque sine Baptismo morientes Deum salvos esse velle negans Deum fecit auctorem criminis. Qui negat

media ad salutem necessaria, is teste Petavio non vult salutem. Prædicatio Evangelii est medium vel conditio necessaria ad salutem, quam Deus plurimis infidelibus negavit, iis præsertim de quibus Lucas in Actis a testatur; nam Apostolos, cum Evangelii causâ in Asiam & Bithyniam contenderent, Deus prohibuit. Sic eos, qui interea mortui sunt non accepto Evangelio, noluit salvos esse: consequens igitur est, ut fuerit causa & auctor perpetratorum ab iisdem criminum. Atque ut exemplum aliquod finitimum adhibeam, cum Rex plurimos læsæ Majestatis reos fore præsentiens paucos ex reorum numero servare constituit, ipse est in causâ, cur cæteri peccaturi sint, in Majestatem Regiam. Quæ omnia quàm absurda sint, patet. Nec tam frivola, tam inepta ab eo objici posse, arbitror, qui doc-

a *Cap. 16. v. 6. & 7.*

trinam Augustini & reliquorum Patrum vel delibavit.

Ut *objectio rectè procederet*, sic Petavius concludere debuit. Aliò tamen convertit argumentationes suas, tam ridiculè verò; ut ne principium quidem ipsum, in quo illas niti video, in sententiâ Prosperi contineatur. Integram argumentationem Petavii subjicio, ut lector judicare possit.

Cum enim voluntas illa, inquit, *quâ Christiani volunt esse salvi, non nisi à Deo sit, frustra illam Deus inspiraret iis, quorum salvandorum nullam omnino voluntatem haberet, sed mera esset ludificatio.* principium in quo nititur argumentatio, hoc est: *Deus facit ut Christiani velint esse salvi.* Objectionem Vincentianam & responsionem Prosperi lego, nec simile quidpiam occurrit. Sed principium demus, quod alioqui certissimum est apud omnes; neque enim quisquam negat Dei volun- Petaviuls

tate & gratia fieri; ut ex reprobatis complures salvi esse velint: saniorne propterea est conclusio? si sana est, concedendum ergo est Deum semper id velle, quod facit ipse ut velint homines. Oramus pro mortuis Christianis, pro parentibus, pro amicis: eorum salutem optamus & volumus: quam voluntatem piam Deus efficit, *qui operatur in nobis velle & perficere*. Eorum pro quibus deprecamur, plurimi sempiternis afficiuntur suppliciis; quamquam qui sint illi, funditus ignoramus. Ergone istos Deus vult salvos esse? Filium Deo jubente voluit immolare Abraham. Eximiæ voluntatis sive obedientiæ, cujus meritum redundavit in omnes Abrahæ posteros, Deus proculdubiò causa & auctor fuit: ergone voluit Deus filium à patre immolari? *Deus non vult ab hominibus fieri omnia quæ præcepit; vel non fieri quæ prohibet*,

inquit Magister l. 1. d. 45. ejusque interpretes: *etsi illa dicuntur Dei voluntas, ideoque signa sunt Divinæ voluntatis: non est tamen intelligendum Deum omne illud fieri velle, quod cuicumque præcepit, vel non fieri quod prohibuit. Præcepit enim Abrahæ immolare filium; nec ideo præcepit ut fieret; sed ut Abrahæ probaretur fides.* Fecit ergo ut Abrahamus vellet filium occidere: nec tamen voluit ut occideret. Sic ruit argumentatio Petavii: quam Prosper ipse funditus evertit [a] l. in collat n. 35. & 36. *requiramus ubi fieri Deus noluerit, quod homines facere deo volente voluerunt.* Christo Apostolis præcipiente ut gentes universas docerent & baptisarent *accensa est in cordibus eorum inextinguibilis flamma caritatis, quâ ardentissimè vellent Evangelium Christi omnibus gentibus prædicare. Sed cum vetiti sunt loqui verbum in Asiâ & cum tentarent ire in Bithyniam,*

a *Tom. x. Operum August. in appendice.*

prohibiti sunt ab Spiritû Jesu; numquid non ex Deo hanc voluntatem habebant, quòd etiam istorum optabant ad fidem corda convertere; quos occulto judicio Deus Evangelium tunc nolebat audire? Alia id generis exempla plurima deinde profert.

Quæ verò addit Petavius tanquã ex Prospero: *Voluntas Dei est ut in bonâ voluntate maneant etiam illi:* non extant apud Prosperum; insigni temeritate ex proprio cerebro deprompsit. Qua in re dupliciter ab eo peccatum est, 1°. quidem quòd ista finxerit: 2°. quod pugnantia Prospero non dubitaverit supponere. Quid enim ineptiùs: quid magis repugnans, quam illud, *voluntas est Dei, ut in bonâ voluntate maneant etiam illi qui in profanos errores, aut in damnabiles mores irrevocabiliter transierunt?* si transierunt, ergo jam mali. Deum autem velle, ut mali permaneant in bonâ voluntate, qua carent;

carêt; quis dicat nisi absurdissimè?
"*Ergo*, inquit, *qui manere nolunt, contra Dei voluntatem nolunt. Proinde vult illos manere, & quod inde sequitur, salvos fieri.* Hoc quidem ex superiori sententiâ concludit, quam apud Prosperum extare negavi. Ideoque contemni posset ejus conclusio. Quia tamen occurrit alia non multùm dissimilis: *Dei ergo voluntas est ut in bona voluntate maneatur*; breviter respondebo. Sed quid opus est pluribus? Turpe est Theologum veteranum in voluntatis vocabulo ludificari; quod bifariam in scripturâ, à Patribus & Theologis usurpatur, & pro voluntatis actione, & pro voluntatis signo. Nam *id quod solet esse in nobis signum voluntatis*, inquit S. Thomas 1. p. q. 19. a. 11. *quandoque metaphoricè in Deo voluntas dicitur secundum illud Matth. 6.* fiat voluntas tua in cœlo & in terra... *Voluntas propriè dicta vocatur vi-* Petavius.

luntas beneplaciti : voluntas autem metaphoricè dicta est voluntas signi. Contra hanc voluntatem, quæ non est propriè in Deo, multa fieri concedunt Theologi : contra voluntatem propriè dictam quidpiam fieri negant. Hac ergo voluntate signi vult Deus ut omnes bene agant, ut justi perseverent, ut omnes salvi sint, quia præcipit, hortatur, admonet, pluribus beneficiis externis & interioribus adjuvat. Quoniam verò ex Prosperi verbis nihil amplius concludi necessariò potest, nec etiam debet, cum distinctè doceat solos electos Deum salvos esse velle, ideo præsertim, quòd ejus voluntas semper sit efficax, neque irrita & inanis esse possit : concludamus Petavii conclusiones & vanas esse & inanes. Addo ejusmodi sententias, quæ à Petavio ridiculè objiciuntur, occurrere apud eos ipsos ; qui è Scholasticis clariùs

& distinctiùs voluntatem generalem excluserunt.

Extremum denique est illud Petavii. *Eadem & in responsionibus aliis Prosper tradidit, præsertim in* XII. *in qua voluntate suâ, non Dei cadere reprobos, ac non perseverare dicit.* Tot in paucis verbis sophismata colligit, ac passim in toto illo Libro X. ut artem ratiocinandi dedicisse videatur, cum Augustini causâ desertâ proditâque quam in Libro superiori defenderat, ad contrariæ defensionem postmodùm accessit. *Petaviu.*

Sic cogi debet argumentatio Petaviana: voluntate suâ, non Dei, cadit reprobus: ergo Deus vult ut reprobi perseverent. Quod non minùs absurdum est, quàm si ita concluderem: propriâ voluntate, non meâ Petavius primam de Arianâ Patrum Ante-Nicænorum hæresi sententiam suam utcumque emendare co-

natus eſt: ergo volui ut in primâ illâ ſententia perſeveraret. Vel propriâ voluntate, non hominum, Deus Sanctos ſuos ſanctitate & miraculis ornavit: ergo ut ornaret noluerunt homines. An Petavius Theologus illuſtris ignorabat, quod notum eſt Tyronibus, velle inter & nolle, ſive inter voluntatem rei faciendæ, & voluntatem rei non faciendæ mediam permiſſionem intercedere; quæ neque eſt voluntas rei faciendæ, neque voluntas rei non faciendæ? Permittit Deus ut demum reprobati cadant: non vult, ſive ut cadant, ſivè ut minimè cadant. Non quidem ut cadant, cum non poſſint aliter quàm peccando cadere, nec peccatum Deus ullomodo velit: neque ſimiliter vult ut minimè cadant, quos cadere permittit. Unde S. Thomas 1. P. q. 19. a. 9. ad 3um. *Deus igitur neque vult mala fieri; neque vult mala non fieri, ſed*

vult permittere mala fieri.

Duo iterum loca Proſperi objicit [a] L. 13. de Incarnatione cap. 5. quæ non tam exhibebo quod difficultatem ullam habeant, quàm ut magis appareat infirmitas cauſæ Petavianæ.

[a] *Tom. 4. Parte. 2.*

Petavius.

In Libro Reſponſionum ad capitula Gallorum, inquit Petavius n. 3. *octavam horum objectionem proponit ejuſmodi :* quod non homines velit Deus ſalvos fieri, ſed certum numerum prædeſtinatorum. *Hæc germana eſt Auguſtini, ſi Armacano creditur*, (ita Janſenium appellare ſolet) *opinio ; nullam omnino voluntatem in Deo eſſe ſalvandorum aliorum, præter prædeſtinatos. Itaque concedi à Proſpero illud oportuit, qui hoc unum ſtuderet, ut veram & liquidam Auguſtini Doctrinam adſtrueret. Cur igitur non ei, quod objectum erat, aſſenſus eſt, niſi quod contrarium illi Auguſtini ſententiæ eſſe judicabat ?* Omnium, *ait in*

» *responsione Prosper*, cura est Deo:
» & nemo est quem non aut Evan-
» gelica prædicatio; aut legis tes-
» tificatio, aut ipsa etiam natura
» conveniat. Sed infidelitatem
» hominum ipsis adscribamus ho-
» minibus : fidem autem donum
» Dei esse fateamur, sine cujus
» gratiâ nemo currit ad gratiam.
Ex hac responsione necesse est voluntatem adscribi Deo, quâ omnes homines, quantùm in ipso est, ad fidem & salutem conetur adducere. Etenim curam omnium esse Deo *primùm asserit: tum & cujusmodi cura ista sit, & qui sint illi* omnes, *explicat sic. Curam ostendunt sequentia non aliam esse, quàm ut eos ad fidem, & hujus fructum, æternam vitam provehat. Eò quippe pertinet Evangelii prædicatio, ac legis testificatio, & naturæ contemplatio.* Mox addit. *Si nollet, nisi paucos, allicere, falsò hanc in illo curam omnium esse diceret, ex quâ salvificæ bonitatis effecta ista manarent.*

Ex his Petavii verbis facilè cognoſcitur, quantùm valeat apud homines præjudicata opinio; quæ ut animum occupavit, lucem mutat in tenebras, & tenebras in lucem: res manifeſtas intueri non ſinit, ſi præjudiciis repugnant: obſcuras illuſtrat, ſi conveniunt: omnia denique confundit. Ad hæc perſæpe accedunt & diſſimulatio & mala fides.

Negat Petavius id quod à Gallis objiciebatur Proſperum concedere. Ut judicet Lector, Reſponſionem Proſperi ſubjicio. *Si circa univerſitatem generis humani ſalvandam & in agnitionem veritatis vocandam, ita indifferens per omnia ſæcula aſſerenda eſt voluntas Dei, ut uſquequaque neminem hominum prætermiſiſſe monſtretur; impenetrabilis judiciorum Dei altitudo pulſatur. Quare enim* [a] in præteritis ſæculis dimiſerit gentes ingredi vias ſuas; *Quando* [b] Jacob elegit ſibi Dominus,

Proſper.

« a *Act.* « 14. 15.
« b *Pſal.* 134. 4.

a Psal. 147.20 » [a] & non fecit taliter omni nationi & judicia sua non manifestavit eis : & *cur aliquando* [b] qui non populus, nunc autem populus Dei sit; & quorum aliquando non misertus est, nunc autem misereatur ; *& ubi dictum est* [c] non plebs mea vos; ibi vocentur filii Dei vivi : *& quare* [d] quod quærebat Israël non sit consecutus, electio autem consecuta est, cæteri verò excæcati sunt : *impossibile est comprehendere, & periculosæ curiositatis est quærere : cum tamen, quod nulla sit apud Deum iniquitas, nemini liceat ignorare : nec aliâ gratiâ, aut aliâ fide, quemquam hominum sive ante legem, sive legis tempore, justificatum esse credendum sit, quàm hac eâdem per quam Dominus noster Jesus Christus secundum consilium voluntatis suæ in fine sæculorum venit quærere, & salvum facere quod perierat.* Eos verò qui causas judiciorum Dei ex

b Osee 2. 24. 1. Petri 2. 10.

c Osee 1. 10. Rom. 9. 26.

d Rom. 11. 7.

toto referunt ad voluntates & actiones humanas profiteri ait judicia Dei scrutabilia & vestigabiles vias ejus : denique illud Apostoli, *Deus vult omnes salvos fieri*, & *Salvator est omnium, maximè fidelium*, vel illud *Christi; euntes docete omnes gentes baptizantes eos* : vel illud Genesis, *in semine suo benedicentur omnes tribus terræ*, & alia id generis quæ vulgò objiciebantur adversus Augustini sententiam verissimâ esse, neque ulla ex parte nutare posse, sed in prædestinatis impleri : de quibus nonnulla Scripturarum testimonia producit, ac subjungit postea locum à Petavio objectum. Quæro jam qua fronte dicatur Prosper id quod objectum erat non concedere. Objiciebant Galli ex Augustino omnes ac singulos Deum salvos nolle. Respondet Prosper admissâ voluntate illâ generali pertinente ad omnes & sin-

gulos, quam cum Gallis Petavius admittit, *impenetrabilem Dei judiciorum altitudinem* pulsari. Pluribus deinde confirmat, cur Israëlitis assumptis cæteras gentes permiserit sibi, & cur vice versâ Judæis rejectis cæterarum gentium nunc misereatur: tum cætera addit quæ repræsẽtavi. Et hoc, si superis placet, non est idipsũ quod objiciebatur cõcedere, nec voluntatem generalem, pro qua pugnabant adversarii, respuere? Loca Scripturæ quibus utebantur ad constituendam voluntatem generalem, solis prædestinatis accommodat Prosper: alia quoque adjicit: & hoc non est adversariis ex Augustini doctrinâ consequens esse objicientibus ut Deus solos prædestinatos salvos esse velit, in re objectâ penitus assentiri? Quis in re tam perspicuâ ludificationem turpissimam ferre possit?

At subjicit Prosper: *omnium*

cura est Deo : & nemo est, quem non aut Evangelica prædicatio, aut legis testificatio, aut ipsa etiam natura conveniat.

An id negant, qui singulos Deum salvos nolle affirmant?

Ut ex Prosperi loco quidpiam eliciatur, sic cogenda est argumentatio : Deus non modò voluntate signi, verùm etiam voluntate beneplaciti vult eos omnes salvos esse, quos convenit vel Evangelica prædicatio vel Legis testificatio, vel naturæ contemplatio : atqui, ut affirmat Prosper, omnes convenit aut Evangelica prædicatio, vel Legis testificatio, vel naturæ contemplatio. Ergo omnes ac singulos Deus salvos esse vult non modò voluntate signi, verùm etiam voluntate beneplaciti.

Cum ex Petavio [b] velle salutem nihil aliud sit quam omnia quæ ad salutem consequendam necessaria sunt præbere; sic ergo

[b] *tom. 1. l. x. cap. 3.*

intelligenda est prima propositio: Deus ea quæ ad consequendam salutem necessaria sunt, iis omnibus præbet quos convenit vel Evangelica prædicatio, vel legis testificatio, vel naturæ contemplatio. Ita gratia communis est omnium eademque plenissimè sufficiens, quod Prosper cum Augustino semper negavit, & in eadem ipsâ responsione quæ objicitur. Nam gentes, quas natura conveniebat, sibi dimissas esse ait; cum Deus Israëlitas elegit: in gentes misericordiam suam Deum postea ostendisse, quàm judæos excæcavit & deseruit. Quorum omnium causas ulla ratione comprehendi posse negat Prosper: eosque qui totum hoc referunt ad voluntates humanas, ut Petavius facit, Dei judicia scrutari. Prima ergo propositio falsa est, pugnatque cum Prosperi principiis.

Petavius in ultimâ sententiæ

Prosperianæ particulâ : *Sed infidelitatem hominum ipsis adscribamus hominibus* : plurimùm insistit. *Meritò itaque* , inquit, *Prosper non aliam , cur ab generali curâ & voluntate salvandorum omnium excidant reprobi , causam attulit , quàm voluntariam infidelitatem ; de adultis enim loquitur ; qui sic autem loquitur , ut non Deo , sed privatæ infidelitati , aut contumaciæ cujusque adscribendam esse jacturam salutis affirmet , haud dubiè significat, Deum verè hoc, & bonâ fide fieri velle quantùm in se est, quod ne fieret non illo sed homine nolente ac recusante contigerit.* Bonâ fide & quantum in se est , velle aliquid juxta phrasim Petavianam, idem est ac voluntate conditionatâ & efficaci velle , uno verbo quicquid necessarium est ad salutem consequendam præbere. Alioqui peccatum, ut infidelitas Deo necessaria neganti tribueretur , non homini. *Petavius.*

Sed aliter ſanè ratiocinatur & Auguſtinus in locis quæ antea produxi, & Proſper ipſe, qui in carmine de ingratis negat propterea nos immunes eſſe à peccato, *quod recta gerendi non data ſit virtus.* Ac meritò quidem. Nam ut peccatum adulto imputetur, ſufficit ut vel potuerit non agere quod reverâ malum eſt; vel ut proprio vitio ſibi ipſe ademerit poteſtatem boni agendi: quod in omni peccato locum habet. Nullum enim eſt quod non ſit aut actio prava; aut boni neceſſarii prætermiſſio. Qui gratia caret, quamvis ſine omni actione malâ diu eſſe non poſſit propter innatum cupiditatis pondus: nullam tamē particulatim admiſſurus eſt, quam non poſſet omnino non admittere. Idcirco bonum agere nequaquam poteſt, quia malè amat creatum quid: & illum amorem perverſum liberè admiſit voluntas; quæ idcirco in adultis

una eſt peccatorũ omnium cauſa, ſivè quod pravum eſt & perverſũ liberè admittendo : ſive quod bonum eſt propter amorem rei alicujus creatæ voluntarium & liberum omittendo. Ex quo intelligitur, quam verum ſit illud Proſperi in reſponſione ad obj. xv. ſententiâ octavâ, *qui ſalvantur ideo ſalvi ſunt, quia illos voluit Deus ſalvos fieri, & qui pereunt, ideo pereunt, quia perire meruerunt*; ſive propter peccatum originis ut pueri ; ſive etiam ob peccata propria, ut cæteri. Non enim pereunt quòd eos Deus ſalvos minimè velit, ſed quod eos in peccato vel communi vel proprio perſeveraturos eſſe prævidit.

Reſtat unus Proſperi locus, idemque ad quæſtionem noſtram attinens :[a] *Item qui dicit quod non omnes homines velit Deus ſalvos fieri, ſed certum numerum prædeſtinatorum; durius loquitur, quàm loquendum eſt, de altitudine inſcru-*

[a] *In Reſponſ. ad object. xv. Gallorum ſententiâ 8.*

tabilis gratiæ Dei : qui & omnes vult salvos fieri, atque in agnitionem veritatis venire; & voluntatis suæ propositum in eis implet, quos præscitos prædestinavit, prædestinatos vocavit, vocatos justificavit, justificatos glorificavit.

a L. 13. de Incarnat. cap. 5. n. 5.

In quem locum Petavius [a] *quæro*, inquit, *cur eum loqui durius Prosper existimet*, qui dicat non omnes Deum velle salvos fieri. *Etenim si vera est opinio Armacani, quam affingit Augustino; nullam ut reproborum salvandorum, ne generalem quidem & conditionalem voluntatem Deus habeat; non durè loquitur, qui hoc dicit; sed verè; quia quod verum est profitetur: immò falsò & nefariè loqueretur, si aliter diceret : tam profectò, quam si aliquos reprobari à Deo negaret.*

Ut Petavio propria verba reddam, ego vicissim quæro cur Prosper tantùmmodò dicat eum durius loqui, qui neget *omnes Deum velle salvos fieri.* Etenim si Pros-

per in eâdem, ac Petavius, opinione fuit, ut reproborum salvandorum generalem & conditionalem voluntatem Deus habeat, non durè loquitur, qui hoc negat, sed falsò: quia quod falsum est profitetur; immo & nefariè loqueretur, si hoc negaret, tam profectò quam si aliquos prædestinari a Deo negaret.

Ecce argumentum tuum, Petavi, multò validius quàm à te propositum est. Nam à Prospero voluntatem generalem rejectam dicimus, eos à quibus admittitur, velut hæreticos non insectamur, aut velut temerarios; maximè si debitis se se finibus contineant, ut Thomistæ. Vides ergo te tuis ratiocinationibus implicari, multò magis quàm nos. Nam parata est nostra responsio.

Dicimus eum duriùs loqui, qui negat omnes Deum salvos velle. Negat enim quod ab Apostolo directe affirmatur: ne-

gat propositionem quæ totidem verbis in scripturâ continetur, & quam statim subjicit Prosper. Scriptura ait; *Deus vult omnes homines salvos fieri* : ipse verò; *Deus non vult omnes salvos fieri:* rectè quidem sentit, duriùs loquitur. Ecce nostra responsio consentanea omnibus Prosperi sententiis ac principiis, qui in eodem libro ad objectionem octavam assertâ voluntate generali impenetrabilem judiciorum Dei altitudinem pulsari scribit. Petavius non modò pugnat cum Prospero, verùm etiam nullam idoneam ad argumentum suum vel potius nostrum responsionem habet.

CAPUT V.

De auctore Hypognôsticon.

AUctor Hypognosticon, qui sive fuit Sixtus Presbyter Romanus, postea summus Pontifex, sive Mercator æqualis

Prospero, sive quivis alius, antiquissimus sanè est: sententiam Apostolicam generatim non intellexit de omnibus ac singulis; eadem quoque, ac Augustinus, principia adhibuit l. 6. c. 8. *Falsum est ergo, inquies, quod ait Apostolus de Deo*: qui vult omnes homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis suæ venire? *Omnino non est falsum: quia omne quod vult Deus, facere potest, nec prorsus humanâ voluntate præpeditur quod vult. Sed quæro à vobis, ut dicatis, quare Deus* qui vult omnes homines salvos fieri, *quorumdam, ut dicit Isaïas Propheta;* a excæcat oculos ne videant, & « obdurat cor ne intelligant, ne « convertantur, & sanentur? *Quod* « *verum esse Evangelista Joannes con-* « *firmat, dicens de Judæis*, b *propterea* « non poterant credere, quia di- « xit Isaïas, excæcavit oculos eo- « rum, & induravit cor eorum « ut non videant oculis, & in- «

a *Isaïa 6. 10.*

b *Joan. 12. 39.*

» telligant corde, & convertantur
» & sanem eos. *Item in Evangelio*
» *secundum Marcum...* [a] Vobis da-
» tum est nosse regnum Dei, illis
» autem qui foris sunt, in para-
» bolis omnia fiunt, ut videntes
» videant & non videant, & au-
» dientes non audiant; & non in-
» telligant, ne quando convertan-
» tur, & dimittantur eis peccata.
» *Dicite igitur quare Deus*; qui ac-
» ceptor personarum non est, & vult
» omnes homines salvos fieri, *ali-
rum corda reserat ad credendum,
oculos illuminat ad videndum, &
ad sciendum mysterium regni cœlo-
rum, quo scilicet salvi fieri possint;
aliorum verò, ut lectionis textu
prædixi, involvens in parabolis
veritatem obtundit cor, excæcat
oculos, claudit aures, ne Evange-
lium salutis agnoscant, ne remissio-
nem accipiant peccatorum? Dicite,
quæso, qualiter hæc loca Evangeli-
ca accipitis? dicite, quid hîc de
Deo*, qui vult omnes homines

[a] Marc. 4. 11.

salvos fieri, *sentitis? Ecce jam omnes generaliter salvi non sunt, cum aliis datur nosse viam salutis, aliis non datur. Hæc itaque cum facit Deus, non acceptione personarum facit, non injustitiâ, sed justitiâ inenarrabili, & misericordiâ indebitâ. Quoniam verò hinc liquidò utraque pars dicere nihil valemus, credamus tantùm reum mortis ex judicis voluntate pendere. Ne quisquam autem putaret divino vitio fieri, non omnes homines salvari; dixit Apostolus,* qui vult omnes homines salvos fieri. *Quapropter omnes homines qui salvantur, Deo volente salvantur:* [a] Deus enim noster Deus salvos faciendi, & Domini exitus mortis. *Et* quia [b] ira in furore ejus & vita in voluntate ejus. *Intelligite itaque in furore justitiam, in voluntate misericordiam.*

a *Ps.* 67. *21.*

b *Ps.* 29. *6.*

Augustini primam interpretationem Auctor sequitur, & prin-

cipia duo sumit. Primum est voluntatem Dei de humanâ salute voluntatibus humanis non impediri : alterum est gratiam non esse communem omnium. Si voluntas Dei voluntatibus humanis non impeditur : ergo Deus eos qui pereunt, non vult salvos esse : qui si, eorum salutem volente Deo, perisse dicantur, consequens est ut voluntatem divinam impediant, quod aliquando fieri negat auctor. Qui propriè vult finem, is proculdubiò vult, præbetque, quantùm in se est, quicquid necessarium est ad consequendum finem. Deus, ut docet auctor, nec vult, nec dat omnibus quicquid necessarium est ad salutem : omnes ergo & singulos non vult salvos esse.

Considerandâ est inprimis ratio, quâ auctor dictum Apostoli verum esse concedens utitur. *Omnino*, inquit, *non est falsum*,

quia omne quod vult Deus facere, potest, nec prorsus humanâ voluntate præpeditur quod vult. Si ideo verum est omnes Deum salvos esse velle quia quicquid vult potest, nec quod ipse vult, voluntate hominum ullomodo impeditur, necesse est igitur sententiam Apostolicam ad eos solos pertinere, qui salutem revera consequuntur: si enim ad alios referatur, pertineatque, voluntas humana divinam impedivit.

Aliud quoque argumentum confici potest.

Qui adversariis sententiam generalem objicientibus opponit alias primam restringentes, is certè primam restringit, nec aliter quàm restrictam concedit: Pelagianis sententiam Apostoli generalem objicientibus ipse vicissim oponit alias scripturæ sententias gratiam communem excludentes, ideoque & voluntatem generalem. Apostolicam ergo sen-

tentiam restringit; quam ab Apostolo non aliam ob rationem usurpari concedit, quàm ut intelligeretur proprio quemque perire vitio, non Dei. Quisquis enim salutem consequitur, ut ipse statim addit, Dei voluntate consequitur: quisquis perit, proprio vitio perit; ut intelligamus in interitu justitiam, in salute voluntatem Dei & misericordiam.

Objicit Petavius [a] duo loca, in quibus auctor solâ gratiâ & voluntate Divinâ quosdam ad gloriam designari ait, proprio cæteros perire vitio. Quod ineptissimum est; cum nulla sit ea de re quæstio. Sed his argumentis frivolis uti cogitur, quod cætera deficiant.

[a] *L. 13. de Incarnat. cap. 6. n. 2.*

Tertium opponit ex libro 6°. cap. 7° *Nec dicimus, uti fingitis: & si credere velint, vel operibus bonis Dei vacare; Deum illis hæc nolle præstare, cum hujuscemodi velle*

Dei donum sit: si ergo ex Deo est quod volunt, vult Deus perfectum fieri quod donavit. Si autem ex Deo non est, sed est de jactantiâ propriæ voluntatis, quâ se meritis Deum æstimant promereri, manifestè quod volunt capere non possunt.

Egregius est hic locus, inquit, *& ad id quod intendimus, persuadendum aptissimus. Nam si reprobis, ut Catholica fides docet, bonam voluntatem, & in eâ perseverandi desiderium aspiret aliquando Deus, ex illius regulæ præscripto vult idem Deus* perfectum fieri *desideriũ* quod donavit. *Perficitur autem tunc cum ad optatum finẽ perducitur, quæ est salus æterna. Quare salutem adipisci reprobos antecedẽte ac generali voluntate vult Deus: tamen non hoc absoluta vult.... In quam intuens illius auctor libri sub finem Apostoli sententiam, quâ omnes homines velle Deum salvos fieri dicit, eo modo interpretatur, quo Augustinus.* Et ecce hoc est *Petavius.*

Petavianè argumentari. Locum illum *Egregium & ad persuadendum aptissimum* proponere puderet vel mediocres Theologos; insignis tamen & meâ sententiâ Doctus Petavius commendare & exquisitis commentariis illustrare non dubitavit.

Auctor velle credere & bonis operibus vacare, vel à Deo esse ait, vel ex voluntatis in propriis viribus confidentis superbiâ: si ex Deo; Deum velle sive efficere ut bona illa voluntas perficiatur: sin ex propriâ superbiâ, præstari fierique à nobis non posse quod volumus, quia ut ipse mox addit, *non est volentis neque currentis, sed miserentis Dei.* Hic est sententiæ objectæ sensus; ut locum integrum legenti constabit. Quid hoc ad quæstionem nostram attinet? aut quibus machinis voluntas generalis inde elicietur? Petavius verò, ne causæ suæ deesset, locum

ridiculè interpretatus est, quasi *velle perfectum fieri quod donavit*, idem sit, ac salutem æternam velle; cum hoc ad solam voluntatis inchoatæ perfectionem pertineat, sive ad executionem operis, quod velle incæpimus.

Caput VI.

De Auctore Librorum de Vocatione gentium.

His succedat Auctor Librorum de Vocatione gentium à Gelasio in libro contra Pelagianos laudatus, ut Magister Ecclesiæ; quem cum Prospero confundunt aliqui, malim ego cum Doctioribus distinguere propter maximam styli dissimilitudinem. L. 1. cap. 9. observat Scripturam, sive de bonis tantummodò, sive de malis, sive de solis electis, sive de solis reprobis agit, generatim loqui solere, tanquam de omnibus promiscuè

& bonis & malis & electis simul & reprobis. Ad quod confirmandum prolatis Scripturarum exemplis compluribus, quale est illud Jeremiæ 31. *Testamentum disponam domui Israël...... dabo leges meas in sensu ipsorum, & in corde ipsorum scribam eas.... omnes cognoscent me à pusillo eorum usque ad magnum*: vel illud Esaiæ 45. *mihi flectetur omne genu, & confitebitur omnis lingua Deo*: concludit denique: *si ergo impossibile est ista non fieri, quia nec incerta præscientia Dei est, nec mutabile consilium, nec inefficax voluntas, nec falsa promissio, omnes isti de quibus hæc supra dicta sunt, sine cujusquam exceptione salvantur.*

Sub finem quoque capitis alia plurima proferuntur, ut illud Joelis 2. 28. *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* Et illud Psalmi 144. 14. *allevat Dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos.* Tum subjicit Auctor

Nunquid non pronunciatum est, quasi ab hoc Dei munere nemo discretus sit? Habet ergo populus Dei plenitudinem suam: & quamvis magna pars hominum salvantis gratiam aut repellat, aut negligat, in electis tamen & præscitis, atque ab omnium generalitate discretis specialis quædam censetur universitas; ut de toto mundo totus mundus liberatus, & de omnibus hominibus omnes homines videantur assumpti. Sicut etiam cum de impiis sermo est, ita locutionem suam divinus stylus ordinat, ut ea quæ de quadam parte dicuntur, ad omnes homines pertinere videantur. Quæ auctoris verba locum Prosperi finitimum, quem pæne prætereieram, in memoriam revocant. Cum enim dicat Apostolus omnes Deum salvos velle, cavenda est inprimis durior hæc locutio: *Deus non vult omnes salvos esse*, ne verbis cum Apostolo pugnare videamur. Quamobrem adjun-

genda est vox, *singulos*, aut alia similis, quam non habet, nec exigit Apostoli sententia. Vel potiùs dicendum est omnes homines esse electos, in quibus impletur voluntas Dei, & qui assumuntur ex universis hominibus; ut cum Auctore lib. de Vocatione gentium tradit Prosper.

a Ad Obj. xv. Gallorum n. 8.

a *Item qui dicit quod non omnes velit Deus salvos fieri, sed certum numerum prædestinatorum, duriùs loquitur, quam loquendum est de altitudine inscrutabilis gratiæ Dei* qui & omnes vult salvos fieri, atque in agnitionem veritatis venire; *& voluntatis suæ propositum in eis implet, quos præscitos prædestinavit.... nihil amittens de plenitudine gentium, & de omni semine Israël, cui præparatum est in Christo Regnum æternum ante constitutionem mundi. Ex toto enim mundo totus mundus eligitur, & ex omnibus hominibus omnes homines adoptantur.* Nam ut ait auc-

tor libri primi de Vocatione gentium, cujus verba antè descripsi. *In electis specialis quædam censetur universitas*, &c.

Idem cap. x. de electis & reprobis ejusdem populi Scripturam tanquam de iisdem loqui ait: cap. xi. similiter & de diversorum temporum hominibus ac si essent ejusdem temporis. *Sed cum legerint hæc*, inquit cap. xii. id est exceptiones admittendas in generalibus Scripturæ sententiis, *vel audierint qui amant calumniosa certamina, dicent nos per ejusmodi disputationes Apostolo contradicere definienti, quod* Deus omnes velit salvos fieri, & in agnitionē veritatis venire. *Quam particulam verborum Apostoli ita nos integrè plenèque suscipimus, ut nihil ei de præcedentibus, sive subjectis, quæ ad ipsam pertinent, subtrahamus.* Loco deinde prolato, in quo Apostolus pro omnibus orari jubet, pro Principibus

& Regibus, id per universam Ecclesiam fieri testatur auctor. Tum cap. 13. *Quod si aliquos*, inquit, *sicut videmus accidere, salvantis gratia præterierit, & pro eis oratio Ecclesiæ recepta non fuerit, ad occulta divinæ justitiæ judicia referendum, & agnoscendum est secreti hujus profunditatem in hac vita patere non posse.* Ideoque Apostolum Rom. XI. exclamasse ait, *ô Altitudo.* Cap. 14. ex verbis Job [a] *anima ejus, quodcumque voluerit, hoc fiet*, concludit *voluntatem Dei irritam esse non posse.* Cap. 24. omnes quos Pater dat filio ad filium venire ait, & eorum perire neminem. Cap. 25. de gratia & electione disputans: *profunditas illius quæstionis*, inquit, *quam secundum admirationem Apostoli impenetrabilem confitemur, per liberi arbitrii velle & nolle non solvitur: quia licet insit homini bonum nolle; tamen nisi donatum non habet donum bonum*

[a] *Job.* 23. 13.

velle. Tales fuisse addit qui conversi sunt, quales qui minimè conversi: virtute gratiæ, *quæ sibi quos voluit subdidit*, tam converti potuisse eos *qui inconvertibiles permanserunt*, quàm cæteros.

Ex his omnibus quid efficiatur adversùs voluntatem generalem facillimum est intelligere. Vocabulum, *omnes*, in Scripturâ sæpissimè restringi docet auctor; & quæ de solis electis dicuntur, ea generatim dici solere de omnibus. Inter cætera Scripturarum exempla proponit celeberrimam Apostoli sententiam, & à Semipelagianis, qui in utroque libro refelluntur, sæpè vexatam. Quid hoc aliud est quàm locum objectum ad solos electos trahere? Quid, quod Apostoli dictum: *Deus vult omnes homines salvos fieri*: non separatim spectari oportere ait, sed ea simul conjungenda esse quæ antecedunt; nisi ut intelligamus in-

terpretationem ab eo probari, quam Augustinus sæpe adhibuit, & verbis antecedentibus maximè confirmavit? Auctoris quoque principia voluntatem generalem excludunt apertissimè. Voluntatem Dei semper efficacissimam esse probat, *nec irritam esse posse*, nec *inefficacem*, nam ista voce utitur: omnes de quibus generatim Scriptura pronunciavit: *omnis lingua confitebitur Deo*, omnes *cognoscent me à pusillo usque ad magnum*: *sine cujusquam exceptione salvari*. Si voluntas Dei semper est efficax, si irrita esse non potest: de salute ergo singulorum nulla est Dei voluntas; quæ si ponatur; erit plane *& irrita & inefficax*.

Idcirco voluntatem generalem admittunt recentes Theologi, ut gratiam communem eamdemque plenissimè sufficientem constituant. Ubi enim sincera est voluntas finis; ibi quoque debet

eſſe certa eorum omnium quæ ad finem conſequendum neceſſaria ſunt, præparatio : atqui gratiam communem in locis, quæ nos antè plurima produximus, configit auctor. Quæſtionem de electione & gratia ſolvere conantur per velle & nolle, quod auctor pluribus refellit.

Scio voluntatem quandam generalem ſic Theologos complures admittere, quæ dicatur antecedens, eaque verè ac propriè ſit in Deo, ut propterea tamen nec gratiam confiteantur eſſe communem omnium, nec quæſtionem de electione & gratiâ per velle & nolle ſolvant.) Sed de voluntate antecedente nihil hîc dico, dicam poſtea pluribus. Tota quæ nobis eſt cum illis, videtur leviſſima quæſtio. Hîc unum affirmo nullam hujus voluntatis mentionem apud antiquos gratiæ defenſores occurrere; nullam apud eum ipſum, de quò

maximè quæritur: voluntatem denique antecedentem, quæ in Latinorum scholis ante sæculum XIII. non obtinuit, à pluribus, iisdemque gravissimis Theologis sic deinceps explicatam esse, ut Deo planè externa sit, nihilque à voluntate signi differe videatur.

Quoniam verò ne quid dissimulem, auctor in posteriore libro voluntatem generalem & gratiam quamdam communem omnium constituere videtur, necesse est totam ejus doctrinam paucis explicari.

Initio Libri tria sibi proponit, è quibus primum est illud: *Deum velle omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire.* Secundum: *ad ipsam cognitionem veritatis, & perceptionem salutis non suis quemquam meritis, sed ope atque opere Divinæ gratiæ pervenire.* Tertium denique: *altitudinem judiciorum Dei humanæ intelligentiæ penetrabilem*

esse non posse; & cur non omnes salvet; qui omnes vult salvos fieri, non oportere disquiri.

Primum caput toto pæne in libro constituit. Quibus verò argumentis & rationibus utatur; ut clariùs pateat, verba ejus subjicio. a *Sive igitur novissima contemplentur sæcula, seu prima, seu media, rationabiliter & piè creditur omnes homines salvos fieri Deum velle, semperque voluisse; & hoc non aliundè monstratur, quam de iis beneficiis, eâque providentia, quam universis generationibus communiter atque indifferenter impendit.* Quoniam, ut testatur auctor, Divina de hominum salute voluntas cognosci tantummodò potest ex Dei in universos & singulos homines beneficiis; & quoniam alioqui talis est voluntas Dei de salute omnium ac singulorum, qualis Divina beneficiorum communium præparatio: ergo ut cognoscamus, qualem auctor vo-

a *Cap.* 25.

1. Voluntas Dei de salute humanâ ex solis ejus beneficiis cognoscitur.

luntatem generalem admiserit, constituendum est inprimis, cujusmodi sint beneficia illa, quæ conferuntur omnibus ac singulis.

11. Tria quatuorve apud Auctorem Gratiæ genera.

Auctor gratiæ nomen latius usurpare solet, quàm patres latini, qui adversus Pelagium & Semipelagianos scripserunt. Nam triplicem ille distinguit gratiam. Prima in mundi pulchritudine, & admirabili dispositione corporum, quæ omnibus populis & nationibus proposita est, tanquam speculum, in quo præstantissimum opificem contemplari quisque possit; secunda, quæ propria est Judæorum, in legis institutione, doctrina, miraculis, & Angelorum officiis; tertia denique in interioribus Christi & Evangelii auxiliis consistit. Quoniam tria hæc gratiæ genera simul complectitur in l. 2. c. 9. locum integrum profero. *Secretissima æterni consilii voluntate* Deus *noluit in omnibus super omnes generationes*;

aut super omnes homines æquales donorum suorum esse mensuras. Si quidem aliter eos juverit, quos ad cognoscendum se, cæli & terræ testimoniis conveniebat; aliter illos quibus non solùm elementorum famulatu, sed etiam doctrinâ legis, Prophetarum oraculis, miraculorum signis & Angelorum cooperationibus consulebat; & multò magis aliter misericordiam suam universis hominibus declaraverit, quando filius Dei factus est filius hominis, ut inueniretur ab eis, qui eum non quærebant, & appareret his qui illum non interrogabant & non uno tantũ populo Israëliticæ stirpis excelleret, sed in omni gente, quæ est sub cælo, multiplicatũ Abrahæ semen oriretur. Sin locus iste intelligatur non solùm de gratia interiore verùm etiã de exteriore Evangelii, quæ omnibus & singulis proponitur: certè interiorem passim agnoscit auctor ut in eodem l. c. 6. *Nam & in his diebus quibus per totum mundum*

ineffabilium donorum flumina rigat, non idem modus, nec eadem mensura confertur. Quamvis enim per ministros verbi & gratiæ Dei eadem cunctis veritas prædicatur, eadem cohortatio adhibeatur, Dei tamen agricultura est, Dei ædificatio, cujus virtus invisibiliter agit, ut incremento proficiat quod ædificatur, aut colitur. Quo in genere ministros tantùm valere ait, quantum Deus unicuique dedit: eosque, *qui ministrorum labore excoluntur, ad eum modum proficere, ad quem illos incrementi auctor evexerit.* Hæc de variis gratiæ generibus dicta sufficiant. Quod potissimum genus commune omnium esse senserit, quod proprium aliquorum, jam explico.

III. Gratia cōmunis est exterior elementorum dispositio.

Primam quidem existimavit communem esse omnium. Sic enim L. 2. cap. 4. *Sed ne præteritis quidem sæculis hæc eadem gratia, quæ post Domini nostri Jesu Christi Resurrectionem ubique dif-*

fuſa eſt, & de qua ſcriptum eſt: a illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ: *defuit mundo. Quamvis enim ſpeciali curâ, atque indulgentiâ Dei Populum Iſraëliticum conſtet electum, omneſque aliæ nationes ſuas vias ingredi, hoc eſt, ſecundùm propriam permiſſæ ſint vivere voluntatem, non ita ſe tamen æterna creatoris bonitas ab illis hominibus avertit, ut eos ad cognoſcendum ſe atque metuendum, nullis ſignificationibus admoneret. Cœlum quippe ac Terra & Mare, omniſque Creatura, quæ videri atque intelligi poteſt, ad hanc præcipuè diſpoſita eſt humani generis utilitatem; ut natura rationalis de contemplatione tot ſpecierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum, ad cultum & dilectionem ſui imbueretur auctoris, implente omnia ſpiritû Dei,* b in quo vivimus, movemur & ſumus. *Quoniam etſi* c longè eſt à peccatoribus ſalus: *præſentiâ tamen*

a *Pſ. 76. 19.*

b *Act. 17. 28.*

c *Pſ. 118. 155.*

salutis ipsius, ac virtute nihil vacuum est. Sic denique caput concludit. *Quod ergo in Israël per constitutionem Legis & Prophetica eloquia gerebatur; hoc in universis Nationibus, totius Creaturæ testimonia & bonitatis Dei miracula semper egerunt.* Quamquam ut paulò antè observaverat, *maximus numerus hominum, qui vias voluntatis suæ ambulare permissus est, non intellexit, neque secutus hanc legem est, & odor vitæ qui spirabat ad vitam, factus est ei odor mortis ad mortem; ut etiam in illis visibilibus testimoniis discerctur quod* [a] litera occideret, spiritus autem vivificaret.

a 1. Cor. 3. 6.

IV. Ab ea non excluduntur pueri.

Ab hoc gratiæ genere pueros non excludit cap. 23. *non irreligiosè arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper universis est impensa Nationibus: quâ utique si bene eorum uterentur pa-*

rentes etiam ipsi per eosdem juvarentur.

Secundum gratiæ genus *super unum Israël sub lege roravit.* Ibidem. V. Lex gratia est judæorum propria.

Tertium gratiæ genus partim externum est, partim interius. Externum pertinet ad omnes, cum Christus præceperit Marci 16. 15. *Ite in orbem universum, & prædicate Evangelium universæ creaturæ. Nunquid hac præceptione*, inquit Auctor Cap. 2. *ullarum Nationum, ullorumve hominum facta discretio est? neminem merito excepit, neminem separavit genere, neminem conditione distinxit. Ad omnes prorsus homines missum est Evangelium Crucis Christi.* VI. Gratia exterior Evangelii proposita est omnibus.

Quamvis Evangelium dirigatur ad omnes, singulari tamen Dei judicio nondum illuxit omnibus. Ita cap. 3. docet. *Magni autem, & inenarrabilis Sacramenti mysterium est, quod prædicatoribus* VII. Nec tamen datur omnibus.

[a] Marci 16. 15. » *quibus dictum est*; [a] ite in orbem » universum & prædicate Evange- » lium universæ Creaturæ : *iisdem* [b] Ibid. 10. 5. *priùs dictum fuerat* ; [b] in viam gentium ne abieritis, &c. *Quanvis enim ad omnium hominum vocationem Evangelium dirigeretur*, » omnesque Dominus salvos fieri, » & in agnitionem veritatatis vel- » let venire ; *non tamen sibi dispensationum suarum abstulerat potestatem, ut aliter quàm occulto, justoque judicio statuerat, consilii sui ordo decurreret. Unde locum non habent contumacium murmura querelarum : quia quod Deus fieri voluit, constat non aliter fieri debuisse, quàm voluit. Posteriore verò tempore cum jam Dominus Jesus in Patris gloria consideret... Volentes Apostoli Evangelizare verbum in Asiâ*, [c] Act. 16. 7. *vetiti sunt à Spiritû Sancto*, *& disponentes ire in Bithyniam*; *prohibiti sunt à spiritu Jesu, non utique negatâ illis Populis gratiâ ; sed, quantùm apparuit*,

retardatâ. Nam postea etiam apud ipsos Fides Christiana convaluit. Quæ autem fuerit vocationis differendæ causâ, non claret. Hæc ille de gratiâ exteriore Evangelii.

Interiorem numquam dixit communem omnium, ac singulorum. Cap. 5. eos qui sive ex Judæis, sive ex Nationibus Deo, antequam Evangelium promulgatum est, placuerunt, *Spiritû gratiæ Dei* discretos fuisse ait: tam paucis verò inter Gentiles illuxisse veritatis lumen, ut penitus ignorentur. [a] *Quoniam etsi fuerunt ex alienigenis, quos temporibus legis veritas illustrare dignata sit, tamen tam pauci fuerunt, ut vix cognoscantur, an fuerint.* Negat tamen propterea excusari posse cæteros, *qui sub ignorantiæ tenebris perierunt.*

VIII. Interior non est cõmunis.

a L. 2. c. 14.

Externam appellat gratiam generalem; interiorem verò specialem quam cap. 31. negat commu-

nem esse omnium. Ubi sententiâ
a 1. Tim. 4. 10. Apostolicâ, b *Salvator omnium hominum, maximè fidelium*, totam controversiam dirimi affirmans mox subjicit: *dicendo enim*, quiest salvatorum omnium hominum: *confirmavit bonitatem Dei super universos homines esse generalem; adjiciendo autem*, maximè fidelium, *ostendit esse partem generis humani, quæ merito fidei Divinitus inspiratæ ad summam atque æternam salutem specialibus beneficiis provehatur. Quod utique nullâ iniquitate agitur justissimi & misericordissimi Dei, cujus judicium in his dispensationibus cum tremore laudandum est.*

IX. Non datur omnibus qui Evangelium audiunt.

Nec gratia illa interior iis omnibus datur, qui Christianis permisti sæpe Evangelium audierunt. *Has autem*, inquit cap. 3. *incognoscibiles illuminationum dilationes, inter quas utique multi in infidelitate deficiunt, non solum in populis remotioribus impiorum, sed etiam in civitatibus fidelium per*

plurimas domos ac familias novimus fieri; dum christianæ fidei etiam qui Christiani futuri sunt, adversantur. Interea cognosci non posse ait, *cur corrigendi tam diu sinantur errare; & quod senibus in fine præstandum est per tam longam non tribuatur ætatem, cur filiis jam in Christum credentibus, necdum credant parentes; & rursum à religiosis parentibus soboles prava discordet: cum tamen Deo, qui initiorum fidei, incrementique largitor est, secundùm ipsius præceptum quotidie pro omnibus supplicetur: ut & si exaudiat, nota sit gratia miserationis; & si non exaudit, intelligatur judicium veritatis.* L. 1. cap. 15. *cur illorum non misertus & horum sit misertus Deus, quæ scientia comprehendere, quæ potest investigare sapientia?* Quamobrem cum *specialis gratia* dicitur a *universis facta communis*; ita dicitur, quod jam propria non sit unius propuli, ut olim Judaïca lex. b *Nam ex omni gente & ex om-*

a L. 2. c. 33.

b Ibidem.

ni conditione adoptantur quotidie millia senum, millia juvenum; millia parvulorum; & affectibus gratiæ Christianæ etiam ipsa, quibus mundus atteritur, arma famulantur.

Ex his omnibus apertissimè conficitur gratiam, quam & perpetuam & communem omnium asseruit auctor, externam esse, non interiorem, ideoque solam per sese non sufficere: quod postremum nemo affirmaturus est, nisi qui Pelagianè sentit.

X. Difficultas solvitur. Unum ferme est quod objici possit, illud nempe capitis 15. ubi rationem reddens, cur nationes, quibus data tantummodò est gratia communis, excusationem nullam habere possint, *adhibita enim semper est*, inquit, *universis hominibus quædam supernæ mensura doctrinæ: quæ & si parcioris, occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Deus judicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium: ut non dubiè sed evidenter appareat,* quòd

quòd nisi [a] ubi abundavit peccatum, superabundaret & gratia, *nunc quoque universum genus humanum similis obcæcaret impietas.* Loquitur de gratia communi & externâ, quam pluribus ante explicuit: atqui hanc sufficere ait pluribus ad remedium, omnibus ad testimonium.

[a] *Rom.* 5. 20.

Sed quisquis auctoris doctrinam diligentius consideraverit, is loci obscuritate nihil movebitur. Fuit ille ab hæresi & Pelagianâ & Semipelagiana remotissimus, qui dona naturalia gratiam appellans tametsi aliter loquitur, ac plerique defensores gratiæ, re nihillominus idem sentit: & gratiam communem, externamque negat ad bene agendum per se ipsam sufficere. Cum multa ad id confirmandum proferre possem; pauca tamen sed apertissima proferam.

Primum sit illud ex l. 1. cap. 8. *Si non operatur in nobis, nullius possumus participes esse virtutis. Si-*

ne hoc quippe bono nihil est bonum, sine hac luce nihil est lucidum, &c. *homo quippe mortalis damnatâ in Adam origine carnaliter natus ad spiritalem novi generis dignitatem nisi Spiritû sancto regente non pervenit. Sed nec ullo hanc desiderio appetit, qui calorem ipsius desiderii non accepit à Deo, de quo dicit Dominus:* [a] ignem veni mittere in terram & quid volo nisi ut ardeat? *Ignis autem iste dilectio est Dei; quam amator mundi corde captivo non potest concipere: plenus est enim amore vanitatum; quas etiamsi potuerit aliquâ ex parte vitare, & transcensis temporalibus ad externa & invisibilia intelligendo profecerit; si à colendis quoque simulacris necesserit, & venerari cœlum ac terram, omniaque mundi hujus elementa destiterit; fidem tamen, dilectionemque Christi conturbatus de ejus ipsa humilitate non capiet; & scandalum Dominicæ nativitatis ac mortis proprio judicio non evincet;*

a Luc. 12. 49.

Nec mirum si Evangelio Crucis Christi Philosophia obnititur: cui etiam Judaïca eruditio reluctatur. Nec docti igitur, nec indocti, cujuslibet stirpis aut ordinis, humanâ ratione ad Dominum ducuntur; sed omnis homo qui ad Deum convertitur, Dei primùm gratiâ commovetur: non enim ipse sibi lumen est, nec cor suum radio propriæ lucis accedit. Rationem ſubjicit planè neceſſariam. *Quis ille erit qui tot opinionum colluctationes, tot vincula consuetudinis, tot præiudicia vetustatis suo tantùm iudicio abrumpat, & solâ voce extrinsecùs sonante doctoris, hoc tantùm de gratiâ habeat, quod audivit; & totum de voluntate quod credidit? Quod si ita esset, nihil inter gratiam, legemque distaret, nec indulgentiæ quemquam spiritus vivificaret, si occidens litera permaneret. Lex enim quod fieri aut non fieri jubet non præstat ut aut fiat, aut non fiat,* &c. *Cum igitur verbum Dei per*

ministerium prædicantium auribus carnis infertur, miscetur operatio potentiæ Divinæ cum sono vocis humanæ; & qui incitavit Evangelizantis officium, audientis quoque firmavit affectum.

Atque hic locus meâ sententiâ sufficit ad repellendam omnem calumniam. Qui enim non aliam gratiam generalem concedens, quàm quæ inhæret in ipsâ naturâ, in elementis, in Cœlo, in specie corporeâ, & admirabili rerum omnium consensu gratiam interiorem simul contendit esse necessariam, & gratiam generalem, legem quoque, vel prædicationem Evangelii negat sufficere, is nihil gratiæ communis fautoribus suffragatur, vel Pelagio: auctor noster non aliam gratiam generalem agnoscit, quàm quæ inhæret in naturâ ipsâ, in elementis, in Cœlo, in specie corporeâ, sive in admirabili rerum omnium concen-

tu.: gratiam interiorem necessariam esse docet; externam naturæ & legis negat sufficere: nihil ergo vel Pelagio, vel gratiæ communi, quæ tota est interior, suffragatur. Prima propositio manifesta est, & evidens. Assumptionis primam partem apertissimis auctoris testimoniis antè confirmavi. Secundam partem multa superioris sententiæ loca probant. *Si non operatur in nobis, nullius possumus participes esse virtutis*, &c. *Homo mortalis damnatâ in Adam origine carnaliter natus ad spiritalem novi generis dignitatem nisi Spiritû Sancto regente pervenit; sed nec ullo hanc desiderio appetit, qui calorem ipsius desiderii non accepit à Deo. Omnis homo qui ad Deum convertitur, Dei primùm gratiâ commovetur*, &c. *Miscetur operatio potentiæ divinæ cum sono vocis humanæ*, &c. Tertiam denique partem, de qua maximè hoc loco

agitur, probat illud ejusdem capitis. *Ignis iste dilectio est Dei, quam amator mundi* (qui gratiâ generali minimè caret) *corde captivo non potest concipere*, &c. *Nec docti, nec indocti cujuslibet stirpis, aut ordinis, humanâ ratione ad Dominum ducuntur*, &c. *Lex quod aut fieri, aut non fieri jubet, non præstat, ut aut fiat, aut non fiat.*

His omnibus duo tantummodò loca subjiciam, primum ex Libro 2. cap. 17. *Quibus tamen* (id est gentibus Barbaris, quibus gratia Christi nondum illuxit) *illa mensura generalis auxilii, quæ desuper omnibus semper hominibus est præbita, non negatur: quamvis tam acerbo natura humana vulnere sauciata sit, ut ad cognitionem Dei neminem contemplatio spontanea planè valeat erudire, nisi obumbrationem cordis vera lux discusserit, quam inscrutabili judicio Deus justus, & bonus non ita*

præteritis ſæculis, quemadmodùm in noviſſimis diebus effudit.

Alterum ex Epiſtolâ ad Demetriadem, quæ ejuſdem auctoris eſſe creditur propter maximam ſtyli, ſententiarumque convenientiam. [a] *In pulcritudine cœli & Terræ quædam ſunt paginæ ad omnium oculos ſemper patentes, & auctorem ſuum nunquam tacentes: quarum proteſtatio doctrinam imitatur Magiſtrorum, & eloquia Scripturarum: ſed quicquid illud eſt, quo corporeorum ſenſuum exteriora pulſantur, in agro cordis cui impenditur iſta cultura, nec radicem poteſt figere, nec germen emittere, niſi ille ſummus & verus agricola potentiam ſui operis adhibuerit, & ad vitalem profectum ea quæ ſunt plantata perduxerit. Sive enim contemplatio Creaturarum, ſive ſacrorum ſeries voluminum, ſive ſcientia differentium ſincero & aſſiduo teſtimonio prædicet veritatem:* [b] neque qui plantat eſt ali-

a Cap. 7.

b 1. Cor. 3. 7.

» quid, qui rigat, sed neque qui
» incrementum dat Deus. Hæc omnia descripsi paulò uberiùs, ne qua possit esse de auctoris præstantissimi sententiâ dubitatio.

Quid inde consequens sit, vel rudioribus patet. Neque jam necesse est ut admoneam locum objectum sic intelligi debere, ut gratia generalis valuerit ad cognitionem Dei comparandam: quod ego verissimum esse arbitror: vel potiùs ut valuerit quibusdam accedente gratiâ interiori. De his enim paucissimis loquitur, quos, ut in eodem libro cap. 5. docet, inter gentes spiritus gratiæ Dei discrevit. Est enim naturæ sedula contemplatio velut primus gradus ad cognitionem unius Dei, quem gratia deinde accedens perficit, mentem illuminans simul & voluntatem accendens.

Ergo quoniam auctor gratiam interiorem omnino necessariam

ad bene agendum asseruit, nec aliam agnovit communem, quàm externam; iis planè annumerandus est qui gratiam communem esse negaverunt.

Qui non vult media propria, eademque ad consequendum finem necessaria, is finem non vult propriè. *si aliquibus*, inquit Vasques, [a] *auxilia saltem sufficientia negaret Deus: sequeretur nullomodò salutem eorum desiderare.* Et Petavius. [b] *Si Deus certis tantummodò necessaria præberet auxilia, cum sine iis salus æterna comparari nequeat, non omnes salvos velle diceretur: sed eos duntaxat, quibus opem ferret; reliquos nolle omnino salvos esse. Habet enim hoc voluntas omnis, si est firma & seria, ut quicquid appetit, ejus obtinendi causâ quæ sunt necessaria conquirat, ac sibi aliisve procuret.* Et Anonymus Historiæ Jansenianæ scriptor, cujus potissimùm causâ in disputationem hanc in-

a 1. P. d. 97. cap. 31. 17.

b Tom. 1. L. x. cap. 3. n. 5.

a P. 472. gressus sum. [a] *Deum salutem velle; nihil est aliud quam media ad salutem necessaria præbere.* Ergo, juxta auctoris nostri hypothesim, Deus omnes ac singulos salvos esse non vult propriè, qui plerisque quod ad salutem omnino necessarium est, negavit.

Cur ergo affirmat L. 2. cap. 2. 19. 25. 28. & in toto libro passim, Deum velle quod non propriè non vult in ejusdem principiis?

Si quis respondeat Auctorem nostrum, qui ut faciliùs Semipelagianorum querelis satisfaceret, gratiæ vocabulum novâ quadã & latissimâ notione usurpavit, salutis quoque nomen, quoties locum Apostoli de omnibus ac singulis promiscuè interpretatur, paulò latiùs, quàm accipi solet, accipere videri; hoc est, pro sola Dei cognitione, quæ est veluti primus gradus ad salutem; non vehementer repugnabo. Nam si omnia loca, in quibus Apostoli

testimonio generatim utitur, si principia & conclusiones consideramus, solam Dei cognitionem assumit ac sibi proponit. In Libro primo cap. 25. de illa Fidei parte dicturum se deinceps esse admonet, *quâ piè credimus Deum velle*, ut *omnes homines veritatis agnitione salventur*. Principium, quod ad id confirmandum adhibet, est gratia generalis, negatque L. 2. cap. 25. ullum extare aliud. *Sive igitur novissima contemplentur sæcula, seu prima, seu media, rationabiliter, & piè creditur, omnes homines salvos fieri Deum velle; semperque voluisse. & hoc non aliunde monstratur; quàm de iis beneficiis, eâque providentiâ Dei, quæ universis nationibus communiter, atque indifferenter impendit. Fuerunt enim, ac sunt ejusmodi dona ita generalia, ut per ipsorum testimonia ad quærendum verum Deum possent homines adjuvari.* Gratia genera-

lis, ut pluribus ejusdem certis ac evidentibus testimoniis effeci, nihil est aliud, quàm præclara & oculis nostris exposita corporum naturalium dispositio, cujus tota vis in auctore demonstrando consistit: nihil ergo per se probat aliud, quàm Deum velle & semper voluisse, ut omnes divinitatem cognoscerent ex naturæ pulcritudine. Hoc unum ipse in superiori sententiâ concludit, dum naturæ universæ testimonio omnes ad quærendum verum Deum adjuvari ait.

Ut ut sit, nego ex locis objectis voluntatem beneplaciti, de quâ solâ hîc quæritur, concludi posse. Talis est enim voluntas finis, qualis mediorum, quæ exhibentur, ratio. Si media cum fine necessariò conjunguntur, si vel sola sine aliis per sese ad finem consequendum plenè sufficiunt, proculdubiò in sapientibus præsertim, qui vel iis utun-

tur, vel eadem exhibent aliis, anteceſſit finis voluntas ſive abſoluta, ſive conditionata. Sin media exhibita neceſſariò cum fine non conjunguntur, vel ad finem conſequendum non plenè ſufficiunt, hoc eſt ſi aliqua negantur omnino neceſſaria, & ſine quibus nunquam obtinetur finis; ex mediis exhibitis, utì manifeſtum arbitror; conſequens minimè eſt finis ejuſdem voluntas, ut jam obſervavi. Auctor noſter gratiam interiorem neceſſariam eſſe ad ſalutem concedit, eamdemque negat dari omnibus: ex ejus ergo principiis voluntas beneplaciti de ſalute omnium ac ſingulorum nunquam elicietur.

Quænam eſt igitur voluntas illa generalis, quam Auctor in poſteriore libro conſtituit? XI. Voluntas generalis, quam admittit auctor, ſigni eſt, non beneplaciti.

Voluntas externa & ſigni. Talis eſt enim voluntas finis, qualis mediorum ratio, vel præparatio. Quamobrem Auctor ipſe

L. 2. c. 25. voluntatem Dei de salute omnium non aliunde cognosci ait, quàm ex beneficiis communibus. Media illa quæ omnibus promiscuè conferuntur, planè externa sunt, nec aliam cum fine proportionem habent, quàm externam& remotissimam, quatenus accedentibus aliis adjuvare possunt & impedimenta tollere. Talis est conformatio corporum cælestium & inferiorum, vis, ordo, consensus, aliaque id generis plurima, quæ apertè demonstrant præstantissimum opificem. Lex Judaïca Deum non modo esse docet, verùm etiam quid maximè necessarium sit ad vitam consequendam præscribit. Christiana, ut longè præstantior est, ita cognitionem Divinitatis pleniorem tradit, doctrinam morum sublimiorem: Baptismum tanquam remedium adultorum & puerorum commune proponit

omnibus. Non alia gratiæ communis agnoscit genera auctor: primum quidem perpetuum & commune omnium; secundum proprium Judæorum; tertium universis gentibus propositum, & singulis hominibus, quibus Evangelium prædicatur. Hæc omnia tamen externa sunt: sine auxiliis interioribus si quid valeant ad cognitionem Divinitatis efficiendam, certè ad consequendam salutem non sufficiunt. Sunt alia media propinquiora, nempe gratia interior, quæ cunctis fidelibus & justis datur, nec tamen ipsa ad salutem omnes provehit, nisi accedat propositum & decretum Dei. Hinc L. 1°. cap. 24. docet perseverantiam esse singulare munus Dei: & cap. 25. omnia quæ ad promerendam vitā æternam pertinent, sine gratiâ Dei nec inchoari nec augeri posse, nec perfici, ut nemo habeat unde glorietur; quam quæs-

tionem de electione ait esse *impenetrabilem*, nec *per liberi arbitrii velle & nolle solvi*. Ergo quoniam propterea tantummodò, hoc est, propter gratiam illam communem, Deus ab auctore nostro dicitur omnes ac singulos salvos esse velle, consequens planè est, ut ista voluntas generalis sit tantùm exterior, sive signi, ut vulgò loquimur.

XII. Idcirco Auctor secum ipse non pugnat.

Hinc auctorem nihil secum pugnare liquet, nec posteriorem librum cum priori. Nam etsi in isto voluntas Dei semper efficax statuitur, quæ nunquam *irrita*, vel *inefficax*, esse possit: locus verò Apostoli de universo hominum genere intelligitur, non de singulis: contrà in illo de omnibus ac singulis; hæc tamen optimè conveniunt. Ad voluntatem beneplaciti respiciens omnes ac singulos Deum salvos esse velle negavit: ad voluntatem signi; omnes & singulos Deum salvos

esse velle concessit. Et quamvis plerique salutem non consequantur, non ideo tamen irrita est voluntas Dei, cum voluntas illa generalis, qua Deus omnes ac singulos salvos esse velle dicitur, tota sit exterior & metaphorica. Hæc de eximio auctore dicta sufficiant, qui verbis cum Augustino pugnat, re convenit, ejusque doctrinam de prædestinatione & gratiâ efficaci ut in 1°. sic & in 2°. Libro clarissimè constituit.

CAPUT VII.

De Episcopis Africanis in Sardiniâ exulantibus.

AUctori Librorum de Vocatione gentium subjicio testimonium inprimis illustre non unius Scriptoris, sed plurimorum Episcoporum, qui propter Fidem Catholicam ab Ariano Principe Africâ pulsi exulabant

in Sardiniâ. In Literis Synodicis, duodecim Episcoporum nomina leguntur. Plures tamen fuisse constat, cum Fulgentii nomen non legatur cum cæteris; qui tamen, ut testantur sub finem Epistolæ, unus ex ipsis fuit; ac præterea sexaginta simul exulasse ferantur. Inter cætera quæ de quæstione nostrâ docent beatissimi Martyres, illud capitis 14. minimè prætermittendum est: *Quisquis ergo*, inquiunt, *prædestinatum Christum, & Sanctos ejus negat, Apostolicam Fidem perversus oppugnat. Omnes autem prædestinati ipsi sunt:* quos vult salvos fieri&ad agnitionem veritatis venire. *Qui propterea* omnes *dicuntur, quia in utroque sexu, ex omni hominum genere, gradu, ætate, conditione salvantur. Semper quippe voluntas Dei omnipotentis impletur; quia potestas ejus nullatenus vincitur. Ipse est enim, qui* [a] omnia quæcumque voluit,

a Ps. 134. 6.

fecit in Cœlo & in Terra, & in omnibus abyssis, *&* a cujus voluntati nemo resistit. *Verum namque est, quod de se testatus est filius, quia in vivificandis nullum initium humanæ voluntatis expectat, sed ipsam voluntatem bona faciendo vivificat. Hoc autem in majoribus. Parvulos autem, in quibus necdum potest bona voluntas fieri, solius gratiæ facit operatione salvari.* Et isti quoque de solis prædestinatis sententiam Apostolicam interpretantur, & suam interpretationem Augustini principiis communiunt. Nam ratio potissima cur ille voluntatem generalem rejecerit, petitur ex voluntate divinâ, quæ semper sit efficax, nunquam irrita esse possit, & cui *salvum facere volenti nullum resistat hominis arbitrium.* Neque prætermittenda est alia ratio, quam subjiciunt meâ quoque sententiâ necessariam. Deus in majoribus bonam voluntatem ef-

a Rom. 9. 19.

ficit, auget, perficit; parvulos verò misericordiâ gratuitâ liberat nihil volentes, nihil agentes. Ita fit, ut eorum salutem sincero animo velle non bene diceretur, vel quibus, si majores sint, bonam voluntatem non dedit; vel quos, si nondum propriâ voluntate utantur, nihil omnino volentes, agentesve gratuitâ misericordiâ non liberavit.

Gratiam communem, quâ sublatâ tollitur simul voluntas generalis, rejiciunt non semel, ut cap. 4. *Qui gratiam divinitus acceperunt, eò magis debent in ipsius gratiæ assertione firmari, quò eam vident non omnibus tribui. Necesse est autem, ut ab eis, quibus non tribuitur, ignoretur; & ab eis agnoscatur, quibus Divinâ largitate donatur.* & cap. 9. *de gratiâ verò non dignè sentit, quisquis eam putat omnibus hominibus dari.*

CAPUT VIII.

De Fulgentio.

BEatissimis confessoribus conjunctior fuit Fulgentius, dum viveret; quàm ut ab eis se hoc loco divelli patiatur. In libro de incarnatione & gratiâ cap. 29. tam perspicuè suam de nostrâ quæstione sententiam aperit, ut locum tametsi prolixiorem mutilare nolim: integrum igitur repræsentabo. *Illud verò Apostolicum* [a], inquit, *ubi dicitur de Deo*: qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: *non sicut oportet, intelligunt, qui hanc voluntatem sicut in vasis misericordiæ, sic & in vasis iræ accipiendam existimant, minùs considerantes veracissimam scripturæ sententiam, quæ Divinæ commendans omnipotentiam voluntatis*: [b] omnia, *inquit*, quæcumque voluit fecit in cœlo, & in terra, & in omni-

[a] *n.* 56.

[b] *Ps.* 134. 6.

bus abyssis : *ipsique Deo rursus dicit* ; a subest enim tibi cum voles posse. *Quomodò igitur omnia, quæ vult facit, si volens hominem salvum fieri, cujus salus non nisi à bonâ incipit voluntate, ipsum velle non in homine inchoat, sed ut ab homine nascatur, expectat? O quàm pessimum nefas asseritur dum gratiæ Dei contumaciter repugnatur!* quod posteaquam pluribus refutavit, sic concludit demum cap. 30. n. 60. & 61. *In hominibus igitur quos salvat, voluntatem bonam non invenit, sed sicut ætatum exigit diversitas, aut in majoribus bonam voluntatem gratis facit, quam invenit malam; aut sine voluntate hominis vel bonâ, vel malâ, perficit in parvulis gratiam sacramenti ille, cujus nemo potest bonæ resistere voluntati.*

a Sap. 12. 18.

Denique ad rem propiùs accedens sententiam Apostolicam sic interpretatur. *Quocirca illos omnes, quos Deus vult salvos fieri sic intelligere debemus, ut nec ali-*

quem putemus salvum fieri posse nisi voluntate Dei, nec existimemus voluntatem omnipotentis Dei aut in aliquo non impleri, aut aliquatenus impediri. Omnes enim, quos Deus vult salvos fieri, sine dubitatione salvantur, nec possunt salvari, nisi quos Deus vult salvos fieri. Nec est quisquam, quem Deus salvari velit, qui non salvetur: quia Deus noster omnia quæcumque voluit fecit. *Ipsi omnes utique salvi fiunt, quos omnes vult salvos fieri: quia hæc salus non illis ex humanâ voluntate nascitur, sed ex Dei bonâ voluntate præstatur. Veruntamen in his omnibus hominibus, quos Deus vult salvos facere, non totum omnino genus significatur hominum, sed omnium universitas salvandorum. Ideo autem omnes dicti sunt, quia ex omnibus hominibus omnes istos divina bonitas salvat, id est, ex omni gente, conditione, ætate, ex omni linguâ, ex omni provincia. In his omnibus ille sermo nostri redemptoris*

a Joan. 12. 32. *impletur, quo ait:* [a] cum exaltatus fuero à terrâ, omnia traham ad meipsum. *Quod non ideo dixit, quia omnes omnino trahit, sed quia nemo salvus fit, nisi quem ipse traxerit. Nam & alibi dicit;* [b] nemo potest venire, nisi pater qui misit me, traxerit eum. Item alibi; omne quod dedit mihi pater ad me veniet. *Hi ergo sunt omnes* quos Deus vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Pluribus deinde scripturarum testimoniis confirmat *omnes* non semper accipi pro singulis.

b Joan. 6. 37.

Verbisne aperioribus voluntas generalis excludi possit, nescio. Negat Fulgentius sententiam Apostolicam rectè ab iis intelligi, qui Dei voluntatem de salute humanâ sicut in vasis misericordiæ, sic & in vasis iræ accipiendam existimant. Sic verò intelligi debere ait, ut nec aliquem putemus salvum fieri posse, nisi voluntate Dei, nec existimemus volunta-

tem

tem Dei aut in aliquo non impleri, aut aliquatenus impediri: quâ vel unâ sententiâ configitur voluntas generalis, quæ in prædestinatis impletur, non impletur in cæteris. Quid clarius, apertiusque, quàm quod sequitur apud Fulgentium? Nisi Deo volente salvum esse posse neminem; & omnes quos vult salvos esse, salutem revera consequi: nullum esse omnino, quem salvum velit, & salutem non consequatur, quia omnia quæcumquæ voluit; fecit, & supremam potestatem habet: vocabulo *omnes* non *totum omnino genus* hominũ significari, sed omnium universitatem salvandorum. Quod falsum est si *omnes* ad singulos trahi posse existimavit.

Plura Deinde ex scripturis loca profert, quibus duo probantur apertissimè: primum, *omnes* sæpe in scripturis usurpari pro pluribus, non pro singulis: alterum,

Fulgentio persuasum fuisse sententiam Apostolicam intelligi non debere de singulis. Qui enim voce, *omnes*, designari singulos existimabit, is nunquam loca scripturarum vano & inani labore colliget, ut vocabulum, *omnes*, sæpe restringi persuadeat: multò minùs ea proferet, quæ voluntatem Divinam semper & in omnibus impleri, nunquam irritam esse doceant: quid enim hoc esset aliud, quàm evellere quod severis, & propriam sententiam evertere? Sed locus Fulgentii tam apertus est, tantùm ad id, quod volumus, constituendum valet, ut mihi metuendum sit, ne pauculis hinc inde vocibus decerptis, repræsentatisque cæteræ vel obscurari, vel infirmari videantur. Nec prætermittendum hoc loco est, quod ille in librò de fide ad Petrum regulâ 35. n. 76. tradit. *Firmissimè tene & nullatenus dubites... neque perire posse aliquem*

eorum, quos Deus prædestinavit ad regnum cælorum; nec quemquam eorum, quos Deus non prædestinavit ad vitam, posse ulla ratione salvari. Qui omnes Deum salvos esse velle affirmat, is salutem quoquomodo consequi posse omnes affirmare debet. Contra negat Fulgentius eos qui minimè prædestinati sunt, *posse ullâ ratione salvari.*

Nihil jam necesse est in iis insistere, quæ à Petavio [a] partim ex Synodicâ Africanorum Episcoporum epistolâ, partim ex variis Fulgentii libris objiciuntur, cum frivola sint omnia, nec ullam difficultatem novam contineant. Neque enim significant aliud, quàm eos qui pereunt propria voluntate perire, non divinâ: Esaü, cui culpam originis absterserat Circumcisio, damnari propter defectionem voluntariam. Quæ verissima sunt, nec ad rem pertinent, ut sæpe observavi.

[a] *L. 13. de Incarnat. cap. 6.*

CAPUT IX.

De Petro Diacono & auctore commentarii in 1. Regum.

PEtrus Diaconus in Epistolâ ad Fulgentium voluntatem quoque generalem excludit. Nam *Semipelagianorum rationem refellens* (verbis [a] Petavii utor) *aientium Deum velle omnes salvos facere: sed eorum voluntate fieri, ut non salventur, hunc in modum disputat* [b] hæc si ita sunt, ut hæretici » jactitant, comprehensa sunt ab » ipsis, inscrutabilia & incompre- » hensibilia Dei judicia. Si enim, » ut ipsi volunt, nolentes damnat, » salvat autem volentes, nihil est » omnino quod quæratur ulteriùs, » & quantùm ad ipsos, fallit scrip- » tura divina, quæ incomprehen- » sibilia Dei testatur judicia. Nos » autem incomprehensibilia cre- » dentes, & demonstrantes judicia » Dei, ex unâ massâ perditionis a-

[a] Tom. 1. L. 9. c. 16. n. 7.

[b] In Epist. n. 21.

lios salvari dicimus bonitate & « gratiâ Dei, alios justo & occulto « judicio derelinqui. *Ac subinde* « *probat, Deum non omnes velle salvari. Perspicuum est illi scriptori Augustinianam placuisse doctrinam, cum ex massâ damnabili liberari asserit; aut in eâ relinqui homines, non quia velint, aut nolint, hoc est propter eorum opera; sed ex solâ Dei voluntate vel miserentis, vel occulto judicio relinquentis.* Hic ergo confitentem habemus Petavium, apud quem nihil postea reperi quod primum infirmaret judicium.

Quod verò ille dictum Apostoli negat intelligi à Petro de omnibus ac singulis, id Petri verba proximè sequentia manifestè significant. *Alioquin dicant, si possunt, hi qui hoc divinæ justitiæ & bonitati contrarium æstimant; cur is qui* omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, *tam multas virtutes*

fecit in Corozaim & Bethsaida, & nullam harum in Tyro & Sidone facere voluit, ubi si factæ fuissent (sicut ipse testatur)[a] forsitan in cinere & cilicio pœnitentiam egissent? *Aut cur in Asiâ & Bithyniâ Apostolum vetuit verbum salutis annunciare? Quòd si ista nequeunt comprehendi, redeant ad se, & invenientes se homines desinant quærere cur alios salvet gratuito dono, alios derelinquat justo & occulto judicio, qui potestatem habet ex eâdem massâ aliud vas facere in honorem, aliud in contumeliam, & clament unâ nobiscum, immò juxta Apostolum*, [b] O altitudo, &c.

a Matth. 11. 21.

b Rom. 11. 33.

Augustinianam interpretationem secutus quoque est Gregorius Magnus, vel quisquis est auctor Commentarii in primum Regum L. 5. sub finem in illud capitis 14. *Quocumque se vertebat, superabat. Quia*, inquit, *dum de omni genere peccatores ad*

vitam trahit, triumphare ubique cognoscitur. Hos nimirum triumphos agere suos Milites, suos Principes imperabat Dominus, cum dicebat: [a] Ite in orbem universum & prædicate Evangelium omni Creaturæ. *Omni Creaturæ Evangelium prædicare incipit, qui omnia genera hominum duci ad fidem voluit: ut dum nobiles Regum suorum triũphos ostenderet, eos superare ubique monstraret. Unde scriptum est:* qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. *Omnes quippe homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: quia de omni hominum genere eligit, quos ad gaudium trahit.*

[a] *Marci* 16. 15.

Mitto Bedæ commentarium in omnes Pauli Epistolas confectum ex solis Augustini verbis ac sententiis; ubi auctor in Epistolam ad Timotheum verba Enchiridii adoptans, Augustinianam quoque sententiam adoptavit.

CAPUT X.

De Lupo servato.

Controversia Gothescalcana.

SÆculo IX. exorta est gravis controversia, quæ universam propè Galliam scidit in duas partes; Episcoposque cum Episcopis, Concilia cum Conciliis commisit. Novam quæstionem in Gallias invexerat Gothescalcus Orbacensis Monachus & Presbyter: qui Româ rediens, cum divertisset ad Comitem Eberardum, de geminâ prædestinatione bonorum ad vitam, malorum ad pœnas sempiternas prolatis in medium pluribus & Augustini & Fulgentii testimoniis privatim ac publicè disseruit. Rabanus Maurus Moguntinensis Episcopus re ex Nothingo Episcopo cognitâ Literas x. Cal. Maii an. 848. ad Comitem dedit; in quibus eum hortatur, ut ne Gothescalcum sinat falsa in

vulgus edere. Alias quoque non dissimiles dedit ad Nothingum. In his contendit impios, ad peccatum non prædestinari; qua de re, ut ab Ecclesiâ Lugdunensi in Lib. de tribus Epistolis cap. 4. observatum est, nulla erat quæstio: nonnulla simul inserit de libero arbitrio decerpta ex Ecclesiasticis dogmatibus Gennadii. Sic Gothescalcus ex Italia decedere coactus Moguntiam eodem anno venit ad Rabanum, moxque ab eo productus in Synodo geminam, ut antè, prædestinationem palam asseruit: liberi arbitrii notionem ex Libris Augustini adversus Pelagianos petendam esse contendens Rabanum ex Semipelagiagianis fontibus depromentem liberè reprehendit: *omnes quos Deus vult salvos fieri, sine dubitatione salvari* pronunciavit; *nec esse quemquam, quem Deus salvari velit, & non salvetur, quia*

Deus noster omnia quæcumque voluit fecit. Quæ sunt verba Fulgentii. Postremò adjecit illud, impios, quorum redimendorum causâ Christus venit, *irretractabiliter salvari*, eumque *reproborum perpetualiter Salvatorem esse noluisse.*

Cùm Patrum auctoritate fretus in sententiâ perseveraret, nec Rabani minis moveretur, deductus est ad Hincmarum Remensem, & ab isto in Carisiaco Episcoporum tredecim, Chorepiscoporum duorum, Abbatum aliquot conventu, Sacerdotali dignitate exutus, damnatus, cæsusque est an. 849.

In judicio Episcopali tria damnationis capita commemorantur: primum, quòd esset contra leges à Chorepiscopo creatus Presbyter: secundũ, quod Presbyteri gradu abusus esset ad perversam doctrinam & pravos mores: tertium denique, quod &

Eccleſiaſtica & civilia negotia tractaſſet. In Monaſterium Altivillarenſe poſtmodum, ſimulque in perpetuum carcerem detruſus eſt. Ea res plures Epiſcopos, doctoſque commovit adverſus Hincmarum, multò plures verò poſteaquàm in novo paucorum Epiſcoporum conventu conſtituta ab eo ſunt capitula quatuor, *eademque raptim, nec inſpectis codicibus*, ut teſtatur ipſe. Primum eſt adversùs geminam prædeſtinationem: ſecundum de libertate arbitrii in primo homine amiſsâ & per Chriſtum reparatâ: tertium ſic concipitur: *Deus omnes homines ſine exceptione vult ſalvos fieri, licet non omnes ſalventur: quod autem quidam ſalvantur, ſalvantis eſt donum. Quod autem quidam pereunt, pereuntis eſt meritum*: quartum eſt de Morte Chriſti pro omnibus & ſingulis omnium temporum hominibus oblatâ. Antequam vulgarentur

& postquam vulgata sunt capitula, major Ecclesiæ Gallicanæ pars restitit Hincmaro. Capitula ipsa Concilium Valentinum deinde proscripsit, Episcopi & Docti complures scriptis refutarunt, è quibus pauca quæ ad quæstionem nostram pertinent, proferã.

Antequam capitula ederentur, in ipso controversiæ exordio Lupus Servatus Moguntinus Presbiter; sive idem est, ac qui postea Ferrariensis Abbas fuit, ut nonnullis placet; sive ab eo distinguitur, ut visum est aliis; scripsit librum de tribus quæstionibus an. 849. ut ipse in libri limine testatur. In prima, quæ est de libero arbitrio, n. 26. hæc habet. a *Nam quod venerabilis Paulus ait,* qui vult omnes homines salvos fieri: *non sic accipiendum est, quasi cum Deus velit generaliter omnes fieri salvos; quibusdam impedientibus impotentissimis non valcat omnipotentissimus implere quod velit: sed*

a *Apud Mauguin. Tom. 2. p. 24. & 25.*

ita potiùs quòd illis sive volentibus, sive nolentibus (namplures infantili ætate baptizati, non horum habentes discrimen, mox vitâ excedentes transferuntur ad gloriam) salvantur omnes quoscumque ille salvare voluerit. Omnes *ergo vult salvos fieri homines, sed non alios, quàm qui salvantur. Quo elocutionis genere usus est Evangelista Joannes his verbis:* a qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: *non quòd fidei luce omnes in hunc mundum venientes illuminet; quod sentire perquam absurdum est, quando quidem plures infidelitatis tenebris obscurentur: sed eos videlicet qui illuminantur: dum non ab alio, nisi ab illo illuminantur.* Omnes *autem non semper universitatem generaliter, verùm aliquando exceptionem quandam peculiariter comprehendere etiam ipse Apostolus, de cujus deliberatur sententiâ, idoneus auctor est, ubi ait* b sicut per omnia omnibus placeo. *Namque non*

a *Joan. 1. 9.*

b *1. Cor. 10. 33.*

placebat his.... à quibus ridebatur... placebat autem solis fidelibus qui tot erant, ut merito dici possent omnes. Reliquas deinde interpretationes Augustini duas subjicit & probat. Voluntatem generalem tam apertè rejicit, ut si qua ex ejus verbis argumenta ad id confirmãdum proferrentur, locó per se clarissimo plus afferrent tenebrarum, quàm luminis. Duo tantummodò observanda sunt, primum est dicendi genus, quod Lupus usurpavit, *non sic accipiendum est*, quo voluntas generalis prorsus excluditur. Alterum est id quod superiorem Lupi sententiam proximè præcedit. *Cur istos, non illos salvet Deus, aut cur non potius illos, quàm istos, jam hoc supra hominem est...* a quis *enim* cognovit sensum Domini?... *Igitur ut itidem ait*[b] cujus vult miseretur & quem vult indurat. *Miseretur exuberante bonitate, indurat nullâ intercedente iniquitate, in-*

a Rom. 11. 34.

b Rom. 9. 18.

durat autem non ad peccatum impellendo... ſed in peccato deſerendo; quia ipſe quorum vult ſolum liberator eſt: & utique ut eſt quorumdam; ſi voluiſſet, eſſe potuiſſet & omnium. Omnia *enim* quæcumque voluit fecit. *Sed ita voluit miſericordiam, ne in aliquo infirmaret juſtitiam.* Quibus in verbis principium interpretationis Auguſtinianæ potiſſimum continetur, id eſt, ſemper & in omnibus efficaciſſima Dei voluntas. Nam propterea ſtatim negat ſententiam Apoſtoli ſic generatim accipiendam eſſe, quaſi Deus omnes ſine exceptione ſalvos eſſe velit.

Ratramnus Corbeïenſis ſub idem tempus unicam de geminâ prædeſtinatione quæſtionem pertractavit, quæ velut princeps & caput cæterarum videbatur; ſic tamen ut principia noſtræ per totum ejus opus velut ſparſa reperias.

Lupus verò Ferrariensis sub annum 850. & in Epistolâ brevissima, & in libro singulari, quod totum pæne conflatum est ex veterum sententiis, de libero arbitrio, de prædestinatione, & morte Christi disputat, nullam Apostolicæ sententiæ, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, mentionem facit, quamquam ea ponit principia, ex quibus voluntas generalis exclusa facilè intelligatur. Christi enim mortem pluribus prodesse, & semper profuisse nihil vetat, quos Deus nec voluerit, nec propriè velit esse salvos: eos verò Deum salvos esse velle propriè, pro quibus Christus mortuus negetur, nemo hactenus, quem sciam; affirmavit. Christus à patre missus esse creditur, & semper creditus est, ut quos Deus vult salvos esse liberaret, & ad æternam fælicitatem perduceret. Quæ cum ita sint, Lupum Ferrariensem, & cæteros omnes, qui Christum pro

omnibus ac singulis mortuum esse negarunt, testes citare possum, hoc est, sæculi IX. scriptores doctissimos & sanctissimos, Concilia quoque Episcoporum. Non alios tamen citabo, quàm eos ipsos qui quæstionem nostram attigerunt.

Caput XI.

De Prudentio Tricassino, & Floro Diacono.

Cum Hincmaro, & Pardulo Laudunensi incitantibus, Scotus Erigena scripsisset de prædestinatione adversùs Gothescalcum sub an. 851. quo in opere dum commentitiam hæresim insectatur, incidit in Pelagianam: in profanum hominem commota est Ecclesia Gallicana.

Extat ingens Prudentii Tricassini volumen, in quo singula hominis commenta solidè refutantur. [a] In libro 2. cap. 2. integram Augustini sententiam ex c. 102. &

[a] *Apud Mauguin. Tom. 1. pa-*

219. & 220. 103 Enchiridii producit, tresque interpretationes Augustinianas approbat, quibus voluntas generalis apertissimè configitur. Aliud Prudentii testimonium insigne postea proferam.

Florus quoque Diaconus Lugdunensis Ecclesiæ nomine scripsit adversus Erigenam, nec voluntatem generalem obscuriùs confixit cap. 2. n. 8. [b] *Sequitur ille* Erigena, *& dicit*; & quicquid de Divinâ voluntate intelligitur, de prædestinatione Dei sentiri debere. *Hæc definitio in eo nobis placet, quia voluntatem Dei dicit prædestinationem Dei. Quid est enim aliud prædestinatio Dei, quam æterna & incõmutabilis voluntas Dei ad opera sua? Neque enim Deus necessitate sed volũtate prædestinavit, quæcumque prædestinavit. Et sicut* omnia quæcumque voluit fecit, *sic omnia quæcumque prædestinavit, implevit; immò jam fecit; sicut de* [illegible] *pheta dicit* [c] qui fecit quæ fu-

b Ibidem. p. 602.

c Isaïæ 45. 11. [illegible]

tura sunt. *Consequens ergo omnino est, ut & illud quod de Deo dicit Apostolus;* qui vult omnes salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: *sicut est in prædestinatione Dei, id est, ut quos prædestinavit Deus æternâ voluntate suâ ex omni genere humano electos, ipsos* omnes velit salvos fieri, & ad [d] agnitionem veritatis venire. *Videlicet quia omnino ab Apostolo dictum est;* cujus vult miseretur, & quem vult indurat: *ita & de prædestinatione Dei certissimè teneatur: scilicet quod æterna prædestinatione, sicut æterna voluntate suâ* [e] Jacob dilexit, Esaü autem odio habuit. *Et* [f] ex eadem massâ fecit aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam; *sed illud bonitate suâ, istud justo judicio suo ut essent alii* [g] vasa iræ, *alii* vasa misericordiæ

eundum lxx.

d *Rom.* 9. 18.

e *Ibid v.* 13.

f *Ibid v.* 21.

g *Ibid v.* 22. & 23.

Quo in loco non modò observanda est sententiæ Apostolicæ interpretatio Augustiniana, ve-

rùm etiam principium in quo maximè nititur. Prædestinationem enim semper impleri ait, quia voluntas Dei semper impletur; & prædestinatio nihil aliud est quàm voluntas Dei. Quod est voluntatem generalem prorsus excludere, quæ impleretur in paucissimis. Observandum quoque est voluntatem Dei, ut ex totâ Flori argumentatione liquet, non latiùs patere, quàm prædestinationem, uno verbo prædestinationem & voluntatem in Deo reciprocari: utramque certam esse & immutabilem, utramque semper & in omnibus efficacissimam. Nulla igitur in Deo voluntas generalis de salute omnium & singulorum, quæ est, ut S. Thomas docet, ac plerique deinceps Theologi, simplex quædam *velleitas*, ideoque sterilis; rem generatim considerans; non particulatim, sive ex propriis circumstantiis: cum prædestinatio

sit voluntas rata, perfectaque de re aliqua spectatis omnibus circumstantiis. Florus denique ex loco Apostoli prædestinationem concludit; quod ineptissimum est, si ad omnes & singulos, hoc est, ad alios quàm ad electos pertinere existimavit.

Caput XII.

De eodem Prudentio & Remigio Lugdunensi.

Ut an 853. vulgata sunt Capitula Hincmari, Prudentius statim restitit, uti ex ejus Epistolâ tractoria ad Synodum Senonensem cognoscimus. Synodus convenerat, ut Æneas, qui jam designatus eratEpiscopus Parisiensis, communi Episcoporum provincialium consensu & suffragio confirmatus consecraretur. Prudentius, qui propter infirmitatem adesse non potuerat, per literas significavit de Æneâ

se non assentiri, nisi inter cætera *credat & confiteatur cum omnibus Catholicis Sanguinem Domini nostri Jesu Christi pro omnibus hominibus ex toto mundo in eum credentibus fusum : non autem pro illis, qui nunquam in illum crediderunt, neque hodie credunt, nunquamque credituri sunt, dicente ipso Domino*[b] » venit enim filius hominis non ministrari, sed ministrare & dare animam suam in redemptionem pro multis. Nisi præterea *credat atque confiteatur Deum omnipotentem omnes quoscumque vult, salvare, & neminem posse salvari ullatenus, nisi quem ipse salvaverit: omnes autem salvari quoscumque ipse salvare voluerit. Ac per hoc quicumque non salvantur, penitus non esse voluntatis illius ut salventur, dicente Prophetâ;*[c] » omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra & in omnibus abyssis. Et est postremū hoc adversùs tertium capitulum Ca-

[a] *Apud Mauguin. Tom. 2. p. 280.*

[b] *Mat. 20. 28.*

[c] *Psal. 134. 6.*

riſiacum, cujus antè memini. Cætera quæ à Prudentio in eadem Epiſtolâ conſtituuntur, ex adverſo pugnant cum reliquis Hincmari capitulis.

Remigius Lugdunenſis Epiſcopus, vir cùm pietate, tum doctrinâ percelebris de eadem controverſiâ ſcripſit, & antequam capitula Cariſiaca vulgarentur, in libro de tribus Epiſtolis; & poſtea quàm vulgata ſunt, in libro de tenenda veritate Scripturarum. Prior editus eſt an. 853. poſterior an. 854.

Prioris occaſio fuit Epiſtola Hincmari; altera Parduli ad Amolonem: tertia Rabani ad Nothingum, quam poſteriorem literis ſuis adjunxerat Hincmarus, ut in partes Amolo faciliùs traheretur.

Remigius, qui poſt ſcriptas Literas Amoloni ſucceſſerat, libro ſingulari reſpondit; & quia quinque in Gotheſcalco capita

reprehendebantur, è quibus tertium est illud:[a] *Et Deus non vult omnes homines salvos fieri, sed eos tantùm qui salvantur. Et quod dicit Apostolus*, qui vult omnes homines salvos fieri, *illos dici omnes qui salvantur:* judicium de singulis suum interposuit.

[a] *Apud Mauguin. Tom. 2. p. 69.*

Ad Tertium hoc vero respondet [b] locum Apostoli perobscurum variè à Patribus explicari: nec quidquam temere definiendum esse antequam & Scripturæ, & veterum testimonia diligentiùs excutiantur. Omnes quidem Deum salvos esse velle, quoniam id Apostolus docet. Nihilominus nec salvos esse omnes, nec veritatem cognoscere. *Quomodo ergo Omnipotens Deus* & omnes homines salvos fieri vult, atque ad agnitionem veritatis venire; *& tamen non omnes salvantur, nec veniunt ad hanc agnitionem, cum alibi Scriptura dicat:* omnia quæcumque voluit, Do-

[b] *Ibid à. pag. 85. usque ad 90.*

minus fecit: *cur itaque hoc voluit, & non fecit, qui* omnia quæcumque voluit, fecit?

Locum quatuor potiſſimum modis à Catholicis Patribus explicatum eſſe admonet: è quibus priores tres ſunt Auguſtiniani, quos pluribus Scripturarum teſtimoniis communit. Quartum deinde ſubjicit Cap. XII. [a] uſurpatum à nonnullis Patribus: *ut ſimpliciter accipiatur hoc de omnibus hominibus, quantùm in ipſo eſt, Deum velle, eò quòd omnes ſalvari velit bonitate creatoris: ſed quia liberi arbitrii eos condidit, expectet, ut hoc etiam ipſi velint: & ſi voluerint juſtè ſalventur: ſi noluerint juſtè puniantur.* Cui modo illud maximè adverſari ait, quòd Deus voluntatem bonam efficiat, eamdemque niſi ab ipſo nullus habere poſſit. Deus ergo non expectat voluntatem noſtram, qui auctor ipſe eſt bonæ voluntatis & boni operis.

[a] *Ibidem. P. 88.*

Quod si ita est, nec ab aliis negatur, quàm à Pelagianis, Semipelagianisque: *An quòd vult, non potest Omnipotens? ut, quod absit, velit salvare omnes homines, nec possit. Quid ergo restat, nisi ut ille qui* omnia quæcumque voluit, fecit, *ideo hoc non faciat, quia nolit; non quia non possit? quia sicut verè* omnia quæ voluit, fecit; *ita verè noluit, quæ non fecit. Cur ergo noluit, nisi quia in hac re, sicut justum, ita occultum est judicium ejus?.... Quos ergo voluit salvare, salvavit: quia* omnia quæcumque voluit, fecit. *Quos autem salvare noluit, ubi, nisi in illâ ex Adam veniente massâ damnationis reliquit? Ita fit etiamsi secundum pium quorumdam Patrum piorum sensum Deus omnes homines vult salvos fieri bonitate Creatoris, quâ creaturam suam benè à se conditam perire non vult, idipsum iterum nolit judicis æquitate, quâ eamdem creaturam suam*

vel originali, vel etiam actuali peccato nequiter inquinatam & vitiatam impunitam esse non sinit. In tantum enim neminem vult perire, nec voluntas ejus alicui causa perditionis existit, ut per Prophetam etiam juret & dicat: [a] vivo ego dicit Dominus, quia nolo mortem impii, sed ut revertatur à via suâ impiâ, & vivat: *& tamen ipse qui non vult mortem impii, perseverantem in impietate sua impium proculdubiò punit. Ita in uno atque eadem homine & bonitatem, & severitatem suam ostendens; bonitatem, quâ non vult eum perire: severitatem, quâ perseverantem in iniquitate non vult impunitum relinquere. Si ergo hoc quod de uno homine diximus, de universo genere hominum pereuntium similiter intelligatur, potest forsitan non absurdè dici, quòd Deus omnes homines velit salvos fieri bonitate Creatoris: & tamen eos quos indignos salute judicaverit, justâ*

Ezech. 33. 11.

judicis severitate non salvet.

Hæc ille de quarto modo, quem negat absurdum esse. Rem paucis explico. Voluntas Creatoris refertur ad hominem, ut ipse ait, *bene conditum*, hoc est spectatum ex primâ conditione originis: voluntas verò judicis ad eumdem ut *Originali vel etiam actuali peccato nequiter inquinatũ & vitiatum.* Deus Adamum, ejusque posteros condere constituens ad æternam beatitudinem creare simul constituit, ut conceditur ab omnibus. Quoniam verò æterna Dei voluntas causa est rerum omnium efficiens, eademque planè immutabilis, per eamdem Dei voluntatem nos quotidiè nascimur, per quam primus Homo conditus est: vel ut apertiùs dicam, prima illa voluntas creandi hominis ad æternam beatitudinem, ut fuit Adami, ita quoque est causa efficiens posterorum omnium. Neque e-

nim voluntas Dei, ut noſtra, mutabilis eſt, aut perit. Deus ergo, ut Creator, vult adhuc, quod ab æterno voluit, omnes ſalvos eſſe, quos & ad ſe cognoſcendum, amandumque, & ad æternam beatitudinem creavit, creatque in ſingulos dies. Quia tamen id volens conditionem poſuerat, quam violavit primus Homo, totaque in eo poſteritas: voluntas iſta jam nobis eſt inutilis. Et quia pertinet ad omnes omnino, id eſt, & ad nos qui hîc vivimus, & ad damnatos, qui æternis ſuppliciis afficiuntur, quique ut iſtâ voluntate conditi ſunt, ita quoque nunc conſervantur: hinc antiqui gratiæ defenſores, dum Apoſtoli locum interpretantur, ad eam minimè confugiunt. Primus omnium, quem ſciam, Remigius noſter eamdem adhibuit, & ad eam veterum nonnullorum dicta accommodavit. Propterea, ut ego

quidem existimo, Synodus Valentina, cui præsidebat Remigius, capitula Hincmari omnia generatim proscripsit, tria tantummodò nominatim & distinctè, nullâ mentione factâ voluntatis generalis, quam Remigius commodè interpretabatur. Fuit autem ille ea moderatione animi, ut neutram sententiam, hoc est, & eorum qui voluntatem generalem respuebant cum plurimis Patribus; & eorum qui admittebant cum aliis; damnari notative pateretur. Quamobrem Hincmarum primos damnantem & ad dogma trahentem id de quo disputabatur, damnavit proscriptis in C. Valentino capitulis Carisiacis: optiam Hincmari sententiam non damnavit. Sed ipse audiendus est, cujus moderationem si imitarentur adversarii, nullam hîc quæstionem haberemus.

a Ibid cap. 13. p. 90. [a] *In tribus itaque prioribus modis*; Augustinianis; *intelligentiæ co-*

rum verborum, quibus de Deo dicitur: qui vult omnes homines salvos fieri, &c. *nulla absurditas, nulla repugnantia fidei invenitur: quia sive omnes homines, quos Deus vult salvos fieri, omnia hominum genera accipiantur: sive omnes homines salvos fieri Deum velle, ita intelligatur, quia omnes qui salvantur, non nisi ejus voluntate salvantur: sive eo modo dictum credatur: omnes homines Deum velle salvos fieri, quia in sanctis suis ipse hoc vult, qui eis talem voluntatem inspirat, ut omnes homines velint salvos fieri sicut seipsos. In his, inquam, omnibus & vera omnino & salubris intelligentia est. In quarto autem modo illud sine dubio cavendum, quia & occasionem Pelagianæ pravitati præbet, quòd Deum, ut salvet homines, humanas expectare asserit voluntates. Contra quem errorem* canonem quartum Arausicanæ Synodi producit. Et mox. *Quod autem ibi sim-*

pliciter intelligitur Deum omnes homines salvos fieri bonitate scilicet creatoris, ita, ut putamus, fideliter potest recipi, si hanc voluntatem bonitatis suæ erga salutem hominum non credatur humanâ obsistente voluntate implere non posse, sed obsistente humanâ iniquitate implere nolle. Quæ omia cum tam obscura sint, & tam profunda, atque perplexa, nollemus inter fratres & carissimos nostros aliquid de his contentiosè ventilari, vel temere definiri, sed potiùs quod in eis certum est sine dubitatione defendi. Quod autem etiam inter magnos diverso modo, sed non diversâ pietate sentientes ambiguum atque incertum remansit, etiam apud nos reverenter honorari, quia neutrum eorum videtur esse falsum, vel fidei contrarium: & magis in talibus inquietos & contentiosos ad tranquillitatis & sobrietatis modestiam provocari, quàm pro inusitatis & minùs elucentibus rebus aliquem immode-

ratâ auſteritate & ſeveritate dãnari.

Poſt vulgata capitula, in libro de tenenda veritate ſcripturæ ſub an. 854. edito ſcribit quæſtionem de voluntate Dei unam eſſe ex illis profundioribus, quarum fit mentio in Cœleſtini literis: de eâ varias eſſe doctorum ſententias, aliis voluntatem generalem excludentibus, deffendẽtibus aliis; omnibus tamen pacificè in proprio ſenſu abũdantibus. *Quam* [a] *pietatis moderationẽ ſi etiã iſti boni viri, qui hanc novam definitionem ſtatuerunt, ſervàre voluiſſent, meliùs hanc rem ſilentio, præteriiſſent, & uniquique de eâ ſecundùm fidem ſuam & auctoritatem, cui magis acquieſcendum putaret, ſentiendum permitterent; finitoque inter eos tam longæ & pernicioſæ contentionis jurgio pax & unitas Chriſti Eccleſiæ reformaretur. Ecce enim aliquis ſentiat & dicat, ſicut etiam antiquitùs & ſenſum eſt & dictum: non dixit Apoſtolus univerſaliter*

[a] *Ibid p. 212.*

& generaliter &, ut isti addiderunt, sine exceptione : qui vult omnes homines salvos fieri : *sed specialiter ad eos retulit, de quibus suprà dixerat* , pro omnibus Regibus, & his qui in sublimitate sunt, *ut quod dixit*, omnes, *omnia genera hominum intelligi voluerit, omnium scilicet gentium, sexuum, conditionum, ordinum, dignitatum. Quid habet hæc intelligentia inconsequens, aut contrarium veritati? Item alius dicat & sentiat, sicut etiam à quibusdã majoribus dictum & sensum reperitur. Apostolus cum superiùs orari jussisset* pro omnibus hominibus, pro Regibus & his qui in sublimitate sunt; *post illa omnia generaliter de universo genere humano subjunxit* : qui vult omnes homines salvos fieri : *quid habet mali, aut periculi etiam ista intelligentia? neque enim qui ita sentit, putat voluntati Dei, quâ* vult omnes homines salvos fieri; *aliquem resistere & contraire, ut*

non possit implere quod velit. Et ambo sibi, & iste videlicet, & ille diversa sentientes fideliter atque unanimiter concordant. O dignam tanto Episcopo sententiam, quæ vel sola, si ab omnibus admitteretur, diuturnas dirimeret & graves controversias! Adversarii, quoniam ita volunt, locum Apostoli generatim intelligant, ut non absurdè intelligi posse Remigius concedit: non ægre patiar. Ut opinionem suam tanquam Ecclesiæ Catholicæ dogma tueantur; ut hæreticorum loco habeant dissentientes à se Theologos; ut Patrum, à quibus Remigio teste exclusa est voluntas generalis, auctoritatem vel derideant, vel insigni temeritate ad stultos & ridiculos sensus detorqueant, quis æquo pati animo possit? Episcopi sanctissimi conditionem accipimus. Unusquisque in proprio sensu abundet.[a] *Quolibet quis acquies-*

a *Ibidem.*

cat modo non eſt hæreticum, *niſi contentione fiat hæreticum.* Exponant pacificè quid ſentiant, ſolidè ſi poſſint, tueantur, nec inſultent diſſentientibus. *Nam qui non tranquillè & pacificè moderatur quod ſentit, ſed ſtatim paratus eſt ad cõtentiones, diſſenſiones & ſcandala, etiamſi non habeat hæreticum ſenſum, certiſſimè habet hæreticum animum.*

Cæterum hæc qualiſcumque voluntas generalis, quam utì non improbabilem Remigius admitti poſſe exiſtimavit, nihil favet Petavio, vel cæteris qui pro voluntate generali non ſecus ac pro Religionis ſummâ decertant. Nam voluntas generalis, quam in Eccleſiam, Patribus, ac Teologis pleriſque reſiſtentibus, invehere conantur, eſt certa & efficax mediorum omnium quæ ad ſalutem neceſſaria ſint præparatio. Eaque media vel omnibus præberi ſentiunt, vel certè aliqua, quibus ſi utuntur (& quo-

minùs utantur, nihil eis neceſſarium deeſt) cætera omnia promereantur. Ita voluntas Dei de ſalute hominum conditionata eſt, qualem fere de Adami & Angelorum ſalute Auguſtinus extitiſſe docet. Cui opinioni nihil commune eſt cum Remigianâ. Nam Remigius etſi affirmat omnes Deum ſalvos eſſe velle bonitate creatoris, maximam nihilominus partem hominum iis quę neceſſaria ſunt ad ſalutem carere & ſemper caruiſſe ſimul contendit. Ita in libro de tenendâ veritate ſcripturæ. a *Certè illud in hac quæſtione manifeſtum eſt, quod etiamſi generaliter, & indifferenter* omnes homines Deus vult ſalvos fieri; *in aliorum tamen cordibus benignitate miſericordiæ ſuæ operatur eamdem bonam voluntatem ſuam, ut & ipſi ſalvari velint, atque ſalventur.* Quia operatur in nobis velle & perficere. *In aliorum autem cordibus non operatur*

a *Ibid. p. 213.*

hanc salutarem voluntatem, sed dimittit eos suo arbitrio, ut quia noluerunt credere, justâ ultione damnentur. Et hoc de illis quidem dici potest, qui verbum Evangelii audierunt, sed duritiâ incredulitatis suæ recipere noluerunt. De cæteris autem impiis qui ante Christum extiterunt, & de illis qui postea vixere & vivunt, qui cum non audierint, credere non potuerint, nec possint: *numquid propterea damnabuntur? & tamen omnino damnabuntur pro aliis peccatis suis, & principaliter pro illo primo & originali peccato*, [a] in quo omnes peccaverunt: *quia non frustra scriptum est:* [b] effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt; & in regna quæ nomen tuum non invocaverunt. *Si quis de talibus interroget, quid in eis egerit voluntas Dei, qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, quid respondebitur? Nonne homo cautus*

a Rom. 5. 12.

b Ps. 78. 6.

& pius magis eliget tacere, aut certè cum Prophetâ & Apoſtolo exclamare : [a] judicia tua abyſſus multa ? Ita teſte Remigio de maxima hominum multitudine, hoc eſt de iis omnibus qui à natione Judaïcâ alieni ante Chriſtum vixerunt, & de cæteris omnibus qui Evangelium deinde non audierunt, dici nullo modò poteſt, quid voluntas illa generalis egerit. Remigio longè inſtructior eſt Petavius, qui gratiam omnibus dari ait, talem ut vel ipſa per ſeſe ad ſalutem conſequendam pleniſſimè ſufficiat; vel certè ad ea promerenda quæ ſufficiant. Sin in eadem ſententia fuit Remigius & ſcriptores ejuſdem ſæculi, conſequens eſt ut ejuſmodi gratiam à Chriſto profluere non crediderint, qui Chriſtum pro ſolis fidelibus, ſive antè, ſivè poſtea vixere, paſſum eſſe teſtantur. Quod Petavius ipſe non obſcure indicavit L. 13. de Incarnatio-

[a] *Pſ.* 35. 7.

ne cap. 14. n. 8. *Atque hoc Lugdunenses illos*, inquit, *& si qui extiterunt alii, qui mediatoris pretium in salutem omnium impensum fuisse negarent, fefelisse videtur: quod nullum omninò fructū infideles aliquos ex illius cepisse sanguine putarent, eò quòd caruissent interiore illa permotione gratiæ, quæ à fide incipit.*

Cæterum Remigius, ut Florus, Augustini sententiam secutus est; prædestinationem gratuitam pluribus in locis constituit, nec perseverantiam singulare Dei donum esse, idemque ad consequēdam salutem omnino necessariū inficiatus est: quod ab eo negari non potest, qui prædestinationem verè & propriè gratuitam concedit. Hoc autem semel posito, constitutoque, ut etiam ab omnibus qui Augustini doctrinam sequuntur, poni, cōstituique necesse est; voluntas conditionata de fidelium omniū salute configitur; quæ ut sincera sit, conditio tota

ex ſolo voluntatis nutu pendere debet. Verum quidem eſt juſtos omnes qui peccando à juſtitiâ deficiunt, potuiſſe non peccare, cum peccatum liberum ſit; & eos idcirco in culpâ eſſe, quod minimè perſeveraverint: ſed conſtat quoque apud Auguſtinum & ſinceros prædeſtinationis gratuitæ defenſores; juſtos qui perſeverant, à juſtitia ſimiliter defecturos eſſe, niſi ſingulari perſeverantiæ dono protegerentur. a *Nam ſi in tantâ infirmitate vitæ hujus ipſis relinqueretur voluntas ſua; nec Deus in eis operaretur, ut vellent; inter tot & tantas tentationes voluntas ipſa ſuccumberet, & ideo perſeverare non poſſent, quia deficientes infirmitate nec vellent; aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut poſſent. Subventum eſt igitur infirmitati voluntatis humanæ ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & inſuperabiliter ageretur; & ideo quãvis infirma, non tamen deficeret,*

a *Auguſt. in l. de cor. rept. & grat. n. 38.*

neque adversitate aliquâ vinceretur.

Atque hinc patet, quàm ineptè voluntatem conditionatam & generalem ex Floro & Remigio extundere conetur. Neque enim aliud dicunt illi, quam quod & nos antea concessimus, & ab omnibus conceditur; Deum non esse causam peccati, reprobos idcirco destinari ad pœnam, quod propriâ voluntate peccaturi præsentiantur; damnarique, non quia boni esse non potuerint, sed quia boni esse noluerint.

a *l. 13. de incarnatione cap. x. n. 3.*

Quod autem dixi, [a] inquit Petavius, *& in hac disputatione cogor repetere, non essent accusandi voluntariæ, id est, liberæ permansionis in malo, si nullam Deus voluntatem haberet tribuendæ illis salutis, & quod idem est, perseverantiæ: nec privatâ culpâ & vitio, salutis jacturam facere dicerentur, si nullo modò eam consequi possent. Quis enim prudēs & sobrius inquirenti, cur Diabolus nunc salutem*

adipisci nequeat, aut à damnatione liberari, respondendum putet, ideo fieri, quia nolit? Nam qui ita loquitur .... necessario istud etiam tacitus significat; esse in te comparandi potestatem, qua uti, si velles, posses.

Quæ tota argumentatio cogi sic potest: Deus eos omnes voluntate generali, & conditionatâ vult salvos esse, qui liberè & peccant, & in peccato perseverant; vel qui ideo pereunt, non quia boni esse non potuerint, sed quia boni esse noluerint: atqui juxta Florum, Remigiumque talis est reproborum omnium conditio: ergo Deus reprobos omnes voluntate generali & conditionatâ vult esse salvos, & si boni sint, perseverare in bono.

Sed prima propositio, uti falsa, rejicitur ab iis omnibus, qui voluntatem generalem rejiciunt. Nam illa voluntas conditionata & generalis, ut sincera sit, ta-

lis esse debet, ut quicquid necessarium est ad salutem omnibus exhibeatur; ut media concessa omnibus plenissimè sufficiant; ut conditio quæ exigitur, tota pendeat ex solo voluntatis nutu. Peccatum liberè velle, bonum liberè nolle, vel deserere, est conditio naturalis hominis quandiu vivit. *Nam* ut ait Florus in eodem ilb. adversùs Erigenam cap. 4. [a] *remansit liber ad malum: quia sicut liberâ voluntate deseruit bonum; ita liberâ voluntate adhæsit malo. Habet liberum arbitrium, quo possit assurgere ad bonum; ut autem assurgat ad bonum non est propriæ virtutis, sed gratiæ Dei miserentis. Habet liberum arbitrium, ut possit bene velle, ut possit bene vivere, ut possit Deo adhærere: sed ut bene velit, ut bene vivat, ut Deo adhæreat, non est suæ virtutis, sed gratiæ Dei miseretis. . . . & ideo rectè omnes admonentur, rectè omnibus verbum*

[a] *Apud Mauguin. tom. 1. p. 619.*

Dei prædicatur, quia habent posse credere, habent posse converti ad Deum, ut verbo exvinsecùs admonente, & intus Deo suscitante, qui audiunt reviviscant...... De hac possibilitate humanæ naturæ, quæ tamen nihil valet absque divinæ gratiæ largitate ita B. Augustinus docet, dicens: [a] posse habere fidem, sicut posse habere caritatem, naturæ est hominum: habere autem fidem, sicut habere caritatem, gratia est fidelium. [b] Sed cum voluntas credendi aliis præparetur; aliis non præparetur à Domino, discernendum est quid veniat de misericordiâ ejus, quid de judicio. [c] *Universæ enim viæ Domini misericordiâ & veritas.* [d] *Investigabiles* autem sunt *viæ ipsius.* Investigabiles ejus sunt, & misericordia qua gratis liberat, & veritas quâ justè judicat.

a in l. de prædest. Sanct. n. 10.

b Ibid. n. 11.

c Ps. 24 10.

d Rom. 11. 33.

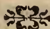
Hæc naturalis omniũ hominum conditio, quam Flori verbis expressi; voluntatem generalem &

conditionatã nullomodo constituit, nisi accedat aliud, hoc est gratia illa voluntatem præparans; quam in eodem loco Florus negat esse communem omnium: ut de gratia perseverantiæ ad salutem omnino necessariâ & solis electis præparatâ taceam.

» Comparatio, quæ sumitur ex » Dæmonibus, ineptissima est; qui » cùm voluntatem in malo confir» matam habeant, nec peccatum » liberè volunt, nec bonum liberè » nolunt. Quid hoc ad nos attinet, » qui quamdiu vivimus, ad utrum» que liberrimè ferimur, quemad» modum suprà pluribus explicui?

Quàm inane sit totum hoc ratiocinationis Petavianæ genus, » ex alio capite non difficile est » ostendere. constat voluntatem » generalem rejectam esse à Gothescalco. Verba hominis apertissima produxi, quem Hincmarus cum ob alia, tum propterea maximè damnavit. Qui pro Go-

thescalco deinde scripserunt, ut Prudentius, Remigius, Lupus Servatus, Florus, vel voluntatem generalem ab Hincmaro assertam exclusere, vel Hincmarum damnaverunt, quòd voluntas generalis ab eo in dogma traheretur. Quæ à nobis antè producta sunt, tametsi pauca ex pluribus, id probant apertissimè: atqui Petavius non modò ex istis, verùm etiam ex Gothescalco voluntatem generalem elicere conatur, nec ob aliam rationem, quàm quòd ille in utrâque confessione suâ malos ad mortem propter peccata prævisa justissimè destinatos esse dixit. Ad has ineptas & absurdas raciocinationes Petavium, ut opinor, impulit cùm causæ susceptæ inopia, tum etiam tuendæ necessitas.

Caput XIII.

CAPUT XIII.

De Haimone.

HAimo Halberstatentis Episcopus, qui Concilio Moguntino adversùs Gothescalcum interfuit, & an 853. mortuus est; nihil à Gothescalco de voluntate Dei dissensit; ut constat ex ejus commentario in Epistolam priorem ad Timotheum. *Edition. Par. 1550.* Sic enim Pauli sententiam interpretatur: *cum enim psalmista dicat:* omnia quæcumque voluit, Dominus fecit; *& Apostolus*: qui vult omnes homines salvos fieri: *quærendum est, quare omnes homines non salventur. Ad quod dicendum, quia verum est, quod Psalmista dicit*: quia ipse dixit, & facta sunt. *Similiter omnes homines vult salvare qui salvantur, & qui per misericordiam quærunt salvari. Totum enim pro parte posuit Apostolus, sicut & in Evangelio ubi dicit Dominus:*

minus : [a] si exaltatus fuero à Terrâ, omnia traham ad me. *Non enim omnes homines traxit, aut trahit ad se, sed* omnia, *subaudis electa, & ex omnibus generibus & gentibus, & ex omni sexu, & conditione, à Regibus usque ad mendicum, à perfectis usque ad puerum, vel infantem unius diei. Nemo tamen potest salvari, nisi quem Dominus vult, quia* ipse cui vult miseretur. *Si enim omnes homines in sua perditione mansissent, rectum Dei judicium esset. Sed ut ejus misericordia & potentia ostenderetur, quia ipse potens est omnes homines salvare; in illis qui pereunt ostendit suum rectum judicium: & in his qui salvantur, suam misericordiam. Prævenit enim nos ejus gratia, ut velimus. Debet nostra voluntas voluntati illius concordare, & tunc ipse dabit posse. Atque ex hoc quod ejus voluntati jungimus nostram voluntatem, digni sumus remuneratione: tamen totum illius gra-*

[a] *Joan.* 12. 32.

tiæ est retribuendum, quicquid boni agimus. Qui vult, *inquit*, omnes homines salvos fieri; *subaudis, qui salvantur*, & ad agnitionem *Sanctæ Trinitatis* venire: *quæ est summa & substantialis Trinitas.* Locus Haimonis apertissimus est, nec nostris indiget commentariis. Docet auctor sententiam Apostoli de solis prædestinatis intelligendam esse, quia *omnia quæcumque voluit Dominus fecit.*

Et hæc ex Patribus dicta sint, quæ quamquam apud doctos & & sapientes plenè sufficiunt ad id constituendum quod proposui, ac voluntatem generalem non esse dogma fidei Catholicæ probant: quia tamen cum adversariis pertinacibus pugnamus, apud quos parum valet Patrum auctoritas, vel qui priscos Ecclesiæ Doctores non alio solent habere loco, quàm vestes vetustate confectas, solis interpolatoribus dignas & Mangonibus: pla-

cet ſcholaſticorum quoque nonnullorum ſententias adjungere, ut eorum ipſorum, in quibus maximè confidunt, auctoritate & numero obruantur.

Caput XIV.

De Roberto Pullo.

Robertus Pullus Scholaſticorum omnium antiquiſſimus floruit ſub initia ſæculi XII. laudatus à S. Bernardo *ob ſanam Doctrinam*. *In Epiſt. 205.* Docuit Primùm in Academiâ Pariſienſi, Oxonienſem in Angliâ deinde condidit an. 1133. creatuſque Cardinalis an. 1144. obiit demum ſub an. 1150. In libro primo ſententiarum cap. 14. Auguſtinianam ſententiæ Apoſtolicæ interpretationem ſequitur, eam quam tertio loco poſui; cæteras quæ ad voluntatem generalem referuntur, penitus excludit.

Quæritur an deceat Sanctos

& Fideles Christianos, qui optant omnium salutem, dissentire à voluntate divinâ, quæ per seipsa non vult omnes ac singulos salvos esse.

Respondet Pullus licere omnino, idque etiam Deum velle, quamdiù singulorum exitus latet. *Nam si exitus eorum non lateret*, inquit, *divino dissentire judicio non deceret: nec omnimodè dissentimus, cum ipse velit, ut sic dissentiamus*, qui vult omnes homines salvos fieri *& neminem perire*; NON IN SE, *quia* quæcumque voluit, fecit: *sed in cunctis, quos ita facit velle*. Quem in locum ejus interpres Hugo Mathoud scitè observavit, difficultatis solvendæ rationem explicatissimam eos habere, qui voluntatem generalem tuentur: *dicendo Deum velle etiam, quantùm in se est, salutem omnium hominum; proinde Sanctos ab eo sic volente nullatenus dissentire. Sed* Robertus Pullus *illis*

adhæsit expositionibus, quas Augustino peculiariter arrisisse certò novit. Eamdem postea interpretationem repetit Pullus & confirmat : *vult itaque omnes homines salvos fieri & neminem perire sæculi, id est sanctos suos facit velle.* Observandum est inprimis illud prioris sententiæ : *vult omnes homines salvos fieri, & neminem perire* NON IN SE, *quia quæcumque voluit fecit.* Quæ locutio, *non in se*, ut ratio sumpta ex voluntate per se & semper efficaci voluntatem generalem prorsus excludit.

CAPUT XV.

De Petro Lombardo.

PEtrus Lombardus in Academia Parisiensi docuit, tantâque perspicuitate veterum sententias quatuor libris digessit in ordinem, ut appellatus propterea sit sententiarum Magister, nec

alium subsecuti deinde Theologi sibi ducem proposuerint, quem imitarentur. Creatus Episcopus Parisiensis an. 1150. diem extremum obiit an. 1164.

L. 1. d. voluntatem duplicem distinguit, alteram signi quæ in Deo non est; & beneplaciti alteram, quam in Deo solam inesse contendit, & semper impleri docet. Mox distinct. 46. A. *Hic oritur quæstio*, inquit. *Dictum est enim in superioribus, & auctoritatibus communitum, quòd voluntas Dei, quæ ipse est, quæ beneplacitum ejus vocatur, cassari non potest: quia illâ voluntate fecit*, a quæcumque voluit in Cœlo & in Terrâ; *cui teste Apostolo* b nihil resistit. *Quæritur ergo quomodò accipiendum sit, quod Apostolus de Domino ait:* qui vult omnes homines salvos fieri. *Cum enim non omnes salvi fiant, sed plures damnentur; videtur utique non fieri, quod Deus vult fieri, humanâ sci-*

a *Ps.* 134. 6.
b *Rom.* 9. 19.

licet voluntate impediente voluntatem Dei. Dominus quoque in Evangelio impiam civitatem compellans : a quoties, *inquit*, volui congregare filios tuos sub alas, & noluisti? *Ita etiam hæc dicuntur*, b tanquam Dei voluntas superata sit hominum voluntate: & infirmissimis nolendo impedientibus non potuerit facere potentissimus, quod volebat. &c.

a Matth. 23. 37.

b Aug. Enchirid. c. 97.

Ad secundum hoc statim respondet §. B. *Sed audiamus solutionem. Ac primùm quomodò accipiendum sit illud, quod Dominus ait, videamus. Non enim ex eo sensu illud dictum est, ut ait Augustinus in Enchiridio prædictam quæstionem solvens, quasi Dominus voluerit congregare filios Jerusalem, & non sit factum quod voluit; quia ipsa noluerit, sed* potiùs c ipsa quidem filios suos ab ipso colligi noluit, quâ *tamen* nolente filios ejus collegit ipse *omnes*, quos voluit: quia in Cœlo & in

c Ibid.

» Terrâ non quædam voluit, & fe-
» cit; quædam verò voluit, & non
» fecit: sed omnia quæcumque
» voluit, fecit. *Ut sit sensus, quoties volui congregare filios tuos, & noluisti? Id est, quotquot congregavi, mea voluntate semper efficaci te nolente feci. Ecce in evidenti positum est, quòd illa Domini verba superioribus non repugnant.*

Ad primum respondet §. C. *Nunc videre restat, quomodò etiam præmissa verba Apostoli prædictis non contradicant, qui de Deo loquens ait*: vult omnes homines salvos fieri. *Quorum occasione verborum multi à veritate deviaverunt dicentes Deum multa velle fieri, quæ non fiunt. Sed non est intelligendum ea ratione illud esse dictum, quasi Deus velit aliquos*
August. Ibid. c. 98. » *salvari, & non salventur.* Quis
» enim tam impiè desipiat, ut
» dicat Deum malas hominum
» voluntates, quas voluerit, &
» quando voluerit in bonum non

posse convertere ? Non est utique verum, quod in psalmo dicitur, quæcumque voluit, fecit; si aliqua voluit, & non fecit: & quod est indignius, ideo non fecit, quoniam ne fieret quod volebat omnipotens, voluntas hominis impedivit. Ideoque cum audimus, & in sacris literis legimus, quod velit omnes salvos fieri: non tamen ideo debemus omnipotentissimæ Dei voluntati aliquid derogare, sed ita intelligere quod scriptum est, vult omnes homines salvos fieri: tanquam diceretur nullum hominem fieri salvum, nisi quem salvum fieri ipse voluerit: non quòd nullus sit hominum, nisi quem salvum fieri velit; sed quòd nullus fiat salvus, nisi quem velit salvari: & ideo rogandus est, ut velit; quod necesse est fieri, si voluerit. *Non est enim credendus omnipotens aliquid voluisse fieri, quod factum non sit: Sic etiam*

Ibid. c. 95.

Ibid. c. 103.

[a] *Joan. 1. 9.* » *intelligitur* illud : [a] illuminat om-
» nem hominem venientem in
Auguft. Ibidem. » hunc mundum : non quia nullus
» hominum eſt, qui non illumine-
» tur, ſed quia nullus niſi ab ipſo
» illuminatur. *Poteſt & alio modo*
Ibidem. » *intelligi*: dum tamen credere non
» cogamur omnipotentem aliquid
» fieri voluiſſe, factumque non eſſe:
» qui ſine ullis ambiguitatibus ſi-
» ve in Cœlo, & in Terrâ, ſicut
» veritas cantat, omnia quæcum-
» que voluit fecit : profectò face-
» re non voluit, quæcumque non
» fecit. *Ex his apertè oſtenditur*,
» *quod Deus eâ voluntate, quæ ipſe*
» *eſt, non vult aliquid fieri quod non*
» *fiat; neque non fieri, quod fiat.*

Locum Lombardi integrum deſcripſi, tum quia nondum Auguſtini verba omnia, quæ ab eo proferuntur, repreſentaveram; tum quia Auguſtini ſententia, quid ſenſerit Magiſter, planè & diſtinctè docet. Eſt autem iſte Magiſtri locus tam apertus, ma-

nifestusque, nullâ ut tergiversatione eludi possit.

Caput XVI.

De Hugone Victorino.

Hugo Victorinus Lombardo & Pullo æqualis nihil ab ipsis dissensit. In summâ sententiarum [a] observat ille voluntatem Dei primam esse causam omnium, quæ nullam idcirco causam habet : eamdem in seipsâ simplicem esse & individuam ; quamvis ob varios effectus dicatur multiplex. *Nam voluntas Dei in sacra Scripturâ aliquando accipitur ipsa, quæ idem est cum Deo, & ipsi coeterna est : & hæc voluntas semper impletur. De hac dicit Apostolus :* [b] voluntati ejus qui resistit... *& potest hæc voluntas beneplacitum Dei vel dispositio appellari. Undè Propheta :* [c] quæcumque voluit, fecit : *id est, quæcumque disposuit se facturum. Aliquando præceptio,*

[a] *Tract. 1. cap. 13. de voluntate Dei.*

[b] *Rom. 9. 19.*

[c] *Ps. 134. 6.*

duo habemus: primum est voluntatem Dei propriè dictam, quæ beneplaciti nominatur, estq; Deus ipse, semper impleri: alterum, ei verborum Apostolicorum interpretationi, quam inter Augustinianas tertio loco produximus, Hugonem inhærere... Ex quibus efficitur Deum non alios salvos esse velle voluntate beneplaciti, quàm electos: si enim reprobos aliquos; igitur voluntas Dei aliquando irrita est, nec impletur. Accedit sententiam Apostolicam ab Hugone de solâ signi voluntate frustra explicari, si divinum beneplacitum eludi, frustrative possit.

Cætera quæ sequuntur, rem eamdem confirmant, hoc est, voluntatem Dei semper efficacissimam. Nam cum Deus quidquid bonum est velle, quidquid malum est omnino nolle dicatur; & plurima tamen mala sint, nec bonum omne fiat, ergo sæpe ir-

rita est voluntas Dei. Sed Hugo rem sic explicat, ut aliud sit bonum velle, vel malum nolle: aliud, bonum esse velle, vel malum esse nolle. Bonum Deus velle dicitur, cum approbat, consentaneum sibi judicat, gratumve habet, aut remuneratur: malum nolle; cum improbat, sibique contrarium judicat, vel punit. Bonum verò esse velle idem est, ac velle ut fiat: malum esse nolle, idem est ac nolle ut fiat: quam Dei voluntatem semper impleri docet. *Ea quæ sunt bona*, inquit, *in se & ad aliud, vult Deus, id est approbat: & vult ea esse, quia ad aliud bona sunt, sicuti omnia bona quæ fiunt. Bona in se & non ad aliud, ut bona quæ possent fieri & non fiunt, ea vult Deus, quia vult omne bonum, id est, approbat; sed non vult ea esse, id est, non approbat ea esse, quia non sunt bona ad aliud. Quæ sunt mala in se & ad aliud bona, sicut*

mala quæ fiunt, ea non vult Deus, id est non approbat: & tamen vult ea esse, quia bonum est ea esse. Nisi enim vellet, quòd mala essent, nullomodò esse possent. Hinc cum Christum Judæi cæsum occiderunt, *actus malus illorum non placebat Deo, qui nullum malum vult, etsi placeret Deo, ut esset actus ille. Ita enim solent accipi hæc verba. Iste facit quod vult Deus, id est quod facit remunerat, gratum habet.* Ita *Deus vult malum esse, & tamen non vult malum; quia inde non remunerat, immò punit.* Hinc illud Augustini: *voluntas Dei semper impletur aut de nobis, aut à nobis.*

Denique cùm sibi objecisset multa à Deo præcipi, prohiberive quæ minimè observantur: ex quo consequens sit ea Deum esse nolle: *quia, sicut jam diximus, quicquid Deus vult esse, cum omnia possit, illud totum est: alioquin impotens esset, si vellet aliquid esse*

& non esset. Sin de malis agitur, vult ea esse, *quia nihil potest esse, nisi Deus velit illud esse. Unde apparet quòd præcipit aliqando quod non vult esse: quia nihil potest esse, nisi Deus velit illud esse: & quod vult esse, prohibet. Sed si vult esse, quare prohibet? Si non vult, quare præcipit?* Respondet Deum idcirco præcipere, quia bonum est homini: *& Domini est præcipere servo quod bonum est in se, & quod bonum est illi cui præcipit. Et si placet Domino juvare servum ut illud faciat, misericordia est: si non placet juvare, justitia est. Similiter prohibet servo malum, quia in se malum & illi malum cui prohibet: & Domini est servo prohibere malum, ut non habeat excusationem.* Addit id quod præcipitur bonum quidem esse privato cuique, non semper universitati: quicquid prohibetur, id privatis malum semper esse, non universitati: & quia totius bonum ma-

jus quiddam est, quàm bonum partis, & partis malum minus quiddam est, quàm malum totius: *ideo quod bonum est uni, & non universitati, non vult esse, & quod malum est uni & bonum universitati, vult esse, ne bonum universitatis impediatur.*

Ex his patet quàm persuasum Hugoni fuerit omnem Dei voluntatem semper impleri, nullumque ejus decretum esse quod non sit efficax, cum Deus idipsum quod præcipit, si non impleatur, esse noluerit: & quod prohibet, si nihilominùs fiat, esse velit: non alios quoque Deum salvos esse velle, quàm electos; quoniam, ut ipse loquitur, *quicquid Deus vult esse, illud totum est, & nihil potest esse nisi Deus velit illud esse.* Atque ut uno verbo concludam, omnino liquet, quàm Hugoni & veteribus Theologis incognita fuerit illa decretorum *efficacium* & *inefficacium*

distinctio, quam velut dogma FideiCatholicæGermanusAbbas nobis inverecundè proposuit.

Caput XVII.

De Petro Pictaviensi.

Petrus Pictaviensis per octo & triginta annos docuit in Academiâ Parisiensi ab an. 1167. usque ad obitum, hoc est, usque ad an. 1205. Summam Theologiæ Guillelmo Senonensi dicaverat sub an. 1170.

In parte primâ cap. x. distinguit, ut Magister, voluntatem signi, & voluntatem beneplaciti. Tum cap. xi. *patet*, inquit, *ex his quæ dicta sunt, multa fieri contra signa voluntatis Dei, id est contra præcepta, consilia, prohibitiones &c. De cætero inquirendum est, an possit aliquid fieri contra voluntatem Dei, quæ ipse est, id est an quicquid vult Deus fieri, fiat; & è contrario.*

Mox sibi objicit: *non videtur. Vult enim Deus omnes homines salvos fieri, ut ait Apostolus: non tamen omnes salvantur. Alibi etiam ait:* [a] Jerusalem, quoties volui congregare filios tuos sub alas meas, & noluisti? *quasi aliquid voluerit Dominus, quod impeditus sit facere Jerusalem voluntate contrariâ. Et ita aliquid voluit quod non factum est.*

a *Matth.* 23. 37.

Respondet: *sed palam est nihil velle fieri à Deo quod non faciat, secundùm illud,* [b] voluntati ejus quis resistet: *&* [c] omnia quæcumque voluit fecit. *Quod ergo primò dicitur, sic exponitur:* vult omnes homines salvos fieri: *id est, nullus salvatur, nisi quem vult salvum fieri. Sic dicitur:* [d] Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *Id est, nemo illuminatur, nisi per eum. Eodem modo & illud allidit:* Jerusalem &c. *Id est, quotquot de filiis tuis voluntate meâ semper effi-*

b *Rom.* 9. 19.
c *Ps.* 134. 6.
d *Joan.* 1. 9.

taci congregavi, te nolente & invitâ hoc feci. Constat igitur quod Deus nihil vult fieri voluntate, quæ ipse est, quod non fiat.

Quatuor scholæ principum sententias habemus & consentientes & apertas; quorum auctoritas, meo quidem judicio, potior, quàm recentiorum scholasticorum videri debet. Nam cum ea soleat esse plerorumque ratio, ut ad novas subtilitates intenti plùs de veterum sententiis ad sua præjudicia flectendis, quàm de opinionibus suis ad eorum judicia, quos tanquam Patres venerantur, accommodandis laborare videantur: vitium hoc in recentioribus præsertim inhæsit. multiplicata sensim est novarum opinionum seges; quibus cum minimè congruerent veterum sententiæ, novis subinde subtilitatibus opus fuit; ut quæ erant contrariæ, faciliùs eluderentur. Ita in plerisque inn-

:ilis fuit Patrum auctoritas. Quamquam in ea re, de quâ agimus, adeo manifesta est, & evidens; ut omnes fere quos legerim, de Augustini, Magistrique sententiâ nihil dissentiant, tametsi aliam multi sequuntur.

Caput XVIII.

De Anselmo, sive de Hervæo.

Superioribus adjungere possumus auctorem Commentarii in Pauli Epistolas, sub Anselmi Cantuariensis nomine vulgati; sive is Anselmus Laudunensis Decanus: sive Hervæus Monachus Benedictinus fuit, ut ex Ms. codicibus constare videtur. Floruit iste sub initia sæculi XII. & eodem tempore, ac Robertus Pullus, cujus ante memini.

In Caput 2ū prioris Epistolæ ad Timotheum sic loquitur. *Orate*, inquit, *pro pace princi-*

pum, & pro salute omnium, quia hoc *agere* est bonum; *id est, utile Ecclesiæ*, & acceptum; *id est, gratum atque placitum* coram Deo Salvatore nostro, *qui sicut nos salvat, ita &* omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; *sicut jam venimus*. Quamvis certum sit nobis non omnes salvos fieri, non tamen ideo debemus omnipotentissimæ Dei voluntati aliquid derogare, sed ita intelligere quod dictum est, qui omnes homines vult salvos fieri, tanquam si diceret nullum hominem fieri salvum; nisi quem salvum fieri velit seu quod nullus fiat salvus, nisi quem velit: & ideo rogandus est ut velit: quia necesse est fieri, si voluerit. Reliquum deinde Caput. CIII. Enchiridii describit, neque ad explicationem sententiæ Apostolicæ quidquam adjicit aliud, ut manifestum sit non alias cum interpretationes,

August. in Enchiridio c. 103.

quàm Augustinianas agnoscere, hoc est eas ipsas, quæ vocem *omnes* evidentissimè restringunt, & ad electos solos accommodant.

Posteà de Christi morte disputans *Jesum ait esse Mediatorem, quatenus est* homo: *qui dedit semetipsum in Cruce redemptionem pro omnibus, nullum excipiens qui vellet redimi ad salvandum. In hoc enim patet quantùm Deus homines diligat, & eos velit omnes salvos fieri, si perversitas eorum non obstiterit.... & ideo qui non salvantur, non est quod de Deo vel de Mediatore possint conqueri, sed de seipsis, qui nec redemptionem, quam Mediator dedit, nec salutem quam Deus obtulit, voluerunt accipere.* Quam sententiam cum superiori facilè conciliaturus est quisquis meminerit mortem Christi saltem aliquo modo pertinere ad omnes & singulos: sive Christus homo, ut plures Theologi docent, vo-

luntate humana optavit, ut prodesset singulis; & ita excepit neminem. Sive quia Evangelium & Sacramenta proposuit omnibus; per se excipiens neminem: non quod gratia Christi derivetur in omnes; ut constat ex alterâ Pauli sententiâ, [a] *qui est Salvator omnium hominum, maximè Fidelium:* quam Hervæus sic interpretatur. *Speramus in Deum vivum, id est, in hoc insudamus pietatis ac justitiæ operibus, quia speramus vitam, quam Deus vivens promisit piè agentibus. Qui est Salvator omnium hominum, quia solem suum facit oriri super bonos & malos & pluit super justos & injustos: atque salutem corporis in hac vitâ communiter parat bonis & malis. Maximè tamen ipse est Saltor Fidelium, quia præter temporalem salutem, quæ illis est communis cum reprobis, dat eis æternam salutem, quam possideant cum Angelis.* Nam qui Deum non alio modo

a 1. Tim. 4. 10.

modo Salvatorem omnium agnoſcit, quàm *quia ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos*, vitamque corpoream tribuit omnibus, is proculdubiò ut gratiam communem ita quoque voluntatem generalem excludit.

Nec qui Anſelmum legerit, objecturus eſt, ut opinor, ea quæ paulò antè produximus. *In hoc patet quantùm homines diligat, &c.* Nam cum ipſe locum Apoſtoli *Deus vult omnes homines ſalvos fieri* cum Auguſtino dixerit non ſic intelligendum eſſe, quaſi *nullus hominum eſſet quem ſalvum fieri nollet, qui virtutes miraculorum facere noluit apud eos, quos dicit acturos fuiſſe pœnitentiam ſi feciſſet: ſed ut omnes homines, omne genus hominum intelligamus per quaſcumque differentias diſtributum*: cum dixerit *omnipotentem velle inaniter non poſſe quodcumq; voluerit*: facilè intelligitur populari & uſitatâ locutione ab

Hervæo nihil significari aliud, quàm causam cur omnes salutem non consequantur, in ipsis esse, non in Deo: ut latè disputat in caput 9ᵘ Epistolæ ad Romanos. *Miseretur*, inquit, *secundum gratiam quæ gratis datur, non meritis redditur. Indurat autem secundum judicium quod meritis redditur. Miseretur magna bonitate, indurat autem nullâ iniquitate; ut nec liberatus de suis meritis glorietur, nec damnatus nisi de suis meritis conqueratur. Sola enim gratia Redemptoris discernit à perditis, quos in unam perditionis concreverat massam ab origine ducta causa communis. Cum ergo totus mundus justissimè posset damnari, Deus cui vult miseretur & quem vult indurat, id est, non miseretur ei, nec emollit cor ejus; nec tamen injusta est ejus voluntas volentis alii misereri, aliique non volentis. Quis enim dicat aliquem potentem injustè agere, si ex duobus reis unum*

juſtè velit interimere & alterum miſericorditer liberare? Sic & Deus in nullo poteſt reprehendi, ſive damnet, ſive miſereatur. Meritum enim miſericordiæ nullum eſt: meritum autem indurationis eſt peccatum totius maſſæ damnatæ. Nec indurat Deus impartiendo duritiam, ſed non impartiendo miſericordiam, ſicut nec digni ſunt.

Cætera quæ in toto hoc cōmentario leguntur omitto, in quibus omnia Auguſtini principia ſectatur auctor, prædeſtinationem gratuitam adſtruit, reprobationem rejicit in peccatum originis: quo ex principio Petavius conſequens eſſe fatetur, ut nulla ſit in Deo reproborum ſalvandorum voluntas. In caput 2ū ad Philippenſes explicans illud, *Deus eſt qui operatur in nobis velle & perficere*, gratiam ad perſeverandum qualis data eſt Adamo & qualis jam datur ſanctis prædeſtinatis exprimit iiſdem verbis

ac Augustinus. Quo vel solo, ut sæpe ostendi, voluntas conditionata funditus evertitur. Sed ista de Hervæo sufficiant.

Caput XIX.

De Præpositivo.

PRæpositivus sub initia sæculi XIII. floruit in Academia Parisiensi, vir suo tempore celebris. In summæ principio non aliam agnoscit Dei voluntatem, de salute omnium, quàm quæ vulgò signi dicitur, quæque posita est in præceptis & consiliis; probat quoque interpretationem Augustinianam.

Quæritur, inquit, *utrum voluntas Dei maneat inexpleta aliquando. Quod numquam maneat inexpleta, probatur ex illa auctoritate*: [a] omnia quæcumque voluit, fecit: *& ex illâ*, [b] voluntati ejus quis resistet. [c] *Et ex illâ*: quoties volui congregare filios

a Ps. 134. 6.
b Rom. 9. 19.
c Matth. 23. 37.

tuos, quasi gallina congregans pullos suos sub alas, & noluisti? *Ubi dicit Augustinus:* ita dicit ac « si voluntas hominis infirmi vo- « luntati Dei resistere possit: quod « non est. Immò sic intelligendus « est: quotquot congregavi, te no- « lente, ex voluntate meâ semper « efficaci congregavi. « *Si voluntas ejus semper efficax, ergo nunquam remanet inexpleta.*

In Enchiridio cap. 97.

Sed dicit auctoritas: Deus vult omnes salvos fieri: sed hoc non fit: ergo voluntas remanet inexpleta.

Objectio.

Sed ad hoc respondet Augustinus, vult omnes homines salvos fieri, id est, omnes qui salvantur ejus voluntate salvantur.

Responsio.

Item Deus non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat, sed dicit de merito peccatorem istum præscivit ad mortem: dicit enim sic: Deus vult ut iste convertatur & vivat; sed hoc non fit nec fiet; ergo ejus voluntas remanet inexpleta.

Alia Objectio.

Responsio. *Ad hæc dicunt Magistri nostri, quod hoc nomen, voluntas, duobus modis accipitur, scilicet pro beneplacito, quod ipse est Deus, & pro signo beneplaciti. Signum autem beneplaciti est quintuplex nimirum præceptum, prohibitio, consilium, operatio, permissio, &c. de duobus ultimis dicit Augustinus: nihil fit quod Omnipotens fieri non velit vel sinendo, vel ipse faciendo. Quod ergo dicitur, voluntas Dei nunquam remanet inexpleta, intelligendum est de beneplacito; signa enim sæpe inexpleta remanent. Unde cum dicitur, Deus vult ut iste convertatur, id est, consulit vel præcipit: sic videtur. Vel*, vult, *id est in beneplacito ejus est; & sic facit.* Multa deinde de signis disputat, quæ omnia eo semper collineant, ut nunquam voluntas divina inanis & irrita esse possit.

Hactenus illi Theologiæ Scholasticæ principes de interpretatio-

nibus Augustinianis inter se consentiunt, easque probant: quorum omnium una eademque est ratio, quam Augustinus potissimùm adhibuit: voluntatem Dei semper efficacissimam esse. Neque enim tum nota erat illa Dei voluntas *inefficax*, quæ ab Abbate Germanico & ab aliis hodiè velut propugnaculum Fidei Catholicæ prædicatur. Contrà Præpositivo nostro adeo persuasum erat, omnem Dei voluntatem semper impleri, ut ipsam permissionem peccati, non aliter concedat esse signum voluntatis divinæ, quàm quia *signum* est pœnæ peccatum consequentis, vel boni cujus peccatum est occasio.

Sic adversus id quod dixerat, præceptum & prohibitionem esse signa voluntatis divinæ, sibi objicit Adamo Deum præcepisse ut lignum scientiæ boni & mali non attingeret: ex quo conse-

quens videatur, vel Deum id impleri noluisse, vel voluntatem ejus irritam & inanem fuisse. *Ad hoc forte respondebitur*, inquit, *sicut de Baptismo. Solet enim dici, quia Baptismus qui receptus est ab isto fictè, sic est signum gratiæ Dei, non quia potitus sit, sed quæ esset, nisi culpa ejus impediret. Ita prohibitio illa fuit signum divinæ voluntatis, non quia fuerit, sed quia fuisset, nisi culpa hominis impedisset. Sed ex hinc infertur, ergo culpa hominis potest impedire voluntatem divinam.* Sed respondet *prohibitionem & præceptum quandoque esse signum voluntatis divinæ directè, tunc scilicet cum impletur, quia Deus vult impleri; quandoque non directè, ut quando non impletur, & tunc est signum boni, quod inde elicit Deus.* Ita ille respondet, ne voluntatem Dei aliquam *inefficacem* confiteri videatur.

Nulla quoque extat apud ve-

teres illos Theologos voluntatis antecedentis, consequentisve mentio: quam distinctionem Guillelmus Altitiodorensis æqualis Præpositivo, (nam an. 1223. obiisse dicitur; scripsit tamen post Præpositivum, quem ab eo interdum citari video.) Primus Latinorum omnium quem legerint, usurpavit; quamquam non tam ipse usurpasse, quàm à Damasceno usurpatam indicasse videatur. Ita enim loquitur L. 1°. Cap. x. de Providentiâ divinâ. *Item dicit Damascenus, quòd providentia divina duplex est. Quædam est secundùm acceptionem, quædam secundùm concessionem. Secundùm acceptionem finit quæcumque in contradictione sunt bona, sicut gratia, gloria, & hujusmodi. Dicit Damascenus, quòd Deus antecedenter vult omnes salvari: ad hoc enim est ejus antecedens voluntas, & actio ex ipso existens, bona enim spiritualia ex*

corde suo dat. Providentia secundùm concessionem est voluntas Dei consequens ex nostrâ causâ: sicut punire quod nobis infligitur ex peccato nostro.

Aliâ tamen distinctione utitur Cap. XIII. in quo quærit an voluntas Dei semper impleatur. *Dicimus*, inquit, *quòd hoc verbum*, vult, *secundùm quod significat voluntatem beneplaciti duobus modis accipitur, quia quandoque accipitur simpliciter: sicut cum dicitur, Deus vult bona esse, quandoque secundùm quid; sicut dicit Apostolus*: Deus vult omnes homines salvos fieri; *non simpliciter, sed quantùm in se est.* Ita Cap. XII. illud Ezechielis *nolo mortem peccatoris* explicans: *hoc verbum*, nolo, inquit, *sumitur pro, non volo; vel potest dici; nolo quantum in me est.* Ita ille.

Frequens deinceps occurrit voluntatis antecedentis apud veteres Scholasticos mentio, ut

apud Alexandrum Alensem, & Albertum Magnum, ex quibus S. Thomas distinctionem suam deprompsit, ac plerique deinde Theologi; non sic tamen ut omnes voluntatis antecedentis nomine voluntatem beneplaciti & propriè dictam intellexerint, utì postea constabit.

CAPUT XX.

De Alexandro Alensi.

CUm cribebat Alensis, communis erat Theologorum omnium opinio, voluntatem beneplaciti de salute omnium in Deo nullam inesse, ut ipse in prima parte q. 36. membro 2. testatur. Ibi quærit an voluntas beneplaciti semper impleatur, an interdum irrita esse possit. Respondet scriptum esse in Psalmo: *omnia quæcumque voluit fecit.* Et in Epistolâ ad Romanos: *voluntati ejus quis resistet?* Addit

& illud, voluntatem non frustrari nisi vel ob ignorantiam; vel ab infirmitatem: quarum neutra in Deum cadit. Ex quo consequens est voluntatem divinam semper impleri. Mox sibi objicit duo Scripturæ loca, quæ à nobis sæpe commemorata sunt: Deum omnes homines salvos esse velle, quorum magna pars perit: voluisse congregare Jerosolymorum cives, nec propterea tamen congregatos esse. *Ad hæc,* inquit, *est responsio Magistrorum, quod est voluntas beneplaciti, & voluntas signi. Voluntate beneplaciti non vult omnes homines salvos fieri, nec Jerusalem congregari. Voluntate verò signi vult omnes salvos fieri: quia præcipit & consulit omnibus omnia quæ pertinent ad eorum salutem.* Erat ergo communis hæc sententia Doctorum illius temporis. Floruit autem Alexander ab an. 1222. quo institutum Franciscanorum ample-

xus eſt, ad an. 1245. quo diem extremum obiiſſe fertur.

Verbis, quæ repræſentavi, proximè ſubjicit diſtinctionem à Damaſceno primum invectam. *Contrà Damaſcenus diſtinguit voluntatem beneplaciti in antecedentem & conſequentem. Dicit ergo quia oportet ſcire, quòd voluntate antecedenti vult omnes ſalvos fieri, & regno ejus potiri; non enim inpuniendo plaſmavit nos, ſed ad participationem bonitatis ejus, ut bonus. Si ergo voluntas antecedens eſt voluntas beneplaciti, voluntate beneplaciti vult omnes ſalvari: ergo voluntas beneplaciti quantùm ad aliquid fruſtratur.* Aliorum deinde meminit, qui dicebant Deum omnes ſalvos velle voluntate conditionatâ; ſolos electos abſolutâ. Hos refellit exemplo puerorum qui libero carentes arbitrio non ideo damnantur, quod ſalvi eſſe noluerint, vel bene agere. Mox ad Damaſceni diſ-

tinctionem redit, multisque dubitandi rationibus propositis interpretationem Augustini subjicit. *Respondetur, quod voluntas beneplaciti nunquam frustratur, sicut dicit juxta Apostolum beatus Augustinus. Ad illud ergo quod objicitur ex auctoritate Apostoli:* vult omnes homines salvos fieri: *Respondetur multipliciter. Uno modo secundum Augustinum in Enchiridio, ut sic intelligatur:* vult omnes homines salvos fieri; *id est, nullus salvatur, nisi quem vult salvari. In quem modum accipitur illud Joannis primo:* illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *Quod sic intelligitur, non quia nullus hominum est, qui non illuminetur; sed quia nullus nisi ab ipso illuminatur, ut ex parte ista intelligendum est. Et est exemplum B. Augustini in Libro* a *de Vocatione Sanctorum. Si esset unus solus Magister, qui doceret pueros, posset dici, quod iste*

a *De Prædestinat. Sanct. n.* 14.

*Magister doceret omnes pueros istius Civitatis; non quòd omnes doceantur, sed quòd nullus docetur, nisi qui docetur ab ipso. Sic ex parte istâ * unus est qui * vult omnes salvos fieri, nec tamen omnes salvi fiunt; Sed qui salvi fiunt, per ipsum salvantur. Aliter respondet Augustinus in Enchiridio distinguens hanc*, vult omnes salvos fieri: *quia potest fieri distributio pro singulis generum, & sic distributio est falsa: vel potest fieri distributio pro generibus singulorum, & hoc modo vera est.*

* Lege verum est quòd.

Ad Damascenum deinde rediens; *aliter*, inquit, *secundùm Damascenum, sicut suprà tactum est. Voluntate antecedenti vult omnes salvari: voluntate verò consequenti non. Et ad quæstionem, quâ quæritur utrum voluntate beneplaciti velit omnes salvari, per hoc est responsio. Nam voluntas beneplaciti potest dici respectû possibilitatis rationalis creaturæ ad salutem;*

quæ quidem possibilitas est in ipsâ à Deo. Et hoc modo voluntate beneplaciti vult omnes salvos fieri. Alio modo voluntas beneplaciti dicitur respectû effectus, qui redditur à Deo rationali creaturæ pro meritis & sic voluntate beneplaciti non vult omnes homines salvos fieri; sed solum prædestinatos. Primo modo dicit Damascenus voluntatem antecedentem, & hæc est ratione bonitatis, quæ est in Deo. Secundo modo dicit voluntatem consequentem. Locum alterum *quoties volui*, &c. explicat ut Augustinus, & Magister.

Cum superiores Theologi sententiam Apostoli vel simpliciter intellexissent, ut Augustinus; vel aliam voluntatem de salute omnium ac singulorum non agnovissent, neque tum agnoscerent; quàm externam, & signi, eamdemque remotissimam, quæ in solis præceptis communibus omnium posita esset: hic anteceden-

tem à Damasceno primùm inductam, à Guillelmo Altitiodorensi deinde indicatam usurpavit; non sic tamen, quod maximè observari velim, ut existimaverit voluntatem beneplaciti referendam esse ad salutem ipsam; sed potius ad media, vel ad potestatem salutis comparandæ, quam putat inesse omnibus, sive remotam, sive proximam. Hoc est, voluntate quidem beneplaciti vult Deus, ut omnes salvi esse possint; non vult tamen ut omnes salutem consequantur. Id enim superiora Alexandri verba significant : *nam voluntas beneplaciti potest dici respectû possibilitatis rationalis creaturæ ad salutem*, &c. similiter & quæ postea subjungit. Cum enim quæsitum esset, cur voluntas antecedens ex Damasceno sit & eorum quæ sunt in nobis, & eorum quæ non sunt in nobis : contrà voluntas consequens eorum tantummodò

quæ non sunt in nobis, respondet: *Primò creatura rationalis erit in esse ordinabilis ad salutem per usum liberi arbitrii. Deinde est usus liberi arbitrii; tertiò est remuneratio liberi arbitrii. In nobis autem non est constitutio nostri arbitrii, sed à Deo est. Similiter remuneratio nostri arbitrii, scilicet gloria, à Deo. Medium est in nobis, scilicet usus liberi arbitrii. Voluntas ergo antecedens est respectû constitutionis liberi arbitrii: voluntas consequens respectû remunerationis liberi arbitrii. Item usus liberi arbitrii aut erit bonus, aut malus. Si bonus, illum respicit divina voluntas. Si malus, illum non respicit divina voluntas, quia illius non est causa. Voluntas ergo antecedens est respectû usûs illius boni. Voluntas ergo Dei secundum quod est causa eorum, quæ non sunt in nobis, dupliciter dicitur antecedens & conseqens. Secundum quod est eorum quæ sunt in nobis, solùm uno modo, scilicet*

antecedens. Quo in loco diſtinctè docet voluntatem beneplaciti antecedentem pertinere tantummodò & ad poteſtatem arbitrii, quam nobis Deus inſeruit, & ad uſum arbitrii, cum per gratiam bene agimus : non verò ad ſalutem ipſam, ſive ad remunerationem, quam ſoli voluntati conſequenti attribuit. Solos verò prædeſtinatos Deum voluntate conſequenti ſalvos velle & Alexander docet, & omnes Theologi. Hæc priſcis illis religio fuit, ut ne quam Dei voluntatem *inefficacem* admittere cogerentur.

Neque hoc loco prætermittendum eſt, qua ratione voluntatem conditionatam admitti patiatur. *Sic poteſt dici*, inquit, *ſed conditio talis non debet apponi : vult omnes homines ſalvos fieri, ſi ipſi volunt, propter parvulos. Sed debet apponi: vult omnes homines ſalvos fieri, in quantùm in ſe eſt ; vel ſi ſunt digni, vel ſuſceptibiles ſalutis... ſed par-*

vuli non ſunt ſuſceptibiles propter culpam originalem. Quia ergo in illis non ſervatur conditio, ideo non conſequuntur effectum ſalutis. Mox addit cauſam damnationis in parvulis non eſſe voluntatem, *ſed corruptionem animæ quæ contrahitur ex maſſâ peccatrice.* Ecce igitur voluntas conditionata, qualem admitti patitur. Eos Deum ſalvos velle *quantum in ſe eſt*, concedit, ſi digni ſint, nec careant culpâ originis: quod idẽ eſt ac ſi dicas Deum eos ſalvos nolle propter culpam originis, quos nihilominus ſalvos eſſe vellet, ſi carerent culpâ originis. Opinionem Alexandri ſecutus eſt Bonaventura, & ex ſcholaſticis plurimi.

Caput XXI.

De S. Bonaventura.

Floruit ab an. 1255. ad Annum 1274.

BOnaventura in 1ū ſentent. d. 46. a. 1. q. 1. quemadmodum & omnes Theologi ejuſdem tem-

poris, sententiam Augustini primùm, alteram deinde Damasceni proponit. *Cum non omnes*, inquit, *salventur, & voluntas Dei numquam frustretur, ideo necesse est quòd fiat vis in modo distribuendi, vel in modo volendi. Et egregius Doctor Augustinus facit vim in modo distribuendi in Enchiridio.* Repræsentatâ Augustini sententiâ, mox subjicit. *Hæc est responsio Augustini, cui Magister innititur, & necesse est sic vel sic solvere: supposito quòd velle dicat ibi velle Dei, secundum quod dicitur velle placito, quietato, sive voluntate absolutâ, de qua verum est dicere:* omnia quæcumque voluit, fecit. *Sed Damascenus facit vim in modo volendi. Distinguit enim in Deo voluntatem antecedentem, & voluntatem consequentem. Et voluntas antecedens est voluntas respectû ejus propter quod Deus hominem fecit, & est irrefragabilitèr bonorum. Voluntas autem conse-*

quens est voluntas, non quæ sequitur merita, sed quæ vult aliquid secundùm scientiam meritorum. Prima, scilicet antecedens, dicitur à Magistris voluntas conditionalis; sive voluntas, quâ Deus vult quantùm in se est. Secunda autem, scilicet consequens, dicitur absoluta. Differentia autem inter hanc voluntatem, & illam, non est secundùm diversitatem affectionis, sive modi volendi qui sit in Deo: sed secundùm rationem connotandi, & intelligendi. Prout enim Deus dicitur velle omnium salutem, quantùm in se est, & antecedenter connotatur in omnibus ordinatio ad salutem; tum ex parte naturæ datæ, tum ex parte gratiæ oblatæ. Dedit enim Deus naturam, secundum quam possent eum cognoscere, & cognitum quærere, & quæsitum invenire, & invento inhærere, ac per hoc salutem obtinere. Gratiam similiter obtulit, dum filium misit, & obtulit, cujus pretium omnium

ſaluti ſufficit. Leges etiam & mandata tribuit ſalutis, & oſtendit. Ipſe etiam præſto eſt omnibus inquirentibus, & prope eſt omnibus invocantibus eum. Velle ergo hominem antecedenter ſalvare, eſt ordinatum ad ſalutem facere & volenti pervenire non deeſſe. Unde velle antecedenter ſalvare non connotat ſalutem, ſed ordinabilitatem ad ſalutem. Velle autem conſequenter, ſive abſolute ſalvare, eſt velle dare ſalutem ei quem præſcit ad ſalutem perventurum per ſuum auxilium, & gratiam, & connotat ſalutis eventum, & ſic non eſt dicere quod Deus velit omnes homines ſalvos fieri. Huic reſponſioni magis conſonant Magiſtri, quamvis utraque bona ſit.

Bonaventura, ut ex ſuperiori teſtimonio liquet, ſic voluntatem antecedentem explicat, nihil ut veterum Theologorum de voluntate Dei ſemper efficaciſſimâ ſententiam lædere videatur.

Auguſtini, Patrum plurimorum & vetuſtiorum Theologorum fuit, quæque omnem prorſus voluntatem generalem excludit, Bonaventutæ probari. Idem affirmare poſſumus de cæteris Theologis, qui Bonaventuræ ſive æquales, ſive inferiores ſententiam veterum probant, tametſi vulgarem aliam ſequuntur. Nam ut quod veriſſimum eſt ingenuè confitear, mirificè placuit pleriſque invecta ab Alenſi voluntatis antecedentis & conſequentis diſtinctio: quæ jam apud certos homines tantam vim habet, ut admiſſa Theologum Catholicum, rejecta ſuſpectum, facere videatur: quamquam ut poſtea dicam, ſententias tota re diſcrepantes tegit: ut aliæ pleræque quæ apud recentiores Theologos poſtmodum obtinuerunt.

Caput XXII.

De Scoto.

SCotus, qui floruit exeunte Sæculo XIII. & An. 1308. obiisse fertur; in 1.um D. 46. quæstione unicâ, *utrum voluntas beneplaciti semper impleatur*; docet voluntatem Dei & semper & in omnibus impleri: *Quia sicut Omnipotens potest omne possibile, ita si voluntas divina determinat se ad ponendum aliquid in esse ultimâ determinatione, illud erit: velle autem illud voluntate beneplaciti est ultima determinatio, quæ potest poni ex parte voluntatis ipsius Omnipotentis volentis ponere effectum in esse: ergo respectû cujuscumque effectûs, si Deus est sic volens, illud erit.* Sin aliter accideret; Deus velesset infirmus, si quod constitueret ipse, aut solus per se non posset exequi; aut ne exequeretur, ab alio posset im-

pediri: vel inconstans & mutabilis, si propterea non exequeretur, quod mutatâ priore sententiâ discessisset in contrariam.

Ad duo Scripturæ loca quæ vulgo objiciuntur, Respondet: *ad primum argumentum dico quod licet illud dictum Apostoli * posset exponi de distributione accommodatâ pro omnibus qui salvi fient; tamen multò meliùs posset exponi de voluntate antecedente sic: id est, vult omnes homines salvare, & salvos fieri, quantùm scilicet est ex parte & sui, & voluntate suâ antecedente, pro quanto eis dedit dona naturalia, & leges rectas, & adjutoria communia sufficientia ad salutem: sicut de Rege statuente bonas leges, & præfigente ministros ad custodiam istarum legum, posset dici, quod vult omnes subditos suos pacificè vivere & quietè: & tamen si videret aliquem tribulari injustè, non statim oporteret, quod Rex intromitteret & se ad facien-*

* Deus vult omnes homines salvos fieri.

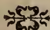
dum illum quietè vivere, nisi devolveretur causa ad ipsum per querimoniam de facto: ergo vult quidem iste quemlibet pacificè vivere, & quietè antecedenter. Non tamen vult quemcumque ita immediatè vivere. Ita dico in proposito quod etsi Deus non habeat voluntatem beneplaciti ad istum salvandum; tamen vult isti illa adjutoria communia antecedentia ad salutem omnium, quibus iste etiam potest sufficienter bene vivere, & salvari. Propter quæ dici potest, quod quantùm est ex parte sui vult omnes salvos fieri. Ad secundum Scripturæ locum ex Matth. 23. 37. *Quoties volui*, &c. probat responsionem Magistri, eamque diligenter observari jubet. Sic Scotus in eadem sententia fuit, in quâ & Alensem & Bonaventuram fuisse diximus: hoc est, voluntatem antecedentem pertinere quidem ad auxilia quædam communia, quæque saluti sive

proximè sive remotiùs conducunt, & ab eo sufficientia nominantur; non pertinere ad salutem ipsam existimavit, ne Dei voluntatem aliquando irritam esse confiretetur. Ex quo patet eos Deum tantummodò salvos velle, qui salutem obtinent. Quòd si omnes ac singulos nihilominùs salvos velle dicitur, id semper intelligendum est de voluntate externâ & signi, non de voluntate propriè dictâ, sive ut nos loqui solemus, voluntate beneplaciti.

Memini me alicubi legere apud Valentiam, istos solo nomine dissentire ab aliis qui volũtatem generalem in Deo propriè inesse existimant. Sed Valentia vel falli vel fallere videtur; nam ut hoc loco omittam quid per auxilia illa communia & antecedentia intellexerint, quod ab illis non satis explicatum est, constat omnes de prædestinatione

gratuitâ convenire, eamque talem esse arbitrari ut antecedat omnem meritorum præsensionem. Ita sententiam suam explicant, ut de eâ dubitari nullomodò possit. Quo semel posito, constitutoque, de totâ re est, non de nomine quæstio. Nam si Deus certos homines ad gloriam æternam gratuitò nullis prævisis meritis designavit, illi soli ad gloriam pervenient, cæteri nunquam pervenient. Gloriam solâ gratiâ consequimur. Ergo Deus certos homines ad gloriam designans certa quædam auxilia gratiæ præparat, quæ nullomodo præparat aliis. Et quia dicitur necessarium ad obtinendum finem id sine quo finis nunquam obtinetur: auxilia ergo præparata prædestinatis sunt planè necessaria ad salutem obtinendam; cum sine iis non consequerentur, nec quisquam eorum, qui carebunt, consecuturus sit. His ergo

qualiacumque auxilia præbeantur, nihilominus deeſt aliquid neceſſarium, hoc eſt aliquid ſine quo ſalus nunquam obtinetur, quale eſt inprimis donum perſeverantiæ, quod Deus ſolis prædeſtinatis præparavit, nunquam præparavit cæteris. Ita in iſtorum hypotheſi nulla eſt in Deo voluntas conditionata de ſalute omnium ac ſingulorum. Ab iis ergo à quibus admittitur, tota re diſſentiunt: minùs quidem à Thomiſtis pleriſque conditionatam rejicientibus, voluntatem propriè dictam ſimul agnoſcentibus, qua Deus ſalvos omnes ac ſingulos velit. Re nihilominus diſſentiunt, non ſolo nomine, cum actionem aliquam Deo tribuere, vel prorſus adimere, de re ipsâ ſit, non de ſola voce quæſtio.

Caput XXIII.

De Durando & Herveo.

Durandus Dominicanus & Parisiensis Doctor floruit sub an. 1313. Anno deinde 1318. creatus est Episcopus Aniciensis, tum an. 1326. Meldensis, postremò obiit an. 1333. In eâdem ille sententiâ fuit in qua & Scotum & Bonaventuram fuisse dixi. Sic enim loquitur in 1um. dist. 47. q. 1a. *voluntas antecedens est de eventu rerum solùm in universali & in potentiâ, sicut Deus dicitur velle omnes homines salvos fieri, quatenus dedit omnibus naturam ordinabilem in beatitudinem, & omnibus quantùm in ipso est, prabet auxilia communia, quibus possunt ad beatitudinem dirigi, & eam mereri. Ergo talis voluntas stare potest cum actuali eventu opposito, ut pote quòd iste non salvetur.* Et quæstione 3. *distinctio voluntatis divi-*

næ per antecedentem & conſequentem non eſt ex parte ipſius voluntatis, ſed potiùs ex parte volitorum. Dicitur enim aliquid volitum voluntate conſequente, quando eſt volitum in ſe: ita quòd ſuper illud fertur voluntas divina: ſed dicitur volitum voluntate antecedente, quando non eſt volitum in ſe, ita quod ſuper ipſum feratur voluntas, ſed ſuper ſuum antecedens, ad quod natum eſt conſequi, licet non ex neceſſitate. Sicut quia Deus vult ſimpliciter homini dare talem naturam, ſcilicet rationalem: ad quam ſequuntur, vel natæ ſunt conſequi tales operationes, per quas poteſt acquirere beatitudinem: ideo Deus volendo antecedens ſimpliciter, dicitur in ipſo antecedente velle cætera quæ nata ſunt conſequi ad illud antecedens ſecundùm convenientiam, licet non ex neceſſitate. Similiter cum Deus præcipit aliquid.
Ergo voluntas antecedens Durando in naturam ipſam comparandæ

P v

beatitudini per se idoneam & in auxilia quædam communia quæ beatitudini conducunt, nititur: non in salutem. Ex quo sequitur voluntatem antecedentem semper efficacem, nunquam irritam & inanem esse: cum natura ad beatitudinem apta conveniat omnibus, auxilia quoque communia vel singulis vel pluribus exhibeantur.

Herveus Durando suppar in 1um, sent. Dist. 41. Art. 1o quædam finitima docet.

Ex hoc ipso quòd Deus contulit homini ea quibus ordinatur ad beatitudinem, dando intellectum & voluntatem, præcepta & consilia; dicitur velle salutem omnibus voluntate antecedente, quia vult eis beatitudinem quodammodò in suo antecedente, dum vult eis conferre illa quibus possunt assequi beatitudinē. Joannes Altenstaig, qui scribebat an. 1517. eamdem opinionem sequitur in suo Lexico Theolo-

gico ad vocem *voluntas Dei*, citatque plures ex ſuperioribus in Theologis eam ſententiam.

CAPUT XXIV.

De Gregorio Ariminenſi.

GRegorius Ariminenſis docebat Pariſiis an. 1344. Poſtea an. 1357. electus eſt præpoſitus generalis totius Auguſtiniani ordinis, obiitque an. 1358. Ille rejectis iis omnibus quæ Scholaſtici ſuperiores ad veterum Doctrinam adjecerant, Auguſtini ſententiam ſimpliciter amplexus eſt, & ſolidè aſſeruit in primum ſentent D. 46.

Primò diſtinguit voluntatem *beneplaciti*, quæ *non eſt aliùd quàm Deus ipſe volens :* & voluntatem *metaphoricam*, quæ *eſt ſignum* primæ.

Secundò voluntatem beneplaciti iterum dividit in voluntatem *ſimplicis complacentiæ & diſlicen-*

tiæ, seu simplicis volitionis & nolitionis, quâ Deus res aliquas approbat, vel improbat alias: & in voluntatem *prosecutionis ac fugæ*; quâ efficit, aut permittit aliquid. Voluntas signi eodem modo dividitur. Nam signa partim respondent primo voluntatis generi; ut præceptum, consilium, prohibitio: partim secundo; ut operatio & permissio. Quicquid Deus præcipit, consulitve, id bonum est; igitur Deo probatur & placet: quicquid vetat, id aut simpliciter malum est, ideoque Deo optimo displicet; aut comparatè malum est, quatenus repugnat legi; sicque à Deo improbatur. Præceptum de re faciendâ non dicitur signum voluntatis divinæ, quasi Deus semper velit id à nobis fieri quod præcepit: si enim vult fieri, semper fit: sed signum propterea dicitur, quoniam si impleatur, factum probabit, cui bonum om-

ne placet. Similiter Lex vetans quidpiam non dicitur ſignum voluntatis divinæ; quaſi Deus id quod vetatur ſimpliciter fieri nolit; quia ſi nollet, non fieret; ſed quia ſi fiat, improbaturus eſt, cui malum omne diſplicet. Conſilium, ſi impleatur, Deo placet; ſi non impleatur, nequaquam diſplicet. Ita præceptum, conſilium, prohibitio nihil aliud ſignificant, quàm res nonnullas Deo placere, diſplicere alias: primas ab eo probari & in ſeipſis, & in homine, qui fecit: cæteras improbari, quia legi ſive naturali, ſive poſitivæ repugnant. Operatio ſignum eſt voluntatis divinæ, ſive proſecutionis certiſſimum. Vult enim ſimpliciter & abſolutè Deus quicquid agit; neque enim aliter, quàm voluntate agit. Permiſſio eſt ſignum fugæ: hoc eſt, ſignificat ea Deum non velle, quæ tantummodò permittit.

His positis concedit multa fieri contra voluntatem signi, id est contra præcepta & leges. Quicquid enim Deus præcipit, id non aliter vult, quàm approbando: quicquid vetat, hoc non aliter nolle existimandus est, quàm simpliciter improbando. Negat quidquam fieri contra voluntatem prosecutionis & fugæ, quoniam Omnipotens inaniter velle non potest, quodcumque voluerit. Necesse est enim fieri si voluerit, ut Augustinus in Enchiridio docet, & hoc nisi credamus, periclitari ait ipsum fidei nostræ confessionis initium, quâ nos in Deum Patrem Omnipotentem credere confitemur.

Tertiò ad locum Apostoli 1. Tim. 2. 4. accedens: *dicitur communiter à modernis*, inquit, *quod verbum Apostoli intelligendum est de voluntate antecedente, non autem consequente. Et secundùm istos non semper voluntas antecedens im-*

pletur, consequens autem semper. Et fundant se isti sic solventes super dicto Damasceni L. 2. ubi ait: oportet scire, quod Deus antecedenter vult omnes homines salvari, & Regno ejus potiri, &c. Mox observat distinctionem variè intelligi solere. „ „ „

Dicunt enim quidam, quòd illud quod volumus antecedenter, non volumus simpliciter: (ad marginem adscribitur *Thomas p. 1. q. 19. a. 6.*) *sed secundum quid. Quod autem volumus consequenter, volumus simpliciter. Potest autem idem uno modo esse volitum, cujus oppositum alio modo volitum est: sicut judex simpliciter vult homicidam suspendi : sed secundum quid vellet eum vivere, scilicet in quantùm est homo. Unde, ut dicunt, ista voluntas antecedens magis potest dici velleitas, quàm absolutè voluntas. Quicquid autem vult simpliciter, fit; licet illud quod antecedenter vult, non fiat.*

Primam hanc responsionem statim refellit, (& ad marginem adscribitur. *Contra Dominum Thomam, ubi supra.*) *Sed ista responsio sic intellecta non valet. Primò quidem, quia sive velleitas sit quidam actus voluntatis in nobis, qui significetur, cum dicitur:* vellem hoc, *vel,* ille vellet: *sive non; quod posset esse dubium: nihilominùs ad propositum non facit: quoniam tales non significantur per verbum indicativi modi: nec aliquâ velleitate præcisè positâ in voluntate verè dicitur, quòd vult, quamvis dici posset, quod vellet. Nec sequitur, vellem, ego volo. Cùm ergo Apostolus dicat*, vult; *& non*, vellet: *& similiter Damascenus; patet non congruè intelligi de volitione aliquâ conditionali. Præterea, cum, ut in materiâ de prædestinatione probatum est, Deus æternaliter quosdam determinatè reprobaverit: & per consequens noluerit eorum misereri, ut salvi*

fierent: non apparet quâ conditione subintellectâ possit rationabiliter intelligi, quòd Deus vellet tales salvari. Et hoc plurimùm confirmatur ex his quæ dicit Augustinus de Tyriis & Sydoniis: & ibidem recitata sunt. Secundò constat quòd Deus aliquos homines determinatè & in particulari simpliciter & absolutè vult salvari. Ergo secundum hanc responsionem vult eos salvari voluntate consequente. Sed hoc est falsum secundùm intentionem Damasceni ubi supra ipsa fundatur. Ait enim quòd voluntas antecedens est acceptatio ex ipso existens: sequens autem voluntas est ex nostrâ causâ. Et hac voluntate, ut præmittit, vult Deus peccatores puniri; sicut probatum est suprà. Et isti etiam sic respondentes alibi etiam tenent, quod non ex aliquâ causâ nostrâ Deus aliquos prædestinavit. Ergo non ad intentionem Damasceni intelligunt voluntatem Dei consequentem, seu Deum aliquid consequenter velle.

Subjicit deinde propriam Scoti de voluntate antecedenti & consequenti sententiam, quæ in eo posita est, ut Deus omnes voluntate antecedenti salvos velle dicatur, *quia omnibus dedit dona naturalia, & leges rectas & adjutoria communia sufficientia ad salutem:* aliquos tantummodò consequenti, quibus propter propria merita destinat beatitudinem. Aliam mox repræsentat Ochami non absimilem: ut voluntas antecedens sit donorum naturalium vel antecedentium ad consequendum aliquid largitio; & voluntas nobis cooperandi, si oblatis uti velimus: consequens verò sit voluntas efficax rei efficiendæ. Sic Deus voluntate antecedenti vult omnes salvos esse, qui & omnibus dat antecedentia, quibus salutem consequi possint, & præcipit simul, consulitque ut oblatis utantur: nunquàm verò quominus utantur,

prohibet : paratus quoque cooperari, ſi agere velint.

Sententiam hanc refellit Ariminenſis *primò quidem quia in eo quod dicunt de voluntate antecedente, implicant falſum. Videlicet, quòd omnibus Deus dat antecedentia ſufficentia ad ſalutem. Conſtat enim quòd pueris ante Baptiſmum, ſive in uteris matrum, ſive egreſſis ex utero morientibus non dat talia ſufficentia, quibus conſequi poſſint ſalutem. Præterea conſtat, quia ſine fide impoſſibile eſt de potentiâ Dei ordinariâ quemquam ſalvari: ſed conſtat, quòd non omnibus dat Fidem. Unde, ut dicit Auguſtinus in libro de prædeſtinatione Sanctorum:* [a] eam quibuſdam dari, quibuſdam non dari omnino non dubitat, qui non vult manifeſtiſſimis ſacris literis repugnare. *Ergo non omnibus dat Deus antecedentia ſufficientia ad conſequendam ſalutem. Ita poſſet argui de aliis quibuſdam gratuitis donis Dei ad*

[a] *N. 16.*

salutem consequendam necessariis, quæ non omnibus certum est Deum largiri. Præterea si ideo dicatur Deus velle omnes salvari antecedenter, quia omnibus vult, vel dat antecedentia salutis, quæcumque sunt illa, multò fortiùs dici deberet, quòd vult omnes peccare, vel esse in peccato antecedenter: quoniam omnibus dat antecedentia, quibus possunt peccare. Ex se ipsis enim vel naturalibus propriis certum est homines posse peccare. Et pueri ómnes naturaliter nascuntur in peccato: & tamen nullus hoc diceret Deum velle antecedenter. Quin immò secundum Damascenum ibidem, sola bona vult nobis Deus antecedenter. Nec evaditur hoc per hoc, quòd inter illa antecedentia isti ponunt præcepta & consilia. Nam si sine talibus per sola naturalia possent consequi salutem, non numerarentur ab istis inter antecedentia salutis. Itaque secundum istos ideo salutem vult omnibus an-

tecedenter, quia vult omnia antecedentia salutis sufficientia: ergo eadem ratione & quodlibet, cujus antecedentia sufficientia vult nobis Deus, Deus nobis vult antecedenter. Secundò responsio non est vera, quãtùm ad illud, quod dicunt de voluntate consequente. Non quidem dictum primorum. Tum quia dicunt, quòd Deus voluntate consequente vult nobis beatitudinem; cum Damascenus expressè dicat, voluntate antecedente. Dicit enim quòd Deus antecedenter vult omnes homines salvari, & Regno ejus potiri, & fortunari. Quod non est aliud dictu, quàm dicere, quòd vult antecedenter omnes homines esse beatos. Tum quia dicunt, quòd vult alicui beatitudinem propter merita sua. Nam cum prædestinare non sit aliud, quàm propositum vel voluntas dandi beatitudinem, seu vitam æternam; vel hoc sit principaliter, ut suprà patebit: sequeretur quòd aliquem Deus propter me-

rita sua prædestinasset. Quod est expressè contra Sacram Scripturam & contra hunc doctoremmet.

Ocham supra. » *Quòd etiam alii dicunt*, quòd » voluntas consequens est, quâ « vult aliquid efficaciter ponendo « illud in esse, *est etiam contra Damascenum ibidem. Nam sequitur quòd beatitudinem & alia bona, quæ Deus vult efficaciter hominibus illa ponendo in esse, velit voluntate consequenti; & tamen dicit Damascenus, quòd voluntate antecedente. 2°. Secundum Damascenum Deus ea quæ vult nobis consequenter, vult ex causâ nostrâ. Ex quo sequitur, quod quòdcumque bonum Deus homini conferret sive meriti, sive præmii; illud daret & vellet ei ex causâ ejus. Quod indubitanter hæreticum est. Nam sic nulla esset gratia.*

Posteaquam Gregorius cæterorum sententias doctè ac solidè refutavit, sic demum ipse manifestis Augustini testimoniis cons-

tituit suam. RESPONDEO *ergo secundum Augustinum in Enchiridio, & Magistrum in præsenti distinctione: quòd illa auctoritas intelligenda est secundùm distributionem accommodam; ut sic dicat* vult omnes salvos fieri; *tanquam diceretur:* nullum hominem salvum fieri, nisi quem fieri ipse velit: non quod nullus sit hominum, nisi quem salvum fieri velit: sed quod nullus fiat salvus, nisi quem velit salvari; & ideo rogandus sit ut velit; quia necesse est fieri si voluerit. *Sic enim, subdit ipse,* intelligimus quod in Evangelio scriptum est, *qui illuminat omnem hominem*: non quia nullus est hominum, qui non illuminetur, sed quia nullus nisi ab ipso illuminatur. *Potest quoque intelligi prædicta auctoritas, ut ibidem subdit; ut sit distributio pro generibus singulorum: non pro singulis omnium generum. Et est sensus*: vult, &c. *id est de omni*

August. in Enchiridio c. 103.

hominum statu & nobilium & ignobilium, pauperum & divitum, virorum & mulierum: & sic de singulis hominum differentiis vult aliquos salvos fieri. Et hanc expositionem bene ostendit ibi intentioni Apostoli, & literæ convenire.

August. Ibidem. » Istis ergo modis, & quocumque » alio modo, *ut subdit sequenti capitulo*, intelligi potest illud Apostoli, dum tamen credere non » cogamur aliquid Omnipotentem » Deum voluisse fieri; factumque » non esse: qui sine ullis ambiguitatibus sive a *in Cælo*, sive *in Terrâ*, sicut veritas cantat, *si omnia quæcumque vuluit, fecit*; profectò facere noluit, quodcumque non fecit.

a Psal. 134. 6.

Mox Damasceni verba ad interpretationem Augustinianam inflectit. *Et eodem modo intelligenda est auctoritas Damasceni præallegata. Verùm ad intellectum illius distributionis de voluntate; sciendum, quòd quæcumque Deus vult nobis,*

aut facit in nobis, vel habent in nobis causam meritoriam: & talia dicit Damascenus Deum velle consequenter; sicut pœnam quamlibet & punitionem: quam propterea vult nobis, quia peccavimus. Itaque peccatum est causa meritoria pœnæ, quam nobis infligit. Aut non habent in nobis talem causam meritoriam, saltem primam: sed ex suâ bonitate & gratiâ illa nobis concedit; & talia sunt bona omnia, quæ habemus. Et hoc dicit ipsum Deum velle nobis voluntate antecedente; quoniam nulla in nobis causa antecedit; seu nihil in nobis præcedit causalitatis ejus voluntatem, ut talia nobis velit. Quod est dictum; quia non propter aliud in nobis vel ex nobis vult primò aliqua bona nobis: sed ex suâ bonitate primò. Unde & merita nostra sunt dona ejus, ut dicit Augustinus L. 13. de Trinitate. Non ergo talis voluntas consequitur causaliter, vel meritoriè aliquid in nobis; & ideo

non ex causâ nostrâ, sicut voluntas punitionis. Nam quia peccamus, ideo vult punire; sed ex se ipso, & ideo illam vocat consequentem, hanc autem antecedentem.

Id ex Damasceni verbis rectè concludi affirmat. Nam *præmisso Deum velle omnes salvari, & peccatores puniri, ait*: dicitur ergo » prima antecedens voluntas & acceptatio ex seipso existens. Secunda verò sequens voluntas, & concessio ex nostrâ causâ. *Et postea subdit*, quod quæcumque sunt in nobis bona Deus vult nobis antecedenter. Quæ verò perniciosa & verè mala, & peccata: neque antecedenter vult, neque consequenter: concedit autem, id est, permittit libero arbitrio. *Itaque ex ejus sententiâ possumus colligere unam divisionem generalem talem: omnium quæ sunt in nobis, quælibet vel sunt bona vel mala. Si autem bona, illa vult nobis Deus antecedenter, & ex se-*

ipſo tanquam ex primâ causâ omnium bonorum noſtrorum liberali & gratuitâ. Si mala; vel ſunt mala pœnæ, vel culpæ. Si pœnæ; illa vult nobis conſequenter, non ex ſeipſo, ſed ex causâ noſtrâ. Non enim ſine causâ & demerito noſtro punit; ſicut ſine causâ, & merito bona largitur. Si autem ſunt mala culpæ; illa nobis neutro modo vult, nec illorum nobis eſt cauſa: quoniam nec vult nos peccare, nec facit ut peccemus; ſed concedit & permittit libero arbitrio. Ex hoc patet quod non ad mentem ejus prædicti Doctoris ſuam præmiſſam diſtinctionem aſſumunt.

Locum integrum deſcripſi, in quo plurima doctrinæ Auguſtinianæ capita perſtringuntur, ut gratuita prædeſtinatio, gratia minimè communis omnium. Sic verò ea, quam nos unam hîc attingimus, de voluntate generali quæſtio pertractatur; ut è veteribus Scholaſticis qui ſolidius, ple-

niùs & ad Augustini mentem accommodatiùs pertractaverit, repererim neminem. Voluntatis antecedentis & consequentis distinctionem ante annos centum è Græciâ ad Latinum orbem advectam: distinctionis quoque interpretationes usitatas sic explicat, aut refellit, ut nec voluntati generali faveat distinctio, nec ulla ex parte noceat Augustiniano dogmati.

CAPUT XXV.

De Marsilio & Bradvvardino.

Floruit sæculo XIV. obiitque an. 1394.

MARsilius ab Ingen, quem Germanum Abbati Germano, Doctorem Parisiensem Germano rudi & indocto opponendum esse existimavi; non aliam agnovit voluntatem generalem, quàm externam & signi, quæque in præceptis & consiliis communibus consistit. Atque inprimis statuit L. 1°. q. 44. an. 2,

voluntatem beneplaciti semper impleri, non item voluntatem signi, cum divinæ leges & præcepta ab hominibus sæpe contemnantur. Quoniam verò adversùs voluntatem illam Dei semper & in omnibus efficacissimam objici sententia Apostolica solet: *ad hoc*, inquit, *quod assumitur ab Apostolo, quòd velit omnes homines salvos fieri, exponunt quidam omnes salvandos; alii verò omnes, id est de singulis nationibus aliquos. Alii dicunt, quòd Apostolus ibi loquatur de voluntate antecedente & signi; ut sit sensus: Deus januam Paradisi omnibus sua Passione aperuit, & de omnibus peccatis ad sufficientiam Patri satisfecit, & legem dedit omnium salutem exprimentem scilicet præceptorum & consiliorum, secundùm quam quis vivens salvus erit, sed non vult hoc voluntate consequentis vel beneplaciti, quia nunquam erit, quòd omnes salvi fiant.* Quo in loco vo-

luntatem antecedentem cum voluntate externâ & signi penitus confundit; nec alias interpretationes sententiæ Apostolicæ interpretationes agnoscit, quàm & Augustinianas & illam ultimam de voluntate externa & signi. Negat denique Deum omnes salvos velle voluntate beneplaciti.

Cum Germano Anglum, eumque antiquiorem conjungimus Thomam Bradvvardinum, qui è Franciscano ArchiepiscopusCantuariensis creatus est anno 1349. nec multò pòst diem extremum obiit.

Scripsit ille amplum Volumen de causâ Dei adversus Pelagium, in quo tametsi nihil de loco Apostoli datâ operâ scriptum reperi, ea tamen principia statuuntur quæ voluntatem generalem prorsus excludant. L. 1°. cap. x. docet, & pluribus Augustini testimoniis, iis præsertim in quibus

de Apoſtoli loco agitur, conſtituit voluntatem Dei * *univerſaliter efficacem, inſuperabilem eſſe & neceſſariam in cauſando, non impedibilem, nec fruſtrabilem ullo modo.* * *Omnipotentem non poſſe velle inaniter quodcumque voluerit, facere noluiſſe quodcumque non fecit.* * Cum Deus quidpiam *vult facere vel fieri, ſive per ſe ſive per aliud quoviſmodo, ſequi neceſſariò ut id fiat & eodem modo.*

* P. 195.
* P. 196.
* P. 197.

Cap. 23. *omne ſalvandum aut damnandum, præmiandum vel puniendum ſub quocumque gradu voluiſſe cum ab æterno ſalvari vel damnari; præmiari ſimiliter, vel puniri; & hoc nedum voluntate conditionali aut indeterminatâ, ſed ita abſolutâ & determinatâ, ſicut vult in præſenti vel finali judicio, aut poſt volet.* Et poſtea. *Quando Deus creavit naturam Angelicam & humanam, aliquid de ipsâ finaliter intendebat abſolutè & determinatè, (illa enim ſapientia quæ* P. 240. P. 242.

attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter, non agit stultiùs, seu vaniùs, quàm natura & voluntas creata, quæ agunt actiones determinatas propter finem determinatum) & non intendebat quod tota staret, & beatitudine finaliter frueretur, quia tunc ejus propositum frustraretur, quod capitulum decimum de voluntate Dei semper efficacissimâ *non permittit.* Et mox. *Deus ergo non intendebat statum cadentium, nec beatitudinem damnandorum. Quare intendebat aliquomodo casum & damnationem cujuscumque talis.* Hæc omnia concludit ex duobus principiis quorum primum est voluntas Dei semper efficax; alterum, eadem voluntas immutabilis.

Cap. 25. duo potissimùm sibi objicit; 1um est, Angelos Deum & homines creasse ad beatitudinem, quam ergo voluit, tum cum crearentur, nunc minimè

vult : alterum, judam fuisse in charitate & gratiâ, quæ sola teste Augustino discernit inter filios regni & gehennæ : ergo Deus eum aliquando salvũ esse voluit, quem jam vult damnari. Hæc nostra propriè est quæstio.

Ad primum, responsionem patere ait ex capite 23. quod jam recitavi : hoc est, Deum nunquam voluisse propriè ut omnes gloriam æternam consequerentur : *pro intellectu tamen Sanctorum* addi & hoc posse, naturam ita conditam fuisse, ut esset capax beatitudinis, qua se per peccatum privavit. Ad secundum, duplicis charitatis mentione factâ : *cum igitur*, inquit, *accipitur in argumento, quando Judas fuit in charitate gatiâ, Deus eum voluit salvari, loquendo de charitate & gratiâ increatâ specialiter, quatenus scilicet Deus habet aliquem sibi charum, & gratificat eum ad vitam æternam, non est*

verum; quia Judas nunquam fuit in tali charitate vel gratiâ: quoniam Deus nunquam habuit eum gratum aut charum ad vitam æternam. Si autem loquatur de charitate, gratiâque creatis, & de voluntate Dei propriè & essentiali, non est verum, quia Deus nunquam sic voluit Judam salvari; & cum hoc probatur, quia sola charitas dividit inter filios Regni & perditionis, loquendo de charitate creatâ, non est verum. Multi enim peccatores surrecturi & permansuri finaliter hanc non habent; multi quoque justi casuri, & sic permansuri finaliter illam habent. Sed sola charitas increata, quæ hos habet caros ad regnum, & hos non habet, dividit inter filios Regni & perditionis, sicut in principio lucem à tenebris dividebat: & de illâ charitate loqitur ibi Augustinus. Sin trito & usitato sermone justum Deus velle salvum dicitur, id intelligendum est de voluntate signi externâ vel de justitia

quæ hominem vitâ æternâ dignum facit. *Si autem loquatur de voluntate signi seu effectûs voluntatis divinæ, cum præmittitur quando Judas fuit in charitate, Deus voluit eum salvari, verum est. Et cum arguitur ultra; nunc vult eum salvari, ergo voluntas Dei mutatur, loquendo uniformiter bene concludit, scilicet quod effectus & signa voluntatis divinæ mutantur.* Id etiam dici posse ait secundùm præsentem justitiam quâ dignus erat vitâ æternâ, non secundùm præscientiam & prædestinationem.

Cap. 45. & 46. docet prædestinationem ad gloriam & ad certos gradus gloriæ, reprobationem quoque, quatenus *accipitur pro æternâ Dei nolutione gratiæ alicui & pro ejus temporali effectû, scilicet gratiæ privatione seu desertione*, *quæ vocatur obduratio*, nulliam habere causam nisi solam voluntatem & beneplacitum, non opera hominum futura. L.

rem affirmantem audivimus; qui justitiam habent temporalem tantummodò, ut Judas, dum justus fuit. Addi denique & illud potest, quod reprobationem, quatenus est æterna gratiæ non conferendæ voluntas, vel gratiæ privatio, pendere ait ex beneplacito Dei, non ex prævisis operibus. Quæ omnia voluntatem generalem excludunt apertissimè, nec aliam Deo tribui patiuntur, quàm quæ ad solos prædestinatos pertineat.

CAPUT XXVI.

De Majore & Cajetano.

MAjor percelebris sæculo xv. in Academiâ Parisiensi Doctor, nihil à Bonaventura, Alensi & Scoto dissentit. D. 45. q. unicâ, semper fieri ait quicquid Deus vult voluntate beneplaciti: quod verò non vult, id nunquam fieri, ut Augustinus

in Enchiridio docet. Voluntate signi Deum aliquando prohibere, quod vult ipse voluntate beneplaciti, hoc est eâ, quæ semper impletur.

Ad locum Apostoli : *Deus vult omnes salvos fieri :* multiplex est responsio. *Uno modo*, inquit, *sicut Augustinus respondet in Enchiridio 96. & 102. & Magister in literâ, quòd illa auctoritas est intelligenda secundùm distributionem accommodam ; ac si diceret, nullus salvatur, nisi quem Deus vult salvum fieri ; non quòd nullus sit hominum, nisi quem salvum facere velit. Alio modo, ut sit distributio pro generibus singulorum, &c. Tertio modo exponit Joannes Damascenus Deus vult omnes homines esse salvos antecedenter, & non consequenter. Quod communiter sic exponitur. Deus dat omni homini naturalia, quibus consequi potest salutem ; paratus coagere, si alius velit. Nec illi contrarium*

manifestat per præceptum, vel consilium.

Augustinianas interpretationes probat Major: ultimam, quæ est Damasceni confundit cum voluntate signi externâ, eamque ferme explicat, ut Bonaventura, aliique complures, quorum testimonia repreſentavi.

Cajetanus è familiâ Dominicanâ Cardinalis floruit sub initia superioris sæculi, mortuusque est an. 1514. ætatis 66. ut Bellarminus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis testatur.

In caput secundum Epistolæ prioris ad Timotheum recitatis Apostoli verbis: *Deus vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*: mox subjicit. *Non est hîc, speculative Theologe, sermo de voluntate beneplaciti, de quâ scriptum est:* omnia quæcumque voluit, Dominus fecit in Cœlo & in Terrâ: *&*, quia voluntati ejus nemo potest-

resistere; *ut clarè patet ex eo quod videmus non omnes homines ad agnitionem veritatis venire: sed est sermo de voluntate signi, quâ Deus proponit omnibus hominibus præcepta salutis, doctrinamque Evangelicam; & illis imputatur qui nolunt venire ad veritatis cognitionem, & nolunt salvi fieri.* Ecce paucis verbis totam quæstionem absolvit. Negat Apostolum de voluntate beneplaciti agere, quæ semper est efficax, nunquam irrita & inanis: de sola voluntate signi, quæ externa est, & in præceptis, quæ omnibus promiscuè, tanquam regula generalis, proponuntur; agere contendit.

CAPUT XXVII.

De censurâ Lovaniensi & Duacensi.

SI Theologos omnes, qui Augustinianas interpretationes ut Paulinæ sententiæ consentaneas probaverint, tametsi

addunt aliquando aliam de voluntate antecedente uti non improbabilem, recenſere velim, in infinitùm creſcet oratio: cum è probatis interpretibus, Theologiſve nullus ferme ſit, qui ſingulas non proferat, & non probet. Nec S. Thomæ diſcipulos, nec cæteros interpretes teſtes citabo, quorum notæ ſunt ſententiæ, cum eos tantummodò citare ſtatuerim qui vel non alias probaverunt, vel qui reprehenſas vindicarunt ab adverſariorum calumniis.

Solis recentioribus nonnullis ut Auguſtinianum dogma diſplicuit, ita & Auguſtiniana ſententiæ Apoſtolicæ interpretatio. *Tres quatuorve interpretandi modi,* [a] inquit Petavius, *ex Auguſtino commemorati ſunt, qui mihi quidem ad eludendum magis excogitati, quam certi ac ſolidi vidi ſolent.* Tanta eſt hominis in eum reverentia [b] *cujus de gratiâ ſententiam quotquot deinde conſe-*

[a] *Tom.* 1. *L. x. c.* 3. *n.* 2.

[b] *Ibid L. ix cap.* 6. *n.* 1.

62 inter cæteras ferebatur: a *hunc locum;* Deus vult omnes ſalvos fieri; *id eſt vult omnes ſalvos fieri, qui ſalvi fiunt: non videtur exponere Auguſtinus ſecundùm intentionem Apoſtoli.* Sed Epiſcopis Belgii auctoribus utraque Academia Lovanienſis & Duacenſis cùm in cæteris, tum in hoc capite Auguſtini doctrinam acerrimè vindicavit.

a *Cenſura Lovan. p. 28. Edit.a Pariſienſ. an. 1641.*

Mirum, b inquiunt Lovanienſes, *cur diſſimulatis aliis pluribus loci hujus apud Auguſtinum interpretationibus, una hæc potiſſimùm accepta ſit, quæ tam operosè oppugnaretur; niſi quia forte ad expugnandum viſa opportunior eſt, quâ everſâ, alteri quæ Maſſilienſibus potiſſimùm placuit, certior aditus muniretur; eâque deinde periculoſo dogmati fundamentum ſterneretur: cum tamen illa ipſa Auguſtini interpretatio nec à Scripturarum ſit conſuetudine aliena, nec ſenſui Apoſtolico malè congruat. Cum enim*

b *Ibidem. p. 29.*

pro omnium salute fundi orationem B. Paulus voluisset: quid inconveniens, si hoc ideo faciendum subjunxit, quia Dei donum sit hominum conversio, & nemo salvus fiat, nisi quem ille salvum gratiæ suæ proposito fieri voluerit? Propterea enim pro infidelibus, ut convertantur, orat Ecclesia, quia fidem & pœnitentiam à Dei dono & gratiâ pendere non dubitat. Sed neque hanc expositionem, ut Scholium adjectum significat, vel D. ipse Augustinus, vel Prosper tanquam minùs consentaneam usquam corrigit; tametsi B. Augustinus, ut paulò antè indicabamus, alias plures proponat: [a] *& Prosper sic alicubi locum tractet,* [b] *ut ad omnes pertinere possit; sed quoad generalem Dei benignitatem* (quæ in solis naturalibus donis posita est, ut probavi) *non autem specialem, ut loquitur, Dei misericordiam.*

[a] *Enchir. cap. 103. de Correp. & Grat. c. 14. & 15.*

[b] *L. 2. de Vocatione Gent. cap. 25.*

Superiorem assertionem quin-

tam : [a] *jubentur omnes baptizari : ergo Deus, quantùm in ipso est, vult omnibus dare gratiam baptismi* : sic refellunt : [b] *sicut non vult dare omnibus gratiam suam voluntate beneplaciti : ita non vult omnes nec baptizari. De illâ enim scriptum est voluntate* : omnia quæcumque voluit, fecit. *Non ergo aut baptisma, aut gratiam deesse cuiquam passus fuisset, si ea bona sic omnibus voluisset. Baptizari autem vult omnes voluntate signi quæ in præcepto est, quòd post promulgationem non obligat nisi adultos. Quod autem hujus prædicationis ministerium non omnibus populis ne novi quidem testamenti tempore semper adhiberi voluerit, patet ex Actis; ubi Paulus & Sylas vetantur à Spiritû Sancto verbum Dei in Asiâ loqui, & cum tentarent ire in Bithiniam, non permisit eos Spiritus JESU. Quomodò baptizari ergo tunc eos voluit, quibus ne prædicari qui-*

a P. 27.

b *Ibidem* P. 28.

dem permisit? Si quicquid Deus vult voluntate beneplaciti, id semper fieri necesse est: si solâ voluntate signi vult omnes baptizari quoniam non omnes baptizantur, consequens ergo est voluntate quidem signi eum omnes salvos esse velle, non voluntate beneplaciti.

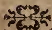
In justificatione censuræ suæ [a] Augustinianas interpretationes iterum probant, & posterioribus Ecclesiæ Doctoribus Prospero, Fulgentio, Thomæ, & alii semper probatas fuisse affirmant. Addunt nihilominus voluntatem antecedentem, ut à S. Thoma explicata est, à se non improbari. Quâ ratione verò Doctores Lovanienses, ut Estius, Sylvius, Hesselius voluntatem antecedentem intelligant, & è Thomistis plurimi, dicam postea pluribus.

Duacenses in censurâ suâ ad assertionem septimam [b] *bonam*

a *Cap. xii p. 230. & 231.*

b *p. 96.*

Sanctiſſimi, doctiſſimique Eccleſiæ Doctoris expoſitionem appellant. Aſſertionum auctorem conveni-re aiunt & cum Catharino, qui impudenter ſcripſerit *talibus gloſ-ſis lacerari, & deſtrui verbum Dei:* & cum Eraſmo, qui generatim pronunciaverit *nuſquam à veteri-bus peccatum eſſe magis, quàm in veris atque germanis Divinarum Scripturarum proferendis intelligen-tiis, quando contra hæreticos veri-tatem propugnabant Catholici.* Quâ quidem opinandi temeritate & licentiâ novos hæreſibus damna-tis aditus aperiri teſtantur; & tametſi aliæ ſint apud Auguſti-num interpretationes non im-probandæ; hanc ipſam tamen, quæ ab adverſariis maximè pe-titur, cum Apoſtoli ſententiâ congruere, ut Auguſtinus pri-mùm, deinde Proſper, Fulgen-tius denique probavit.

CAPUT XXVIII.

Argumenta septem adversus interpretationes Augustinianas proponuntur & solvuntur.

ARgumentis sex & amplius Augustinianas interpretationes impugnari solere obsservatum est à Lovaniensibus & Duacensibus, qui generatim tantummodò respondere dignati singula contempserunt.

Argumenta septem Alvares Dominicanus in libro 5°. de Auxiliis Disput. 33. proponit ac dissolvit. In singula breviter excurram, magis ut ne quid neglexisse videar, quàm quòd disputationem uberiorem mereantur.

Primum est: omnes & homines & Angelos Deum ad vitam æternam ordinasse, & in manu consilii sui reliquisse, ut adjuvante gratiâ vitam consequi possent, si vellent; quam revera consequerentur,

sequerentur, si Deum ordinantem sequerentur. Cur autem non sequantur, nec assequantur omnes, ipsorum culpa est, non Dei. Omnes ergo & singulos Deus vult salvos esse: nec restringenda est Apostoli sententia, ut ab Augustino restringitur.

Respondet Alvares Deum voluntate consequenti, quæ est propriè voluntas, solos electos ad vitam ordinasse: voluntate antecedenti cæteros. Quæ responsio non satis convenit cum doctrinâ Augustini, qui voluntatem antecedentem funditus ignoravit; nisi voluntas antecedens confundatur cum tertiâ ejusdem interpretatione, ut ab Alvare confunditur ibidem n. 1. & ab aliis compluribus Thomistis quos postea citabo.

Erit accommodatior ad Augustini principia responsio; si dicamus homines & Angelos in primâ institutione ad vitam æter-

nam ordinatos esse; & auxiliis omnibus ad retinendam justitiã, charitatemque, quam acceperant; necessariis instructos. Erant omnes in manu consilii sui. Cæteris per liberum arbitrium perseverantibus, ut Augustinus docet, peccavit magna Angelorum pars, & in æternum periit: lapsus quoque est primus homo, & in eo tota ejus posteritas. Idcirco omnibus creationis suæ prærogativis exutus est Adam, & omnes ejus posteri. Voluntas vitæ largiendæ erat conditionata: hoc est, Deus condens hominem voluit omnes salvos esse; si in justitia acceptâ perseverarent; perseverandi potestatem fecit, collatis plenissimè iis omnibus quæ ad hoc sufficerent, sic ut tota ex ejusdem nutu penderet conditio. Amisit justitiam Adam, culpamque posteris transmisit, & omnes justitiâ, gratiâque omnibus præparatâ frauda-

vit. Hinc factum est, ut voluntas illa Dei generalis, quæ pertinebat ad omnes ac singulos homines in Adamo innocente spectatos, minimè pertineat ad homines lapsos, & in Adamo lapso reos paterni sceleris.

Sin Deus omnes ac singulos, etiam quatenus lapsi in Adamo reo spectantur, salvos nihilominus velle dicitur: cur ergo, ut eâdem argumentatione utar, quâ Augustinus sæpe usus est; tot pueros vel in uteris matrum mortuos, vel etiam extra uterum morientes damnat, quibus nullâ industriâ humanâ subveniri potuit? cur tot infideles quotidie pereunt, qui de Christo, à quo solo est salus, nihil audiere, nec audire potuerunt?

Quid ergo, an in manu consilii nostri non sumus omnes? Sumus pròculdubiò; cum adulti omnes peccent liberrimè. Neque ideo tamen consequens est,

ut Deus omnes adultos salvos velit. Ut liberè peccet quis, minimé opus est gratiâ: sufficit propria cuique perversitas. Ut salutem consequamur, opus est singulari gratiâ, quæ non datur omnibus, ut Augustinus docet, & alii. Neque ut Deus aliquem salvum propriè velle dicatur, sufficit gratia quævis: opus certè est eâ, sine quâ nemo salvus erit; vel quæ necessaria est ad salutem consequendam. Ad salutem consequendam necessaria est gratia perseverantiæ, quæ solis electis datur. Solos ergo electos Deus propriè vult salvos esse. Cæteros non vult salvos nisi metaphoricè & voluntate signi, ut Patres, ac Theologi, quorum testimonia jam produxi, & iterum postea producam, docuerunt.

Ex his efficitur argumentum primum, quod ex ordine hominum, Angelorumque ad vitam

ducitur, nihil pro præſenti rerum ſtatu concludere.

Secundum argumentum jam occupavi. Pro omnibus ac ſingulis, inquiunt, orandum eſſe eâ potiſſimùm ratione concludit Apoſtolus, quòd Deus omnes ſalvos velit; conſequens igitur eſt, ut Deus omnes ac ſingulos ſalvos eſſe velit.

Jam reſpondi optimam eſſe argumentationem Apoſtoli; vitioſam & inanem adverſariorum. Ut rectè procedat Apoſtoli concluſio, ſatis eſt, ſi ex omni hominum genere, ſtatu, conditione, gradu ætate & ſexu Sanctorum orationibus ad vitam quamplurimi perveniant, & quinam illi ſint funditus ignorentur, quamdiù vivimus. Nam hoc ſemel poſito, conſtitutoque ſemper orandum eſt pro ſingulis. Neque nos impietas nonnullorum ab orando deterrere debet, cum ſceleratiſſimi ſæpiſſimè conver-

tantur, & nonnunquam in extremo mortis articulo.

3°. Inest in Deo, inquiunt, vera, interiorque actio, qua Deus velit omnes, ac singulos servare præcepta, si velint: vel inanis & ludicra est oratio Christi ad Patrem; [a] *fiat voluntas tua sicut in Cælo & in Terrâ.* Vult ergo propriè & verè omnes ac singulos vitam consequi, quæ tota ex præceptorum executione & usu pendet.

a *Matth.* 6. 10.

Respondeo Deum id velle voluntate signi & metaphoricâ, ut docet S. Thomas 1. p. q. 19. a. 11. *Similiter id quod solet in nobis esse signum voluntatis, quandoque metaphoricè in Deo voluntas dicitur. Sicut cum aliquis præcipit aliquid, signum est quòd velit illud fieri. Unde præceptum divinum quandoque metaphoricè voluntas Dei dicitur, secundum illud Matth.*
» 6. fiat voluntas tua sicut in Cœ-
» lo & in Terrâ.

An ergo Deus non vult id ipſum quod jubet?

Reſpondeo cum Gregorio Ariminenſi Deum velle id ipſum quod præcipit; approbando: nolle quicquid vetat; improbando: ſive ut loquitur, velle *voluntate complacentiæ*; nolle *voluntate diſplicentiæ.* Hoc eſt, placet ei & probatur, quicquid præcipit ipſe & proponit omnibus tanquam regulam generalem, quam niſi ſequantur, boni eſſe non poſſint: ei quoque diſplicet & improbatur quicquid vetat; quia hoc malum, illud ſemper bonum eſt: non velle voluntate, ut appellat, *proſecutionis & fugæ*, quæ pertineat ad rerum ipſarum executionem. Si enim eâ ratione vellet, ſemper fieret, cùm omnipotentis voluntas inanis & irrita eſſe non poſſit. Hinc patet orationem illam, quam Chriſtus omnibus Chriſtianis proponit, nec vanam eſſe, nec ludicram. Nam

semper optare debemus, & pii omnes semper optant, orantque ut præcepta Dei ab omnibus impleantur. Sin contemnuntur à pluribus, in causâ est propria cujusque perversitas; non Deus, qui quod bonum est proponit omnibus: plures gratiâ sanat, ut præcepta impleant; cæteros justo & occulto judicio peccare & mandata violare permittit, qui [a] *cujus vult miseretur, & quem vult indurat.*

a Rom. 9. 18.

Quartum est illud Ezechielis 18. 23. *nunquid voluntatis meæ est mors impii, dicit Dominus Deus; & non ut convertantur à viis suis, & vivat?* v. 23. *quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: revertimini & vivite.* Simile est illud cap. 33. 11. *vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii, sed ut convertatur impius â viâ suâ, & vivat.* Negant his Scripturæ locis accommodari posse priores duas interpretationes Augusti-

ni. Petavii verba refero.

Si Deus, [a] inquit ille, *impii mortem, id est damnationem, & interitum non vult, necesse est ut velit salutem.* Et Mox. *Idem Ezechielis locus, cui similes sunt complures alii, non illam duntaxat Apostolici dicti sententiam excludit, quam sæpe Augustinus inculcat; omnes salvos esse Deum velle, quia nemo nisi ab ipso fit salvus: sed etiam alteram, quæ vendibilior est; ut omnes homines pro eo dixerit, atque quovis ex genere, sexu, conditione & officio: non autem de singulis. Quam expositionem fateor accommodari posse. Sed ei vicissim Ezechielis alter obstrepit locus. Nam si non omnes & singulos vult salvos esse Deus: vult ergo perire, ac mori. Et falso dixerit se non mortem velle morientium, & impiorum. Id enim de corporum morte non potest intelligi, quam in justis etiam vult, & immutabili voluntate decrevit. Qua-*

a *Tom. 1. L. x. c. 3. n. 4.*

re necesse est ab eâ salutis impertiendæ voluntate omnium secerni neminem. Eamdem vim habet illud etiam Christi. [a] Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in Cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis. *Non* * *temere opinor, affirmet aliquis nullum in illâ puerorum turbâ, quæ tunc oblata Domino est, nisi prædestinatum & electum fuisse. Non enim credibile istud est: & est longè verisimilius reprobos aliquos in eo fuisse numero: quorum interitum ac damnationem neque voluerit Deus, & ut ab eâ liberaret, hoc est, ut salvaret mundum; unigenitum suum misit in terras.*

a *Matth.* 18. 14.

* Redundat *non.*

Addunt apud Alvarem ii quorum antè facta est mentio, illud Christi: [b] *quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?* Cui Augustinianas interpretationes posse accommodari negant.

b *Matth.* 23. 37.

Ut gratis concederem quicquid magno labore conantur efficere, quid consequens sit non video. Esto; primæ interpretationes duæ locis objectis non bene conveniant. Quid si tertia convenit, quam Estius, quam Sylvius, quam Bannez, & è Thomistis complures alii probant, & Ezechielis loco accommodant: poteritne concludi voluntas generalis?

Sed ne duabus quidem prioribus repugnare loca objecta Petavius efficit, cujus argumentatio nihil est quàm inane & ridiculum sophisma. Aliud est paucissimos salvos velle; aliud cæteros peccare, & in peccato perseverare velle. Nam de hoc uno in Ezechielis tribus sententiis agitur & in aliis id generis, ut singulas inspicienti constabit. Quod Petavius dissimulans ridiculè probat non agi apud Ezechielem de morte corporis; aga-

turne de peccato vel de perseverantiâ in peccato, penitus tacet : quorum neutrum Deum velle constat apud omnes.

Neque enim *erga peccata*, [a] ut ait Bellarminus, *habet positivè velle, aut nolle, sed negativè non velle: non habet Deus positivè velle peccata, quia bonus & justus est.... Non habet etiam positivè nolle, quia Omnipotens est, neque esset Omnipotens, si fieret aliquid.... Quod ipse fieri nollet.* Non minùs liquet Prophetam ad peccatum, aut perseverantiam in peccato respicere. Deus ergo vult aliquos salvos esse, qui salvi erunt: hoc est nullâ habitâ ratione futurorum operum certos homines ad gloriam singulari misericordiâ ab æterno designavit: cæteros nec peccare vult, aut si peccaverint, perseverare in peccato, quæ perseverantia propriè est mors impii: nec eos nisi præviso peccato sive originis, sive pro-

[a] *L. 2. de amiss. grat. & statu peccati c. xvi.*

priò damnari. Nam [a] *ex suo optimus est, justus de nostro.* Quamobrem peccati vel permansionis in peccato voluntatem nullam habet; pœnæ quoque nullam per se se: quia punire non constituit nisi exigente peccato, cujus, ut dixi, nullam habet voluntatem. Sophisma Petavii jam patet. Confundit ille res disjunctissimas & pro re eâdem sumit; *aliquos peccare Deum non velle, seu nolle, & eos Deum salvos esse velle.* Neque enim concludit quidpiam, nisi sic cogatur argumentatio. Qui non vult mortem, hoc est, peccatum impii; addamus, si placet, nec per se se pœnam ejusdem æternam, is impios omnes vult salvos esse: quoniam idem planè est non velle alicujus peccatum, sive perseverantiam in peccato: vel per se se non velle pœnas cujusquam æternas; & velle ejus salutem æternam. Atqui Deus non vult

[a] *Tertullian. de resurrect. carnis c. 15.*

peccatum impii, vel ejusdem perseverantiam in peccato, nec per sese pœnam soli peccato debitã: ergo vult impios omnes salvos esse. Primam propositionem, & id quod ejusdem confirmandæ causâ producitur, velut res certissimas & ab omnibns concessas Petavius sumit; negant omnes Theologi, quorum sententiam hactenus explicuimus: primam quidem propositionem, quia ex negatione, quale est nolle seu non velle peccatum, ridiculè concluditur salutis voluntas: confirmationem verò, quia inter non velle peccatum, sive inter velle per se pœnam æternam & velle æternam salutem media intercedit peccati permissio, & decretum de pœnâ ob peccatum sumendâ: Permissio verò peccati, vel decretum de pœnâ ob peccatum sumenda non est voluntas salutis, nec voluntatem salutis ullâ ratio-

ne includit. Tota igitur argumentatio Petavii nihil eſt quàm inanè & ridiculum Sophiſma.

Atque hinc patet loca à Petavio & ab aliis objecta nullam peculiarem difficultatem habere. Nam quæ videtur ineſſe, ea certè non oritur ex primis vocibus *nolo mortem impii*, ut nos antè probavimus. Si qua ergo eſt, tota ex poſterioribus pendet: *volo ut impii convertantur & vivant*. Quæ propoſitio affirmans ſimilis eſt Apoſtolicæ: *vult omnes ſalvos eſſe*. Quòd ſi huic conveniunt, & rectè accommodantur interpretationes Auguſtini duæ; ſimiliter quoque alteri conveniunt, & rectè accomodantur.

Nihil jam Evangelii locum à Petavio objectum moror, cujus eadem eſt ac reliquorum trium ratio. Quamquam Petavius cum è pueris paucis, qui Chriſtum ſequebantur, aliquos damnatos eſſe divinat, ridiculé admodùm

facit: magis adhuc ridiculè, cum ex divinatione suâ omnes ac singulos Deum salvos esse velle concludit.

Locus ultimus ex capite tertio & vicesimo Matthæi paulò aliter ab Augustino in Enchiridio, ac Magistro & aliis veteribus Theologis explicatur; ut Christus propterea dicat, *quoties volui congregare* filios tuos, & noluisti? Quia quotquot congregaverat, eâ retinente congregavit. Si Rex servo suo centum nummos sæpe dederit, repugnantibus ministris, renitentibusque, poterit optimo jure dicere, quoties volui servo meo dare centum nummos, & noluistis? ita ex simili locutione perridiculè concluderetur voluntatem Regis sæpe irritam fuisse & inanem, ut qui verba Christi objiciunt, concludere conantur.

Quintum est, Deum sæpe in scripturis ad pœnitentiam ma-

los, juſtos ad perſeverantiam, omnes ad ſervandam legem hortari. Quæ exhortationes vanæ ſunt, ſi eoſdem ſalvos nolit. Si ad cœnam aliquem invitem, quem è cœnâ excludere conſtituero, ludificari videbor, non seriò agere.

Reſpondeo exhortationes divinas obeſſe nemini, prodeſſe pluribus non modo electis, verùm etiam reprobis: quæ tum cùm ad cæteros promiſcuè diriguntur, nec vanæ dici, nec tanquam ludificationes ſpectari poſſint, tametſi eos nec ad gloriam, nec ad juſtitiam deſignavit. Nam quòd certos homines deſignaverit, eoſque ſalvos eſſe velit, bonitatis eſt ac miſericordiæ: quod cæteros excluſerit, juſtitiæ. Neque enim ob aliam rationem excluſit, quam quia reos fore prævidit ſive ob communem culpam originis, ſive præterea ob propriam.

Ut exemplum objectum congruat cum re propositâ, sic proponi debet: si aliquem ad cœnam invitem, quem propterea tantùm excludere constituero, quòd eum minimè venturum, & propriâ culpâ minimè venturum esse certissimè cognovi, ludificari videbor. Quæ propositio sic explicata, ut explicari debet, negatur ab omnibus. Eos verò qui vocantur sive ad fidem sive ad pœnitentiam, sive quos ad mandata servanda hortamur; propriâ culpâ non credere, permanere in peccato, vel præcepta Dei violare constat, ut alio jam loco explicui.

Accedit Deum & hominem invitantem ad aliquid differre in pluribus. Non latè patet, nec latè patere potest hominis invitatio: Deus electos habet in omni hominum genere, gradu conditione confusos cum reprobis; eosque vult à nobis ignorari;

quamdiù vivimus. Homo vel per seipse, vel per ministrum non alios solet invitare, quàm notos, amicosque: Deus hominum operâ semper utitur ad invitandum; qui, quoniam æterna Dei voluntas de singulis omnino latet, nominatim electos sive ad gloriam, sive ad justitiam invitare non possunt. Dei ergo nomine invitant & hortantur omnes: quamquam eos solos Deo vocanti obtemperaturos esse non ignorant, quos Deus ad justitiam designavit, & singulari misericordiâ excitaturus est: eos denique solos in justitiâ acceptâ perseveraturos esse, quos Deus ab æterno salvos esse voluit. Quamobrem homo invitans aliquem, quem excludere constituisset, ludificari videretur. Nec homines, dum Dei nomine singulos invitant, nec Deus ipse ludificatur; qui voluit generatim invitari omnes, ne prædestinati

discernerentur. Hos discerni à reprobis, quamdiu vivimus, noluit; ne vel superbiâ extollerentur, vel torperent desidiâ.

Sextum est, salutem omnium & singulorum per se bonam esse: placere igitur Deo, cui placet quicquid bonum est. Vult verò Deus quicquid sibi placet: vult ergo omnes ac singulos salvos esse. Id Apostoli quoque verba confirmant: *hoc enim beneplacitum est,* inquit, *coram Deo, qui vult homines salvos fieri.*

Respondeo salutem omnium ac singulorum hominum, cum in Adamo innocente spectantur, & nullâ habitâ ratione peccati, simpliciter bonam esse, propter quam ergo singulos homines creare constituit: salutem hominis lapsi & impii simpliciter bonam non esse, cum ad Dei justitiam refertur. Ideoque si Deus plurimos servare constituit, id singularis est misericordiæ,

quam nemini debet; ſi cæteros punire,id æquitatis eſt & juſtitiæ.

Conſentaneum quidem erat, ut Deus optimus indulgentiâ erga homines lapſos uteretur & miſericordiâ: conſentaneum juſtitiæ, ut aliquos puniret: ergo Deus volens aliquos ex univerſo genere hominum, ex omni conditione, ætate, & ſexu pervenire ad gloriam, cæteros ob peccatum excludi, miſericordiæ ſimul & juſtitiæ pleniſſimè ſatisfecit. Verba Apoſtoli: *hoc beneplacitum eſt coram Deo:* referuntur ad orationem faciendam pro univerſis ac ſingulis hominibus, non ad voluntatem Dei de ſalute hominis, ut manifeſtum eſt. Atque ut referrentur ad voluntatem Dei de ſalute humanâ, non idcirco adverſariorum cauſa juvaretur. Cum enim voluntas iſta non pertineat ad omnes & ſingulos homines, ſimiliter quoque ad ſingulos minimè pertineret

beneplacitum, cujus in ſententiâ objectâ fit mentio.

Septimum denique eſt, Deum non facere, ut ſinguli ſalutem appetant: tertiam ergo interpretationem Auguſtinianam non magis cum Apoſtoli ſententiâ generali congruere, quam ſuperiores duas.

Ut de naturali beatitudinis appetitione taceam, quam natura omnibus inſeruit: reſpondeo eos qui iſta objiciunt Auguſtini mentem non intelligere. Neque enim ille locum Apoſtoli ſic interpretatur, quaſi Deus faciat, ut omnes ſalutem appetant; ſed tantummodò docet Deum efficere, ut pii ſingulos homines ſalvos fieri velint. Unde Sylvius q. 19. a. 6. quæritur 3°. *patet,* inquit, *vanum eſſe, quod Vaſques hanc Auguſtini expoſitionem impugnet ex eo quòd Deus non faciat, ut ſinguli velint ſalvari: ſatis enim eſt, quòd velit, & faciat, ut pii ac Sancti*

velint omnium salutem.

Ut Alvares, ita & reliqui Thomistæ Augustinianas interpretationes semper vindicarunt: quoniam S. Thomas totus ex Augustino pendet.

CAPUT XXIX.

De S. Thomâ.

QUoniam sanctus Thomas Augustinianas interpretationes semper probavit, simulque voluntatem antecedentem conjunxit; quid ipse de voluntate antecedenti senserit, inquirendum est: tum eos ex Thomistis subjiciam, qui voluntatem antecedentem sic explicant, ut de Deo metaphoricè, non propriè dicatur.

S. Thomas de loco Apostoli disputans responsiones Augustinianas profert; ex Damasceno mox subjicit usitatam voluntatis antecedentis & consequentis dis- *1. p. q. 19. a. 6. ad primum.*

tinctionem; quam ex rebus voluntati divinæ subjectis, non ex voluntate ipsâ, in quâ nihil est prius aut posterius, repetendam esse ait: rem enim quamque pro bonitatis ratione & modo Deum velle; quicquid verò bonum, malumve est, id ita videri, vel quatenus simpliciter & absolutè; quæ est antecedens: vel ut ex adjunctis spectatur; quæ est consequens rei consideratio. Sic hominem, cum simpliciter spectatur ut homo, bonum est vivere, malum occidi. Sin addatur circumstantia furis vel homicidæ, bonum cōtrà est eum occidi, malum vivere. Exemplum adhibet justi judicis, qui voluntate quâdam antecedenti vult hominem vivere; consequenti furem vel homicidam suspendi jubet. *Similiter Deus*, inquit, *antecedenter vult hominem salvari, sed consequenter vult quosdam damnari secundùm exigentiam justitiæ suæ. Neque*

tamen

tamen id quod antecedenter volumus, ſimpliciter volumus, ſed ſecundum quid. Quia voluntas comparatur ad res ſecundùm quod in ſe ipſis ſunt. In ſe ipſis autem ſunt in particulari. Unde ſimpliciter volumus aliquid, ſecundùm quod volumus illud conſideratis omnibus circumſtantiis particularibus: quod eſt conſequenter velle. Unde poteſt dici quod judex juſtus ſimpliciter vult homicidam ſuſpendi; ſed ſecundùm quid vellet eum vivere, ſcilicet in quantùm eſt homo. Unde magis poteſt dici velleitas, quàm abſoluta voluntas. Et ſic patet quod quicquid Deus ſimpliciter vult, fit; licet illud quod antecedenter vult, non fiat.

Ita voluntatem antecedentem explicat S. Thomas, ut nihil aliud ſit, quàm quædam velleitas rem generatim & abſolutè bonam amans, quam particulatim & ex adjunctis ſpectatam ſimpliciter odit.

An ista voluntas seu velleitas sit propriè in Deo, nec ne, disputant interpretes S. Thomæ, aliis eam Deo inesse contendenbus, negantibus aliis. Qui negant, iidem Augustini tertiam potissimùm interpretationem sequuntur, ut Deus omnes propterea salvos esse velle dicatur, quia efficit ipse, ut hoc Sancti, piique velint. Idcirco voluntatem Dei de salute omnium ac singulorum vocant *metaphoricam*, eamque Deo inesse aiunt tanquam in causâ, non per se & propriè, sive, ut loquuntur, *eminenter*, non *formaliter*. Sed antequam istorum testimonia profero, placet in propriám S. Thomæ sententiam inquirere.

Ac primùm quidem cum voluntas generalis & conditionata, quam invehere conantur adversarii, nihil aliud sit quàm mediorum omnium ad salutem necessariorum præparatio, quæ vel

exhibeantur, præbeanturque omnibus, vel quæ ab omnibus, cum lubet, pro solo voluntatis nutu comparari possint: quæque demum ejusmodi sint, ut ad salutem obtinendam per se sola plenissimè sufficiant: constat nullum hujus voluntatis generalis vestigium extare apud S. Thomam; novo potiùs hesternoque commento omnia sanctissimi Doctoris principia penitus adversari. Prædestinationem[a] gratuitam ille constituit, hoc est, talem ut ejus alia nulla possit assignari ratio, quàm divina voluntas.[b] *Quare hos elegit in gloriam*, inquit, *& illos reprobavit, non habet rationem, nisi divinam voluntatem.* Causam gratiæ ad gloriam provehentis non aliam assignat, quàm prædestinationem; uti nec gratiæ reprobis negandæ aliam, quàm reprobationem, quæ & ipsa, ut ex superiori testimonio constat, tota ex Dei voluntate

a *1. p. q. 23. a. 5.*

b *Ibid. ad tertium.*

a *Ibid. articulo 3.*

& arbitrio pendet. [a] *Sicut enim prædestinatio includit voluntatem conferendi gratiam & gloriam : ita reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpam, & inferendi damnationis pœnam pro culpâ.* Et mox ad secundum argumentum respondens : *prædestinatio est causa & ejus quod expectatur in futurâ vitâ à prædestinatis, scilicet gloriæ : & ejus quod percipitur in præsenti, scilicet gratiæ. Reprobatio verò non est causa ejus quod est in præsenti, scilicet culpæ, sed est causa derelictionis à Deo.* Ex quibus consequens est conditionem ad salutem necessariam, nempe gratiam illam sine qua nemo ad gloriam prevehitur, solis prædestinatis conferri, deesse reprobatis omnibus. Voluntas ergo de istorum salute, si qua in Deo ponitur, conditionata esse nullomodò potest. [b] *Neque tamen propter hoc est iniquitas apud Deum, si inæqualia non inæ-*

b *Ibid. artic. 5. ad tertium.*

qualibus præparat. Hoc enim eſſet contra juſtitiæ rationem, ſi prædeſtinationis effectus ex debito redderetur, & non daretur ex gratiâ. In his enim quæ ex gratiâ dantur poteſt aliquis pro libito ſuo dare cui vult.

Perſeverantia in bono uſque in finem eſt conditio planè neceſſaria ad ſalutem conſequendam : ut ergo voluntas Dei de ſalute omnium conditionata dici poſſit, gratia perſeverandi tota ex voluntatis humanæ nutu pendere debet : atqui [a] *perſeverantiæ viæ non cadit ſub merito, quia dependet ſolùm ex motione divinâ, quæ eſt principium omnis meriti. Sed Deus gratiâ perſeverantiæ bonum largitur, cuicumque illud largitur.* Eſt etiam effectus prædeſtinationis, vel neceſſariò includitur in prædeſtinatione, ideoque tam gratuita eſt, quàm prædeſtinatio.

[a] *1. ſecunda q. 114. artic. 9.*

Denique gratia neceſſaria ad

salutem est per se efficax, qua semel posita, constitutâque voluntas conditionalis funditus exterminatur. a *Præparatio ad gratiam secundum quod est à Deo movente habet necessitatem ad id ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non potest. Unde si ex intentione Dei moventis est, quòd homo cujus cor movet, gratiam consequatur, infallibiliter eam consequitur, secundùm illud Joan. sexto: omnis qui audivit à Patre & didicit, venit ad me.*

a 1. *secunda q.* 112. *art.* 3.

Sic & alio loco. b *Virtus Spiritûs S. infallibiliter operatur quodcumque voluerit: unde impossibile est duo simul esse vera, quòd Spiritus S. velit aliquem movere ad actum caritatis, & quòd ipse caritatem amittat peccando.* Mitto alia id generis plurima.

b 2. *secunda q.* 24. *artic.* 11.

Schola S. Thomæ, quæ cæteris omnibus & numero & auctoritate & doctrinâ longè ante-

cellit, voluntatem generalem ac conditionatam diſtinctè rejicit; eamdemque omnia ejus principia confodiunt. Nam & prædeſtinationem omnino gratuitam eſſe docet : & gratiam per ſe efficacem ad ſingulas pietatis actiones ſemper eſſe neceſſariam; & perſeverantiæ donum, ſine quo nemo gloriam conſequitur, cum prædeſtinatione neceſſariò connecti. Quibus principiis voluntas generalis conditionata configitur. Cum res notiſſima ſit, è Thomiſtis nullum hoc loco teſtem citabo.

Redeo ad S. Thomam, qui ſi quam Dei voluntatem de ſalute omnium ac ſingulorum admiſit, ea certe non eſt alia, quàm antecedens; quæ ab eo nominatur, *velleitas*; quæque voluntatis generalis aſſertoribus nihil favet: quamquam iſtamne Deo ineſſe propriè, an metaphoricè, exiſtimaverit, diſputant ejus interpre-

tes. Qui eum voluntatem antecedentem in Deo propriè, non metaphoricè, posuisse affirmant, aliqua ejus testimonia proferunt. Ab iis quoque qui negant, alia proferuntur, è quibus illud potissimum est, & apertissimum ex opusculo 45. de præscientiâ & prædestinatione cap 6. *Sciendum tamen est*, inquit, *quòd Deus dicitur velle aliquid dupliciter. Uno modo propriè, & sic dicitur velle aliquid, cujus voluntas verè in eo est, & quod ei complacet. Et hæc dicitur voluntas beneplaciti, quæ semper in omnibus infallibiliter impletur. Et de hac loquitur psalmus*, cujus paulò antè mentionem fecerat: omnia quæcumque voluit, fecit: *& Isaïas cap. 46. v. 10.* omnis voluntas mea fiet. *Alio modo dicitur velle aliquid metaphoricè, id est, per similitudinem, eò quòd ad modum volentis se habet in quantùm præcipit, vel consulit, prohibet, vel permittit aliquid.*

Et hæc dicitur voluntas signi, quæ non semper impletur, de qua dicit Apostolus 1. ad Timoth. 2. 4. qui vult omnes homines salvos fieri: *cum tamen omnes salvi non fiant, sed multi damnentur. De hac etiam dicitur Matth. 23. 37.* quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis suis, & noluisti? Hæc ille, qui voluntatem beneplaciti Deo propriè inesse ait, voluntatem vero signi non aliter de eo dici, nec ei inesse; quàm metaphoricè: & ad hanc statim revocat celeberrimam Apostoli sententiam. Qui opuscula S. Thomæ edidit, initio observat istud ab Alvare bis citari in lib. de auxiliis, & à Thoma Campanella haberi pro certo & germano S. Thomæ fætu, quem Daniel Lovaniensis Baccalaureus emendatum, correctumque ediderit sub nomine S. Thomæ unà cum Cajetani in ejusdem summam com-

mentariis. Alia S. Thomæ loca citantur, quæ quoniam non ita aperta, manifestaque sunt, prætermitto.

Caput XXX.

De Bannesio.

BAnnes Dominicanus sub initia controversiæ de auxiliis floruit superiore sæculo vir non minùs doctrinâ, quàm sanctitatis celebris, quem S. Theresia vitæ spiritalis ducem præcipuum habuit & adjutorem. In primam partem S. Thomæ q. 19. a. 6. concl. 1ª probabiliter quidem *& salvâ fide* admitti posse ait *in divinâ voluntate actum formalem & expressum respectû aliquorum bonorum, quæ quidem non fiunt, sed præcipiuntur à Deo ut fiant, vel cadunt sub consilio.* Et mox. *Quemadmodum ponimus in Deo formaliter actum liberi arbitrii, qui est respectû rerûm ad extra, cujus tamen*

objectum formale non est aliqua res ad extra. Nulla enim ratio formalis divinæ voluntatis esse potest, nisi divina bonitas : ita etiam non erit inconveniens, ut idem actus respectû quarumdam creaturarum sit velleitas, & desiderium ablatâ imperfectione. Ubi inprimis observanda est locutio Bannesii, *probabile est quod potest defendi salvâ fide*, quæ adhiberi non solet, nisi cum opinio nova, vel extraordinaria proponitur.

Sed quamvis id *salvâ fide* defendi posse concedat, contrariam tamen sententiam multò probabiliorem arbitratur. *Multò probabilius videtur*, inquit, *quòd in Deo non sit formaliter voluntas, quæ significatur hoc nomine, velleitas: sed sufficit quòd talis volu ıtas ponatur in Deo eminenter. Explicatur conclusio exemplo. Nam quemadmodùm verificatur etiam de Deo illa maxima:* omne agens agit in quantùm est actu: *quamvis crea-*

turæ, quarum Deus est auctor, non sint in illo formaliter, sed eminenter: ita bonæ affectiones, quæ reperiuntur in hominibus, quarum Deus est causa, sunt etiam in Deo formaliter, vel eminenter. v. g. affectus hominis Christi, quo vult omnes homines salvos fieri, cujus Deus est causa, necesse est quòd sit in Deo formaliter, vel eminenter. Probatur ergo conclusio quantùm ad priorem partem argumenti facti pro parte negativâ.

Quinque argumentis in ipso articuli limine voluntatem antecedentem Deo propriè non inesse probaverat: è quibus primum est, eam à S. Thomâ *velleitatam*, quæ est imperfectio, nominari. Secundum, eamdem otiosam fore, & minimè sinceram, si Deo tribuatur, qui absolutè & pro solo voluntatis arbitrio plurimos è regno excludere constituit. Tertium, Angelos quorum par est ac hominum ratio,

omnes Deum ſalvos nunquam voluiſſe, quibus nullâ exigente culpâ gratiam perſeverandi negavit, quamquam ſi idem auxilium accepiſſent, non minùs perſeveraſſent, quàm cæteri. Quartum, voluntatem antecedentem, quia nihil in reipsâ ponit, non magis ad homines creandos, creatoſque, quàm ad minimè creandos pertinere videri. Quintum tam Deo ineſſe voluntatem antecedentem de æternâ malorum pœnâ, quàm de æternâ ſalute omnium ac ſingulorum: cum ſimpliciter & abſolutè bonum ſit, ut omnes ſalvos eſſe, ita & malos puniri. Poſtremum hoc tamen Deum voluntate antecedenti nequaquam velle, qui apud Prophetam: [a] *Vivo ego*, inquit, *nolo mortem impii.* Ex quibus, ut pergit Bannes, *ſtatim colligitur ſecunda pars, quia ſi non eſt in Deo formaliter talis voluntas, neceſſe eſt quòd ſit eminen-*

[a] Ezech. 33. 11.

ter ; cum Deus ſit cauſa illius in Sanctis. Cæterum argumenta facta pro prima concluſione, tria produxerat, *ſufficit ut probent, quòd illa voluntas ſit ponenda in Deo ſaltem eminenter. Ex dictis ſequitur, quòd proportionaliter dicendum eſt quòd reſpectû peccatorum, quæ Deus nolet fieri, ponenda eſt in Deo nolleitas formaliter, vel eminenter.*

Poſtea ad judicis exemplum, quo utitur S. Thomas, & ex quo videtur conſequens, ut quemadmodùm in judice verè & propriè ineſt voluntas ſervandi hominis, ita quoque ſimilis quædam de ſalute omnium voluntas Deo ineſſe videatur ; reſpondet comparationes nunquam convenire in omnibus : iſtâ verò nihil ſignificari aliud, quàm & in Deo, & in judice voluntatem quamdam antecedentem ineſſe, in Deo quidem *eminenter*, in judice *formaliter* ; cum Deus perfectiſſimus ſit ; & *velleitas*, quæ minimè eſt

efficax, ſit quædam imperfectio. Ad teſtimonia Scripturarum, quæ divinam ſalutis & converſionis humanæ voluntatem ſignificant; vel ad ea, quibus Deus mortem impii ſe nolle teſtatur, reſpondet hæc omnia de Deo metaphoricè dici, non propriè. Ad tertium denique argumentum de Chriſto, qui voluntate antecedenti omnes ſalvos voluiſſe dicitur; reſpondet id eum propriè voluiſſe ut hominem, non ut Deum.

Variis deinde ſubjectis interpretationibus ſententiæ Apoſtolicæ: *ſeptima*, inquit, *explicatio eſt elegantiſſima, & valde literalis. Scilicet Deus vult omnes homines ſalvos fieri. Id eſt, Deus vult & facit, ut juſti velint & deſiderent omnes homines ſalvos fieri. Verbi gratiâ paulus deſiderabat ſalutem omnium hominum, & hoc ipſum poſtulat à fidelibus ut velint. Immò maximè ipſe Chriſtus Dominus,*

in quantum homo, habuit illam velleitatem & desiderium, quod quidem efficiebatur à Spiritû Sancto. Hæc explicatio est D. Aug. L. 22. de Civitate cap. 2. Ad quam confirmandam plurimas subjicit Scripturarum sententias, quæ aliam interpretationem non patiantur.

Caput XXXI.

De Estio.

Estius vir celeberrimus & doctissimus, cujus magna est apud Theólogos omnes auctoritas, superiori sæculo floruit in Academiâ Lovaniensi primùm, deinde in Duacensi, cujus præcipuum Deus & ornamentum fuit. Duaci mortuus est an. 1613. ætatis septuagesimo. Tanta erat ejus fama, dum viveret, ut in Congregatione de Auxiliis cognitores Romani eum non modò de quæstione Molinianâ consuluerint pet literas, verùm etiam

ejusdem scripta Romam deferri curaverint, ut auctor historiæ de Auxiliis l. 3. cap. 4. testatur.

In primum sententiarum dist. 45. §. 8. voluntatem antecedentem & consequentem explicat, ut S. Thomas.

Distinctione 46. §. 1. voluntatem beneplaciti semper impleri pluribus scripturarum testimoniis probat & concludit; non voluntatem signi, quæ sæpe violatur & contemnitur: voluntatem antecedentem, si cum voluntate beneplaciti conveniat, impleri, sin minimè conveniat, non impleri, *v. g.* inquit, *vult Deus voluntate antecedente omnes homines salvari, sed ea voluntas in illis solis impletur, quos salvari vult voluntate beneplaciti.*

§. 2. negat Deum absolutè, seu voluntate beneplaciti velle; vel instar hominum conari, optare, niti, & quantùm in se est agere, ut omnes ad gloriam per-

veniant: Dei verò consilium & voluntatem pravis hominum voluntatibus impediri. Quæ opinio, ut affirmat Estius, summæ Dei potentiæ detrahit & beatitudini. Neque enim potentissimus est, qui quod vult, exequi non possit, neque beatissimus, qui quod optat non assequatur.

§, 3. quærit utrùm in Deo propriè sit voluntas antecedens, ut inest consequens: *id est, utrum actus his verbis significatus: vellem omnes homines salvos fieri; sit in Deo propriè, ac sine metaphorâ, sicut est hic actus, volo Petrum salvum esse: quomodò Mercator in periculo maris propriè habet utrumque hunc actum; vellem servare merces meas, & volo eas projicere: an verò voluntas ejusmodi tantùm impropriè & eminenter in Deo sit. Quod idem quæri potest de voluntate antecedente respectu aliorum bonorum, quæ etsi non absolutè Deus velit, præcipiuntur tamen & consuluntur*

à Deo.... Quæritur ergo num & horum voluntas antecedens propriè ſit in Deo.

Reſpondet ita nonnullis videri : tum quia Scriptura ſummam Dei in univerſos homines bonitatem commemorans, magis erit, niſi id admittitur, ludificatio quædam, quàm amoris divini declaratio ; tum quia, verè & propriè Chriſtus habuit voluntatem aliquam in ſalutem omnium ac ſingulorum hominum : ſi enim aliquam habuit Chriſtus homo, cur non haberet Deus ? tum denique quòd auctore S. Thomâ omnes Deus ſalvos velit, ut Judex vult omnes vivere : vera & propria eſt voluntas Judicis ; vera ergo & propria Dei.

Cæterum, inquit, *longè probabiliùs ſentiunt, qui negant in Deo formaliter & propriè eſſe voluntatem antecedentem, cui voluntas beneplaciti non reſpondeat ; id eſt, voluntatem velleitatis nomine ſigni-*

ficatam : atque sufficere dicunt hujusmodi voluntatem eminenter, sive per tropum in Deo constitui ; quomodò sunt in Deo ira, pœnitentia, & misericordia, & quæcumque bonæ affectiones, quæ ita in hominibus sunt, ut imperfectionem aliquam includant velut mutationem, passionem, defectum ; propter quas imperfectiones necesse est vel per eminentiam causalitatis, vel quocumque alio tropo sermonis Deo tribuantur. Constat autem Deum in piorum cordibus operari hunc affectum, ut omnes velint salvos. Est igitur hujusmodi affectus in Deo eminenter.

Contrariam sententiam pluribus argumentis refellit. 1° quia *velleitas*, quo nomine voluntatem antecedentem appellavit S. Thomas, imperfecta quædam est & suspensa voluntas. 2° quia desiderium quoddam est minimè efficax. 3° Quia otiosa est, & sterilis, nec ullum proprium effectum habet. 4° Si Deus omnes

& singulos homines propriè vult salvos esse: vult similiter Angelos omnes esse salvos, quod tamen Scriptura nuspiam asseruit. Cujus rei non alia videtur ratio; quàm quòd istâ locutione significetur, non quid Deus propriè velit, sed quid homines velle debeant; quidve pii Deo efficiente velint. Angelorum verò omnium ac singulorum salutem pius nec optat, nec optare debet. 5° Propter eamdem rationem damnatos Deus salvos velle non dicitur, qui ut hoc pii velint, non facit. 6° Voluntas generalis, si qua propriè est in Deo, perpetua certè est & immutabilis: pertinet igitur ad damnatos, ut ad nos qui vivimus. Quod tamen videtur absurdum; cum ne hoc quidem pii velint, multò minùs Sancti qui gloriâ perfruuntur, nec jam propter statûs perfectionem omnes salvos esse volunt, nec orant

pro reprobis, nec ullâ in damnatos misericordiâ commoventur. Hæc ille.

Respondet deinde ad singula quæ objiciuntur. Ad primum*, Scripturam figuratis locutionibus plenam esse, ut cum pœnitentia, ira, & alii motus, vel etiam membra humana Deo tribuuntur: nec propterea ludificari; cum præsertim loca objecta & amorem Dei in homines testificantia nihil exigant aliud, quàm ut voluntas salutis humanæ generalis in Deo eminenter inesse dicatur. Ad 2ᵘ quòd aliquando extiterit ejusmodi voluntas in Christo, qui & naturam nostram, & nostras affectiones suscepit, non idcirco consequens esse, ut tribuenda sit Deo. Ad 3ᵘ denique, comparationem in generali quadam voluntatis antecedentis ratione versari, non in modis omnibus: neque ex judicis exemplo, quo S. Thomas usus est, magis

concludi poſſe; ergo ut in judice, ſic propriè ineſt in Deo voluntas antecedens: quàm illud; ergo ut voluntas antecedens in judice cum aliquo motu animi, mutatione vel affectu conjuncta eſt, ita quoque in Deo conjungitur.

§. 4. Varias ſententiæ Apoſtolicæ profert interpretationes; tertiamque Auguſtini, qua Deus omnes propterea ſalvos velle dicatur; quoniam efficit, ut hoc pii velint, maximè probat, & cæteris anteponit. *Eſt autem*, inquit, *hic ſenſus textui Apoſtolico conformis. Exhortans enim Apoſtolus fideles ad orandum pro omnium ſalute ſubjungit*; quia hoc bonum eſt, & acceptum Deo, qui vult omnes ſalvos fieri, *id eſt, vult ut omnium ſalutem deſideremus; & hoc ipſum deſiderium in nobis operatur. Unde rectiſſimè ſequitur hoc pio deſiderio impellente pro omnibus orandum eſſe. Confirmat etiam*

hunc sensum, quod non dicat Apostolus, Deum velle omnes salvare, & ad agnitionem veritatis perducere, sed omnes salvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire. *Qui sermo magis pertinet ad declarandam voluntatem nostram, quam ex Deo habemus pro salute omnium, quàm voluntatem quæ propriè sit ipsius Dei. Nam Deus respectû electorum qui salvantur, non tam habet voluntatem, quâ velit eos salvos fieri, & venire ad notitiam veritatis, quàm quâ velit eos salvare & notitiam veritatis eis tribuere. Voluntas enim Dei quicquid propriè vult, ipsa per se operatur.*

Sin objiciatur pium hominem nihil aliud velle oportere, quàm quòd Deum velle novit: omnes autem ac singulos Deum salvos nolle; idque à pio quoque non ignorari: eum ergo omnes ac singulos salvos velle non debere: Respondet pios neque velle, neque

que orare, ut omnes conjunctim ſalutem conſequantur; ſed ita generatim optare omnium ſalutem, & orare pro omnibus, ut ab orationibus ſuis excludant particulatim neminem, quia æternum Dei judicium de ſingulis funditus ignoratur.

Hanc quoque ſententiæ Apoſtolicæ interpretationem probat, ut propterea Deus omnes ſalvos velle dicatur, *quia externa quædam auxilia & media contulit humano generi in univerſum, & multis in particulari, quibus ad ſalutem perduci poſſint, qualia ſunt creatio hominis ad eum finem, qui eſt æterna fœlicitas; donum juſtitiæ ei in creatione collatum & propagandum in totum genus; naturale lumen rationis, & lex naturæ omnium mentibus inſcripta; communis omnium Cœli & elementorum prædicatio; miſſio Apoſtolorum in totum orbem Terrarum; pretium ſanguinis Chriſti por omnibus effuſum,*

atque omnino beneficium redemptio-nis noſtræ per Chriſtum ita omnibus expoſitum, ut Eccleſia non habeat præceptum, quo alicui genti aut perſonæ prohibeatur prædicare, vel ea quæ ſalutis ſunt impedire; quin potiùs debeat illud omnibus proponere; omneſque, quantùm in ipſâ eſt, etiam infantes ad ſalutem per Chriſtum adducere, quippe qui propitiatio eſt pro peccatis totius mundi, *Joan. 2.* Ita ſentire ait Proſperum in reſponſione 1ª & 2ª ad object. Vincentianas: auctorem l. 2. de vocatione gentium cap. 1. 6. 7. & 8. Bonaventuram in 1º diſt. 46. q. 1. *Ubi dum gratiam dicit omnibus offerri, gratiam oblatam intelligit, & exponit non de auxilio quopiam interno, quod omnibus præſto ſit, ſed de paſſione filii Dei, ac toto redemptionis noſtræ beneficio, quod omnibus offertur eo modo quo diximus.* Addit ei ſententiæ favere proxima verba Apoſtoli, quibus creationis ſimul

& redemptionis nostræ beneficia commendantur. *Unus enim Deus creator: Unus & mediator Dei & hominum homo Christus*, id est redemptor, *qui dedit semetipsum redemptionem*, græcè ἀντίλυτρον id est pretium Redemptionis *pro omnibus*, scilicet quoad sufficientiam.

Idem mox subjicit voluntate Dei sic explicatâ designari ordinem causæ ad effectum aliquem. Qui ordo, ut postea docet, voluntatem beneplaciti quàdam includit, cum ad media; voluntatem signi solam, cum ad finem refertur.

Porro, inquit, *quamvis dictarum expositionum*, septem produxerat, *unaquæque probabilitatis aliquid habeat, duæ tamen postremæ*, quas paulò antè explicui, & quæ voluntatem generalem prorsus excludunt; *videntur maximè probabiles, ac cæteris omnibus præferendæ.*

§. 5°. Illud Christi: *quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum Gallina congregat Pullos suos sub alas, & noluisti?* eodem modo interpretatur. Sic & §. 6°. alias complures Scripturæ sententias.

In Caput secundum prioris ad Timotheum easdem interpretationes profert, sextamque quæ est Augustini tertia, anteponit cæteris omnibus. *Quamvis ergo*, inquit, *Deus non velit omnes salvos facere, sed solos electos;* (& hæc ipsa est propositio, quam Estio, Arnaldoque communem cum gravissimis Patribus ac Theologis, noster Anonymus hæreticam esse definit) *vult tamen omnes salvos fieri, scilicet per nos & quantùm in nobis est, dum præcipit nobis ut omnium salutem quæramus; & hoc ipsum studium ac desiderium in nobis operatur. Itaque secundùm hanc dispositionem dicitur Deus omnes homines velle sal-*

vari, quia præcipit à nobis agi ut omnes ſalventur. Et aptiſſima eſt hoc intellectû probatio Apoſtoli. Mox ſubjicit ſeptimam de voluntate ſigni externâ. Tum de duabus iſtis: *has*, ait, *ut ſenſu commodas, & Apoſtolico contextui congruentiores, præ cæteris amplectimur & probamus, ſextam maximè. Nam ſeptima perinde poteſt ſingulis hominibus accommodari, velut amentibus, infantibus, &c.*

Caput XXXII.

De Heſſelio, & aliis ſex.

HIc Theologos ſeptem proferam, quorum ſententias aliorum fide citare cogor, quoniam libros non reperio.

Heſſelius Lovanienſis ſuperiore ſæculo Doctor, & Paulinarum Epiſtolarum interpres, tertiam ſententiæ Apoſtolicæ explicationem Auguſtinianam amplexus eſt, ut Sylvius *in 1. partem q. 19.* 1. Heſſelius.

a. 6. quæritur 3°. & Florentius de Cocq. tom. 1. *Tract. 1. cap. 3. sect. 3.* testantur. Hæc quoque ejusdem verba citant: *Volunt Sancti de quolibet homine sic vivente, ut sit salvus, non de omnibus hominibus simul; cum certum ipsis sit, quòd non omnes salventur.*

11. Cumel. Franciscus Cumel, seu Zumel ex ordine redemptionis captivorum *in primam partem q. 19. a. 6.* de voluntate antecedenti salutis humanæ Bannesio, quicum conjunctissimus fuit, penitus assentitur. *Ambo enim*, ut scribit Alvares L. 5. de Auxiliis divinæ gratiæ disput. 34. n. 5. *dicunt quòd actus conditionatus seu velleitas* salutis humanæ, id est, voluntas antecedens, quam S. Thomas velleitatem appellavit; *solùm eminenter reperitur in Deo.* Ita Sylvius suprà *quæritur 2° Respondeo*, inquit, *cum Bannes & Cumel videri probabilius, quòd voluntas antecedens non est in Deo formaliter*

& propriè, sed solùm eminenter & per tropum.

Sylvius ibidem cum Bannesio & Cumele Navarettam Dominicanum conjungit, ejusque verba refert in eumdem S. Thomæ articulum, controversiâ 8a: *communior atque verior resolutio est, illam voluntatem non esse formaliter in Deo, sed solùm eminenter.* Quibus verbis apertè significat Navaretta sententiam hanc, tum cum ipse scriberet, in plerisque Theologorum Scholis obtinuisse. Simile quidpiam testantes aliquos antea produxi. III. Navaretta

Cumeli, Navarettæ & Bannesio Basilium Legionensem adjunxit Gonetus tract. 4. de voluntate Dei, disput. 4. a. 3. *Hanc quæstionem*, inquit, *movemus contra aliquos recentiores Theologos, qui licet contra Jansenium doceant Deum velle omnes homines salvos fieri voluntate antecedenti; hanc tamen voluntatem asserunt non re-* IV. Basilius Legionensis. Tom. 1.

periri in Deo propriè & formaliter, sed metaphoricè tantùm, vel eminènter, illamque non esse voluntatem beneplaciti, sed tantùm signi. Ita Guillelmus Estius in 1. D. 46. §. 3. & Basilius Legionensis 1.p. q. 6. Scholasticâ, cap. 12. Citans pro hac sententiâ Alexandrum, Bonaventuram & Scotum. Huic etiam ut probabiliori ex Thomistis adhærent Bannes, Navaretta & Zumel.

v. Cœlius. vi. Cæsar Vaninus. a *P. 104.*

His accedunt alii duo, quorum meminit Franciscus Macedo in lib. de mente Summi Pontificis Innocentii X. circa propositiones Jansenii. *Addo*,[a] inquit, *Cœlium L. 2. Instit. c. 8. & L. 4. c. 14. Cæsarem Vaninum exercit. 16. ubi hanc generalem erga omnes Dei voluntatem, & commune ex illâ gratiæ sufficientis auxilium multis argumentis impugnat : aitque* » se Scholasticorum distinctionibus hac super re nec assentiri, » nec assensurum, donec sancta » Ecclesia Romana Ecclesiarum

Mater eas confirmarit. "

Cæteris Theologis, qui & omnem beneplaciti voluntatem semper impleri, & omnes Deum non aliter salvos esse velle asseruerunt, quàm voluntate signi externâ, Vasquesius[a] Driedonem annumerat, ejusque librum de Concordiâ liberi arbitrii & prædestinationis 1. p. c. 4. ad 2um testem producit. VII. Driedo.

a *In 1. P. Disp. 83. cap. 1.*

Caput XXVIII.

De Sylvio.

Sylvius Duacensis Doctor, vir maximi nominis, qui Commentarios suos primùm edidit an. 1630. deinde an. 1641. in eâdem est sententiâ, in quâ Bannes, Cumel, Navaretta & Estius fuerunt.

In primam partem S. Thomæ q. 19. a. 6. explicatis duobus voluntatis divinæ generibus; quæ in Scholis maximè celebrantur,

voluntatem beneplaciti semper impleri, idque ut credatur, Fidem Catholicam exigere ex pluribus Scripturarum testimoniis concludit. Semper quoque & eam impleri docet, quæ consequens: non eam verò quæ signi dicitur, vel antecedens.

Quæritur primo. Mox negat Deum absolutè omnes salvos esse velle, citatque suæ sententiæ testes Ambrosium, Augustinum & Prosperum. Eos qui dicunt Deum id velle quantum in se est, vel si ipsi velint; pluribus Augustini, Prosperi, Bellarmini testimoniis statim refellit. Addit & illud, conditionem; *si velint*, frustra poni; quoniam Deus *& velle perficere operatur*: repugnare demum sententiæ & instituto Apostoli, qui pro omnibus orari jubet. Sin Deus omnes vult salvos esse, quantùm in se est, vel modò velint ipsi, frustra oratur pro omnibus qui quod suum erat fecit;

admonendi sunt homines potiùs, ut quia Deus suis partibus non defuit, ipsi quoque non desint suis: postremò, quod ineptè & ridiculè singeretur, non sicut in hominibus, ita in Deo voluntatem, sive conatum esse, ut velit & quantùm in ipso est nitatur, quò omnes ad gloriam perveniant: propterea verò quòd mamaximè optet eum non assequi, quod bonæ ejus voluntati resistant homines; hinc enim esse omnino consequens, ut Deus infirmus sit & miser, qui neque quod vult, id facere, neque quod optat, hoc consequi possit.

Quæstio secunda quam Sylvius proponit, ea est, an voluntas antecedens sit in Deo propriè. Ita quibusdam videri ait ob rationes quas dum de Estio dicebam, produxi. *Nihilominùs,* inquit, *cum Bannesio & Cumel respondeo videri probabiliùs, quòd voluntas antecedens non est in Deo* *Quæritur secundo.*

formaliter & propriè, sed solùm eminenter & per tropum: quomodò ira, misericordia, pœnitentia & similes affectiones, quæ in hominibus imperfectionem includunt, dicuntur esse in Deo; adeo ut Navaretta controversiâ octavâ ad præsentem
" *articulum scribat:* communior at-
" que verior resolutio est, illam
" voluntatem non esse formaliter
" in Deo, sed solùm eminenter.

Sex deinde argumentis conclusionem suam confirmat Sylvius, iisdem fere omnibus quæ jam erant ab Estio prolata. Denique sibi suffragari ait Scotum, Bonaventuram ac Durandum, quorum sententias repræsentavimus.

Quæritur tertio. Quæstione tertiâ varias exhibet interpretationes verborum Apostoli: *Deus vult omnes homines salvos fieri:* rejectâque voluntate conditionatâ, quam auctor Commentarii Hieronymiani Pelagius, & Ambrosiani Hilarius

Luciferianus induxerant, alias septem proponit: primam quidem *de Christo ac humanâ ejus voluntate, non quidem absolutâ & rationali, sed ea quæ vocatur desiderii & velleitatis*: secundam, ut omnes Deus salvos esse velle propterea dicatur, quòd ex universo genere hominum ad gloriam perveniant innumeri, qui quodammodò dici possint *omnes*. Tertiam Damasceni de voluntate antecedente: quartam Prosperi in 1. & 2. resp. ad obj. Vincentianas & auctoris L. 2. de Vocat. gentium de voluntate signi externâ: quintam, sextam & septimam Augustini.

Primam difficultate nequaquam carere ait, quod Apostolus de tempore præsenti loquatur: *absurdum autem videtur ejusmodi voluntatem Christo nunc in Cœlo regnanti, sicut & spiritibus beatis tribuere, quorum omnium voluntas perfectè est conformis vo-*

luntati Dei: Secundam cum Apostoli sententiâ generali non congruere: scrupulo non carere tertiam, ex quâ consequens esse videatur, ut damnatos etiam ac Dæmones Deus salvos esse velit; nec rationem idoneam ab Apostolo reddi cur orandum sit pro omnibus, *nisi concedamus, quod absit, etiam pro damnatis orandum*; scrupulum tamen tolli posse, si voluntas antecedens explicatur, ut à Bonaventurâ & Scoto explicata est, jungaturque sententia Prosperi de externis quibusdam & communibus benficiis: quintam & sextam id habere incommodi, quòd vocem, *omnes*, restringant, & sententiæ Petri, *nolens aliquos perire*, difficiliùs accommodari possint; utramque tamen esse probabilem, si locus Petri de solis electis intelligatur, ut Bedâ intellexit. *Septima verò*, quâ Deus omnes salvos esse velle idcirco dicitur, quoniam effi-

cit ut hoc Sancti velint; *videtur omnium optima, ut ex supradictis colligi potest; sed à quâ non existimamus excludendam eam, quæ quarto loco fuit proposita* de voluntate signi, sive de externis quibusdam & communibus beneficiis. *Videantur hic Bannes & Estius in Comment. ad istum B. Pauli locum.*

Cætera Scripturæ loca, quæ ad voluntatem vel generalem, vel minimè efficacem adstruendam proferuntur, deinde exponit: ut est illud Matth. 23. *quoties volui congregare filios tuos & noluisti?* Quod cum Augustino sic interpretatur, ut Christus quotquot voluit collegerit, Judæis licet renitentibus. Sin verò quis ex loco Ezechielis 24. *mundare te volui, & non es mandata*, factum id non esse concludit, quod Dominus fieri voluisse dicitur: respondet hoc Dominum voluisse in piis hominibus quos ad Ju-

dæos miserat; aut voluisse voluntate signi externâ, quæ in præceptis, exhortationibus, miraculis, aliisque id generis auxiliis consistit, quæque per Prophetas omnibus exhibita Judæi contempserint. Ad eamdem signi voluntatem refert quod Deuteron 32. & Esaiæ 48. de Deo populi salutem & conversionem optante legitur. Illud verò Christi apud Matth. cap. 18. *non est voluntas Patris ut pereat unus de pusillis istis*; vel illud 2. Petri 3. *nolens aliquos perire*, rectè intelligi ait de solis electis. Denique *Ezech. 18. dicitur Deus nolle mortem peccatoris, quia non vult eam nisi præsupposito peccato. Sicut enim neminem damnat, nisi propter peccatum, ita nullum damnare vult nisi propter aliquod ejus peccatum.* Ex hac Sylvii ut superiorum omnium sententiâ sequitur solos electos Deum salvos esse velle: reproborum propriè salvum esse

velle neminem, cum voluntas illa generalis pertinens ad omnes & ſingulos, ſive antecedens dicitur, ſive ſigni non ſit in Deo, nec de Deo dicatur niſi per metaphoram.

Hoc loco inprimis obſervari velim, quod in præfatione Sylvius ipſe admonuit: hoc eſt, ſe, antequam in publicam lucem commentarios ederet, propter materiam de Auxiliis contendiſſe à Sede Apoſtolicâ, ut liceret edere: ſibi reſcripſiſſe Nuntium Apoſtolicum, non licere antequam Congregationi Romanæ ſcripta exhiberentur: inter cætera verò exhibendum eſſe quicquid de voluntate Dei ſcripſiſſet, ſive de illâ quæſtione quæ in ſcholis agitari ſolet: *an omnis voluntas Dei ſemper impleatur:* de ſcientiâ mediâ, de decretis divinis, de prædeſtinatione & gratiâ efficaci. Hoc ab eo ſtatim factum eſt, cujus opus accuratiſſi-

mè perlectum cum laudasset & in omnibus probasset sacra Congregatio, annuit demum ut quæ de Dei voluntate, ac de cæteris ab eo erant scripta vulgarentur: solam quæstionem eam, in quâ tractatur de Auxiliis, edi vetuit, ne qua daretur aliis de re eâdem scribendi occasio. Cardinalis Millini ad Archiepiscopum Patracensem in Belgio nuntium literas eadem, quæ nos antè ex Sylvio narravimus, testantes vide ibidem. Ex quibus facilè intelligitur, quænam tum esset sive Romæ, sive Duaci de novo illo dogmate quod Anonymus historiæ Jansenianæ Scriptor & Abbas *inter Germanos præstantissimus* invehere conantur; & trium in Academia Duacensi Professorum, à quibus approbatus est Sylvii liber, & Romanæ Congregationis opinio: quodve judicium de decretis illis Dei *inefficacibus*, quæ à Sylvio, ut ab aliis

Datæ sunt Literæ Ro. 23. Jan. 1627.

omnibus quos citavi, rejecta sunt, ab Abbate Germanico velut certissima Fidei Catholicæ præsidia jam proferuntur.

Caput XXXIV.

De Gilberto Mauguino.

GIlbertus Mauguin in supremâ Monetarum curiâ Parisiensi curiâ præses, vir doctus ac pius, nihl ab his dissensit.

In præclaro opere *vindiciarum prædestinationis & gratiæ*, quod editum est Parisiis an 1650. idemque approbatum à quatuor Doctoribus Sorbonicis, Gothescalcum egregiè vindicat à calumniis Hincmari; Gothescalcanæ sententiæ capita omnia tuetur, uti Catholica & veterum doctrinæ consentanea, è quibus erat præcipuum illud: [a] *omnes quos Deus vult salvos fieri sine dubitatione salvantur: nec possunt salvari, nisi quos Deus vult salvos fieri: nec*

[a] *Mauguin. tom. 2. p. 4.*

est quisquam, quem Deus salvari velit, & non salvetur, quia Deus noster omnia quæcumque voluit fecit. Ergo *omnes & omnes debere intelligi, id est, omnes qui salvantur, de quibus dicit Apostolus:* qui vult omnes homines salvos fieri: *& omnes qui non salvantur, quos non vult salvos fieri.* Capitula Carisiaca, in quibus Gothescalcanum, sive potiùs Fulgentianum hoc respuitur, ipse passim respuit, rejectaque asserit & refutata ab illustrioribus plerisque Galliarum Episcopis: Valentina laudat in quibus Hincmariana damnantur. [a] *Catholicam veritatem capitulis quatuor Hincmarianis labefactatam propugnari* ait *in prudentii Trecensis Epistolâ tractoriâ*, in quâ exigitur ut Episcopus Parisiensium designatus Æneas *credat atque confiteatur Deum omnipotentem omnes quoscumque vult salvare, & neminem posse salvari ullatenus, nisi*

[a] *Ibidem p. 278. & 280.*

quem ipse salvaverit: omnes autem salvari, quoscumque ipse salvare voluerit. Ac per hoc quicumque non salvantur, penitus non esse voluntatis illius ut salventur dicente Prophetâ: omnia quæcumque voluit « Dominus fecit in Cœlo & in Ter- « râ, in Mari & in omnibus abyssis. « Quam epistolam in Concilio Senonensi approbatam esse Mauguinus pluribus concludit; & inter cætera, quia [a] *doctrinam in hac Prudentii tractoriâ expressam, veram & germanam esse Sanctorum Patrum & totius Ecclesiæ doctrinam; testimoniis supra memoratorum omnium Patrum probaverat scriptis suis Prudentius, quæ tunc omnium Provinciæ suæ Episcoporum terebantur manibus.* Et quia *doctrina illa S. Scripturæ veritate & Sanctorum Patrum auctoritate firmata, aliquomodo suscepta & confirmata fuerat ab iisdem Provinciæ Senoniæ Episcopis, qui anno 849. in Concilio Parisiensi cum aliis con-*

a *Ibidem* p. 281.

senserant, ut Prudentius librum suum mitteret ad Hincmarum & Pardulum. Mitto infinita id generis quæ in toto opere passim reperiuntur. Quid de gratiâ per se efficaci, de gratiâ minimè communi omnium sentiat auctor in veterum doctrinâ versatissimus, passim aperit ipse; sive Gothescalcum vindicat, sive Prædestinatianam fabulam refellit.

Non alios deinceps citabo Augustinianæ doctrinæ testes quam qui vel scripsere, vel quorum scripta post decretum Innocentianum prodierunt.

Caput XXXV.

De Francisco Macedo & Hugone Mathoud.

Franciscus Macedo Franciscanus, qui in Apologiâ Cardinalis Norisii, quod alio loco jam observatum est, laudatur uti *in Augustini lectione versatissimus,*

an. 1653. Librum edidit de mente ſummi Pontificis Innocentii X. circa propoſitiones Janſenii. In concluſione 14. ſic exprimit Auguſtini doctrinam: *Deus non habuit generalem voluntatem antecedentem inefficacem ſalvandi omnes: nec is ſenſus eſt loci Pauli*, Deus vult omnes homines ſalvos fieri, *ſed tres alii quos Auguſtinus & Proſper & Fulgentius tradiderunt.* Adſcribuntur ad marginem ea loca, quæ nos antè partim repræſentavimus, partim indicavimus, in quibus Pauli ſententia ſolis electis accommodatur, & ideo præſertim accommodatur, quòd Dei omnipotentis voluntas inanis & irrita eſſe non poſſit.

Quamobrem cum addit Macedo in concluſione 15ª *Deus circa electos habuit voluntatem efficacem: circa quoſdam, quibus aliquot media inefficacia præparavit, habuit inefficacem: circa plurimos*

negativè, derelinquendo se habuit: nullo actu voluntatis usus: de solâ voluntate signi intelligendus est. quæ quidem voluntas vera & propria est, si ad media; metaphorica tantummodò & exterior, si ad finem referatur. Ita Macedo sensisse concludimus ex
P. 102. aliis ejusdem libri locis, ubi Gregorium Ariminensem, à quo voluntas de salute reproborum palam & distinctè rejicitur, appellat Augustini, in ea quæstione quæ de voluntate generali est,
P. 103. & 104. interpretem fidissimum. Adjungit postea Remigium sive potiùs Haimonem, Anselmum, Fulgentium, Prosperum, Prudentium Tricassinum, Lupum Servatum, Florum & alios, quos ut sententiam Apostolicam de electis interpretari notum est, non de reprobis (hos enim Deum salvos esse velle negant) ita cum Augustino convenire testatur.

Omnibus principiis & conclusionibus

clusionibus Augustinianis subjicit Macedo: *hæc est vera & genuina Augustini mens, cujus quot sunt sententiæ, totidem à me conclusiones conceptæ ac expressæ sunt. Si quis censor aut ullam Augustini neget esse, aut falsam, cum ejus sit, esse affirmet: ei recipio quamcumque designet, eam & omnino Augustini esse: & falsam non esse, summorum Theologorum judicio, à me monstratum iri. Unde nullam earum uti scribitur, vel improbatam fuisse antea, vel deinceps improbandam à Sede Apostolicâ fore, haud temere dixero.* Quibus verbis docet conclusiones omnes quas ex Augustini libris collegerat, sibi & Augustinianas & veras videri.

Hugo Mathoud Benedictinus Pullum edidit Parisiis an. 1655. cum observationibus quas tres Doctores Sorbonici comprobaverunt. In his p. 300. & 301. Pullum ab hodiernis sententiæ Pau-

linæ Commentariis multùm dissensisse scribit, nec alias eum interpretationes secutum esse, quàm quæ & Augustino & veteribus plerisque placuerant. Pluribus deinde citatis veterum testimoniis in eamdem sententiam concludit cum Ecclesia Lugdunensi, *in his omnibus*, hoc est interpretationibus Augustinianis tribus *& veram omnino & salubrem intelligentiam* esse. *Hæc autem omnia*, inquit, *pro rei dignitate & in gratiam Pulli, cui veritas hæc cordi fuit, dicta sunto.* Ita significat Augustini sententiam abs se probari, quam & tot collectis undique Patrum testimoniis confirmavit, & veritatem appellavit.

CAPUT XXXVI.

De Fromondo.

FRomondus Lovaniensis Doctor; cujus opus Posthu-

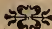
mum in omnes Pauli Epiſtolas Lovanii prodiit an. 1663. & jam omnium manibus teritur; ſententiæ Paulinæ primam interpretationem Auguſtinianam cæteris omnibus anteponit. Hæc enim habet in primam ad Timotheum 2. 4. qui omnes homines, *non omnes omninò*, inquit, *ſed quicumque ſalvantur, ſicut interpretatur Auguſtinus cap. 8. de prædeſt. Sanct. & alibi; item diſcipuli ejus S. Proſper, Fulgentius, Anſelmus &c.* Vult *voluntate beneplaciti, ſeu efficaci*, ſalvos fieri, *ſalute æternâ*, & ad agnitionem veritatis *Evangelicæ, quæ eſt medium, quo pervenitur ad ſalutem*; venire *per fidem in Chriſtum*. Subjicit Auguſtini poſteriores duas; tum aliam de voluntate conditionatâ; quam repugnare ait & *efficaciæ gratiæ quæ dat velle*; & inſtituto Apoſtoli, qui pro omnibus orari jubet. *Si enim omnes habeant omnia neceſſaria ex parte Dei, & ſolùm jam*

pendeat ab humana voluntate quòd salventur, aut non; quid opus est orare Deum pro ipsis, ait sæpe Augustinus, cum potiùs homines solùm sint adhortandi ut velint, quando quidem illam voluntatem à se habeant, non à Deo parante ipsis velle? Quintam addit Damasceni de voluntate antecedente, *quam Deus antecedenter ad prævisionem peccati ex se & ex inclinatione suæ pietatis concepit, volendo naturam humanam in primo homine condere ad beatitudinem æternam & dando ei gratiam sufficientem ad illum finem, per quam salvari posset si vellet, utendo eâ & reddendo illam efficacem per liberi arbitrii flexum & determinationem. Non vult tamen jam efficaciter voluntate consequenti post peccati originalis & actualis prævisionem, omnes omnino salvos fieri, quia vult in quosdam justitiam exercere.* Sic ille voluntatem antecedentem interpretatur, nihil ut diffe-

rat à voluntate Creatoris, quam utì non improbabilem & ad conciliandas Patrum inter se dissidentium sententias idoneam Remigius Lugdunensis invexit, ut alio in loco observavi. Ultimam deinde subjungit *de voluntate non beneplaciti sed signi, quæ consistit in præceptis, consiliis & mediis externis salutis quæ omnibus proponuntur. Quam interpretationem solam amplectitur Cajetanus. Et Bellarminus L. 2. cap. 3. de gratiâ & libero arbitrio ait Apostolum solùm significare, quòd Deus neminem impediat à salute, immò remedia & auxilia pro omnibus in commune instituerit, ut prædicationem Evangelii & Sacramenta, quæ voluit omnibus esse communia.* Quo etiam in loco Bellarminus voluntatem antecedentem & voluntatem beneplaciti mox inter se se opponit.

Omnes hæ interpretationes, inquit Fromundus: *sunt probabiles,*

& quæ sequuntur omnibus applicari possunt, sed elegimus primam, quia eam discipuli S. Augustini magis sequuntur: & licet prima fronte non videatur esse tam liquida, tamen Bellarminus L. 1. c. 22. de justificatione ait eam aptissimâ similitudine ludimagistri illustratam ab Augustino. Deinde sic oportet interpretari Scripturas, ne interpretatio unius alteram evertat; unde cavendum est, ne hic Apostoli locus pugnet cum electione prædestinatorum ex massâ damnationis sine prævisis meritis. Ita ille Augustinianam interpretationem cæteris omnibus præferens apertè docet *non omnes omnino* Deum salvos esse velle voluntate beneplaciti, *sed eos quicumque salvantur,* nec aliud significare Apostoli sententiam.

Caput XXXVII.

De aliis recentioribus nonnullis.

Superioribus Addam duos, treſve recentiores Theologos. Primus erit Florentius de Cocq. ex ordine Præmonſtratenſi, qui Theologiam ſuam edidit an. 1682. nunc omnium manibus tritam. Tom. 1. tract. 1° cap. 3. ſect. 3. p. 65. explosâ voluntate conditionatâ velut abſurdiſſimâ, & cæteris ſententiæ Apoſtolicæ interpretationibus rejectis, *veriorem*, inquit *& planiorem hujus loci interpretationem nobis antè ſuppeditavit S. Auguſtinus: adeo ut omnes homines Deus velit ſalvos fieri, quatenus nullus ſalvus ſit, niſi Deo volente ſalvetur.* Et mox. *Æquè veram & ſolidam expoſitionem affert idem Doctor Enchiridii 103. ubi ait: per omnes intelligamus totum genus humanum per quaſcumque differentias temporum diſtributum,*

1. Florentius de Cocq.

Reges, *privatos*, *nobiles* &c. Addit ità sentire Prosperum & clarissimè Fulgentium in L. de Incarnat. & gratiâ, quo in loco solos electos Deum salvos esse velle docet apertissimè. Neque ob aliam cavam Augustinus tres interpretationes suas induxit, quã ut sententia Apostoli solis electis accommodaretur, & nulla in Deo putaretur esse voluntas inanis & minimè efficax. *Conformiter ergo ad has præcipuè duas ultimas expositiones intelligi potest prædicta Apostoli sententia, utì etiam hæc 2. Petr. 3. ubi de Deo dicitur*: nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti: *& hæc Ezech. 33.* nolo motem impii *id est nisi posito peccato*. Sin quis *omnes* vult simpliciter intelligere *solos electos*, *concludo*, inquit, *cum Bellarmino serm. 2. de grat. c. 8. ubi ait*: credimus Deum absolutâ voluntate velle salvare multos tum parvulos tum adultos: & absolutâ vo-

luntate alios non velle ſalvare tum parvulos, tum adultos. P. 63. Florentius de Cocq rejecerat interpretationem uſitatam apud Theologos *de voluntate Dei non abſolutâ, ſed deſiderii tantùm & velleitate*, ut parum conſentaneam *Apoſtolo*, *qui dicit*, Deus vult, *non autem* vellet omnes ſalvos fieri. Mox p. 64. opinionem Pelagii in commentario Hieronymiano, auctoris Pelagiani in carmine de Providentiâ apud Proſperum, Ambroſiaſtri, Juliani & Fauſti ſic verba Apoſtolica interpretantium ut omnes Deus ſalvos velit, *ſi vocationi Dei conſentire voluerint*, velut abſurdiſſimam explodit. ex quibus efficitur voluntatem Dei quam Apoſtolus expreſſit abſolutam eſſe, non conditionatam. Voluntas Dei abſoluta ſemper impletur, ut in ipſo ſectionis initio docet: ergo ex ejus verbis & principiis conſequens eſt, ut *omnes*, quos

Deum Apostolus salvos fieri velle ait, non alii sint, quàm electi, in quibus solis voluntas Dei de salute hominum impletur.

Cardinalis Lauræa.

Sequitur Cardinalis Brancatus de Lauræa, cujus tria opuscula de prædestinat. & gratiâ Romæ prodierunt an. 1687. Observat ille in primo Semipelagianos, qui Deum, quantum est in se, omnes salvos velle existimant, sententiam Apostolicam crebrò objicere, ut inter cæteras eorum querelas, hæc ipsa, quæ est de voluntate generali ab Augustino rejecta, præcipuum quemdam locum habere videatur. *Sed Augustinus*, inquit, *& cum eo omnes ejus sequaces aliter exponunt Pauli locum, ita quòd verum sit, quod ex massâ perditionis Deus non omnes elegerit, salvosque voluerit, sed aliquem determinatum numerum ex illis omnibus lapsis. Pro quo declarando dico secundùm S. Augustinum, & ut puto*

veritatem ; dictum illud Pauli : Deus vult omnes homines ſalvos fieri : *non intelligitur de omnibus omnino hominibus, ſed vel de ſingulis generibus, ſeu ſtatibus atque conditionibus hominum ; vel de omnibus iis qui ſalvantur ; ſeu ut dicitur de ſingulis generibus, non de ſingulis generum* &c.

Denique Cardinalis Noriſius Petavio, Vaſqueſio & aliis Auguſtinianas interpretationes rejicientibus non modò loca in quibus maximè conſtituuntur, ut Epiſtolam ad vitalem, Enchiridii caput 103. & L. de corrept. & gratiâ caput 14ᵘ opponit ; verùm etiam & Eccleſiam Lugdunenſem in L. de tribus Epiſtolis cap. 26. & 24. approbantem, & Bonaventuram à quo *bonæ* appellantur. Cardinalis Noriſius in vindiciis Auguſtinianis. p. 223. & 224.

Caput Ultimum

& totius Libri Conclusio.

PAtres gratiæ divinæ defensores præcipuos, & clarissimos omnium ætatum Theologos vel Augustinianam verborum Apostolicorum interpretationem cæteris rejectis approbantes audivimus, vel divinam de salute humanâ voluntatem sic explicantes, ut de veritate propositionis Arnaldinæ conveniant.

Arnaldus dixit in Analysi: *de his etiam solis* electis *intelliguntur* ab Augustino in L. de corrept. & grat. cap. 14. *ejusdem Apostoli verba:* Deus vult omnes homines salvos fieri*: id est omnes prædestinatos, quia omne genus humanum in eis est, cum in utroque sexu, ex omni gente, gradu, ætate & conditione salventur. Quòd si Deus omnes omnino homines vellet salvos fieri, omnes omnino salvarentur,*

quia volenti salvum facere nullum hominum resistit arbitrium.

Ad hæc Anonymus reprehensor : *inter cæteras veritates, quas Augustinum è scripturis expressisse docet* Arnaldus in Analysi suâ, *numerat istam* : de his etiam solis *electis* intelliguntur ejusdem Apostoli verba : *Deus vult omnes homines salvos fieri* : id est, omnes prædestinatos. *Cum exceptio sit generalis ; ergo Deus, & idcirco Christus, nullum umquam è reprobis voluit ad gloriam provehere.* Hist. 5. Prop. p. 473.

Omnes quotquot antea produximus, Patres quindecim, vel potiùs 26. Theologi 34. aut 35. hoc est, Scriptores Ecclesiastici plusquam 60. cum Arnaldo consentiunt. Nam vel Apostoli verba de solis electis interpretantur & de aliis intelligi vetant : vel aliquam è tribus interpretationibus Augustini simpliciter proferunt, & Augustiniano voluntatis Dei semper invictissimæ, & in om-

nibus efficacissimæ principio cõmuniunt, quod est reprobos omnes excludere : vel voluntatem antecedentem negant inesse in Deo propriè, quòd omnis Dei voluntas semper impleatur : ut Bannes, Cumel, Estius, Navaretta & Sylvius : vel docent omnes Deum salvos esse velle voluntate externâ signi & metaphoricâ, solos electos voluntate beneplaciti, quæ sola in Deo est, eademque semper efficax : vel omnes propterea Deum salvos velle dici aïunt, quòd antecedentia quædam ad salutem conferat omnibus, non quòd salutem ipsam velit. Ita Alensis, Bonaventura, Durandus, Scotus, aliique, è quibus nonnulli à nobis commemorati sunt, prætermissi complures alii ; ex quorum sententiâ conficitur Deum quidem antecedentia ipsa velle, quæ ut à pluribus explicantur, externa quædam sunt auxilia, vel fa-

cultates naturales, ut ad æternam beatitudinem referuntur primævâ conditione originis: solos verò electos salvos propriè velle, quæ est Arnaldina propositio.

Sed quid plura? Et Abbas Germanicus, & Vasques Arnaldum suis sententiis absolvunt: iste dum Augustinum verba Apostolica nuspiam interpretari ait de voluntate beneplaciti & propriè dictâ erga omnium salutem, sed tribus duntaxat modis, qui ad voluntatem generalem excludendam omnino pertineant. Neque enim Augustinus suas interpretationes tres aliam ob causam invexit, totve Scripturarum testimoniis voluntatem Dei semper esse efficacissimam, nec aliquando inanem & irritam esse posse adstruentibus communivit, quàm ut Apostoli verba solis electis convenire intelligerentur: ille eadem ab Augustino cùm sæpissimè in suis scriptis omnibus, tum præ-

sertim in Libro de corrept. & gratiâ ad solos electos accommodari concedit: quod est Arnaldum absolvere, qui in Synopsi Analyticâ Augustinianam Libri de correptione doctrinam exposuit, non suam; ideoque reprehendendus tantummodò, si veros Augustini sensus sincerè non expressit, ut laudandus contrà si sincerè & fideliter expressit. Sed audiendus est Abbas in suâ ad Benedictinos Epistolâ. *Jansenium ipsum*, inquit, novæ *editioni præsidere, & quid in singulis quibusque locis observandum sit, quidve omittendum designare diceres: veretur ille inprimis, ne ea Augustini loca observentur, è quibus reprobos Deum salvos esse velle concludunt Catholici.* Mox prolatis octo testimoniis, quorum tria de voluntate generali, explicuimus: reliqua verò quinque nihil adsũmum significant aliud, quã quod concessum semper est, & à ne-

P. 18. & seq. edit. Colon.

mine jam negatur, Christum pro omnibus mortuum esse: quãquam non eodem modo. Nam pro omnibus ac singulis passus rectè dicitur, ut Prosper docet, Vasques ipse, propter naturam & causam communem quam suscepit: propter magnitudinem quoque & potentiam pretii, quod per se se sufficit omnibus ac singulis. Pro justis verò ac presertim pro electis singulari quâdam ratione mortuus est. Augustini loca, ut maximè urgeantur, modum illum communem mortis Christi ad summum exprimunt, nihil amplius. Queritur tamen suo more declamator ineptissimus, quòd Benedictini Theologos Lovanienses imitati nullam de voluntate generali notam ad marginem adscripserint. *Janseniani*, inquit, *ea sola Augustini loca diligentissimè observari exoptant, in quibus de voluntate efficaci salutis electis dandæ agitur,* *Ibidem p. 23.*

ut Lector in iis inhærens non aliam Dei de ſalute humanâ voluntatem apud Auguſtinum extare ſibi perſuadeat, quàm efficaciſſimam, hoc eſt eam, quæ ſolis electis gloriam præparavit. Ut vobis notum eſt novatorum conſilium, ita ardore incredibili loca omnia indicatis, in quibus maximè inſiſtunt & alios quoque volunt inſiſtere: veſtrumque in eorum partes ſtudium nullis circumſcribitur terminis. Quis non obſtupeſcet, nec admirabitur infinitam annotationum veſtrarum multitudinem, quoties gratiæ Doctor Auguſtinus verba Apoſtoli; Deus vult omnes homines ſalvos fieri; de ſolis electis interpretatur? ut cum ad caput 14. Libri de correptione & gratiâ, in quo eadem Apoſtoli verba de ſolis electis explicantur, Enchiridion cap. 103. Librum 22. de Civit. cap. 1. & 2. L. 4. contra Julian cap. 8. conſuli præcipitis, quaſi nihil apud Auguſtinum occurrere & gravius & lectoris attentionte

dignius. Quis ergo non offendatur, Moliniſta præſertim, ſi aliquod ſectæ ſuæ ſtudium habet? Cætera eodem ſtylo perſequitur declamator quæ aliqua jam ex parte produxi. Sed quod unum hoc loco probare conſtitueram, Arnaldi propoſitionem abſolvit. Si enim Auguſtinus cap. 14. Libri de Correptione & Gratia ſententiam Apoſtolicam de ſolis electis intelligit, ut confitetur Abbas, potuit ergo Arnaldus ſummam capitis 14. conficiens id indicare; potuit cum Auguſtino dicere: *ita dictum eſt*, omnes homines vult ſalvos fieri, *ut intelligantur omnes prædeſtinati, quia omne genus hominum in eis eſt*: potuit cum eodem ſcribere *Deo volenti ſalvum facere nullum hominum reſiſtit arbitrium*: potuit paucis verbis contrahere fundamentum interpretationis Auguſtinianæ: *non eſt itaque dubitandum voluntati Dei*, [a] qui in Cœlo

[a] *Pſ. 134. 6.*

& in Terrâ omnia quæcumque voluit fecit, *& qui etiam illa* a quæ futura sunt fecit, *humanas voluntates non posse resistere, quominùs faciat ipse quod vult: quando quidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit.... sine dubio habens humanorum cordium quo placet inclinandorum omnipotentissimam potestatem.* Antijansenianis loca ista vehementer displicere scimus, ab iisque tanquam Jansenianos infamari qui doctrinam eamdem lectorum oculis exponunt. Sed minimè miror: Augustinus à Pelagianis, Semipelagianisque velut Manichæus infamatus est: cur mitiùs jam haberentur ejus discipuli, cum præsertim Semipelagianus tumor nondum resederit, neque in tanto superborum hominum numero facilè residere posse videatur?

Cur verò Augustinus, cur reliqui deinde Patres, & clarissimi

a *Isai. 45. secundum lxx.*

temporum omnium Theologi voluntatem generalem excluserint, fecerunt inprimis innumerabiles Scripturarũm de voluntate Dei semper efficacissimâ sententiæ : ut Ps. 134. 6. *omnia quæcumque voluit Dominus fecit in Cœlo, & in Terrâ, in Mari & in omnibus abyssis.* Isaïæ 46. 10. *Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet.* Ibidem c. 14. 24. *Juravit Dominus exercituum dicens, si non ut putavi, ita erit; & quomodò mente tractavi, sic eveniet.* In eodem capite v. 27. *Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare?* Cap. 55. 11. *Verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui.* Ecclesiastis 8. 3. *Omne quod voluerit faciet.* Dan. 4. 31. *Quia potestas ejus potestas sempiterna, & regnum ejus in generationem & generationem... Juxta enim voluntatem suam facit tam in virtutibus Cœli, quàm in habi-*

tatoribus Terræ, & non est qui resistat manui ejus; & dicat ei: quare fecisti? Job 23. 13. *Nemo potest avertere cogitationem ejus, & anima ejus quodcumque voluerit, hoc fecit.* Esther 13. 9. *Domine Rex Omnipotens, in ditione enim tuâ cuncta sunt posita, & non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreveris salvare Israël.* Et 14. 12. *Domine Rex Deorum, & universæ potestatis: tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu Leonis;* sic Regem appellat; *& transfer cor illius in odium hostis nostri.* Ac meritò quidem id postulat à Deo, cum proverbiorum 21. 1. legatur: *sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud.* Denique Rom. 9. 19. *voluntati ejus quis resistit?* Ut aliaid generis plurima omittam, quæ apud eos quos citavimus citatareperias.

Quoniam ergo omnem Dei voluntatem semper impleri, ne-

que ejus decreta infirmari poſſe Scriptura teſtatur, idcirco Patres, Theologique quamplurimi voluntate generali excluſâ ſententiam Apoſtolicam de ſolis electis intelligi voluerunt, ne quid fruſtra & inaniter velle crederetur Omnipotens.

Unum fere eſt quod objici poſſit, eſſe aliquas in Deo voluntates, quæ ſuſpenſæ quodammodò ſint, & ex conditione externâ veluti pendere videantur: quæque conditione poſitâ ſemper impleantur, minimè poſitâ non impleantur. Quid ſi ergo voluntatem generalem ex conditione externâ pendere dicamus, an id ullâ ex parte ſuperiora Scripturæ teſtimonia labefactabunt?

Nihil neceſſe eſt in eam nos quæſtionem ingredi, quæ ad id quod hoc loco potiſſimùm agimus, planè eſt inutilis. Sint ejuſmodi voluntates in Deo, ut quibuſdam placet, nullæ in eo

ex singulari Dei beneficio pendet, hoc est, ut probat sanior Theologorum pars, ex gratiâ per se efficaci, quâ positâ semper ponitur, & quâ minimè positâ numquam ponitur; consequens planè est propositionem hanc: *Deus vult si volumus*: & istam, *Deus vult si revera vult*: in idem incidere; quia si vult, volumus; nec volumus, nisi ipse prior velit. Voluntatem conditionatam de salute omnium ac singulorum, quæ à Pelagianis, Semipelagianisque magno conatu adstruebatur, cùm pluribus Scripturæ testimoniis, tum exemplo parvulorum, parentibus licet, ministrisque nihil negligentibus, ante acceptum baptisma morientium Augustinus, Prosper, Fulgentius, ac Theologi plerique confodiunt.

Cum ergo voluntas Dei de salute humanâ; ut Augustinus, cæteri deinde Patres, ac præs-

tantiores postea Theologi docuerunt, non pendeat ex conditione voluntatis humanæ (neque enim causa pendet ex effectu, sed potiùs effectus ex causâ) necesse est ut absoluta dicatur; quam semper efficacem esse superiora Scripturæ loca probant, atque inprimis illud Prophetæ; *omnis voluntas mea fiet.*

Qui voluntatem antecedentem de salute humanâ Deo propriè inesse arbitrantur, sic conditionatam eam esse volunt, ut conditio non sit ista: *si volumus;* sed, *si peccatum non intercederet:* vel, *si non vetaret ordo justitiæ:* vel, ut Petavius ab iis qui voluntatem generalem putant se apud Augustinum deprehendere, concipiendam esse scribit: * *vellem istos salvare, nisi eos primi culpa parentis odiosos & execrabiles fecisset.* Vel, *vellem equidem omnes homines, quia hoc simpliciter & absolutè bonum*

*Petavius tom. 1. l. 9. c. 7. n. 9.

est, ad vitam perducere : nolo tamen, quia hoc minimè convenit justitiæ meæ.

Sed duo quæri possunt; primum, an voluntas illa antecedens, quæ, ut à S. Thomâ definitur, est simplex *velleitas*, aut quædam propensio in rem generatim, sive absolutè & simpliciter spectatam; quæque ob peccati circumstantiam sterilis & otiosa manet, quamdiu non accedit voluntas consequens; conveniat cum sententiâ Apostoli : alterum, an ex Scripturâ necessariò concludi possit.

Theologi quàm plurimi, quos citavimus, cum Apostoli sententiâ convenire negant, quorum ea potissima est ratio : Apostolum de voluntate absolutâ & propriè dictâ loqui; non de conditionatâ, seu de velleitate. Ait enim, *vult Deus omnes homines salvos fieri :* non ait, *Deus vellet omnes salvos esse, nisi spectatis cujusque cri-*

minibus vetáret ordo juſtitiæ: quemadmodùm dicere debuit, ſi velleitatem voluit exprimere. Qui aliquid vult cum certâ conditione, & in certis tantummodò circumſtantiis, is nunquam abſolutè & ſimpliciter pronunciaturus eſt, *volo*. Si reorum ob ſcelera capitali ſupplicio afficiendorum mentione factâ Rex ſimpliciter dicat velle ſe ut vivant, nec capitali ſupplicio afficiantur; nemo, ut opinor, de *velleitate* accepturus eſt; omnes potiùs de voluntate abſolutâ dictum accipient. Ergo Apoſtolus, qui voluntatem Dei de ſalute omnium expreſſit, ut voluntates abſolutas exprimere ſolemus, de voluntate abſolutâ dixiſſe exiſtimandus eſt. Voluntas abſoluta Dei ſemper impletur: ergo omnes, de quibus dixit Apoſtolus, ſalutem conſequuntur. Plerique tamen homines pereunt; omnes igitur & ſingulos homines non

intellexit. Quod etiam aliâ ratione, quâ Cardinalis de Lauræa in opuſculo primo, Cap. 20. utitur, confici poteſt. Nam cum Apoſtolus in Epiſtolâ ad Romanos cap. 9. doceat apertiſſimè Deum, *qui cujus vult miſeretur, & quem vult indurat*: qui *poteſtatem habet ex eâdem maſsâ facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam*; præparaſſe *in gloriam* vaſa miſericordiæ *ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ*, relictis in maſsâ perditâ, corruptâque vaſis iræ: *quomodo*, inquit doctus & pius Cardinalis, *poteſt locus ille*: Deus vult omnes homines ſalvos fieri; *intelligi, niſi in ſenſu Auguſtini ſcilicet omnis generis homines, non omnes & ſingulos generum? alioqui ſibi manifeſtè contradiceret* Apoſtolus. Sic ergo neceſſe eſt, ut unam è tribus Auguſtini interpretationibus ſequamur. Primam verò & ſecundam, quæ potiores ſunt, tertiæ

Cardinalis noster anteponit.

Accedit & illud. Cum Apostolus idcircò pro omnibus orari jubet, quòd Deus omnes salvos esse velit, sic interpretari debent voluntatis antecedentis defensores, auctore Apostolo orandum esse pro omnibus ac singulis, quia Deus vellet omnes salvos fieri, nisi peccato intercedente vetaretur. Sed quænam est connexio? Nonne contraria conclusio potiùs elici debet? Deus non aliter vult omnes salvos esse quàm voluntate antecedenti; hoc est, vellet equidem omnes salvos esse, quia hoc simpliciter & absolutè bonum est, nisi peccato prohiberetur: (quod propriè est nolle, quoniam conditio, quâ sublatâ vellet; id est, peccatum sive proprium cujusque, sive originis, manet in pluribus; neque à Deo propter rationes justissimas quidem, sed occultissimas tollitur) ergo quoniam non

aliter vult, videtur conſequens, ut minimè orandum ſit pro omnibus ac ſingulis.

Quod attinet ad alterum caput: voluntatis antecedentis de ſalute hominum nulla fit in Scripturâ mentio; nihilque extat ex quo nexeſſariò concludi poſſit. Si qua enim loca occurrerent, ea maximè, quæ voluntatem Dei generalem de ſalute humanâ ſignificant. Sed omnia quæ vulgò proferuntur voluntatem plenam & abſolutam exprimunt, non *velleitatem* imperfectam; ut ſunt iſta: *nolo mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat. Nolens aliquos perire*: aliaque id generis. Mitto cæteras rationes, quas dum veterum Theologorum ſententias proferebam, non prætermiſi, & quæ ejuſmodi ſunt, ut ſi cum adverſariorum rationibus comparantur, vel anteponendæ, vel minimè poſtponendæ eſſe videantur.

Ex superiorum Patrum, Theologorumque consentientibus testimoniis jam apparet, quanta sit Anonymi ignorantia, qui propositionem Arnaldinam cum Jansenianâ quintâ confundere ausus sit, quam tot gravissimorum Theologorum auctoritas semper sejunxit: quanta demum sit & Abbatis & Anonymi temeritas, qui voluntatem generalem rejectam à Patribus, Theologisque præstantissimis velut Catholicæ Fidei dogma proponere non vereantur, adversariosque suos propterea quod rejecerint vel minimè apud Augustinum annotaverint, tanquam hæreticos, suspectosve insectari. Atque ut hoc magis appareat, simulque ut tota disputationis nostræ ratio sub uno velut aspectu posita subjiciatur, quicquid hactenus à nobis fusè disputatum est, unâ hac argumentatione breviter concludo.

Opinio rejecta à Patribus gra-

vissimis, quos Ecclesia semper probavit, refutata à pluribus omnium ætatum Theologis doctrinâ & auctoritate præstantissimis, quos æqualium nemo propterea ut à Fide Catholicâ, dissentientes reprehendit, Ecclesia nunquam improbavit, non potest sine summâ temeritate à privatis, posterioribusque Theologis, ut Fidei Catholicæ caput haberi; nec contraria, quam tot Patrum, Theologorumque firmaverit cõsensio, notari velut hæretica. Voluntatem Dei de salute reproborum rejecerunt Patres inprimis ii, quorum de Prædestinatione & Gratiâ sententiam Ecclesia Romana cæterarum Mater & Magistra sequi se & semper professa est, & adhuc profitetur: variis quòque argumentis refutarunt omnium ætatum Theologi gravissimi à nemine propterea notati, è quibus etiam aliqui vel ab omnibus sui temporis Theo-

logis, vel à plerisque rejectam esse similiter affirmant. Ergo voluntas Dei de salute reproborum non potest ut Fidei Catholicæ caput spectari, nec possunt ii à quibus rejicitur, sine summâ temeritate, ut ne quid graviùs dicam, notari tanquam hæretici, vel suspecti, temerariive.

Secundam propositionem certissimis Patrum plusquam quindecim, vel ut veriùs dicam, 26. Theologorum plusquam 34. aut 35. & Academiarum integrarum testimoniis confeci.

Prima propositio effatum quoddam est commune Theologorum omnium Ecclesiæ quoque usu & consuetudine roboratum. Neque enim voluntas Dei de salute reproborum tanquam Fidei Catholicæ dogma defendi potest, nisi propter auctoritatem Patrum aliquot, Theologorumque plurimorum loca Scripturæ de voluntate generali interpretantium:

atqui *plurium Sanctorum auctoritas*, [a] inquit Canus, *reliquis licet paucioribus reclamantibus firma argumenta Theologo sufficere & præstare non valet.* Et alio in loco: [b] *Theologorum Scholasticorum etiam multorum testimonium, si alii contrà pugnant viri docti, non plus valet ad faciendam Fidem, quàm vel ratio ipsorum, vel gravior etiam auctoritas comprobavit. Videlicet in Scholasticâ disputatione plurium auctoritas Theologum obruere non debet; sed si paucos viros modò graves secum habet, poterit sanè adversùs stare. Non enim numero hæc judicantur, sed pondere. Hanc verò conclusionem argumentis probare non debeo. Nam si quid est evidens, de quo inter omnes conveniat, argumentari non soleo. Perspicuitas enim, ut ait Cicero, argumentatione elevatur. Certè ubi variæ sunt doctissimorum hominum, discrepantesque sententiæ, Academicorum temperamentum imitari,*

a *L. 7. de locis cap. 3. concl. 3.*

b *Ibidem L. 8. cap. 4. concl. 1.*

& à rebus incertis certam assensionem cohibere debemus. Quid enim tam temerarium, tamque indignum sapientis gravitate, atque constantiâ, ut idem Cicero elegantissimè tradit, quàm quod non satis exploratè perceptum sit & cognitum, id sine ullâ dubitatione defendere? Quo loco sanè arguendi sunt Scholastici nonnulli, qui ex opinionum, quas in Scholâ acceperunt, præjudiciis viros alias Catholicos notis gravioribus inurunt, idque tantâ facilitate, ut meritò rideantur. Nobis autem Schola nostra magnam quidem licentiam dat..... sed non licet tamen eos qui nobis sunt adversi, temere ac leviter condemnare. Bannesius in primam partem q. 1. a. 8. dub. ad 3um concl. 1. iisdem pœne verbis utitur, & rem alioqui manifestam esse contendit. Cæteri quoque Theologi penitus assentiuntur, ut inutile sit plures hoc loco producere.

Suffragatur quoque consuetudo Ecclesiæ, quæ vel Patribus, vel Theologis diversa sectantibus, rem in medio semper relinquit; ut Palavicinus in Concil. Tridentino factum esse testatur. *Quamobrem*, inquit, [a] *Patrum consilium fuit in recensitis definitionibus se prorsus abstinere à supervacaneis articulis, ab illis nimirum qui Catholicas inter Scholas in dubitatione versantur.... Idcirco semper obsistere legati, ne quid de Conceptione Virginis sanciretur. Hic verò admonuerunt, ne quid certi statuerent de naturâ ipsâ originalis culpæ, de quâ Scholastici discordant. Nec enim Synodus collecta fuerat ad decidendas opiniones, sed ad errores recidendos.* Scribit alio in loco [b] Pontificem missis ad Concilium Theologis, factâque Patribus potestate dogmatum constituendorum, nihil aliud postulasse, quàm *ut variæ Scholasticorum sententiæ inviolatæ perstarent;*

[a] *Palavicinus L. 7. hist. c. 10.*

[b] *Idem L. 9. c. 10.*

ne citra necessitatem ullius Scholæ in Ecclesiam studium læderetur. Quamobrem in decretis librandis maxima adhibebatur cautio, [a] ne qua diversis *Theologicarum classium* opinionibus inureretur labes. Omissis ergo iis omnibus de quibus inter se dissentiebant Theologi, [b] *hæc ratio in dicendis sententiis Theologis fuit præscripta, ut illæ è sacris literis, ex Apostolicis traditionibus, ex Conciliis approbatis, ex constitutionibus, ex auctoritate summorum Pontificum, è sanctis Patribus, ex communi Ecclesiæ consensu colligerentur.* Hi sunt Fidei Catholicæ fontes, quos Ecclesia semper consulit, cum Fidei decreta condit. Quicquid ex his non exprimitur, id nihil attinet ad Fidem Catholicam. Voluntatem verò generalem nullus Scripturæ locus constituit, ut ex tot consentientibus Patrum, Theologorumque testimoniis jam omnino liquet: tra-

a Idem L. 12. c. 1.

b Idem L. 12. c. 1.

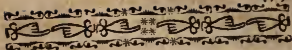
ditio nulla confirmavit, nullus Pontifex, Concilium nullum: contrà potiùs cum aliquot Episcopi in Conventu Carisiaco statuissent, statim reclamatum est ab aliis, Synodus quoque Valentina quicquid egerant Carisiaci rescidit, & Capitula omnia proscripsit. Nec voluntatem generalem alii fere è Patribus probavere, quàm, qui vel ante exortam hæresim Pelagii scripserunt, vel illam hæresim, & quæ ex eâ deinde nata est, Semipelagianam vix noverunt, in mysterio prædestinationis & gratiæ parum accurati, quos propterea cùm de his agitur, Ecclesia consulere non solet Rejecit Augustinus, cujus de prædestinatione & gratiâ doctrinam Ecclesia Romana sequitur. Accessit postea Patrum Latinorum, clarissimorumque Theologorum consensio. Cum res in eo statu sunt, vel Ecclesia juxta methodum Tridentinam nihil in

utramque partem definit, vel in eam semper inclinat, quam gravior communit auctoritas, hoc est, in eam proculdubiò quam Augustinus secutus est, ac deinde Patres Latini. Qui verò opinionem ab his, ut à subsequentium ætatum Theologis rejectam, nec ullo Synodi, Pontificisve decreto constitutam privatâ auctoritate velut Fidei Catholicæ dogma venditare non dubitant: Theologos resistentes tanquam hæreticos insectantur: eorum famam malis artibus conantur evertere; vel deficientibus argumentis opponunt mendacia & calumnias, rati se demum mendaciis, turbulentisque clamoribus extorturos esse, quod rationibus obtinere non potuerint: hi non modò Caritatem Christianam violant, quæ sine amore proximi non consistit, quæque nec turbulenta est, nec mendax: verùm etiam sapientium judicio

non mediocriter lædunt Fidem ipsam, cujus se vindices & Patronos perridiculè gloriantur. Fidei proprium est, id quod auctoritate divinâ constat fortiter tueri; cætera quæ divinâ auctoritate minimè constant, in rebus divinitus revelatis non habere. *Neque enim*, ut scribit Major, [a] *minùs est hæresis asserere, aliquid esse de Fide, quod non est de Fide, quàm negare aliquid esse de Fide, quòd non est de Fide.* Vel potiùs, ut loquitur Remigius Lugdunensis in libro de tenendâ veritate Scripturæ cap. 12. (causa eadem tum agebatur, quam nunc agimus; hoc est, voluntas generalis, quam Hincmarus decreto Carisiaco constitutam trahebat in dogma; Remigius nihil ad Fidem attinere contendit) *qui non tranquillè & pacificè moderatur quod sentit, sed statim paratus est ad*

a *In tertium sent. dist. 37. q. 28.*

contentiones, dissentiones & scandala, etiamsi non habeat hæreticum sensum, certissimè habet hæreticum animum.

LIBER II.

In quo Analysis Arnaldina vindicatur ab omnibus Abbatis Germani calumniis.

a RIGIDIOREM *Jansenismum* in Synopsi Arnaldinâ contineri præfatus Abbas propositiones septem gravissimè notat & configit, plures proculdubiò confixurus, si quas potuisset præterea notandas deprehendere; qui ne quidpiam prætermitteret, verba ipsa Augustini, hoc est, ejus quem Ecclesia velut ducem & magistrum veneratur, audaciâ singulari & temeritate punienda confixit. Nam propositio sexta non modò propriam sanctissimi Doctoris

a *Abbas in Epistola p. 134. edit. Colon.*

ſententiam exprimit, ut reliquæ; verùm etiam ex ſolis ejuſdem verbis contexitur: ut nos magis cum hoſtibus Auguſtini, ſeu potiùs Eccleſiæ Romanæ; quæ Auguſtinianam de gratiâ & libero arbitrio doctrinam ſequi ſe ſemper profeſſa eſt; quàm cum inimicis Arnaldi pugnare, vel rudiores facilè intelligant. Anonymus verò quamquam in explicatione facti Janſeniani primâ, quæ erat propria ſedes, omnia verſat & movet, ut *rigidiorem Janſeniſmum* in prioribus Arnaldi libris expiſcetur, nullam è propoſitionibus Germanicis ſeptem citare auſus eſt. Unicam ab Abbate non ſine conſilio aliquo, quemadmodùm nos antè obſervavimus, prætermiſſam notavit: ut duorum Anti-Janſenianorum (ſic enim Anonymus, abjecto veteri & trito nomine, præter uſitatum loquendi morem & ſe appellat & ſuos) accuſationes inter ſe ſe

comparatæ ad infirmandum utriuſque de Analyſi judicium ſufficere videantur.

Nec tamen hoc defenſionis genere utar: ſingulas propoſitiones Stylo Germanico confixas ſpectabo partim ex doctrinâ Auguſtini, quam Eccleſia ſemper approbavit, partim ex Theologorum illuſtriorum ſententiâ, quam numquam damnavit. Quòd ſi ſingulas cum Auguſtini principiis conſentire, nullamque à clariſſimorum Theologorum doctrinâ diſſentire confecero: certa erit Analyſis Arnaldinæ fides & integritas. Sed antequã ſingulas particulatim Auguſtinianis, Theologicisve ponderibus examino, placet pauca de gratiâ ſufficiente & efficaci dicere, in quâ tanquam in fundamento nititur tota fere criminationis Germanicæ moles.

PARS PRIOR

De Gratiâ sufficiente & efficaci.

CUm in omnibus controversiis, tum præsertim in Theologicis sæpe accidit, sive ignorantiâ hominum, sive malitiâ, sive præjudiciis, sive odio, sive cæteris animi motibus, ut res parvæ augeantur, & leves ingravescant: quamquam cum primùm depulsa est ignorantiæ & præjudiciorum caligo; cum turbulentorum hominum, quibus nihil præter æternam discordiam placet, minor apud potentiores cœpit esse & auctoritas & fides; cum denique odiis imminutis, extinctisve tempora tranquilliora redierunt: vel par in verbis discrepantibus sententia reperitur, vel omnibus diligenter excussis levissima ut plurimùm restat dissensio. Ut superiorum sæculorum

exempla, quæ & plurima sunt & nota omnibus prætermittam, quid nostro diutius jactatum est, quid majori contentione agitatum, quàm invecta à Molinistis de gratiâ sufficiente quæstio? Fuit illa recentium controversiarum velut caput & radix, quæ tamen cum tranquilliore animo & sepositis præjudiciis spectatur, vel nullam, vel perexiguam difficultatem habet. Jamque inter doctiores convenit totam hanc quæstionem magis in vocabulo, quam in re positam videri: ac multò magis eos qui Janseniani nominabantur, cum Thomistis, quorum sine ullâ controversiâ catholica est opinio, semper convenisse, quàm nostros Antijansenianos. Nam isti solum vocis sonum communem habebant & habent cum Sholâ Thomisticâ; illi rem integram tenentes de solo nomine pugnaverunt. Angustioris verò est ingenii in quæstio-

nibus de voce multùm insistere: turbulenti & insanientis, viros graves & doctos ob rejectam vocem, eam præsertim quam nulla Ecclesiæ constituit auctoritas, tanquam hæreticos insectari.

Sed licet Docti & moderati longè aliter de totâ illâ quæstione sentiant, ac plerique olim sensere; existunt nihilominùs interdum homines obscuri & inquieti, quibus inanis de solâ voce quæstio ampla & fœcunda est calumniarum seges; qui in perpetuis velut insidiis collocati omnia adversariorum verba excutiunt, uniusque vocabuli ponderibus examinant: & qui si quid huic uni non satis quadrare deprehenderint, mox totis viribus conclamant hæreticum & Jansenianam hæresim. Quàm hoc indignum sit, quàm absurdum & ineptum in voce præsertim & novâ, quam Scriptores gravissimi superiore sæculo natam existimant,

timant, Ecclesia nunquam usurpavit; & ambiguâ, cujus notio tam diversa est ac dissimilis, ut qui utuntur, in sono duntaxat conveniant; res perseipsa loquitur. Quod cum mecum ipse recogito, me in eam opinionem tametsi invitum abduci sentio, eos qui tam indignè virorum doctissimorum nomina dilacerant, vel indoctissimos esse; si nescientes quæ qualisve sit eorum doctrina, quæ Thomistarum, illustriorumque Theologorum, & quodnam sit utriusque discrimen, turbæ imperitæ præjudiciis abripiuntur: vel omni Religionis Christianæ sensu carere, si scientes, aliorum judicium sequi malunt, quàm suum, ut odio, cupiditati; aliisve motibus animi satisfaciant.

Tria hîc potissimùm attingam. Primum erit de gratiæ sufficientis voce: Secundum de notione vocis: tertium de Augustiniano

grâtiæ primi hominis & nostræ discrimine, quibus explicatis criminationes Germanicæ nullo negotio dissolventur.

Caput I.

De Gratiæ sufficientis vocabulo.

GRatia duplex distingui solet, exterior & interior. Prima est externum quiddam, neque animam per se afficiens; ut exposita omnium oculis naturæ pulchritudo Creatoris potentiam prædicans, & bonitatem in universos homines: lex sive naturalis, sive scripta, quæ & quid credendum sit docet, & quid agendum præscribit. Quo etiam nomine facultates naturales intelliguntur, cum & bonis operibus conducant, & ex institutione primariâ ad Deum cognoscendum, amandumque referantur. Altera, quæ ut interior est, ita per se animum affi-

cit; vel est habitus, sive caritas fixa, permanensque & cæteris affectibus plenè dominans : vel transiens quædam Dei motio.

Primum gratiæ genus auctor L. 2. de Vocatione gentium cap. 15. *Quibusdam sufficere* ait *ad remedium, omnibus ad testimonium;* quoniam ut docet Apostolus, [a] *invisibilia Dei à Creaturâ mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus & divinitas.* Gratia ergo illa exterior omnibus sufficit ad testimonium, quia supremum aliquod numen quod ab hominibus colendum sit, existere testatur : quibusdam verò ad remedium, non per se sola, nisi in certo, definitoque genere, id est, quatenus divinitatem patefacit & exhibet. Nec aliud Bonaventura & plerique Scholastici, quos antè citavimus, videntur intelligere, cùm omnes Deum salvos esse velle aiunt voluntate

a *Rom.* 1. 20.

signi; voluntate autem signi id velle, quoniam unicuique dedit antecedentia ad salutem, ut liberum arbitrium, leges rectas, aliaque id generis plurima, quæ à Scoto auxilia sufficientia ad salutem nominantur, *non simpliciter & absolutè*, ut scribit Sylvius, [a] *sed in suo genere.*

a *In 1. p. q. 19. a. 6. quæritur 2.*

Gratiam quoque habitualem S. Thomas auxilium sufficiens appellavit. Eodem modo postea locutus est Alvares, Medina, Contenso; ut alios quamplurimos omittam.

Cum de gratiâ interiore actuali & variis ejus generibus tractant veteres Theologi, sufficientis & efficacis nusquam meminerunt; quæ sæculo superiore primùm inducta est divisio. Antiquiorem ejus originem non agnoscit Cardinalis Brancatus de Laurea Scriptor Doctus & recens in opusculo 3°. Romæ edito an. 1687. Cap. 18. gratiam effi-

eacem appellari ait, quæ per ſe ſe, ſive ex decreto Dei effectum principalem ſemper annexum habet; ſufficientem, quæ non habet; tametſi, ut alio in loco monuerat, ſemper aliquid agit, ſive animum illuſtrando, ſive initium bonæ voluntatis efficiendo. Cur verò ita appellata ſit, cum ſine aliâ non ſufficiat ad opus reipsâ faciendum: quam ob cauſam detur, & à quo primùm dicta ſit ſufficiens contra propriam & uſitatam rationis, explicari vix poſſe. *Id nomen*, inquit, *à centum circiter annis ei inditum.... contra etimologiam grammaticalem & ordinariam ſignificationem.* Idem affirmat cap. 22. Alibi [a] ſe neſcire confitetur, cur gratia illa, quæ effectum principalem non habet, appellata ſit ſufficiens, quia [b] *ſufficiens ſignificat idem ac, ſatis eſt ad faciendum. Ideoque ſæpe cum aliis viris doctis miratus ſum, cur Theologi moderni gratiam illam di-*

a Cap. 3.

b Cap. 4.

vinam, quâ homo vocatur, excitatur, illuminatur, & inspiratur ad bonum faciendum, & effectum non obtinet, vocare cœperunt sufficientem ad distinctionem efficacis, quæ semper habet annexum effectum; cum satis non sit ad eum ponendum, sicut efficax, quæ in rigore dici deberet sufficiens.

Lemos Dominicanus, qui in celeberrimâ Congregatione de Auxiliis sub initia hujus sæculi præcipuas partes egit, ex iis omnibus, à quibus usurpata est vox, Cajetano & Ferrariensi antiquiorem citat neminem: horumque ac subsequentium auctoritate solâ se ad retinendam vocem retineri ait; quam & sibi & pluribus S. Thomæ discipulis displicere non inficiatur. *Aliqui*, inquit, [b] *ex discipulis S. Thomæ in istâ materiâ satis periti arbitrantur minùs congruè auxilium illud, quod dividitur contra efficax, vocari sufficiens; sed appellandum vel au-*

[a] *Lib. 4. Parte 2. tract. 3. c. 2.*

xilium generale in ordine gratiæ, vel communem vocationem, vel auxilium sine quo non potest homo recte operari salutis opera, & cum quo bene operari potest, si vult. Rationem hanc potissimam ex eorum sententiâ subjicit, quòd & Patres & antiqui Theologi gratiæ sufficientis nomen eo sensu nunquam usurpaverint. *Alii*, tamen *ex S. Thomæ discipulis, illique gravissimi, putant auxilium tale absolutè ac simpliciter dicendum esse sufficiens. Cum prioris sententiæ auctoribus facile convenirem, nisi à Scholasticis pluribus contradiceretur, qui celebrem illam divisionem auxilii in efficax & sufficiens recipiunt, & venerantur. Nec facilè vox illa, sufficiens, sic jam communi usu in partitione auxilii usurpata rejici potest. Si enim non ita communiter reciperetur, mihi valde placeret vocibus illis relatis utendum esse propter rationes allatas.* Mox citat Cajetanum

& Ferrariensem, qui superiori sæculo vocem adhibuerunt.

Inter cæteros, quibus ea vox nequaquam placuit, numerari meritò possunt Lovanienses & Duacenses in Censuris suis, quæ honorificè citatæ [a] sunt in Congregatione de Auxiliis, & ab utraque Academiâ nostro sæculo sæpius confirmatæ, an. 1613. 1648. 1649. 1679. & 1690. ut tabulæ utriusque Academiæ testantur: quas demum sedes Apostolica sanas & catholicas judicavit, [b] cum ab æmulis delatæ sunt ad ejus Tribunal. De Lovaniensi primùm, de Duacensi censurâ deinde dicam.

a *Histor. Congr. de Auxiliis l. 1. c. 7.*

b *Ibidem. cap. 8. 9. & seq.*

Edition. Parif. an. 1641.

Lovanienses in censurâ an. 1587. adversus Lessium & Hamelium editâ, ad assertionem secundam: *quamvis*, inquiunt, *locutio de sufficienti auxilio tolerari & excusari aliquo sensu possit, quia videlicet nunquam Dei beneficia mundo defuerint, quibus si adulti*

bene usi fuissent, pervenire ad salutem potuissent, propriè tamen & exactè loquendo, quia (ut & ipsi fatentur) id solum sufficit præter quod aliud necessarium non est; rectiùs, veriùsque dicitur non fuisse toti Adæ posteritati sufficientia ad salutem auxilia data, immò ne Judæis quidem sub veteri adhuc testamento constitutis. Est enim hæc popularis & usitata notio, ut res tum sufficere dicatur, cum cætera minimè necessaria sunt: non dicatur verò, cum aliquid deest necessarium.

Nec aliter deinde loquuntur vel in *censurâ*, vel in *justificatione censuræ* editâ anno 1588. Sic, ut innumera propemodum loca omittam, cap. 13. [a] *dicimus non esse gratiam sufficienter præparantem voluntatem, nisi quæ faciat ut velimus & consentiamus. Quamdiu enim voluntas nondum sic affecta est ut velit; sed adhuc resistit & contradicit, nondum sufficienter*

[a] *In justif. Cens.* p. 236.

à Domino est præparata. Cap. 12. a *addimus hoc qualecumque subsidium, quod aliquando subministrari dicitur, in iis qui neque credunt, neque convertuntur ad Dominum, non fuisse sufficiens ad fidem, aut conversionem. Quippe gratia ad conversionem sufficiens ipsa convertit. Quæ verò non convertit, non sufficit.* Similiter in censurâ b ad assertionem 14. *cum certum sit non præstari à Deo ejusmodi hominibus gratiam eam, quæ cor lapideum & cæcitatem auferat, manifestum est eos non habere sufficiens auxilium ut convertantur, cum sine jam dictâ gratiâ nullum eis auxilium sufficiat, sive illa exterior sit etiam cum miraculis prædicatio, sive interior per spiritum timoris concussio, aut velleitatis etiam cujusdam inspiratio.*

a *Ibidem. p. 226.*

b *Censur. p. 14.*

Duacenses in Censurâ adversus eosdem an. 1588. editâ, cujus Estius vir celeberrimus & Academiæ postea Cancellarius (ut antè Lovaniensis Censuræ Gra-

vius; & ipse quoque maximi nominis) auctor præcipuus fuit; non aliter loquuntur, ac Lovanienses. Nam ad assertionem secundam, eamdem voci notionem subjiciunt. a *Sufficiens autem Dei auxilium est præter quod ex parte Dei non est aliud necessarium.* Ad decimam quartam verò: b *Nam neque induratus converti potest nisi per gratiam auferentem & tribuentem cor carneum, quam utique, quandiu induratum est, non habet: neque excæcatus adspicere potest lumen veritatis, nisi per gratiam tenebras ejus illuminantem, & velamen de corde ejus auferentem: quam similiter quamdiù excæcatus est non habet. Neque infidelis quisquam credere potest, nisi per gratiam, quâ cor ejus ex infidelitate ad fidem mutetur. Quam gratiam eum non habere, dum infidelis manet, perspicuum est. Si ergo donum Dei non habet infidelis, quomodo dicendus est habere*

a P. 83. Edit. Paris. an. 1641.

b Ibidem. p. 124.

sufficiens auxilium, ad salutem ex parte Dei, cum absque dono Fidei non possit esse fidelis?

Sic Academiæ celeberrimæ de gratiæ sufficientis nomine sentiebant & loquebantur sub finem superioris sæculi, quamquam pridem obtinuerat in Scholis Thomisticis, ut Lemosius supra testatus est. Scriptores quoque hujus sæculi gravissimos non profero, vel quibus eadem vox displicuit, vel qui ambiguitate nominis adversarios temere abuti quæruntur. Hoc unum observabo, quod maximi apud sapientes debet esse ponderis, vocem in Scholis ab uno & altero ferme sæculo tritam nondum transisse ad usus Ecclesiasticos. Neque enim apud Patres, aut veteres Scholasticos occurrit, neque extat in Concilio Tridentino, neque in superioribus ullis, aut posterioribus, neque in decretis summorum Pontificum so-

lemnibus, neque in Episcopalibus judicis, institutionibusve, ne in recentissimis quidem Archiepiscopi, sive Parisiensis, sive Remensis; quamquam nec proprius locus defuit, nec occasio. Sed ut erant doctissimi ambo & in Ecclesiæ doctrinâ versatissimi, Fidem Catholicam verbis Ecclesiasticis exprimere maluerunt, quàm Scholasticis: cum præsertim gratiæ sufficientis nomen non ignorarent & novum esse & ambiguum; aliterque à vulgo, aliter à Theologis usurpari; istos quoque, sic jam convenire de vocabulo, ut de notione vocabuli tota re dissentiant. Quod paucis explico.

Caput II.

De notione vocabuli Thomisticâ.

Auxilium sufficiens generatim dicitur, id quo possumus bonum aliquod agere: au-

xilium ad orandum sufficiens, id quo possumus orare: auxilium sufficiens ad fidem, ad amorem Dei, ad perseverantiam, id quo possumus credere, Deum amare, vel perseverare in bono. Atque est hæc notio generalis, in quâ facilè conveniunt omnes: sed quam aliter Thomistæ, aliter scientiæ mediæ defensores interpretantur.

Nam quod Thomistæ mærè sufficiens appellant, id omnia quæ ad agendum necessaria sunt minimè complectitur: hoc est, non includit decretum absolutum Dei, vel præmotionem Physicam, quam omnes ad orandum, ad credendum, ad omnia pietatis opera; quam uno verbo, ut gratiâ sufficienti bene utamur, omnino necessariam esse existimant.

Auxilium Dei, [a] inquit Franciscus Cumel, *quod appellatur sufficiens, non vocatur sufficiens ex eo,*

[a] *Disput. variarum ad 1. p. & 1, 2. tom.*

quaſi ipſum ſolum ſit ſatis ad actu habendam illam operationem, ad quam ultimò ordinatur; quaſi non ſit aliquid aliud neceſſarium, niſi quòd non apponatur impedimentum. Pro quâ re perpendendum eſt nos loqui in præſenti de auxilio ſufficienti Theologicè, ſicut Scholaſtici loqui ſolent, & non grammaticaliter. Ita Theologicè appellari ait, *quia homo eo mediante redditur ſufficienter potens.*

3. *Diſput. 4. ſect. 2. concl. 1. edit. Lugd. an. 1628. p. 64.*

Alvares Dominicanus L. 8. de Auxiliis [b] ſcribit auxilium nonnonullis minimè videri ſufficiens, niſi ejuſmodi ſit, ut omnia quæ ad agendum neceſſaria ſunt complectatur. *Quidam exiſtimant, quòd ut auxilium gratiæ dicatur verè ſufficiens; quo poſſit credere, diligere, aut perſeverare neceſſarium eſt, quòd ſit ita ſufficiens, ut ex parte principii activi, ſive ex parte prævenientis auxilii, nullum aliud auxilium ſit neceſſariò prærequiſitum, ut actualiter credat;*

b *Diſput. 79. n. 1.*

diligat , aut perseveret. Sed ut
c Ibidem. n. 2. postea admonet : [c] *contrariam sententiam docent omnes Doctores , qui sentiunt præter auxilium prævenientis gratiæ , quod tribuit homini posse credere , posse diligere , aut posse perseverare , necessarium esse aliud auxilium efficax prævenientis gratiæ , quo Deus efficit , ut homo actualiter credat , diligat , aut perseveret.* Posteriorem sen-
d Ibidem. n. 4. & 5. tentiam pluribus deinde [d] argumentis concludit. Hæc est doctrina communis Thomistarum , ut plura ad id probandum testimonia prorsus inutilia videantur, cum res nota sit & manifesta omnibus.

Sic equidem sentiebam , cum ad alia properans pauca hæc in chartam conjeci , magis ut ne rem omnino prætermisisse viderer , quàm quòd in notis & obviis diutiùs inhærere necessarium existimarem. Sed jam sentio nihil tam apertum & manifestum esse ,

quod ab Antijansenianis impune negari; nihil tam falsum, quod omni pudore posito affirmari non possit. Nam Anonymus & recens historiæ Jansenianæ Scriptor (cujus in prima defensionis nostræ parte mentio facta est) ignorantiâne, an certo, definitoque Lectoribus imponendi consilio, definiant qui noverunt hominem; ut imperitis persuadeat Arnaldum re abjectâ nudum & vacuum gratiæ sufficientis admisisse nomen, notionem sufficientis auxilii Thomistis attribuit planè Molinisticam. Ea est Antijansenianorum plerorumque ratio & verè Circæa vis, ut, eventus humanos, opinionesque hominum possint disponere pro arbitrio & convertere cum lubet. Cum enim adversus Thomistas disputant, gratia sufficiens Thomistica manifestam antilogiam includit, solo nomine sufficit, re ipsâ non sufficit, cum eâ nemo

bene utatur, nisi decretum absolutum & prædeterminans antecessit, accedatque Physica quædam motio, ut Lessius in disputatione Apologeticâ passim & cæteri deinceps argumentantur. Quam opinionem plurimi cùm nihil humanæ libertati relinquere, tum perparum differre â Calvinianâ definiunt. Jam verò novus Antijansenianus Thomistas è Calvinianis subito & inusitato miraculo Molinianos facit, eorumque opinionem cum Moyniâ * confundit, sive quod idem ferme est cum Molinisticâ. Sic Thomistas facilitate incredibili vertunt in contrarias species; eosque modò in Theatra Calviniana deportant, modò revehunt in Molinistica, cum id exigit ratio causæ & temporis : ut Thomistas non ob aliud, quàm ut Molinistarum nutui & arbitrio serviant, factos esse diceres.

* Alphonsi le Moyne Doctoris quondam Sorbonici, quem Arnaldus in Apologiâ pro SS. Patribus egregiè refutavit.

Sed Anonymum mira dicen-

tem audiamus. *Juxta Thomistas,* inquit auctor gravissimus, [a] *cum quis gratiæ excitanti non resistit, singulari Dei beneficio gratia efficax velle & perficere certissimè largiens semper consequitur, quam propterea subsequentem appellant: ita ut gratia sufficiens, qualis ab iisdem statui solet, perseipsa potestatem conferat non equidem tentationis superandæ, vel efficiendi operis, sed obtinendæ gratiæ efficacis ad id necessariæ, & cum potentiâ proximâ, complectâque conjunctæ. Hæc est doctrina communis & perpetua Thomistarum, ex quâ intelligitur gratiam sufficientem Thomisticam reipsa sufficere, in eaque potestatem boni operis, quod tamen minimè fit,* * *proximam, integram & absolutam* * *contineri. Quantùm verò ad Arnaldum attinet, gratiam hanc spectat ipse, utì jam notum est, velut Molinisticam, otiosam quidem* aliquando, *ac sterilem; talem nihilominùs, ut ei mo-*

a *Hist. 5. proposit. p. 556. & 557.*

* Ita habet p. 558.

dò assentiatur, modò resistat voluntas. Thomistas quos sectæ principia, *& argumentum gravissimum, quod inde adversus gratiam prædeterminantem conficiunt adversarii*, ad opinionem contrariam impellere videbantur, in hanc propterea descendisse ait, quod gratia verè & propriè sufficienti sublatâ nec culpari possint qui mandata violant, nec justè puniri. Bonum est diutiùs vivere, quoniam nova discuntur in dies.

a *Ibid. p. 518 & 519.*

Antea dixerat a Arnaldum in justis peccantibus, ut in Petro, gratiam agnoscere, quæ appellari possit Thomisticè sufficiens, nec de potestatis proximæ vocabulo eum vehementer laborare: quin & in ejusdem præfatione in *dissertationem Theologicam quadripartitam*, locutionem extare Thomisticis finitimam: b *si illi gratiæ plenè consenserint (quod possunt si velint, quod si non faciant in cul-*

b *Arnald. præf. in dissertationem Theologicam*

pâ sunt) gratiam efficacem non solùm habituri sunt, sed jam habebunt. Nihilominùs aliter Arnaldum, aliter Thomistas sentire contendit: quoniam docent isti, non item Arnaldus, gratiam prævenientem, quâ excitatur imperfecta quædam boni voluntas, sufficere ad executionem operis, non per se quidem & *proximè*, sed *mediatè*; quia si assentimur, nec resistimus, semper allicit & obtinet auxilium per se efficax: ita ad id impetrandum plenissimè, hoc est, sine ullis novis auxiliis, vel decretis prædeterminantibus, per se solam sufficere. Hanc esse doctrinam Thomistarum omnium, ab eâque Arnaldum penitus dissentire iterum postea definit.

quadripartitam.

Arnaldus de gratiâ sufficienti sic statuit in *dissertatione Theologicâ*, cujus antè memini: [c] *nullum mihi cum Thomistis certamen est, nec de nomine, quia non reji-*

c *Parte 3. artic. 10.*

cio; nec de sensu, quia sensum illius vocis Thomisticum admitto. Admitto quippe in justis gratiam quæ det posse, ultra quod nulla virtus interna requiratur, sed tantùm applicatio, motio, prædeterminatio, impulsio illius virtutis, quæ fit per auxllium efficaciter prædeterminans ex omnium Thomistarum sententiâ. Articulo xi. & xii. gratiam cùm habitualem, tum etiam excitantem ea ratione sufficientem dici posse concedit. In præfatione multa in eamdem sententiam habet: locutionem quoque Thomisticam usurpat, quam antea representavi. Ergo si qua est Arnaldum inter & Thomistas de sufficientis auxilii notione dissensio, non alia profectò est, nec alia potest esse, quàm quòd istis gratiam sufficientem Molinianam admittentibus, hoc est talem, ut ei sine ullo antecedente decreto, vel motione Physica, modò assentiatur, modò resistat

pro ſolo arbitrii nutu voluntas hominis; gratiamque efficacem, quæ eſt veluti ſuſpenſa & pendens, vel reſiſtendo repellat, vel promereatur aſſentiendo : id Arnaldus contrà reſpuens, tanquam dogma Moliniſticum, doceat ſufficientibus auxiliis ſine antecedente decreto, vel ſine motione Phyſica bene uti neminem. Hoc ſuperiora Anonymi verba ſignificant, totaque orationis ſeries. Hoc intelligere debuit, ut aliquod Arnaldum inter & Thomiſtas de notione ſufficientis auxilii notione diſcrimen deprehenderet : vel omni ſenſu vacua eſt illius in Arnaldum declamatio. Itane ſentiant Thomiſtæ, jam inquirendum eſt. Quod ſi in ea re fortaſſe longior fuero (quam utì notam, manifeſtamque penitus omittere conſtitueram, antequam in Anonymum inciderem) facilè ignoſcet, quiſquis conſideraverit, &

quanti id sit ad quæstionem susceptam, resque deinceps explicandas ponderis, & quales sint adversarii nostri, quibus vel nova in gratiæ mysterio & morum regulis portenta, vel calumnias graves proferentibus conjectura quælibet tenuissima sufficit, modò *probabilis* : cum refelluntur verò, ne rationes quidem gravissimæ satisfaciunt ; ut vix demum cedant, cum sublatis omnibus effugiis argumentorum pondere obruuntur.

Thomistas ab Arnaldo dissentientes citavit Anonymus Cumelem, Gonetum, Alvarem & Lemosium, eosque totius causæ Judices designavit ipse & constituit: ergo juxta regulam jure & usu firmatam, eorum judicio stare debet.

Atque inprimis locutionem objectam crebrò à Thomistis usurpari confiteor. Plerique passim asseverant eos qui gratiâ sufficiente acceptâ efficacē postmodum non accipiunt,

accipiunt, propriâ culpâ non accipere : & ideo præſertim ſuâ culpâ non accipere, quòd ſufficienti malè utantur; qui,ut etiam à nonnullis affirmari video, ſi bene uterentur, acciperent. Cum locutio communis Arnaldo ſit cum Thomiſtis, hoc unum examinandum eſt ; an qui ita loquuntur, hominem auxiliis ſufficientibus inſtructum iiſdem bene aliquando uti ſentiant, ſine decreto Dei antecedente & abſoluto, vel motione phyſicâ. Quod ſi affirmant, Thomiſtas ad caſtra Moliniana tranſiſſe confitebimur, eoſque gratiam prædeterminantem ſuis hoſtibus prodidiſſe. Sin id negant apertiſſimè, vel ſi ex eorum principiis conſequens eſt ut negaverint, Schola Thomiſtica totâ re diſſentit à Molinianâ, & cum Arnaldo penitus conſentit.

Jam igitur quem primo loco nominavit Franciſcum Cume-

lem, primum quoque inspiciamus; & quem, tametsi ex ordine redemptionis captivorum, Ordo Dominicanus velut præclarum Scholæ Thomisticæ lumen & decus semper spectavit. *Licet*, inquit ille,[a] *gratia hæc efficax divini auxilii necessaria sit, ut hommines reipsâ liberè convertantur, & antecedat usum ejus, veluti principium quoddam talis conversionis; nihilominùs qui nondum in actu secundo habet gratiam istam, habet id per quod ei præsto est habere eam, & habere etiam efficax auxilium; nimirum quia in potestate ejus positum est bene uti prioribus auxiliis & divinâ vocatione, divinisque excitationibus. Quod necessariò dicendum est, quia manifestè implicat, quòd aliquis possit liberè exercere id ad quod neque habet, neque liberè habere potest facultatem ad id requisitam.* Hæc & alia id generis plurima, quæ apud Cume-

[a] *Disput. variarum tom. 3. p. 72. edit. Lugd. an. 1628.*

lem passim occurrunt, Anonymus suis favere judicavit, mediocris vir & judici & literaturæ.

Sed sibi objici postea Cumel: [a] *vel pius ille usus liberi arbitrii est ipsamet conversio; vel est aliquis alius actus liberi arbitrii: sed neque est conversio ipsa, aut ullus alius actus voluntatis & intellectûs.* Non conversio ipsa, quæ oritur ex gratia efficaci; nec alia quævis humanæ libertatis actio; *quoniam actus qui obtinet gratiam efficacem, etiam obtinet justificationem, quæ necessariò est connexa cum efficaci gratiâ: sed nullus alius præter conversionem obtinet certò justificationem.* Præterea necesse est, ut tempore antecedat conversionem ipsam: actus verò conversionem tempore antecedens gratiam conversionis certò non obtinet, cum possit interim per peccatum fieri inutilis.

[a] Ibid. p. 73.

Duas responsiones deinde proponit & improbat. Sed ante-

quam ipse proferat suas, principia quædam ponit. Primum, [a] *quòd homo per hoc quòd motus à Deo, excitatus & vocatus suâ gratiâ non illi resistit, neque ponit obicem, neque repugnat ei: paratur via ad salutem hujus hominis; ac proinde hoc debet esse* DONUM DEI. *Et idcirco priùs fuit decretum à Deo hominem non repugnare, neque resistere, aut impedimentum objicere gratiæ Dei, quàm quòd hoc fuerit prævisum.* Ecce primum Cumelis principium, in quo, si quid noster Antijansenianus sapit, nescio quid sinistri jam olet.

a *Ibid. p.* 75.

Tertium est: [b] *auxilium omne divinum, quatenus est à Deo movente, habere vim infallibilem ad id ad quod verè datur & ordinatur à Deo absolutâ voluntate: quia hæc intentio absoluta Dei neque deficere, neque frustrari potest; ac proinde si ex absolutâ Dei voluntate & intentione est, quòd homo, cujus cor movet & voluntatem, at-*

b *Ibid. p.* 76.

tendat divinæ gratiæ & excitationi, aut quòd convertatur, id certissimè consequetur. Quo fit ut interna vocatio, excitatio & illuminatio, qua peccator invitatur ad pœnitentiam & conversionem, si ipse revera non convertatur; tunc respectû illius illuminationis, pulsationis & invitationis dicitur homo excitatus & pulsatus, & auxilium efficax gratiæ: solùmque dicitur sufficiens respectû conversionis. Cæterum respectû excitationis, illuminationis & pulsationis dicitur habere efficaciam. Et in hoc quoque principio Cumelis occurrit fatalis & inimica prædeterminatio.

Denique ad rem propiùs accedens respondet [a] pium auxilii sufficientis usum in eo consistere, ut qui excitatur nullum ponens obicem, neque resistens, neque ad aliena divertens seipse & peccata sua cum aliquo mœrorea c luctu consideret: non in conver-

[a] *Ibidem. p. 76. & 77.*

sione ipsâ, quam efficit, gratia per se efficax. *Ille* verò *actus tempore antecedens conversionem qui in pio & bono usu consistit, certò obtinet gratiam, si datur à Deo ex voluntate absolutâ, & non tantùm antecedente. Quare tunc in eâdem vocatione & in eisdem auxiliis reperitur aliquis* MODUS QUI PERTINET AD GRATIAM, *ratione cujus homo tunc habeat pium usum*: ut propterea à Ruardo & Cajetano dicantur *vim quamdam intentionalem accipere*. Ideoque verissimum est a *usum gratiæ semper esse ex gratiâ Dei.*

a *Ibid.* p. 255.

Quoniam verò ejusmodi gratia suo modo per se est efficax, hinc observat Cumel b gratiam eamdem, quæ comparata cum uno effectu semper est efficax, sufficientem tantummodò dici, si comparetur cum alio. Sic gratia conversionem efficiens non est efficax, si ad perseverantiam referatur. Gratia ad conversio-

b *Ibid.* p. 77.

nem excitans, eamque demum, si non resistatur, obtinens non dicitur ut plurimùm efficax, quia ad conversionem, quam per se non efficit, referri solet.

Si jam Cumelis doctrinam ad pronunciatum Anonymi conferamus, patebit hominis vel incredibilis ignorantia, vel insana calumniandi libido.

Cumelis gratia sufficiens, quâ quis bene utitur, & bene utendo impetrat efficacem, plurimùm ab eâ differt quæ non impetrat, estque ad conversionem inutilis. Prima cum decreto absoluto & per se efficaci conjungitur, non item altera. Prior aliquem modum peculiarem, eumque pertinentem ad gratiam Dei, seu vim quamdam habet *intentionalem* ad id quod Deus voluntate absolutâ constituit, qua penitus caret posterior. Illâ denique semper bene utimur propter decretum annexum, sive ob vo-

luntatem Dei absolutam, quæ, ut docet Cumel, nunquam deficere, frustrative possit: ista verò, quæ eamdem *vim intentionalem*, non habet, semper est sterilis. Ex quo patet gratiâ sufficiente, si sejungatur decretum Dei absolutum & antecedens, bene uti neminem. Totâ re ergo gratiâ Cumelis sufficiens differt à Molinisticâ; nec plus reipsâ sufficit, quàm quæ ab Arnaldo admittitur. Videamus cæteros, qui multò etiam restrictiores sunt, quàm Cumel.

Lemosius, qui eodem tempore floruit ac Cumel, Deum [a] offerre ait in Auxilio sufficiente efficax, idque accepturum esse qui sufficienti non deesset. Hæc designavit Anonymus, ut imperitis persuadere auxilium efficax ex voluntatis arbitrio pendere, & propriis cujusque viribus comparari cum lubet. Cætera solitâ fide suppressit, ut Ar-

[a] *Lib. 4. tract. 3. parte 2. c. 6. n. 78.*

naldus à Thomiſtis faciliùs disjungeretur. Non aliud tamen ſignificat Lemos, quàm ſuâ quemque culpâ auxilio efficaci obicem objicere, eoque propterea privari: *ita quod aliquâ ratione illud in ſuâ habeat poſitum poteſtate, non quidem effectivâ illius auxilii, vel diſpoſitivâ ad illud habendum per aliquem ſuum actum. Utrumque enim repugnat, ut S. Thomas apertè docet 3. contra gentes c. 159. dicens: quòd homo non poteſt actu ſuo mereri gratiam, nec illam ſibi acquirere.* Qua ratione negat eſſe *in poteſtate hominis habere efficax auxilium. Sed ad hunc ſenſum illud dicitur aliquo modo in ſuâ poteſtate habere, quòd ſi ipſe non impedimentum ei opponeret, Deus qui incæpit dando auxilium ſufficiens, & in ipſo offerendo efficax, niſi per hominem ſtaret, ulteriùs procederet & perficeret quod incæpit.* Quæ omnia ſignificant cauſam, cur homo gratiâ careat,

in ipso esse, ut ex L. 2. Augus-
» tini de peccatorum meritis &
» remiss. cap. 17. statim conclu-
» dit: ut autem innotescat quod
» latebat, & suave fiat quod non
» delectabat, gratiæ Dei est, quæ
» hominum adjuvat voluntates,
quâ ut non adjuventur, in ipsis
itidem est causa, non in Deo.
Ex quibus, inquit Lemos, *planè convincimur, ipsos homines in causâ esse ut non habeant auxilium efficax ut bene operentur, non autem Deum ipsum.* Ita si nullum gratiæ obicem objicerent homines; si gratiâ sufficienti bene uterentur, efficacem acciperent. An verò ad hoc ipsum necessaria sit per se efficax, necne, alia est quæstio: quam alio loco tractat Lemos.

In eodem tractatu cap. 4. quæritur: *quomodò sit intelligendum, quod homo bene operaretur auxilio sufficienti si vellet.*

Respondet Lemos id quadrifariam intelligi posse. *Primus*

sensus est Molinistarum, *quòd in hac propositione supponatur fieri posse, ut habens solum auxilium sufficiens bene illo utendo velit & bene operetur; ita quòd illa conditionalis, si vult, aliquando ponatur in esse. Et iste sensus sicut falsus est, ut qui destruit necessitatem auxilii efficacis ad operandum, ita à mente S. Augustini est valde alienus.* Jam, nisi fallor, Anonymus intelligere potest, an gratia Lemosii sufficiens similis sit Molinianæ, sive talis, ut ei sine novo auxilio modò assentiatur, modò resistat voluntas. Sed cætera videamus.

Secundus sensus, qui in primum incidit, *est, si vellet non resistere bene operaretur; ita tamen quòd illa conditionalis denotetur aliquando poni in esse, & fieri posse ut aliquando ei non resistat, & bene operetur.* Ita Anonymus sentit, & Thomistas sentire, contra publicam notitiam inverecunde affirmat. *Et hic sensus*, inquit

Lemos, *sicut & prior, falsus est; quia fieri non potest, ut quis non resistat auxilio sufficienti, nisi amplius ab efficaci adjuvetur, quod tollat illam resistentiam, & faciat hominem non resistere.* Sic rationes Antijansenianæ conveniunt cum Thomisticis. Antijansenianus auctor in eo maximè Thomistas ab Arnaldo sejungit, quod Thomistis gratiam sufficientem admittentibus talem, ut qui eâ bene utuntur (quod plenissimè possunt cum lubet) efficacem semper obtineant: Arnaldus contra doceat sine auxiliis per se efficacibus sufficienti bene uti neminem. At Lemos, quem ipse causæ judicem appellare ausus est, Arnaldo planè consentiens accusatorem damnat & reum absolvit.

Tertius sensus est, ut is quem Deus sufficientibus auxiliis instruxit, posset bene agere si vellet, non agat tamen, quia mi-

nimè vult. Qua ratione ab Auguſtino dictum eſt: poſſe hominem ſervare mandata ſi velit; ut tamen velit, præparari voluntatem à Domino.

Quartus, inquit, *& ultimus ſenſus eſt merè conditionalis, ſicut in propoſitione expreſsè habetur; ita quòd non denotetur quod ponatur in eſſe, ſed ſolùm importetur bona illatio. Poteſt enim conditionalis eſſe vera & neceſſaria, cujus antecedens & conſequens ſunt impoſſibilia. V. G. ſi homo volat habet alas. Sic in præſenti propoſitione bona illatio eſt: quòd ſi homo vellet bene operari, bene operaretur per auxilium ſufficiens. Sed ſicut fieri non poteſt, quòd per illud ſolum bene operetur, ita fieri nequit, ut velit illo bene operari.*

Quid ex his conficiatur adverſus ſingularem Anonymi de ſufficientis auxilii notione Thomiſticâ ſententiam, & quâ ratione intelligendum ſit id quod ex

Lemosio objicitur, jam patet: quamquam quæ proximè sequuntur novum addunt lumen.

Et per hoc patet, inquit, *quid sit dicendum ad illam aliam propositionem, quâ passim discipuli S. Thomæ utuntur: quòd si quis bene utatur auxilio sufficienti, illi Deus dabit efficax.* Hæc ipsa est quæstio, quæ inter nos & Anonymum versatur; ad quam quid Thomistas omnes respondere doceat, jam vidimus: quid verò suorum nomine respondeat Lemos, videamus.

Si fiat sensus, fieri posse hominem bene uti auxilio sufficienti, cui proinde Deus det efficax: Anonymi sensum planum & apertum habebimus; sed propositio *valde falsa erit, & damnatum continet sensum, quia jam efficax dabitur ex merito hominis bene utentis ex se sufficienti. Et sic gratiæ auxilium non erit, sed homini tali debitum, quo nihil in hac materiâ dici potest ab-*

ſurdius. Non dubito, quin noſter Antijanſenianus iſta legens, ſi ejuſmodi homines poſſunt erubeſcere & commoveri, erubeſcat & commoveatur.

Secundus ſenſus poterit procedere non ex actu poſitivo, ſed ex illâ non reſiſtentiâ explicatâ; ita ut ſenſus ſit, quòd bene utenti auxilio ſufficienti, id eſt, illi non reſiſtenti, ita tamen quòd detur, quòd ille homo ex ſeipſo non reſiſtat, & propterea illi Deus conferat auxilium efficax, qui ſenſus in idem redit cum priore, ut nempe illi non reſiſtentiæ habitæ ex ſolo homine Deus det axilium efficax pro merito videlicet bonæ hominis voluntatis. In hac & in ſuperiori propoſitione damnatur palam & apertè Anonimi de notione Thomiſticâ opinio.

Tertius ſenſus eſt videlicet, ſi homo bene utatur auxilio ſufficienti, dabitur efficax: id eſt, ideo efficax non datur, quia ipſe non be-

ne utitur sufficienti. Sed quia nemo, ut docet Lemos, auxilio sufficienti solo bene utitur, aut ei non resistit: idcirco numquam fit id quod in propositione exprimitur: neque etiam sensus ille proprius est. *Fateor quòd illa propositio non ita propriè hunc sensum importare videtur.*

Quartus sensus magis proprius in illâ propositione importat, ut sit meræ conditionalis, ita ut nihil ponat in esse circa possibilitatem, vel impossibilitatem antecedentis, sed solùm dicat bonam esse illationem inter antecedens & consequens; taliter quòd licet fieri non possit, ut bene utatur homo ex se auxilio sufficienti, tamen hoc incompossibili admisso bene sequatur, quòd si homo bene utatur auxilio sufficienti, ei detur efficax; & forsan in hoc sensu illam admittunt S. Thomæ discipuli. Sed tum dicendum est ad omnem falsitatem & æquivocationem tollendam, si homo bene uta-

tur ſufficienti auxilio, dabitur ei auxilio efficax; conſequèns eſt impoſſibile, ergo & antecedens. Impoſſibile eſt enim quòd ei detur auxilium efficax, quia jam illud eſſet debitum illi, & per conſequens gratia non eſſet; quod eſt impoſſibile. Unde etiam antecedens eſt impoſſibile, quòd nempe homo bene utatur ſe ſolo auxilio ſufficienti. Denique ſic concludit: *igitur illa prædicta propoſitio; ſi homo bene utatur auxilio ſufficienti, ei dabitur efficax; in duplici priori ſenſu eſt falſa, in alio duplici poſteriori ut vera poteſt admitti modo explicato; ſed abſolutè concedenda non eſt, quia poteſt perniciosum ſueſumgenerare.*

Ex his cognoſcitur Antijanſeniani fides. Lemoſius docet 1°. auxilii ſufficientis bono uſu numquam obtineri per ſe efficax, quia hoc jam eſſet debitum, non gratuitum: 2°. niſi accedat per ſe efficax, ſufficienti bene uti

neminem: 3°. eum qui efficaci caret, sufficienti semper resistere: 4° ex quo fit ut per pium sufficientis usum numquam obtineatur efficax: 5° hujus propositionis; *si quis sufficienti bene uteretur, is acciperet efficax*; antecedens & consequens esse *impossibilia*. Quæ omnia Antijansenianum nostrum confodiunt. Et hinc discat Lector, quale sit Antijansenianorum istorum ingenium, hoc est, fraudulentum & mendax.

Venio jam ad Alverum qui disput. 80. n. 6. (nam locus iste solus ab Anonymo designatur) nihil docet aliud, quàm auxilium sufficiens cum actionibus quibusdam imperfectis semper conjungi, suo modo sufficere ad perfectiorem aliquam ad quam per se refertur: in culpâ nos esse qui Deo moventi resistimus, resistendo que efficimus, ut Deus non adjuvet, nec ultra

progrediatur. Quâ in re nulla Arnaldo eſt cum Alvare & cæteris Thomiſtis contentio. Sed videamus an is qui auxiliis ſufficientibus inſtructus eſt, is per ſolum voluntatis arbitrium efficacia jam conſequi poſſit, cum lubet.

Quærit Alvares, [a] *an poſſit homo per bonum uſum auxilii ſufficientis conſequi propriâ induſtriâ auxilium efficax, bene utendo ex ſuâ innatâ libertate eodem auxilio ſufficienti, ac piè cum illo operando.* Anonymus in hac quæſtione nihil pendens ita ſentire Thomiſtas omnes graviſſimè & doctiſſimè pronunciabit, ideoque Chatholicos eſſe & haberi; Arnaldum verò, quòd aliter ſentiat, Janſenianum eſſe & hæreticum. Non ita Alvares, ut ex ejus reſponſione patebit. [b] *Hæc ſententia,* inquit, *non videtur dictis S. Auguſtini & S. Thomæ conformis, nec conſonat cum his, quæ de efficacia*

a *Diſput. 58. n. 1.*

b *Ibidem n. 3.*

motionis Divinæ dicta sunt disp. 18. 19. 22. & 23. Mox negat *bonum usum auxilii sufficientis esse à solo auxilio sufficienti, seu à libero arbitrio solo auxilio sufficienti elevato.* Et postea: [a] *nulla lex est à Deo tuta, dandi infallibiter posteriora auxilia gratiæ facientibus totum quod in se est cum prioribus auxiliis, & bene illis utentibus ex suâ innatâ libertate.* Aliter nonnullos sentire ait, in eoque pugnare cum S. Thomæ doctrinâ; quos duobus potissimùm argumentis refellit. [b] 1° Quoniam causa accipiendæ gratiæ efficacis esset ex naturâ & libero arbitrio, non ex gratuitâ voluntate Dei. 2° Quia auxilium efficax, si sufficienti bene utentibus certâ & perpetuâ lege datur, sub meritum propriè cadit.

a *Ibid. n. 4. concl. 2.*

b *Ibid. n. 5. & 6.*

Multa sibi objicit Alvares, quæ cùm ad ejus doctrinam illustrandam valent plurimùm, tum maximè ad patefaciendam

Antijanseniani temeritatem & ignorantiam: 1° à Deo non deseri, nisi qui prior Deum deseruit. 2° Ex S. Thomâ eos solos gratiâ privari qui gratiæ ponunt obicem; nullum obicem ponere, qui gratiâ sufficienti excitatus quicquid in se est facit. 3° Auxilium malè dici sufficiens, si quantùm in nobis est eo bene utimur, nec tamen gratiam efficacem accipimus. Quin & necessario peribit, qui cum auxilio sufficienti faciens quod in se est, nihilominùs perit. 4° Gratiæ excitanti priùs nos liberè assentiri, quàm tribuatur efficax; ut gratia efficax ex libero voluntatis cõsensû tanquã ex conditione necessariâ pendere videatur.

Respondet ad 1um a iustum priùs naturâ peccare, quàm amittat gratiam, ita priùs deserere quàm deseratur: (gratiam vero justificantem intelligit, ut ex disput. 113. n. 12 liquet) impium sive ob

a *Ibidem*, *n.* 7.

culpam originis, sive ob propriam Deum priùs deseruisse, quàm gratiâ efficaci negatâ desertus est. Præterea substractionem gratiæ efficacis spectari posse vel ut negationem beneficii minimè debiti; vel ut privationem, sive ut pœnam: si spectatur ut simplex negatio; priùs gratiam efficacem negari, quam homo peccare intelligatur: contra si ut pœna peccati, & ut privatio, priùs concipi peccasse hominem, quàm gratiâ efficaci propter peccatum privatus intelligatur: nec quidquam esse incommodi, ut res eadem variè comparata cum alterâ pro comparatione multiplici prior dicatur simul & posterior.

a *Ibidem. n. 8.* a Ad 2um, novum quidem gratiæ obicem ab eo non objicii, qui facit quod in se est; at objectum esse antea cum peccavit.

Ad 3um, ad conversionem sufficere id per quod converti possumus; tametsi numquam con-

vertimur, niſi accedat auxilium per ſe efficax: nihil autem eſſe incommodi, ut is qui peccavit neceſſario perire dicatur, *quicquid faciat ex viribus naturæ, vel cum ſolo auxilio ſufficienti.* Quod confirmat Hieronimi ſententiâ ex l. 3 contra Pelagianos. *Ergo ſecundum Hyeronimum*, inquit, *fruſtra nititur homo ſuâ innatâ libertate, etiam ſi conetur cum ſolo auxilio ſufficienti, ad Chriſtum venire, niſi auxilio efficaci præoperantis gratiæ trahatur à patre.*

a *Ad* 4[um] *reſpondetur prius eſſe in genere cauſæ efficientis, quòd Deus conferat homini auxilium efficax, & eum determinet ad conſentiendum gratiæ excitanti, quàm quòd homo ſe determinet per liberum arbitrium, & velit eidem gratiæ conſentire. Nec admittendum eſt gratiam efficacem pendere etiam tanquam à conditione ſine quâ non ex liberâ cooperatione arbitrii, ut diſp. 73. & 90. perſpicuum* a *Ibidem n. 9.*

fiet. Mox subjicit *illam causalem esse falsam: quia homo excitatus à Deo vult consentire, & cooperari Deo vocanti, ideo adjuvatur à Deo: hanc autem causalem esse veram: quia homo excitatus gratiâ sufficiente adjuvatur à Deo auxilio efficaci, ideo cooperatur.* Qua de re latissimè disputat disp. 99.

a Disput. 55. n. 6.

Alio in loco: a *nulla dispositio remota ad gratiam haberi potest,* inquit, *ex solâ facultate naturæ, sive sit petere, sive desiderare ipsam gratiam, sive quodlibet aliud: sed ad illam necessariò requiritur speciale auxilium præmoventis gratiæ.* Quid sit auxilium speciale præmoventis gratiæ apud Thomistas notum est, & Alvares ipse indicat postea, ut n. 13. *Respondetur præter vocationem sufficientem, quæ tribuit voluntati posse consentire, requiri etiam, ut actualiter consentiat, vocationem efficacem, quâ fiat consentiens.* Nam ut mox docet: *non consentire, sed resistere*

vocationi

vocationi est innatæ libertatis. *Consentire* verò *est quidem ab innatâ libertate voluntatis elevatæ tamen & motæ per auxilium efficax prævenientis gratiæ.*

Si qua esset lex certa, ut qui bene utitur gratiâ sufficiente per solum liberum arbitrium, efficacem propterea acciperet: [a] *jam initium gratiæ efficacis esset ex naturâ & innatâ hominis libertate volentis bene uti auxilio sufficienti.* Quod qui concedit, is non minùs errat Alvaris judicio, [b] quàm qui volunt certâ & perpetuâ lege dari *prima auxilia prævenientis gratiæ facientibus totum quod in se est ex solâ facultate naturæ.* Mitto alia id generis plurima, quæ passim occurrunt.

[a] *Disput.* 58. *n.* 5.

[b] *Ibidem.*

De Alvaresii & Lemosii sententiâ paulò latiùs disserui, quòd utriusque auctoritas maximi sit apud Thomistas omnes ponderis. Quantùm verò Alvares ab Anonymi sensû dissentiat, quàm

Aa

in omnibus conveniat cum Arnaldo de notione sufficientis auxilii Thomisticâ, nihil necesse est pluribus ostendere. Res perscipsa jam patet. Ne ille quidem concedit, quod videtur concessisse Cumel, gratiam efficacem ei semper dari qui solâ sufficiente adjutus quicquid in se est facit. Quamquam si propriè loquimur, nulla vel levis est inter utrumque dissensio. Nam Cumel de auxilio sufficienti loquitur ut modum gratiæ peculiarem habet & cum decreto de recto usu, dandisque auxiliis efficacibus conjunctum est. De eodem agit Alvares nudè & separatim spectato.

Quod maximè ad quæstionem nostram attinet, negat Alvares gratiæ sufficienti quemquam, ut par est, assentiri, nisi accedat per se efficax. Negat eum qui efficacem accipit propterea accipere, quòd sufficienti per solas arbitrii vires assenserit, cum ideo

potiùs assentiat sufficienti, quia jam per se efficacem accepit. Negat ei semper efficacem dari, qui per liberum àrbitrium quicquid in se est, cum auxilio sufficienti facit; quòd initium gratiæ efficacis esset à naturâ: idque qui affirmant non minùs errare videri ait, quàm qui facientibus quod in se est, ex solis naturæ viribus, gratiam semper dari pronunciant. Uno verbo quæ velut totidem Scholæ Thomisticæ placita ab Anonymo proferuntur, eadem omnia, velut falsa, & principiis Thomisticis contraria Thomistarum recentiorum dux & princeps Alvares explodit.

Sylvius Thomista percelebris hoc ipsum docet apertissimè. a *Quæres 2°*, inquit, *quomodò intelligi debeat, quòd homo dicitur posse bene uti gratiâ sufficiente, seu ejus actibus & effectibus si velit; ex quo sequitur, quòd si non bene illâ utatur, sit ejus culpa.* Hæc est

a *In 1. 2. q. 111. a 3. quæritur 3. concl. 2.*

quæstio nostra, ad quam respondet Anonymus cum suis, conditionem, si velit, totam ex voluntatis arbitrio pendere, cum gratia sufficiens animum semel excitavit; ideoque Arnaldum Jansenianum esse & hæreticum, quòd sine gratiâ per se efficaci dicat sufficientibus auxiliis vel bene uti, vel bene uti velle neminem. Sed novam illam hæresim profitetur Sylvius cum Thomistis, Theologisque omnibus, quos novarum opinionum aura non corrupit. *Respondeo*, inquit, *ita esse intelligendum, ut illud velle neque sit expectandum, neque habendum ex solo libero arbitrio, ne quis in se glorietur, sed in Domino: neque ex solâ gratiâ sufficiente (si enim solùm est sufficiens ad velle, non est respectû illius efficax, ac per consequens non efficit illud, cum efficere seu operari velle ad gratiam efficacem pertineat) sed ex gratiâ efficaci, quemdmodùm videri*

potest supra q. 109. a. 4. ad 2. a. 10. quæsito 2. & quæsito 5. Differre ab Arnaldinâ gratiam Sylvii sufficientem; & re istam sufficere, illam solo nomine, vel ostendat Antijansenianus noster, vel in notioribus quibusque suam ignorantiam confiteatur.

Gonetus tractatu 4. de voluntate Dei, disp. 5. n. 133. (qui locus duntaxat ab Anonymo citatur) in culpâ eum esse docet, qui gratiâ per se efficaci carens nec agit, nec præceptis satisfacit; quoniam culpâ antecedente aliquâ, sive gravi, sive levi objecit gratiæ voluntarium obicem. At si scriptor negligens ea legisset quæ proximè sequuntur, Gonetum profectò tacitum præterire maluisset, quàm novum adversarium, immò & plures simul sibi accersere. Quod ut clariùs pateat, Anonymi & Goneti placita inter se comparare placet.

Ex Anonymo ratio sola juxta

Thomistas omnes, cur homo sufficientibus auxiliis instructus non accipiat per se efficax, tota est in homine, non in Deo. Contrà Gonetus & plures S. Thomæ discipuli negationem gratiæ efficacis necessariæ ad primum peccatum mortale vitandum ex nullâ hominis culpâ, sed ex solâ Dei voluntate repetendam esse arbitrantur. Nam Gonetus adversus id quod concesserat n. 133. & ab Anonymo objectum est, multa sibi mox opponit, è quibus primum est, locum id habere non posse in primo peccato Angeli & hominis; quod ex communi Thomistarum doctrinâ non potuit esse nisi letiferum. Respondet verò n. 138. *inprimis dico, quòd sicut in sententiâ Suaris & aliorum recentiorum denegatio primæ gratiæ congruæ nullam habet causam in homine, sed reducitur in simplicem Dei voluntatem, & in judicia ejus inscrutabilia: ita plures ex discipulis*

D. Thomæ permissionem primi peccati sive negationem gratiæ efficacis, necessariæ ad primum peccatū mortale vitandum, ex nullâ hominis culpâ, sed ex solâ Dei voluntate repetunt: cui sententiæ adhæret Estius in 1. sent. d. 41. §. 18. quod Deus, " *inquit*, permittat hominem, vel " Angelum cadere in peccatum, " quo Deum deserit, videlicet non " præbendo auxilium efficax ne cadat, " hoc non habet causam in " ipsis. *Idem docet ex Patribus societatis Claudius Typhanius in libro de ordine cap. 32.*

Aliàm postea [a] responsionem subjicit Alvaresii & Joannis à S. Thomâ, *qui docent, quòd licet denegatio, gratiæ, ut est pura negatio & primus effectus reprobationis, nullam habeat causam ex parte hominis, sed reduci debeat in simplicem Dei voluntatem, quæ, ut dicit Apostolus,* cujus vult miseretur, & quem vult indurat... *illa tamen ut habet rationem privationis*

[a] *Ibid. n. 140.*

& prout se tenet ex parte hominis, numquam est sine obstaculo ex parte nostrâ, licet illud non sit semper peccatum præcedens; etiam originale ... sed ipsa culpa concomitans.

Sed *ex his duabus solutionibus prima*, inquit, *videtur magis solida, & magis conformis SS. Patribus supra relatis, qui primam gratiæ efficacis denegationem reducunt in simplicem Dei voluntatem & in judicia ejus inscrutabilia. Secunda magis subtilis & desumpta ex principiis Philosophorum.* Si posterior opinio, ut ab Alvare explicatur, Anonymo nihil favet: prior, quam Gonetus sequitur, eum penitus configit.

Ex Antijanseniano nostro, caussa juxta Thomistas omnes cur justi gratiâ per se efficaci & necessariâ ad vitandum peccatum mortale careant, non alia est, quàm quòd sufficienti malè utantur. Alioqui nec liberè peccarent, nec justè punirentur. At ex Go-

neto ut justus gratiâ efficaci jure privetur, sufficit vel peccatum quodvis leve, vel etiam culpa originis. [a] *Ex dictis*, inquit, *colliges 1° quamlibet culpam sive mortalem, sive venialem, immò & originalem, & in sententiâ* (quam ipse sequitur) *eorum qui causam reprobationis negativæ ad peccatum originale referunt, sufficere ut Deus gratiam suam efficacem ad vitandum peccatum etiam mortale justo interdum pro judiciorum suorum inscrutabili profunditate deneget. Quare cum nemo quantumvis justus & sanctus sit immunis à peccato originali, immò nec actuali saltem veniali, ut definit Trid. Sess. 6. can. 23. nemo est qui non humiliter agnoscere debeat pro merito peccatorum suorum se posse à Deo justè derelinqui.*

[a] *Ibidem n. 145.*

Sed quid opus est pluribus? Arnaldum Gonetus ipse ab Anonymi calumnia vindicat & absolvit. Nam in eodem tractatu, disp.

4. a. 3. n. 132. argumenta aliqua ex *Innocentianæ constitutionis defensione* Arnaldinâ proferens adversus gratiæ sufficientis nomen hæc de Arnaldo habet: *quamvis in aliis opusculis postea ab ipso editis auxilium sufficiens, quale à nostris docetur, admittere non recuset: ut videri potest in Libro cui titulus est*, vindiciæ S. Thomæ *pag. 88. & in alio opusculo de* verâ S. Thomæ de gratia sufficiente & efficaci doctrinâ *art. 17.* Quis æquo jam ferat animo mendacia & calumnias Anonymi, aliorumque id generis hominum, qui cum adversariis sic pugnant, ut æquitatis naturalis legibus bellum indixisse; sic ad decipiendos rudes ostentant Antijansenianum nomen, ut omnem simul pudorem abjecisse videantur? Gonetus Thomista, & recentiorum Thomistarum, ut ab historiæ de auxiliis auctore Dominicano nominatur, facilè princeps gratiam sufficien-

tem ab Arnaldo admitti ait, qualis à Thomistis admittitur: & calumniator indoctissimus, qui sententiam Thomistarum funditus ignorat, ut probavi; quique, quantùm ex ejus scriptione intelligo, nec Theologos legit, nec aliquando Theologicis disciplinis operam dedit, Arnaldum nihilominùs de totâ auxilii sufficientis notione dissentire à Thomistis gravissimè pronunciat: audet citare Gonetum, à quo Arnaldus absolutus est: locutiones quasdam Arnaldo cum Thomistis communes profert, ut Arnaldus ab istis dissentire credatur; cæteras Thomisticas quæ Arnaldinæ ac Thomisticæ sententiæ convenientiam & consensum apertè probant, omnino dissimulat. Quid hoc aliud est, quàm pudorem omnem exuisse, ut se Antijansenianum esse probaret?

Addo Thomistam de sufficientis auxilii notione ab Arnaldo

dissentire non posse, nisi certissima & constantissima Scholæ Thomisticæ principia penitus abjiciat. Hoc est, qui gratiam sufficientem talem esse ait, ut sine ullo decreto absoluto & præmotione Physicâ, voluntas ei aliquando assentiat, aliquando repugnet, & assentiendo gratiam per se efficacem semper obtineat; is Thomistarum scita funditus evertit, nec Thomista esse potest.

Primum principium, quod Schola Thomistica semper vindicavit & asseruit, illud est, idemque certissimum apud Thomistas omnes: divinam rei cujusque futuræ, ut actionum liberarum omnium scientiam in decretis antecedentibus & absolutis omnino niti, & ideo certam esse, quia singulas ab æterno definivit, singula quoque peccata permittere constituit & gratiam negare, sine quâ non vitantur. Cum

enim voluntas Dei ſit per ſe ſe efficax : ergo futurum eſt, quicquid facere, vel permittere decrevit; & eo modo futurum eſt, quo facere vel permittere conſtituit. Ergo certiſſima quoque eſt quæ tota ex his decretis pendet rerum futurarum cognitio : incerta contrà & errori obnoxia, ſi decreta abſoluta removeantur. Hæc conſtant apud Thomiſtas omnes. Jam verò ſi gratia ſufficiens ea eſt, quàm Anonymus Thomiſtis attribuit ; hoc eſt, ſi pro ſolo arbitrii nutu, ſine ullo antecedente Dei decreto & motione Phyſicâ, ſterilis modò eſt, modò efficax : ſive ut planiùs dicam, ſi gratiam per ſe efficacem modò obtinet, modò non obtinet ; principium Thomiſticum funditus ruit, nec Deus res fortuitò vel liberè futuras certò videt. Nullum enim extat de pio gratiæ ſufficientis uſu decretum abſolutum & prædeterminans, in

quo actiones futuræ videantur: aut si quod extat, idque sentire Thomistas concedit Anonymus; ergo ridiculè declamat adversus Arnaldum; ergo ridiculè eum à Thomistis de notione sufficientis auxilii dissentire docet. Nam sive dicas cum Thomistis fere omnibus auxilium sufficiens nihil prodesse, nisi accedat per se efficax: sive cum Cumele, pio quidem sufficientis usu per se efficax semper obtineri, sufficiente nihilominùs bene uti neminem, nisi conjungatur decretum absolutum, per se efficax & prædeterminans, semper ista in idem recidunt, & alterum horum Arnaldus distinctè asseruit. Ergo ineptè scribit Anonymus argumentum firmissimum ex illâ Thomistarum sententiâ concludi solere adversus gratiam prædeterminantem, quæ tota ex decreto absoluto pendet. Ergo ineptissimè comminiscitur talem il-

lam eſſe gratiam Thomiſtarum, ut modò ei aſſentiatur, modò reſiſtat voluntas: cum certum ſit gratiæ ſufficienti cum decreto abſoluto conjunctæ, qualis à Cumele admittitur, voluntatem ſemper aſſentiri, à decreto ſejunctæ numquam aſſentiri.

Sed quid argumentatione opus eſt? Principium & conſequentiam integrum Thomiſtarum corpus *in ſuis obſervationibus circa reſponſiones P. P. Societatis ad ultimas quæſtiones ab illuſtriſſimo Madurio propoſitas* agnoſcit. [a] *Non eſt*, inquiunt, *cognoſcibile etiam à Deo, neque ſequitur infallibiliter ex tali præſcientiâ, quòd ſi ſola auxilia gratiæ ſufficientis dentur homini, in quibuſcumque circumſtantiis loci & temporis, infallibiliter conſentiet; ſed ad hujuſmodi præſcientiam infallibilem prærequiritur, quòd ad ſit in Deo decretum dandi novum auxilium reale gratiæ efficacis.*

a *In appendice Congr. de auxiliis p. 102. n. 14.*

2° Illud quoque est Scholæ Thomisticæ scitum, idemque usurpatum ab omnibus, Deum esse *causam primam*, *primum liberum*, *primum movens & primum determinans*. Ex quo concludunt fieri non posse, ut voluntas creata priùs seipsa moveat, quàm à Deo præmoveatur: priùs se determinet, quàm à Deo determinetur; priùs denique velit aliquid, quàm Deus id eam velle constituerit. Si talis est gratia Thomistarum sufficiens, qualem esse noster Antijansenianus docet; est igitur, cum ei assentimus, actio aliqua in nobis, quàm fecerit propria voluntas, non decretum Dei prædeterminans, nec divina præmotio. Nam gratiam pendentem &, ut appellant, per se indifferentem, si cum decreto absoluto & prædeterminante non conjungitur, voluntas ipsa applicat, determinat, non ab ea applicatur, determinaturque,

Hoc autem Schola Thomistica cum supremâ Dei potestate in voluntates humanas pugnare docet.

3° Quid fiet de prædestinatione gratuitâ? Thomistæ eos omnes & solos ad gloriam pervenire volunt, quos Deus singulari beneficio, nullâ habitâ ratione meritorum designavit, & quibus æternam beatitudinem, merita quoque futura gratis præparavit. Principium hoc penitus abjiciant necesse est, si gratia sufficiens, quæ pluribus reprobis datur, talis sit ut ei aliquando sine ullâ prædeterminatione Physicâ voluntas assentiatur, assentientemque lege perpetuâ sequatur gratia per se efficax. Tum enim necesse erit Deum, antequam homines eligat ad gloriam, vel ab eâ penitus excludat (nam de reprobatione negativâ, ut appellant, idem plerique sentiunt ac de prædestinatione) explo-

rare, an gratiæ sufficienti voluntas assensura sit, necne. Ita decretum prædestinans ex præsensione consensûs futuri pendebit. Nulla erit ergo, qualis ab eisdem admittitur, prædestinatio gratuita. Molinistæ quidem gratiam pro tempore & loco congruentem solis electis dari concedentes negant se quidquam gratuitæ prædestinationi detrahere. At effugium hoc Thomistis minimè patet, qui & principium, hoc est, gratiam congruam rejiciunt, & principio dato negant prædestinationem gratuitam esse, quòd in gratiâ congruente Molinianâ consensûs futuri præsensio contineatur. Ita Clemens VIII. & Lemosius in Congregatione 27. [a] de auxilis, ac deinceps cæteri ratiocinantur.

a l. 3. hist. Cong. de auxiliis c. 22.

4° Principium quoque est Thomistarum vindicatum in Cong. de auxiliis, acerrimèque & antea & deinceps defensum

ab omnibus: fieri non poſſe, ut è duobus qui æqualiter vocantur, alter conſentiat, alter diſſentiat. Quod falſum omnino eſt, ſi qualis ab Anonymo ſtatuitur, ſtatuenda ſit Thomiſtica ſufficientis auxilii notio. Nam, ut ei viſum eſt, cum auxilium ſufficiens par datur pluribus, fit interdum ut altero diſſentiente aſſentiatur alter. Qui conſentit, gratiam efficacem impetrat lege perpetuâ, & ſic bene agit: alter nec obtinet, nec agit. Quos igitur gratia ſufficiens æquales fecerat, ſola deinde voluntas fecit diſpares.

Hæc pauca ex pluribus annotavi, quæ ejuſmodi ſunt, ut neceſſariò confitendum ſit, aut Thomiſtas cæcos eſſe ac ſtupidos qui quid ex ſuis principiis conſequens ſit non pervideant: aut quod magis crediderim, Anonymum imperitum & rudem ad modùm eſſe, qui res obvias &

notas omnibus ignoravit; ſimulque negligentiſſimum, qui Thomiſtarum libros & principia non intelligens poterat adire Thomiſtam aliquem à quo edoceretur, nec fecit.

Sin quominùs Thomiſtas adverſarios ſuos adiret, vel metu, vel pudore, vel odio prohibebatur, cur non conſuluit ſuos? Cur ne Leſſium quidem, cujus, quantùm ex ſcriptione conjicio, ſequitur auctoritatem & ſententiam? Nam ſi conſuluiſſet auctorem communi ſuorum judicio pluſquàm gravem, intellexiſſet profectò, quàm in locutionibus Thomiſticis parum ſit ad cauſam præſidii. Nam [a] *quod de bono uſu auxilii ſufficitis, v. g. vocatione ad fidem dicitur, rurſus vel ſe, vel aliud placitum perimit. Si enim bene poſſum uti vocatione, abſque auxilio prædeterminante; jam facio bonum opus ſine Chriſto, jam meipſum diſcerno, jam non erit opus*

[a] *Leſſius in diſp. Apol. cap. 9. p. 308. edit. Antverp. an. 1626.*

motione primæ causæ &c. quæ hîc sæpe ingeminatur. His enim rationibus passim utuntur Thomistæ. *Si verò non possum eâ uti, nisi præveniat me nova motio, quæ ad hunc usum me prædeterminet, jam nullo-modò ostenditur illud auxilium esse sufficiens, ex eo quòd si illo bene utar, dabitur auxilium determinans; cum ipsum non sit sufficiens ut eo bene utar absque novo auxilio determinante. Quorsum ergo dicitur: si bene utaris auxilio sufficienti, dabitur efficax, cum sine alio efficaci, quod in potestate mea non est, illo bene uti non possim?*

Ex quo Thomistarum principio concludit converti non posse, nisi qui convertitur. Auxilium enim prædeterminans, sine quo nemo convertitur, non est in potestate nostrâ; sive proximè, *quia est quiddam præveniens usum nostræ libertatis:* sive *mediatè*; 1° *quia hoc auxilium non est præparatum hominibus ex prævisione ope-*

Sed ista responsio non magis Lessio satisfacit, quàm reliquæ: quia sententiam Thomisticam non ignorabat. *Sed contrà primò*, inquit, *si Deus statuit illud dare omnibus qui non ponunt impedimentum per peccatum; ergo non prædefinivit illud in particulari ante prævisionem operum, ex mero suo beneplacito*, UT ISTIUS SENTENTIÆ AUCTORES DOCENT : *sed priùs considerat an homo sit positurus impedimentum, an non, & quinam sint illud facturi, qui minimè.* 2º Si possit homo gratiæ nullum peccando obicem objicere : vel id potest per solas naturæ vires, quæ est Semipelagianorum opinio; vel per gratiam. Sin postremum hoc admittitur; *vel potest gratiâ istâ uti sine motione prædeterminante, & ita* contra sectæ principia *poterit aliquid boni sine gratiâ Christi, sine motione primæ causæ. Vel ad usum istius gratiæ requiritur motio prædeterminans;*

& ita frustra dicitur, quòd Deus paratus est dare homini hanc motionem, si ipse impedimentum non posuerit: cum sine illâ motione facere non possit, quin impedimentum non ponat. Ex quibus perspicuum evadit, quod secundo loco tanquam incommodum inferebamus, neminem habere in potestate ut auxilium obtineat efficax conversionis, nisi eum qui reipsa convertitur, vel convertetur: & omnem hanc auxilii efficacis distributionem pendere ex nudo Dei beneplacito ante omnem prævisionem causarum secundarum. Eadem quoque apud Suarezem in *brevi resolutione contr. de auxil. effic.* reperias.

Ita Antijanseniani nostri solent disputare adversus Thomistas, quorum nec locutionibus falluntur, nec veros sensus dissimulant: pugnâ verò conversâ in novos hostes, quos à Thomistis dissentire per magni interest, opinionem Thomisticam longè aliter

ter exhibent, ne agnoſci poſſit; ſcenicis perſimiles hiſtrionibus, qui mutatâ ſcenâ, perſoniſque novum ſubitò theatrum profe-runt, novas res, novas imagines, primiſque diſſimillimas. An tamen Anonymus ſolâ ignorantiâ peccaverit, an malâ fide, conſtituere vix poſſum. Plura apud eum utriuſque exempla paſſim reperio. Sed in re tam notâ, manifeſtâque plures fore arbitror, qui ſinceritatem hominis deſiderent, quàm ſcientiam.

Thomiſtæ ſuam gratiæ ſufficientis notionem accommodant habituali, *quæ*, [a] ut ait Contenſo, *vero ſenſu ſufficiens dici poteſt: per eam enim & virtutes infuſas ei annexas homo redditur potens ſupernaturaliter operari:* actuali potiſſimùm, [b] *qua Deus & intellectum illuſtrat, & voluntatem ciet ad converſionem, quam tamen non infert, niſi adſit gratia efficax. Hanc Auguſtinus gratiam parvam appel-*

a *L. 8. de gratiâ diſſert. 2. cap. 2.*

b *Ibidem.*

lat, quia parva & imperfecta desideria, ac imbecillem voluntatem parit. Et quamvis respectû hujusmodi imperfectorum semivolentis hominis desideriorum efficax meritò dici possit, tamen respectû principalis effectûs, conversionis nimirum perfectæ, sufficiens solummodò est, quia etsi ad conversionem eliciendam vires det, subindeque per illam se convertere homo possit, non tamen conversionem ipsam efficit; unde se homo convertere potens se convertere non vult.

Alvares [a] gratiam exteriorem negat simpliciter sufficere: sufficientem nihilominùs dici concedit *in suo genere videlicet in ratione prædicationis externæ*, cum *ex parte illius nihil ampliùs requiratur ad credendum, vel piè operandum, ac vitam æternam consequendam.* Idem statuit de gratiâ interiori mentem divinitus illustrante, quam, si sola sit, simpliciter sufficientem nominari non patitur;

[a] *L. 8. de Auxil. disput. 76.*

quòd voluntas aliâ motione divinâ indigeat, ut rectè agere poſſit & poſſe dicatur. Quamobrem illuſtrationes animi & pias voluntatis motiones ſimul conjungit. Ex cujus, uti & reliquorum Thomiſtarum doctrinâ, conſequens planè eſt gratiam ſufficientem ſemper aliquid agere, & bonum demonſtrando, & boni cogniti voluntatem imperfectam efficiendo. Sic ille diſp. 80. *Dicendum eſt*, inquit, *omne auxilium ſufficiens comparatione uniùs actûs, ſemper eſſe efficax reſpectû alterius, ad quem efficiendum decreto abſoluto divinæ voluntatis deſtinatur.* Ita & Sylvius.[a] *revera omnis gratia eſt efficax alicujûs, ejus nimirum ad quem proximè ordinatur, & quem Deus abſolutâ voluntate intendit... Quamvis non ſit efficax alteriùs effectûs, ejus ſcilicet ad quem ulteriùs, tum ex ſe, tum ex voluntate Dei antecedente ordinatur.* Quid

[a] *In 1. 2. q. 111. a. 3. quæritur 3. concl. 2. quæres 1.*

sit voluntas antecedens apud Sylvium, Bannem, Estium, Cumelem & alios Thomistas quamplurimos, in primâ defensionis nostræ parte fusiùs exposui.

Eadem doctrina exprimitur in 2° ex discipulorum Augustini quinque articulis, quos Gonetus & Contenso velut Thomisticos, summus pontifex velut sanos & Catholicos probavit, eosque à quibus tanquam fallaces damnabantur, damnavit in decreto 19. Martii 1692. & in duobus aliis. Eademque est doctrina cæterorum; quos ut in re notissimâ non citabo.

Sic aliqui *sufficientis* vocem explicant, ut ad potestatem solam, quam gratia sufficiens tribuit, non ad actionem ipsam respicere videantur. Ita Sylvius, cujus ante memini: a *observatu dignum est magnam in illo vocabulo, sufficiens, committi æquivocationem. Quidam enim per gratiam sufficien-*

a *Ibidem. quæritur 3.*

tem, eam intelligunt præter quam nihil aliud est ex parte Dei necessarium ad hoc ut homo credat &c. *Alii eam, quæ etsi se sola non sufficiat ad actualiter credendum, diligendum &c, sufficit tamen ut per eam homo reddatur potens credere, diligere & operari.* Postea a cum quæsisset, cur gratia sufficiens dicatur, cum alia ad agendum necessaria planè sit, nempe efficax; nec sufficiens dicit soleat, nisi id præter quod nihil aliud sit necessarium respondet: ita rectè appellari: *quia in genere principii solùm dantis posse operari, non requiritur præter eam ullum aliud principium, quòd tribuat posse operari.* Ex quibus consequens videtur sufficientem propriè non dici, cum ad actionem ipsam refertur: ad agendum enim requiritur aliud præterea auxilium, nempe efficax. Sed de notione gratiæ sufficientis Thomisticâ hactenus.

a *Ibidem. concl. 2. quæst 4*

Caput III.

De notione gratiæ sufficientis Moliniana.

Apud scientiæ mediæ defensores ut gratia sit, dicaturque sufficiens, omnia quæ ad agendum necessaria sunt complecti debet. Lessiana est & Hameliana notio, cujus meminerunt Lovanienses in censurâ ad assertionem 2. *Quia, ut & ipsi fatentur* Lessius & Hamelius, *id solum sufficit præter quod aliud necessarium non est:* & quam Lessius totis viribus tuetur in disputatione Apologeticâ cap. 9.[a] *Sufficiens dicitur quod continet omnia necessaria ad opus, ita ut per illud in potestate hominis sit sine alio auxilio opus facere. Nihil enim potest dici sufficiens ad aliquam operationem & finem, nisi cui nihil deest quod sit necessarium ad illam, ut patet ex terminis.* Ex quo con-

[a] P. 307. edit. Antverp. an. 1626.

cludit *manifestam esse Antilogiam, si dicas aliquod auxilium esse sufficiens ad conversionem, & tamen in eo contineri auxilium prædeterminans, necessarium ad conversionem.* Sic nominat gratiam per se efficacem, ut à Thomistis admittitur. Quæ sufficientis auxilii notio communis est Lessio cum cæteris scientiæ mediæ defensoribus, & ex eorum principiis necessario consequens. Cum enim absoluta, sive antecedentia Dei de actionibus hominum liberis decreta omnia rejiciant; nec aliam gratiæ sufficientis & efficacis distinctioné agnoscant, quàm externam, quæ tota ex voluntatis nutu & arbitrio pendet; necesse est ut gratia sufficiens, perinde ac efficax, omnia ad agendum necessaria complectatur. Hinc Lessius [a] fatetur quidem inesse in gratiâ vim quamdam effectricem; quæ negari certè non potest, nisi ad agendum di-

[a] *Ibid. c. 10. n. 9. p. 316.*

catur prorsus inutilis: effectum verò, sive efficientiam sic aliquâ in re pendere ex Deo, qui gratiam sine quâ non ageremus, dedit; ut ad voluntatem humanam maximè referenda esse videatur. *Verùm quia hæc efficientia non ita pendet à gratiâ & à Deo, quin etiam pendeat à libero arbitrio tanquam à causâ sine quâ non potest habere influxum in opus bonum; ideo interdum & rectè dicit Molina, quòd gratia sit efficax vel inefficax in actu secundo, pendere à libero arbitrio; adeo ut in potestate liberi arbitrii sit gratiam, quæ secundum se est sufficiens, reddere efficacem vel inefficacem in actu secundo. Quod non video quâ ratione negari possit.* Si voluntas gratiam pro nutu & arbitrio vel actuosam facit, vel sterilem, ergo otiosa & sterilis, quæ dicitur mærè sufficiens, perinde ac actuosa, quæ dicitur efficax, omnia quæ ad agendum necessaria sunt in-

cludit. Hinc illa propoſitio Molinæ, quæ eſt viceſima prima inter cæteras quas Cenſores Romani notaverant: [a] *ex ſolâ arbitrii libertate provenit, quòd ex duobus æquali auxilio interiùs à Deo vocatis unus convertatur altero in peccato permanente.* Et viceſima ſeptima: [b] *Deus ſuâ gratiâ præveniente, quantumvis efficaci non ſic interiùs vocat, ut propriè efficiat hominem conſentire, ſed ab ipſo expectat conſenſum.*

[a] *In Append. hiſt. de Auxil. p. 236.*

[b] *Ibid. p. 238.*

Denique in concordiâ q. 24. a. 13. diſput. 40. *Quo fit ut diviſio ſufficientis auxilii in efficax & inefficax, noſtrâ ſententiâ, ab effectu qui ſimul ab arbitrii libertate pendet, ſumatur; illudque auxilium ſufficiens, ſive majus, ſive minus in ſe ſit, efficax dicatur, cum quo arbitrium cum ſuâ libertate convertitur; cum tamen nihil eo auxilio impediente potuerit non converti: illud verò inefficax dicatur, cum quo arbitrium pro eâdem ſuâ libertate non*

convertitur, cum tamen potuerit converti. Et hæc ipsa est opinio, quam Bellarminus L. 1°. de gratiâ & libero arbitrio Cap. 12. *alienam omnino à sententiâ Scripturarum divinarum* pronunciavit.

Suares, quem citare, cæteros citasse est, cum Lessio & Molinâ planè consentit, ut cum isto cæteri ejusdem generis qui postea scripserunt. In brevi resolutione controversiæ de auxilio efficaci: a *cum certum sit*, inquit, *vocationem hanc non in omnibus qui vocantur habere effectum... nihilominùs vocationem illorum, qui non veniunt, ita censemus esse sufficientem, ut verè & propriè in eorum potestate ac arbitrio sit positum venire si velint.* Idque se pluribus confirmasse ait, dum sententiam Thomisticam refelleret: nec argumenta, quæ tum ab eo prolata sunt, quidpiam concludere, *nisi vocatio quæ in re non habet effectum, ex se sit prædicto modo* VERE ET IN

a P. 248.

RE SUFFICIENS; (hîc lector observare potest, quo ex fonte manaverint voces illæ, VERE ET IN RE SUFFICIENS, quas Anonymus adversus Arnaldum, & ut nos certissimis argumentis confecimus, adversus Thomistas omnes disputans tam crebrò usurpavit; & quam ille Theologiam sequatur) *nec sufficientem appellari posse, nec ratione illius posse homini imputari, quòd vocatus non veniat. Atque hinc fit, vocationem hanc simpliciter sufficientem, tam ex parte auxilii excitantis, quàm ex parte adjuvantis, debere aliquo modo includere, seu conferre, vel saltem offerre homini vocato, & in potestate ejus constituere quicquid ad volendum & consentiendum necessarium est.* Rem uberius statim explicat. *Ex parte gratiæ excitantis non sufficit sola vocatio exterior, sed aliqua etiam interior illuminatio & inspiratio necessaria est..... Atque hoc modo dicimus vocationem sufficientem inclu-*

dere omnem gratiam excitantem, interiorem, simpliciter necessariam ad volendum. Rursus ex parte gratiæ adjuvantis ... ut vocatio sit sufficiens, necesse est ut includat omnem adjuvantem gratiam, quæ per modum principii necessaria est ad illum actum, ad quem homo vocatur. Addit mox. Ut reipsâ voluntas assentiat, agatve, nihil requiri aliud præterea, quàm *actualem gratiæ concursum*, qui ab eo nominatur *proportionatus*; quia ejusdẽ est ordinis ac actio. *Quoniam verò non ponitur in homine, nisi quando jam vult, non potest hoc modo includi in vocatione sufficiente, quam habet is qui non operatur: necessarium verò est ut hic concursus cum ipsâ vocatione sufficiente ita offeratur ex parte Dei, ut sit in hominis potestate illum habere si voluerit*; si de fide agitur v. g. *Ut sit in ejus potestate ac voluntate habere illum, si seipsum velit ad credendum applicare.* Quamobrem

iste concursus primam voluntatis inclinationem sequitur, non præcedit. Eadem est doctrina Lessii : ex quâ consequens est, ut postea subjicit Suares, *auxilium efficax ut actu operetur consensum liberum in homine, ultra sufficiens, excitans & adjuvans, & actualem ejus cooperationem cum voluntate, nihil necessariò requirere quoad rem ipsam, seu nihil aliud addere ex parte Dei præter auxilium gratiæ, quod in actuali concursu proportionato consistit.* Sic in Thesibus Claromontanis Parisiensibus an. 1685. colum. 22. [a] *antecedenter ad præscientiam nihil habet gratia efficax neque intrinsecè, neque absolutè neque relativè, quod dicat supra gratiam merè sufficientem.* Eadem fere leguntur in aliis Cadomensibus an. 1699. [b] 13. Maij; & in aliis [c] 15. Junij. In prioribus extat & illud : [d] *auxilium sufficiens, quale prædeterminantes* Thomistæ *admittunt ; verè suffi-*

a *In Append. hist. de Auxil. p. 468. & 469.*

b *Ibid. p. 499.*

c *Ibid. p. 502.*

d *Ibid. p. 498.*

ciens non est. Videtur enim ex terminis illud non sufficere ad actionem ponendam, ultra quòd necessariò requiritur aliquid aliud.

Nihil frequentiùs occurrit apud ſententiæ mediæ defenſores, ſive congruiſtas, quàm gratiam non dici efficacem ab eventu, ſive à voluntatis actione & conſenſu. Idipſum tamen ſic explicant, ut in iſtam opinionem, quam Bellarminus L. 1. de gratiâ & libero arbitrio cap. 12. utî Scripturæ contrariam notavit, penitus incidere videantur. Leſſius in loco quem ante indicavi, gratiam efficacem dici ait, quòd vim quamdam intimam habeat; tametſi efficientiam ipſam à voluntate humanâ potiſſimùm repeti oportere contendit: quod eſt gratiam idcirco efficacem appellare, quòd ei voluntas aſſentiatur. Accedit prædeſtinationem gratuitam ab eo penitus rejici. Quâ ſemel rejectâ ut voluntas Dei in univer-

ſos homines par ſtatuitur, ita quoque tollitur diſcrimen gratiæ; nec alia in electis admittuntur auxilia, quàm in reprobis. Cæteri verò, à quibus prædeſtinatio gratuita non omnino reſpuitur, gratiam efficacem dici aiunt, quæ voluntati congruit & accommodatur; meré ſufficientem, quæ minimè congruit: tum verò congruere, cum opportunus eſt circumſtantiarum ordo, ut loci & temporis; cùm ingenium, affectus, mores, motus animi, propenſiones & cætera, quæ in actionibus humanis valent plurimùm, gratiæ vel nihil, vel parum repugnant: contrà non congruere, cum alia eſt circumſtantiarum ſeries.

Sed qui eorum ſententiam penitiùs inſpecturus eſt, is facilè intelliget de gratiâ ſic eos ſtatuere, ut ab eventu nihilominus, ſive ab actione voluntatis dicatur efficax. Neque enim efficacem pro-

pterea dici volunt, quòd actionem voluntatis semper conjunctam habeant gratiæ motio & circumstantiarũ opportunitas (quod non minùs pugnat cum libertate, uti definiunt, quàm decretum absolutum & antecedens) sed quòd voluntas in certis circumstantiis gratiæ consensura esse prævideatur. Idcirco in responsione ad tres Cardinalis Madrutii quæstiones [a] tria distingunt in gratiâ efficace. *Primum est motio intrinseca & realis ad movendum voluntatem: secundum est congruitas, quâ ea motio congruit & contemperatur voluntati: tertium est infallibilitas, quâ conversio consequitur gratiam congruam.* In duobus ultimis gratiam efficacem à sufficienti differre concedentes negant differre in primo. *Ad hanc autem infallibilitatem ex S. Augustini sententiâ non satis est ipsa entitas motionis, cum non prædeterminet physicè voluntatem: immò*

[a] *In Append. hist. de Auxil. p. 96. & 97.*

nec sola congruitas ejus motionis cum voluntate: sed præterea requiritur præscientia Dei, quâ certò & infallibiliter præscit ejusmodi motionem aptari & congruere voluntati. Clarissimè Suares L. 3. de divinis auxiliis gratiæ cap. x. a Quo in loco quæritur, possitne dari *excitatio* gratiæ *ita efficax, ut sit infallibilis connexio consensûs liberi voluntatis cum excitatione divinâ.* Id negat Suares. Nam licet tanta possit esse gratia, tamque voluntati congruens, ut moraliter loquendo fieri vix possit, quin assentiamur, nihil tamen vetat nos resistere. Ita *licet hac moralis infallibilitas sufficiat, ut homo simpliciter judicet talem effectum esse futurum positâ tali causâ non tamen ut Deus ita simpliciter judicet ex vi causæ; quia judicium Divinum ita est infallibile, ut implicet contradictionem esse falsum: illud autem objectum ex vi causæ non potest ad tantam infalli-*

a P. 1271 & 1272

bilitatem pervenire. Nam cum in voluntate maneat vera, realis ac Physica potentia ad resistendum illi excitationi, non implicat contradictionem illum effectum impediri. Hoc igitur sensu dicimus illam determinationem non posse esse tantam, ut effectus prorsus sit infallibilis. Propterea cum voluntas semper assensura esse dicitur, id *humano modo* intelligi debet, sive *mortaliter* loquendo. Ex quo libet gratiam ideo efficacem esse, vel efficacem divinitus prævideri, quoniam assensura est voluntas. Præscientia quippe voluntatis assensionem ratione & naturâ sequitur, non antecedit. Neque enim, ut docent, actiones voluntatis nostræ futuras Deus in suâ sed potiùs in voluntate humanâ videt.

Sed quod aliqui verbis negantes res concedunt, hoc Molina congruistarum dux & auctor palam professus est. Nam inter cæ-

teras ejus propoſitiones in Congregatione de Auxiliis notatas duæ feruntur : [a] quarum prima eſt, in poteſtate liberi arbitrii eſſe ut eamdem gratiam *efficacem* reddat, aut inefficacem ; altera, ideo fieri, *ut diviſio auxilii ſufficientis in efficax & inefficax, noſtrâ ſententiâ, ab effectu qui ſimul ab arbitrii libertate pendet, ſumatur.*

a *In Append. hiſt. de Auxil. p. 85.*

Hæc *ſufficientis* notio, quam apud omnes ſcientiæ mediæ defenſores conſtare diximus, adeo popularis & pervagata eſt, ut cum naturaliter loquimur, non aliam fere adhibeamus : idque Thomiſtis accidit, ut cæteris. *Quoniam verò*, inquit Sylvius, [b] *cum de gratiâ ſufficienti agimus, pronum eſt eam intelligere juxta priorem illum modum, quæ videlicet ſe ſolâ ſufficit ad hoc, ut quiſpiam bene velit & bene operetur: ideo nos quando hactenus negavimus dari gratiam ſufficientem quæ non ſit efficax ; de ſufficiente jux-*

b *In 1. 2. q. 111. a. 3. quæritur 3. concl. 2.*

ta modum illum processimus, sicuti & processit Bartholomæus Petrus Lintrensis.

Ut *sufficiens* aliud significat apud Thomistas, aliud apud defensores scientiæ mediæ: ita quoque vox, *posse*, quâ utrique in gratiâ sufficienti definiendâ utuntur. Nam *posse* Thomisticum est nuda rei agendæ potestas, quæ omni actione caret, dum accesserit aliud ad actionem planè necessarium, ut ex superioribus liquet. *Posse* Lessianum, sive Molinisticum, ut vulgò nominatur, est plenissima rei agendæ potestas, cui nihil omnino desit, quæque cæteris omnibus sublatis & eadem manens aliquando agat, non agat pro solo voluntatis nutu. Hinc tametsi omnes libertatem definiunt agendi potestatem, quia tamen potestas ista longè aliter intelligitur à Thomistis & aliter à defensoribus scientiæ mediæ, nul-

la proprie est inter utrosque nisi de solo libertatis nomine consensio.

Sed quoniam popularis est *potentiæ* notio Lessiana, sæpe accidit in hac voce, quod in alterâ, *sufficiens*, jam observavi, ut facillimum sit verbis negare quod antè concesseris. Unde Sylvius: a *ex his intelligi potest ex admissione gratiæ sufficientis non esse consequens, quòd homo sine auxilio efficaci* POSSIT *converti ad Deum, videlicet per gratiam sufficientem. Quamvis enim per eam, etiam dum est sine efficaci, constituatur* POTENS, *non tamen ita potens constituitur, ut possit reduci in actum sine auxilio efficaci.* Quæ verborum pugna vitari potest difficillimè propter ambiguitatem nominis. Idcirco in primo ex quinque articulis, quos antè commemoravi & à Thomistis probatos esse admonui, defenditur utraque locutio. *De his ergo justis, quibus*

a *Suprà concl. 2.*

illa magna non adest gratia, licet parva & imperfecta non desit, verè utrumque dici potest & potuisse illos Dei mandata servare, tentationique resistere, eosdemque alio sensu non potuisse. Potuerunt enim prorsus, quia non solùm liberi arbitrii virtutem, & gratiam habitualem habuerunt, sed etiam gratiam actualem, quæ sufficiens dici potest Thomistarum sensû, qui gratiæ per se efficacis necessitatem supponit. At etiam hoc sensû dici potest, justos illos ejusmodi sufficienti gratiâ instructos tentationi cui succubuerunt, resistere non potuisse: quia nimirum ejusmodi potestatem non habuerunt, quæ complecteretur omnia ad agendum necessaria, nempe *gratiam efficacem.*

Molinæ sectatores gratiam sufficientem suam vel tribuunt promiscuè omnibus, vel ab unoquoque per solas naturæ vires comparari posse definiunt. Postremum hoc Molina docuit apertissimè

in concordiâ q. 14. a. 13. disp. 10. Lessius in disput. Apologeticâ cap. x. ac plurimi deinceps, nuperque auctor Thesis Romanæ a n. 15. *axioma*, inquit, *illud Theologicum : facienti quod in se est Deus non denegat gratiam : non solùm verissimum est, atque doctrinæ Scripturæ, Conciliorum & Patrum maximè consentaneum ; verùm etiam per illud significatur* OBLIGATIO, *quam Deus habet dandi gratiam facienti quod est in se ; nec solum facienti quod est ex se viribus gratiæ ; sed etiam illi, qui cum non habeat gratiam, facit quod est in se* VIRIBUS NATURÆ. Si quis cognoscere vult, ex quorum fontibus depromptum sit axioma, is legat institutionem pastoralem clarissimi Remorum Archiepiscopi (quam auctor Hist. Cong. de Auxiliis è Gallicâ Latinam fecit) primosque præclari parentes axiomatis eos esse confitebitur, quos Synodus Arausicana

a *Quæ an. 1599. propugnata est in Coleg. Ludovisiano.*

can. sexto confixit : *Si quis sine gratiâ Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus... nobis misericordiam dicit conferri divinitus... & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adjutorium... resistit Apostolo dicenti* : [a] quid habes quod non accepisti? & [b] gratiâ Dei sum id quod sum. Cætera quæ ad axioma pertinent, in eâdem institutione pastorali doctè, solidéque pertractantur, ego ut ab instituto meo aliena prætermitto.

[a] 1. Cor. 4. 7.
[b] Ibid. 15. 16.

Thomistæ verò, ut liberaliores sunt, aut restrictiores, suam gratiam sufficientem vel cum omnibus largissimè; vel cum pluribus tantummodò, paucioribusve parciùs communicant, ut exigit sive necessitas libertatis ad peccandum tuendæ, sive antiquorum gratiæ defensorum auctoritas, quorum certam de gratiâ minimè communi sententiam præstan-

præstantissimos quosque è Scholâ Thomisticâ sequi video.

Nec aliis tamen ullâ in re nocet effusior liberalitas, cum sufficiens semper sterilis sit, nisi accedat altera, eaque per se efficax. Ita manet eadem œconomia gratiæ, quam Archiepiscopus Parisiensis primùm, deinde Remensis duobus capitibus, hoc est, gratiâ per se efficaci & prædestinatione gratuitâ conclusit. Non ita est in hypothesi Molinianâ quæ primum caput funditus evertit, alterum sic extenuat, debilitatque, ut velut ex tenuissimo filo pendere videatur, quod abrumpunt Molinæ discipuli, quoties lubet.

Ut principia Thomistarum & Molinæ diversa sunt, ita quoque illud ab utrisque crebrò usurpatum: *media ad salutem necessaria Deus paratus est dare omnibus*; vel, *singulis præparavit*: vim ac notionem apud eos longè diversam habet. Nam apud Molinam

& ejus Sectatores illa mediorum praeparatio talis est, ut vel media omnibus ac singulis exhibeantur, praebeanturque, vel ab unoquoque per solas naturae vires pro arbitrio comparari possint. Postremum hoc à Thomistis uti Semipelagianum rejicitur : primum concedunt aliqui suo modo, hoc est de gratiâ sufficiente Thomisticâ; plerique negant, ne cum apertissimis SS. Patrum testimoniis pugnare videantur. Et quamquam omnes voluntate antecedenti Deum velle aiunt ut salutem omnium, sic & media quae ad salutem consequendam Thomisticè sufficiant; voluntas tamen ista sterilis saepe est; ut pluribus placet, non modò iis qui cum Bannesio negant voluntatem antecedentem inesse propriè in Deo, verùm etiam aliis qui à Bannesio dissentiunt. Haec idcirco observavi, ut intelligatur quid sit Thomistica mediorum

ad salutem consequendam præparatio, & vitetur vocis ambiguitas, quâ Anonymus abusus est & alii sæpiùs abutuntur. Nam cùm istâ locutione nihil aliud Thomistæ, significent quàm causam cur pereamus, gratiâve careamus, in nobis esse, non in Deo; Molinistæ vel gratiam omnibus exhibitam, vel potestatem comparandæ naturalem significant.

Cæterum ex iis quæ diximus de *sufficientis* & *potentiæ* notione duplici facilè intelligitur Molinæ sectatores de totâ re dissentire à Thomistis, tametsi in vocabulo conveniunt: cæteros Theologos; è quibus nemo vel pias cogitationes animo divinitus immissas, vel voluntatem boni imperfectam quæ sæpe vincatur, negavit; de re ipsa Thomistis assentiri, de solâ voce aliquando dissensisse, quæ & nova est, & viris gravissimis displicuit, & nul-

lam adhuc auctoritatem Ecclesiasticam habet. Ista tamen duarum vocum ambiguitas, quæ non eodem sensû usurpantur ab omnibus, novis nostrorum temporum Sophistis usitatam & uberem præbet calumniandi materiam.

Caput IV.

De gratiâ hominis innocentis & Angelorum juxta Augustinum.

Sequitur tertia quæstio de gratiâ primi hominis & Angelorum, quam Augustinus sæpe in suis adversus Pelagianos libris fere omnibus designatam & informatam uberrimè demum in L. de Correptione & Gratiâ explicuit.

1. Homo, ut Angelus, in caritate cōditus est.

a *L. de correp. & gra-*

I. In hypothesi Augustinianâ primus Homo cum bonâ voluntate, sive cum caritate conditus est. a *Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa*

quippe eum fecerat, qui fecerat rectum. Bona voluntas & caritas apud Augustinum idem prorsus significant. *Quasi verò*, inquit, a *aliud sit bona voluntas, quàm caritas.* Idem quoque de Angelis docet in L. de civitate. c. 9. *Et istam* bonam voluntatem *quis fecerat, nisi ille qui eos cum bonâ voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhærerent, creavit, simul eis & condens naturam & largiens gratiam? unde sine bonâ voluntate, hoc est, Dei amore nunquam Angelos sanctos fuisse credendum est. Confitendum est igitur cum debitâ laude Creatoris non ad solos Sanctos homines pertinere, verùm etiam de sanctis Angelis posse dici, quòd* b *caritas Dei diffusa sit in eis per Spiritum S. qui datus est eis.*

tiâ. n. 32.

a *L. de gratiâ Christi c. 21.*

b *Rom. 5. 5.*

II. Deus homini & Angelo auxilium ad perseverandum in bonâ voluntate, sive in caritate, quam dum conderentur divinitùs acceperant, necessarium de- II. Uterque ad perseverandum in caritate gratiâ accepit.

a *L. de corrept. & gratiâ. n. 32.*

dit. [a] *Dederat adjutorium sine quo in eâ non posset permanere si vellet; ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio. Posset ergo permanere si vellet: quia non deerat adjutorium per quod posset, & sine quo non posset perseveranter bonum tenere quod vellet. Sed quia noluit permanere, profectò ejus culpa est; cujus meritum fuisset, si permanere voluisset, sicut fecerunt Angeli sancti.* Et mox. *Si autem hoc adjutorium vel Angelo, vel Homini, cum primùm facti sunt, defuisset; quoniam non talis natura facta erat, ut sine Divino adjutorio posset manere si vellet; non utique suâ culpâ cecidissent: adjutorium quippe defuisset; sine quo manere non possent.*

III. Adjutoriū duplex: primum *sine quo*; secundum, *quo.*

III. Auxiliorum duo genera distinguit Augustinus, alterum proprium naturæ innocentis & integræ, alterum lapsæ & reparatæ. Primum appellat *adjutorium sine quo*: alterum, *adjutorium quo.*

Primum est id sine quo non possumus, & cum quo possumus. Utramque definitionis partem superiora testimonia confirmant; sic & illud: [a] *primo itaque homini qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deserere, datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset.*

a *Ibidem. n. 34.*

Alterum est id [b] *non solùm sine quo non fit, verùm etiam quo fit propter quod datur*: ut est *beatitudo*, quam qui accipit *continuò fit beatus*. Primum trito jam & communi vocabulo solemus appellare sufficiens; alterũ verò efficax.

b *Ibidem.*

IV. Quo sensũ adjutoriũ *sine quo* dicatur sufficiens.

IV. Id unum quæritur, an auxilium *sine quo* Augustinianum Molinisticè & populariter sufficiens sit, an Thomisticè: uno verbo omnia-ne ad agendum necessaria complectatur, necne. Si gratia Adami & Angelorum pro

ſolo voluntatis arbitrio fuit efficax, vel ſterilis & iners; omnia ad agendum neceſſaria complectebatur, eratque pleniſſimè ſufficiens, ut ea vox à Molinâ Leſſio & populariter uſurpari ſolet. Sin contrà opus erat novo auxilio per ſe efficaci, ut voluntas moveretur; Thomiſticè, non Leſſianè ſufficiens fuit. Sed quæſtionem meâ ſententiâ facilè definiet quiſquis à præjudicatis opinionibus liber caput x. xi. & xii. L. de Correptione & Gratiâ legerit attentiùs; cum Auguſtini verba poteſtatem agendi pleniſſimam & Leſſianam *ſufficientis* notionem ſine ullâ obſcuritate ſignificent.

v. Pleniſſimè ſufficiens fuiſſe pluribus efficitur. Prima ratio.

1°. Auguſtinus Angelum & Hominem eòdem loco habet, nec plus uni tribuit, quàm alteri. Uterque cum primùm conditus eſt, bonam voluntatem accepit ut manifeſtis Auguſtini teſtimoniis confirmavi. Utrique

datum est auxilium *sine quo* perseverare non poterant. *Si* enim ᵃ *hoc adjutorium Angelo vel Homini defuisset.... non utique suâ culpâ cecidissent.* Si cætera excutiamus, paria in utroque reperientur, ut & in ipso quæstionis exordio non obscurè significat. ᵇ *Quapropter*, inquit, *saluberrimè confitemur, quod rectissimè credimus, Deum..... sic ordinasse Angelorum & Hominum vitam, ut in eâ priùs ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset suæ gratiæ beneficium, justitiæque judicium.* Hoc est, quid posset liberum arbitrium sive ad perseverandum, sive ad cadendum: deinde quid posset aut ad confirmandos in perpetuum S. Angelos, reparandosque Homines, gratiæ beneficium; aut ad puniendos malos, judicium justitiæ. Nullum denique in bonis Angelis qui perseverarunt, & in malis qui ceciderunt,

a *Ibidem. n. 32.*

b *Ibidem. n. 27.*

gratiæ discrimen agnoscit : nec aliud auxilium in primo Homine & Angelis, quàm *sine quo*. Fuit auxilium *sine quo* in pluribus actuosum & efficax, sterile in aliis.

a Ibidem. n. 32. [a] *Non deerat adjutorium per quod posset & sine quo non posset perseveranter bonum tenere quod vellet; sed quia noluit permanere, profectò ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset*: SICUT FECERUNT ANGELI SANCTI, *qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & hujus permansionis debitam mercedem recipere meruerunt.* Apertissimè in L. de Dono perseverantiæ n. 13. *Qui non infertur in tentationem non discedit à Deo. Non est hoc omnino in viribus liberi arbitrii, quales nunc sunt. Fuerat in homine antequam caderet. Quæ tamen libertas voluntatis in illius primæ conditionis præstantiâ quantùm valuerit, apparuit in Angelis; qui, Dia-*

bolo cum suis cadente, in veritate steterunt, & ad securitatem perpetuam non cadendi, in quâ nunc eos esse certissimi sumus, pervenire meruerunt. Post casum autem hominis nonnisi ad gratiam suam Deus voluit pertinere, ut homo accedat ad eum..... & non recedat ab eo.

Ex his constat idem auxilium *sine quo* datum esse Homini & Angelis. Sin id negatur, ergo cum Augustinus ait: *cujus meritum fuisset si permanere voluisset, sicut fecerunt Angeli sancti*: ridiculè comparat res disjunctissimas, hominem auxilio ad perseverandum necessario, hoc est, per se efficaci destitutum cum S. Angelis idipsum habentibus. 2°. Qui dicit fuisse omnino in primævâ potestate hominis, ut perseveraret; quæ quanta esset, apparuisse in S. Angelis; is apertissimè significat fuisse parem in utrisque potestatem, eamdemque

plenissimam, non mœrè Thomisticam. 3°. Hæc quoque Augustini verba: non discedere à Deo fuerat *omnino in viribus liberi arbitrii antequam* homo *caderet. Quæ libertas quantùm valuerit, apparuit in Angelis. Post casum autem hominis nonnisi ad gratiam suam Deus voluit pertinere*: aliud auxilii genus esse significant, per quod stamus, aliud per quod Angelus stetit. Id quo nos perseveramus est auxilium *quo*, & per se efficax, ut Augustinus docet: id igitur per quod steterunt Angeli, auxilium *sine quo* & tantummodò sufficiens fuit.

Secunda ratio. 2°. S. Angelos per liberum arbitrium stetisse; cæteros, ut hominem, per idem liberum arbitrium cecidisse ait in iis locis quæ nos antè produximus: & initio: [a] *Denique Angeli quidam, quorum Princeps est qui dicitur Diabolus, per liberum arbitrium Domino Deo refugæ facti sunt..... Cæteri per*

[a] *Ibidem. n. 27.*

ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt. [a] *Sic & hominem fecit cum libero arbitrio.... Ideo beatum, quia & non mori, & miserum non fieri in suâ potestate esse sentiebat. In quo statu recto ac sine vitio, si per ipsum liberum arbitrium manere voluisset.... Acciperet illam merito hujus permansionis beatitudinis plenitudinem, quâ & S. Angeli sunt beati.* Sanctos jam per liberum arbitrium perseverare nuspiam dicit. Contrà, [b] *si ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate suâ voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insupera-*

[a] *Ibidem. n. 28.*

[b] *Ibidem. n. 38.*

biliter ageretur; & ideo, quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliquâ vinceretur.... Fortissimo itaque permisit facere quod vellet: infirmis servavit, ut ipso donante invictissimè quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissimè nollent. Auxilium efficacissimum &, ut appellatur ab Augustino, *invictissimum, insuperabile & indeclinabile* facit ut jam Sanctis perseverantibus *non relinquatur voluntas sua*: sive, quod idem planè est, ut Sancti jam per liberum arbitrium perseverare simpliciter non dicantur. Angelus bonus ab Augustino & sæpe & simpliciter dicitur (nec aliter in toto libro uspiam) perseverasse per liberum arbitrium. Non habuit ergo gratiam illam efficacissimam & invictissimam, sive auxilium *quo*: ita solum habuit auxilium *sine quo*. Neque enim aliud apud Augustinum extat, quàm duplex à no-

bis commemoratum, *quo* & *sine quo*. Ex quibus conficitur auxilium, *sine quo*, plenissimè sufficiens fuisse, & tale, ut omnia ad agendum necessaria complecteretur.

3°. Novum argumentum ex superiori loco depromitur. Auxilium *sufficiens* & potestas agendi idem significant. Ut *sufficientis*, ita quoque *potestatis* duplex est notio; Thomistica, & popularis. Thomistica est potestas nuda & simplex, quæ nisi accedat aliud, idemque necessarium ad agendum & cum actione semper conjunctum, nihil agit. Popularis est potestas explicata & expedita, quæ nullâ re ad agendum necessariâ caret. Auxilium *sine quo* Augustinianum, popularem hanc & plenissimam potestatem contulit homini integro & Angelis, non Thomisticam, ut ex allato testimonio liquet. Nam auxilium, *sine quo*, perseverandi Tertia ratio.

potestatem contulit homini innocenti, quam minimè tribueret jam eidem lapso, ut hîc Augustinus testatur. *Et ideo perseverare non possent* Sancti cum auxilio, sine quo, *quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut possent.* Potestas, quam homini jam lapso minimè tribueret auxilium, *sine quo*, non est Thomistica, cum isto genere auxilii conjuncta, nec ab eo separabilis, ut Thomistæ confitentur; ergo popularis & plenissima illa, cujus antè memini: hanc igitur ipsam homini innocenti contulit & Angelis omnibus.

Quarta ratio. 4°. Augustinus, quod inprimis observandum est, Sanctos idcirco per auxilium, quale Adamo concessum est, jam *perseverare non posse* ait; quoniam, si solum tribueretur, *aut non vellent, aut non ita vellent ut possent.* Nam consequens est auxilium,

ſine quo, tale fuiſſe, ut per illud ſolum aut vellet homo, aut volendi & plenè volendi poteſtatem haberet pleniſſimam. Si enim ad volendum opus erat auxilio per ſe efficaci, ut jam opus eſſe Auguſtinus teſtatur; par igitur eſt hominis innocentis & lapſi conditio : nec magis innocens & integer perſeverare potuit per auxilium, *ſine quo*, quàm nos lapſi poſſemus. Ita inepta planè eſt Auguſtini ſententia, niſi poteſtatem Adami plenam, abſolutam & omnibus ad agendum neceſſariis inſtructam confiteamur.

5°. Aliud quoque argumentum ex iiſdem verbis conficitur. Quinta ratio. Ratio ſola propter quam ad perſeverandum omnino neceſſarium eſt auxilium *quo*, ſive per ſe efficax, eſt ſumma fractis jã viribus, & inſtantibus undique tentationum periculis voluntatis noſtræ

imbecillitas. [a] *Major quippe libertas*, inquit, *est necessaria adversus tot & tantas tentationes, quæ in Paradiso non fuerunt, dono perseverantiæ munita atque firmata, ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus*, &c. Idcirco [b] *si in tantâ infirmitate vitæ hujus..... ipsis Sanctis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus operaretur in eis ut vellent, inter tot & tantas tentationes infirmitate suâ voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent*, &c. Ex quo consequens est nec Angelis, nec homini innocenti, quorum erat vis maxima, nulla planè infirmitas, auxilium *quo* necessarium fuisse. Si necessarium non fuit; auxilium igitur, *sine quo*, erat plenè *sufficiens*, & potestatem præsidiis omnibus ad perseverandum instructissimam largiebatur.

a *Ibidem. n. 35.*

b *Ibidem. n. 38.*

6°. Si confirmatio in bono, sive impeccantia, ut vulgò appellatur, quæ est prærogativa perfectæ & æternæ beatitudinis, in utroque statu naturæ innocentis & lapsæ ex eodem genere auxilii pendet: tam Angelorum impeccantia appellanda est simpliciter gratia, quàm Sanctorum hominum confirmatio. Contrà tamen Augustinus primã appellat mercedem meriti, alteram verò simpliciter gratiam. [a] *Quid erit,* inquit, *liberius libero arbitrio, quando non poterit servire peccato, quæ futura erat & homini, sicut facta est Angelis sanctis merces meriti? Nunc autem per peccatum perdito bono merito, in his qui liberantur factum est donum gratiæ, quæ merces meriti futura erat.* Cur dicitur *perdito bono merito donum gratiæ, quæ merces meriti futura erat;* nisi quia maximum est meritorum nostrorum & Angelicorum discrimen? Et unde illud dis-

Sexta ratio.

a *Ibidem. n. 32.*

crimen, nisi ex maximâ auxiliorum dissimilitudine, quam antè attigerat, & pluribus mox attingit? Angeli enim [a] *per liberum arbitrium in veritate steterunt* [b] *Nunc verò Sanctis in Regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis.... perseverantia ipsa donatur, non solùm ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verùm etiam ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint.*

a *Ibidem. n. 27.*
b *Ibidem. n. 34.*

Cæterùm cum Augustinus de homine integro & Angelis disputat, unius perseverantiæ meminit, quòd cum essent in caritate & justitiâ conditi, reliqua actionum & meritorum series ad perseverantiam quodammodò pertinere videatur. Neque enim perseverat, nisi qui ab omni peccato abstinet: nec ab omni peccato abstinet, nisi qui bene agit & singulas actiones refert ad finem ultimum, nisi demum qui præceptis omnibus satisfacit.

Nam qui non bene agit quidquid agit, quique violat præceptum aliquod, is proculdubiò perſeverantiam non habet ; ut habet contrà qui rectè agit in omnibus & ſingulis præceptis ſatisfacit. Itaque perſeverantia in juſto donum quoddam eſt generale, quod latiſſimè patet, & totam reliquæ vitæ ſeriem quodammodò complecti videtur.

VI. Difficultas ſolvitur.

Adverſus ea quæ de gratiâ primi Hominis & Angelorum ex Auguſtino diximus, unum fermè eſt quod objici poſſit : S. Angelos idcirco ad gloriam perveniſſe, quòd gratiam multò uberiorem acceperint, quàm qui minimè pervenerunt, Auguſtinum teſtari. [a] *Iſti autem*, inquit, *qui cum boni creati eſſent, tamen mali ſunt malâ propriâ voluntate ; quam bona natura non fecit... aut minorem acceperunt amoris divini gratiam, quàm illi qui in eadem perſtiterunt ; aut ſi utrique boni*

a *L. 12. de Civitate c. ix. n.* 2.

æqualiter creati sunt, istis malâ voluntate cadentibus illi ampliùs adjuti ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, pervenerunt. Quæ gratia amplior non alia videtur esse, quàm per se efficax. Atque hic unus fere est locus, qui aliquâ cum probabilitate objiciatur. Nam cætera levissima sunt, nec cuiquam in Augustinianâ doctrinâ vel mediocriter versato difficultatem ullam afferre posse existimo.

Sed argumentum quod ex superiore Augustini testimonio conficitur, sic occupatum est à viris doctissimis, qui locum ad quæstionem propositam nihil attinere solidis rationibus comprobarunt, ut inane jam & hebes videatur. rem paucis explico.

Augustinus in eâ quæstione, quæ est de beatitudine Angelorum, multùm, diùque laboravit. Omnes conditos esse noverat &

bonos, hoc eſt, cum ſanctitate ac caritate perfectâ, & beatos. S. Angeli qui gloriâ æternâ perfruuntur, ſe ſemper beatos fore non ignorant: mali antequam caderent, nec futurum cognoſcebant, nec perpetuitatem beatitudinis. Cauſa ergo dubitationis & difficultatis, quæ Auguſtinum diu torſit, hæc una eſt, quòd beatus non ſit, niſi qui & beatitudinem nunquam eſt amiſſurus & nunquam ſe amiſſurum eſſe certiſſimè cognovit. Neque enim admittit beatitudo vel errorem, vel metum. Qui beatum ſe ſemper fore exiſtimans beatitudinem nihilominùs amiſſurus eſt, fallitur. Qui ignorat firmáne ſit ac perpetua felicitas, necne, metu vacare non poteſt. Qui metuit, multoque magis qui caſum futurum præſentit, miſer eſt. Ergo S. Angeli ſe beatos ſemper fore non ignorant, nec ignoraverunt. Mali verò qui nec ſe ca-

ſuros eſſe noverunt, nec ſe ſemper beatos fore, aliquâ nihilominùs beatitudine ſuſpensâ & mutabili perfruebantur. Sed unde illa bonis de perpetuâ felicitate ſecuritas & cognitio; ignorantia verò in malis? An fortè ex creationis diſcrimine, hoc eſt, ex caritate & juſtitiâ diſſimili, quam dum crearentur, acceperint? An ex meritis? An ut olim Dæmones, ita nunc Angeli ſe ſemper beatos fore ignorant?

Quæſtionem pluribus verſat in L. XI. de Geneſi ad Literam cap. 26. & difficultatis pondere oppreſſus in medio reliquit. Eamdem cum agitaſſet poſtea in L. XI. de Civitate cap. 13. ad duo membra revocavit. Nam certus jam S. Angelos de ſempiternâ beatitudine ſuâ nihil dubitare, *reſtat*, inquit, *ut aut impares fuerint* in gratiâ & beatitudine, quam in primo creationis exordio acceperunt; *aut ſi pares fuerunt, poſt iſtorum*

iſtorum ruinam illis certa ſcientia ſempiternæ felicitatis acceſſerat. Denique ſub finem vitæ omni dubitatione poſitâ pronunciavit in libro de Correptione & Gratiâ cap. x. malis per liberum arbitrium cadentibus, cæteros qui per idem liberum arbitrium ſteterant, de beatitudine nunquam amittendâ certos factos eſſe ſingulari beneficio gratiæ. [a] *Cæteri per ipſum liberum arbitrium in veritate ſteterunt, eamque de ſuo caſu nunquam futuro certiſſimam ſcire meruerunt.* Quod cum pluribus deinde confirmaſſet, ſubjicit: *Diabolus verò & Angeli ejus etſi beati erant antequam caderent, & ſe in miſeriam caſuros eſſe neſciebant, erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, ſi per liberum arbitrium in veritate ſtetiſſent, donec iſtam ſummæ beatitudinis plenitudinem, tanquam præmium ipſius permanſionis acciperent, id eſt, ut magnâ per Spiri-*

[a] L. *de corrept. & gratiâ. n.* 27.

tum S. datâ abundantiâ caritatis Dei, cadere ulteriùs omnino non possent, & hoc de se certissimè nossent. Hanc plenitudinem beatitudinis non habebant: sed quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem, sed tamen beatitudine sine ullo vitio fruebantur.

In libro 12. de Civitate qui objicitur, eamdem quæstionem versat, & eadem quæstionis membra ponit, ac in undecimo; ut singula inter se se comparanti facilè constabit. In XI. *restat ut aut impares fuerint.* In XII. *aut minorem acceperunt amoris divini gratiam.* In XI. *aut si pares fuerunt, post istorum ruinam illis certa scientia suæ sempiternæ felicitatis accesserit.* In XII. *aut si utrique æqualiter boni creati sunt, istis malâ voluntate cadentibus illi amplius adjuti ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, pervenerunt.* Ecce eadem utrobique divisionis mẽ-

bra, quæ ſibi mutuò reſpondent: primum utique L. undecimi primo duodecimi; ſecundum prioris ſimiliter poſterioris ſecundo. Atque ut apertiùs dicam; iſta, *ſi pares fuerunt, poſt iſtorum ruinam illis certa ſcientia ſuæ ſempiternæ felicitatis acceſſit*, reſpondent his: *ſi utrique boni æqualiter creati ſunt, iſtis malâ voluntate cadentibus illi amplius adjuti ad eam beatitudinis plenitudinem, unde nunquam ſe caſuros certiſſimi fierent, pervenerunt.* In hac poſteriore ſententiâ vox, *ampliùs adjuti*, quæ ſola objici poteſt, refertur ad confirmationem gratiæ, ad certiſſimam beatitudinis perpetuæ ſcientiam; quæ, ut in priore dicitur, *poſt* Dæmonum *ruinam* S. Angelis *acceſſit*. Pertinet ergo ad perſeverantiam termini, non ad perſeverantiam viæ, ut Theologi vulgò loquuntur: denique [a] *ad iſtam ſummæ beatitudinis plenitudinem quam tanquam*

[a] *L. de corrept. & gr. n.* 27.

præmium voluntariæ perseverantiæ & *permansionis acceperunt*; non ad tempus quod præcessit, sive ad merita quibus *præmium* obtinuerunt. Locus ergo objectus non est ad rem; qui ne aliter explicaretur, ac antè à nobis explicatus est, aut ad aliam omnino quæstionem referretur, Augustinus ipse providit, cum proximè subjiciat: [a] *sicut jam in libro, quem sequitur iste*, id est, in undecimo *tractavimus*.

a *L. 12. de Civit. c. 9.*

CAPUT V.

De gratiâ hominis lapsi juxta eumdem.

EXplicatâ gratiâ primi Hominis & Angelorum facilè intelligitur quid de nostrâ, quæ singulari quadam ratione gratia Christi dicitur, ac de utriusque discrimine senserit Augustinus.

1. Auxilium *quo* semper efficax

Auxilium, *sine quo*, quod erat Adamo commune cum Angelis,

pleniſſimè ſufficiens fuit, ut ex pluribus Auguſtini teſtimoniis confeci. Auxilium *quo*, quod proprium eſt naturæ lapſæ, ſemper eſt efficax. Primum cum effectu non ſemper conjungebatur, hoc ſemper conjungitur. [a] *Adjutorium enim eſt non ſolùm ſine quo non fit, verùm etiam quo fit propter quod datur.* Exemplum affert beatitudinis, quæ *adjutorium & quo fit eſt, & ſine quo non fit: quia & ſi data fuerit homini, continuò fit beatus; & ſi data nunquam fuerit, nunquam erit.*

a *L. de correp. & gr. n.* 34.

Primum tale erat, ut poteſtatem pleniſſimam tribueret, voluntatem utendi non efficeret. [b] *Tale quippe erat adjutorium, quod desereret cum vellet, & in quo permaneret ſi vellet, non quo fieret ut vellet.* Contrà noſtrum voluntatem ipſam efficit. [c] *Sed hâc* gratia *potentior eſt in ſecundo Adam. Prima eſt enim quâ fit ut habeat homo juſtitiam ſi velit. Se-*

b *Ibidem. n.* 31.

c *Ibidem.*

cunda ergo plus potest, quâ etiam fit ut velit, & tantùm velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate Spiritûs vincat.

II. Ob infirmitatem datur.

Ideo præsertim Deus non modò perseverandi potestatem, verùm etiam perseverantiam Sanctis suis nunc largitur, quòd jam infirma sit voluntas. [a] *Nam si in tantâ infirmitate vitæ hujus..... ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non possunt, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate suâ voluntas succumberet, & ideo perseverare non possent.... subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur*, &c.

a *Ibidem. n. 38.*

III. Auxilium *sine quo* in Sanctis perseverãtibus jam

Auxilium *sine quo*, quale concessum est primo Homini, in sanctis perseverantibus jam locum non habet. [b] *Primo itaque*

homini, qui in eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deserere, datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret; sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc verò Sanctis in Regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis NON TALE *adjutorium perseverantiæ datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur; non solùm ut sine isto dono perseverantes esse non possent, verùm etiam ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint.* Et antè. [c] *Nunc autem quibus deest tale adjutorium* sine quo, *jam pœna peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur, &* TANTÒ AMPLIUS *datur per Jesum Christum Dominum nostrum quibus id Deo dare placuit, ut non solùm adsit sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus; verùm etiam tantùm ac tale sit, ut velimus.* Maximè ob-

locum non habet.

b *Ibidem. n.* 34.

c *Ibidem. n.* 32.

servanda sunt verba Augustini : *quibus datur, tantò amplius datur.... tantum ac tale ut velimus*: quæ gratiam ad perseverandum quibuscumque datur, talem ac tantam semper dari significant ; ut non modò potestatem perseverandi, verùm etiam & voluntatem plenam, uno verbo perseverantiam ipsam largiatur. Ita auxilium *sine quo*, quale Adamo & S. Angelis concessum est : id est, plenissima illa perseverandi potestas, quam nos antè ex Augustino descripsimus, semper jam conjungitur cum auxilio *quo*, nec ab eo sejungitur. Sed de his iterum postea uberius.

IV. Auxilium *quo* ut ad conservandam, ita ad recipiendã justitiam valet.

Auxilium *quo*, cùm ad perseverandum in bono quod jam accepimus, tum ad bonum quoque accipiendum, sive ad primam justitiam datur. [a] *Fit quippe in nobis*, ut mox docet, *per hanc Dei gratiam*, id est auxilium *quo*, *in bono recipiendo & perseveranter*

a *Ibidem. n. 32.*

tenendo, non ſolùm poſſe quod volamus, verùm etiam velle quod poſſumus. Quod non fuit in homine primo. Unum enim horum in illo fuit, alterum non fuit. Namque ut reciperet bonum gratiâ non egebat, quia nondum perdiderat quam acceperat in ipſo creationis exordio. *Ut autem in eo permaneret, egebat adjutorio gratiæ, ſine quo id omnino non poſſet: & acceperat poſſe ſi vellet, ſed non habuit velle quod poſſet. Nam ſi habuiſſet, perſeveraſſet. Poſſet enim perſeverare ſi vellet: quod ut nollet, de libero deſcendit arbitrio; quod tunc ita liberum erat, ut & bene velle poſſet & malè.*

Ex his conſtat auxilium *quo* apud Auguſtinum ſemper eſſe conjunctum cum effectu ipſo ad quem datur. 2°. In eo differre ab auxilio *ſine quo*, quòd poteſtatem ſimul & voluntatem rei efficiendæ; auxilium *ſine quo* ſolam poteſtatem per ſe largiatur.

Ex quo consequens est, ut omnia loca, in quibus Augustinus bonam voluntatem à Deo esse docet, ad idque confirmandum verbis vel Propheticis : *voluntas præparatur à Domino*; vel Apostolicis utitur: *operatur in nobis velle & perficere*; auxilium *quo* constituant. 3°. Auxilium *sine quo*, quæ est, ut certis argumentis confeci, plenissima, Thomistica potestas, locum jam non habere. 4°. Denique auxilium *quo* non modò ad perseverandum in justitiâ acceptâ, verùm etiam ad justitiam recipiendam valere & dari : atque ut uno verbo omnia concludam, ad singulas actiones bonas, ut in suis omnibus adversùs Pelagianos libris Augustinus docet.

a *Ibidem.* *n. 43.*

De gratiâ conversionis a *cum homines*, inquit, *per correptionem in viam justitiæ seu veniunt, seu revertuntur ; quis operatur in cordibus eorum salutem, nisi ille qui*

quolibet plantante atque rigante; & quolibet in agris, vel arbustulis operante dat incrementum Deus, cui volenti salvum facere nullum hominum resistit arbitrium? Sic enim velle seu nolle in volentis seu nolentis est potestate, ut divinam potestatem non impediat, nec superet potestatem..... *quando quidem* etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult facit...... *Habens humanorum cordium quo placuerit inclinandorum omnipotentissimam potestatem.*

Legendus est liber de gratia Christi n. 11. Quo in loco Pelagium, ut Christianus habeatur, eam gratiam confiteri debere ait, *quâ futuræ gloriæ magnitudo non solùm promittitur, verùm etiam creditur & speratur: nec solùm revelatur sapientia, verùm & amatur: non solùm suadetur omne quod bonum est, verùm & persuadetur.* Et n. 15. *Quando Deus docet non per legis literam, sed per Spiritus gra-*

tiam; ita docet, ut quod quisque didicerit non tantùm cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat.... Venire posse in naturâ ponit Pelagius; vel etiam ut modò dicere cœpit, in gratiâ, qualemlibet eam sentiat, quâ ipsa, ut dicit, possibilitas adjuvatur; venire autem jam in voluntate & opere est. Non est autem consequens, ut qui potest venire etiam veniat, nisi id voluerit atque fecerit. Sed omnis qui didicit à Patre non solùm potest venire, sed venit.a Neque enim ullus audivit & didicit, & non venit, sed omnis, ut ait veritas, qui audivit à Patre & didicit, venit.... Valde remota est à sensibus carnis hæc Schola, in quâ Deus auditur & docet.... Nimiùm gratia ista secreta est.... Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus divinâ largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur, ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.

a L. de Prædestinatione Sanct. n. 13.

Ac ne per singula excurram, Augustinus conversionem, sive primam justitiam, omnia bona, meritaque omnia semper adscribit gratiæ per se efficaci & auxilio *quo*, quod ejusmodi est, ut non modò posse, verùm etiam det & velle & operari, eamque Christi gratiam esse ait, [a] quam Pelagius confiteri debet. Hinc in Epistolâ ad Vitalem, quæ est 217. inter cæteras, generatim scribit: [b] *vera Dei gratia dat merita ipsa cum datur, quia prævenit hominis voluntatem bonam, nec eam cujusquam invenit in corde, sed facit.* Et postea. [c] *Ut in Deum credamus & piè vivamus, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: non quia velle non debemus & currere, sed quia ipse in nobis & velle operatur & currere.* Sic alibi. [d] *Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum.... Certum est nos facere cum facimus; sed ille fa-*

V. Ad singulas actiones pietatis valet.

[a] *L. de gratiâ Christi n. 52.*

[b] *Epistol. 217. n. 5.*

[c] *Ibidem, n. 12.*

[d] *L. de gratiâ & lib. arbitr. n. 32.*

cit ut faciamus, præbendo vires EFFICACISSIMAS *voluntati.*
a Ibid. n. 33. Quamobrem [a] *sine illo vel operante ut velimus; vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

VI. Ad orandum. Orationem ipsam non minùs acceptam refert gratiæ efficaci, quàm cætera. Spiritum Sanctum nos & *interpellantes & clamantes facere* ait; [b] *falli qui putant non dari nobis ut petamus, quæramus, pulsemus. Nec volunt intelligere etiam hoc divini muneris esse ut oremus.* [c] *Hoc ipsum ut faciamus ipsum largiri.* [d] *Impertiri salubriter orationis affectum & effectum.*

b L. de dono persever. n. 64.
c Ibid. n. 62.
d Epistol. 194. n. 30.

Ex his paucis, quæ nos inter plura & propè infinita ejusdem generis delibavimus, facilè intelligitur gratiam illam quam adversus Pelagianos disputans ad singulas pietatis actiones necessariam esse docet, pertinere ad auxilium *quo*. Nam auxilii *quo* proprius caracter & nota est, ut

non modò poteſtatem, verùm etiam & voluntatem & actionem largiatur; cum auxilium, *ſine quo*, ſolam poteſtatem conferret, pleniſſimam tamen, non mœrè Thomiſticam. Gratia, quam in ſuis adverſus Pelagianos libris omnibus tuetur, voluntatem efficit & actionem; non eſt nuda & ſterilis poteſtas. Pertinet igitur ad auxilium *quo*. Ita ſequitur auxilium *quo* neceſſarium eſſe ad ſingulas pietatis actiones.

CAPUT VI.

Aliqua ad auxilium quo *pertinentia explicantur.*

Auxilium *quo* ſive ad primam converſionem refertur, ſive ad perſeverantiam & ad ſingulas actiones bonas, neque individuum ſemper eſt, aut ſimplex, neque in unico gradu conſiſtit. 1. Auxilium *quo* nō eſt ſemper individuum & ſimplex.

Impium quidem gratia Chriſti

uno velut impetu nonnunquam convertit; vel justo & converso largitur & voluntatem & actionem boni operis. Sed hoc rarissimè. Naturam enim, quæ à parvis initiis ad perfectiora sensim progreditur, ut plurimùm imitans variis motibus animum incitat, diuque cum voluntate pravis cupiditatis affectibus implicatâ confligit, antequam oriatur vel firma illa & plena voluntas, quæ conjuncta semper est cum bono opere.

II. Exemplũ repentinæ conversionis. Exemplum repentinæ conversionis præclarum habemus in Apostolo, quem Christianæ Religioni inimicissimum, Christianosque vario suppliciorum genere persequentem gratia statim prostravit ac vicit.

III. Exemplũ Lentæ. Sed pauci admodum sunt, qui auditâ voce Domini statim respondeant: [a] *Domine quid me vis facere?* Multo plures pugnant, resistuntque [b] *contra stimulum cal-*

a *Act. 9. 6.*

b *Ibid. v. 5.*

citrando, antequam Deo vocanti penitus obsequantur. Horum exemplum habemus in Augustino, cujus scripta si varios auxilii *quo* gradus, partesque non exprimerent, vita testaretur. Manichæorum erroribus, connubiis illicitis, & insano rerum corporearum amore constrictus tenebatur. Anno ætatis vicesimo nono cœpit sectæ insanæ primùm diffidere: à Fide Catholicâ tamen alienus mansit. Anno tricesimo cum Ambrosium sæpius audisset, hæsit inter utramque dubius. Ab hæresi postea liberatus in Religionem Catholicam inclinavit. Anno demum 32. cum ex Simplicano cognovisset stupendam Victorini conversionem [a] *exarsi*, inquit, *ad imitandum.* c L. 8. Confess. n. 10.
Sed quantis pugnis, ac dilationibus? *Cui ego rei suspirabam ligatus non ferro alieno, sed meâ ferreâ voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi cate-*

nam fecerat, & constrinxerat me... voluntas autem nova, quæ mihi esse cœperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus, sola certa jocunditas, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam. Ita duæ voluntates meæ, una vetus alia nova; illa carnalis, ista spiritalis, confligebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam. [a] *In sarcinâ sæculi, velut somno assolet, dulciter premebar: & cogitationes quibus meditabar in te, similes erant conatibus expergisci volentium, qui tamen superati soporis altitudine remerguntur.* Mox subjicit se Christo vocanti quid responderet non habuisse, *nisi tantùm verba lenta & somnolenta: modò; ecce modò: sine paululùm. Sed modò & modò non habebant modum: & sine paululùm, in longum ibat.*

a *Ibidem. n. 12.*

Pugnæ rationem idoneam deinde reddit. [b] *Imperat animus corpori & paretur statim: imperat*

b *Ibidem. n. 21.*

animus sibi & resistitur. Unde hoc monstrum, & quare istud? Imperat, inquam, ut velit, qui non imperaret nisi vellet; & non fit quod imperat. Sed non ex toto vult; non ergo ex toto imperat. Nam in tantùm imperat in quantùm vult; & in tantùm non fit quod imperat, in quantùm non vult. Quoniam voluntas imperat, ut sit voluntas; nec alia, sed ipsa. Non utique plena imperat, ideo non est quod imperat. Nam si plena esset, nec imperaret ut esset, quia jam esset.

Cum audisset ex Pontiano milites ad vitam Monasticam perlectâ Antonii historiâ repentè conversos esse, cœpit multò magis, quàm antè, agitari. [a] *Sic ægrotabam & excruciabar accusans memetipsum solitò acerbiùs nimis, ac volvens & versans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum, quo jam exiguo tenebar, sed tenebar tamen. Et instabas tu in occultis meis Domine severâ miseri-*

a *Ibidem. n. 25.*

cordiâ flagella ingeminans timoris & pudoris; ne rursum cessarem.... Dicebam enim apud me intus: ecce modò fiat, modò fiat. Et cum verbo jam ibam in placitum. Jam pænè faciebam, & non faciebam: nec relabebar tamen in pristina, sed de proximo stabam & respirabam.

Post plurimas deinde tergiversationes & pugnas cum vocem audisset: [a] Tolle lege, Tolle lege: proximum Apostoli codicem arripuit, sententiâque perlectâ eâ, quæ librum aperienti, explicantique ex Rom. 13. 13. occurrit prior: *non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione: sed induite Dominum Jesum Christum, & carnis providentiam ne feceritis in concupiscentiis*: plenè conversus est. [b] *Statim quippe cum fine hujusce sententiæ, quasi luce securitatis infusâ cordi meo, omnes dubitationis tenebræ diffugerunt.*

a *Ibidem. n. 29.*

b *Ibidem.*

Augustini conversionem fecit gratia per se efficax, sive auxilium *quo*, idque longam auxiliorum seriem complectens, non individuum & simplex. Horum singula non aliter efficacia fuerunt, quàm gratia Thomistarum sufficiens, quæ voluntatem imperfectam semper efficit, ut ex Alvare jam observavi; nunquam sola effectum principalem, ad quem per se ipsa nititur.

Idem statuendum est de perseverantiâ, quæ ut omnes quodammodò actiones bonas, quibus justitia semel accepta solet conservari usque ad extremum vitæ, ita & longam auxiliorum seriem complectitur. Idem quoque fit in actionibus bonis quamplurimis. Neque enim statim volumus plenè quod postea agimus. Præcedit plerumque voluntas imperfecta, sive caritas inchoata ac debilis, quæ cupiditate facilè vincitur & contra-

riæ voluntatis repugnantiâ accedentibus novis ſubinde auxiliis voluntas bona creſcit ; tumque demum agit & vincit, cum major eſt, quàm contraria cupiditas. Neque auxiliorum præcedentium ſeries eſt prorſus inutilis. Animum enim præparat, cupiditatem imminuit, reſiſtentes affectûs debilitat, quibus fractis, ſubactiſque nova gratia accedens voluntatem plenam ac perfectam efficit, quam per ſe ſola non efficeret, niſi præceſſiſſent complures aliæ.

Hujus voluntatis, ſive caritatis imperfectæ ſæpe Auguſtinus meminit, ut in libro de gratiâ & libero arbitrio. [a] *Qui ergo vult facere Dei mandatum, & non poteſt*, (poteſtate illâ plenâ, quæ ſine novo auxilio cum actione ipsâ conjungatur) *jam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam & invalidam : poterit autem cum magnam habuerit, & re-*

[a] *L. de gr. & lib. arbitr. n.33.*

buſtam. Quando enim Martyres magna illa mandata fecerunt; magnâ utique voluntate, hoc eſt, magnâ caritate fecerunt. Et mox. *iſtam caritatem Apoſtolus Petrus nondum habuit, quando timore Dominum ter negavit..... Et tamen, quamvis parva & imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino* [a] animam meam pro te ponam. *Putabat enim ſe poſſe* poteſtate utique plenâ & perfectâ, *quod ſe velle ſentiebat. Et quis iſtam etſi parvam dare cœperat caritatem, niſi ille qui præparat voluntatem & cooperando perficit, quod operando incipit? Quoniam ipſe, ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens.*

[a] *Joan.* 13. 37.

Poſtea initium hoc caritatis, ſive delectationis neceſſarium eſſe ait, ut quæramus unde quod præceptum eſt impleatur. [b] *Cur ergo dictum eſt*: [c] diligamus invicem, quia dilectio ex Deo eſt: *niſi quia præcepto admonitum eſt*

[b] *L. de gr. & lib. arbitr. n.* 37.

[c] 1. *Joan.* 4. 7.

liberum arbitrium, ut quæreret Dei donum? Quod quidem sine suo fructu prorsus admoneretur, nisi prius acciperet ALIQUID DILECTIONIS, *ut addi sibi quæreret, unde quod jubeatur impleret.* Nam ut ipse in alio loco docet: [a] *Cor quod rectè petit, rectè pulsat & quærit, pium esse debet: primò amare Deum gratis; hæc est enim pietas: nec sibi extra illum ponere mercedem, quam expectet ex illo.*

a *Serm.* 91. *n.* 3.

IV. Auxilii *quo* varii gradus sequũtur ex Augustini principiis.

Hi bonæ voluntatis imperfectæ & crescentis gradus necessariò sequuntur ex Augustini principiis. Nam Augustino gratia bonam voluntatem efficiens est interior quædam delectatio. [b] *Tunc enim bonum concupisci incipit, cum dulcescere cœperit. Quando autem timore pœnæ, non amore justitiæ fit bonum, nec fit in opere, quando homo mallet facere, si posset impune. Ergo* BENEDICTIO DULCEDINIS *est gratia Dei, quâ*

b *L.* 2. *in duas Epist. Pelag. c.* 9. *n.* 21.

quâ fit in nobis ut nos delectet, & cupiamus, hoc est, amemus quod præcipit nobis; in quâ si nos non prævenit Deus, non solùm non perficitur, sed nec inchoatur in nobis. Ratio potissima: a *quòd voluntas ipsa nisi aliquid occurrerit, quod delectet atque invitet animum, moveri nullomodò possit. Hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate.* Et alibi. b *Regnant ista bona, si tantùm delectant, ut ipsa teneant animum in tentationibus, ne in peccati consensionem ruat. Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est.* Delectatio verò, ut notum est omnibus, varios & innumerabiles gradus habet.

a *L. 1. ad Simplic. q. 2. n. 22.*

b *In Epist. ad Galat. n. 49.*

V. Bona voluntas & caritas idē Augustino.

Iterum hoc loco observandum esse arbitror bonam voluntatem & caritatem ab Augustino confundi. Quæ nos antè ex libro de gratiâ & libero arbitrio produximus id apertè probant. Alia finitima passim occurrunt,

Ee

ut est illud: [a] *quasi verò aliud sit bona voluntas, quàm caritas; quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo?* &c. [b] *Cupiditas boni non homini à Domino esset, si bonum non esset: si autem bonum est, non nisi ab illo nobis est, qui summè atque incommutabiliter bonus est. Quid enim est boni cupiditas, nisi caritas, de quâ Joannes Apostolus sine ambiguitate loquitur dicens,* [c] Caritas ex Deo est? *Nec initium ejus ex nobis, & perfectio ejus ex Deo. Sed si caritas ex Deo, tota nobis ex Deo est.* Ita passim. Ergo ut bona voluntas incipiens justum hominem non constituit, ita quoque nec imperfecta caritas. [d] *Qui enim perfectè novit, perfectèque amat justitiam, jam justus est.* [e] *Sed dum justi non sumus, minùs eam diligimus, quàm ut justi esse valeamus.*

Ex his quæ hactenus observata sunt; & quæ libenter omi-

a *L. de gratiâ Christi n. 22.*

b *L. 2. in duas Epist. Pelag. cap. 9. n. 21.*

c *1. Joan. 4. 7.*

d *L. 9. de trinit. c. 5.*

e *L. 8. de trinit. c. 8.*

fissem, nisi me invitum in quæstionem hanc impulisset & adversariorum importunitas & causæ susceptæ ratio; non difficile est præcipuas Abbatis Germanici criminationes dissolvere. Singulas tamen videamus, ne quid prætermisisse videamur.

PARS POSTERIOR.

De singulis Analysis Arnaldinæ propositionibus quas confixit Germanus Abbas.

CAPUT VII.

De prima propositione Arnaldi.

ARnaldus initio Synopsis Analyticæ primùm admonet, Monachum, cujus refellendi causâ scriptus ab Augustino est liber de Correptione & Gratiâ, vera quædam de gratiâ Christi dogmata ad defensionem erroris assumere.

1°. *Quòd sine gratiâ nec decli-*

nare à malo quis possit, nec ullum prorsus facere bonum.

2°. *Quòd gratia ista nihil aliud sit, quàm inspiratio dilectionis, per quam homines præcepta Dei ex caritate faciant.*

3°. *Quòd per gratiam Deus in nobis operetur velle & operari: unde consequens est eum gratiam non accepisse, qui nec vult, nec operatur.*

Ex his tribus primum non reprehendit Abbas. De secundo hæc habet. [a] *Quis non videat convenientiam hujus propositionis cum notis* Benedictinis, *quarum in septimo, octavo, nono & decimo argumento mentionem feci?*

a *P. 137. edit. coloniens.*

In his argumentis; si tamen argumenta nominanda sunt quæ à doctis omnibus tanquam inania tyronis imperiti sophismata spectantur, de gratiâ sufficiente violatâ, sublatâve queri potissimùm solet. Ergo propositione Arnaldinâ gratiam sufficientem,

sive eam cui resistitur, violari judicavit bonus Abbas, idque ut persuadeat Lectori suo, propositionem insigni fraude, *dolus, an virtus quis in hoste requirat?* gallicè vertit: *La grace n'est rien autre chose que l'inspiration de l'amour, par lequel les hommes accomplissent les preceptes de Dieu par la charité.* Quasi scripsisset Arnaldus: *per quam homines præcepta Dei ex caritate faciunt;* qui scripsit, *per quam faciant.* Hæc autem sic verti debuerat: *pour faire accomplir aux hommes les preceptes de Dieu par la charité.* Nam qui vel mediocriter versati sunt in idiomate Latino non ignorant sententias istas; *per quam* caritatem *præcepta faciant homines:* &, *ut præcepta ex caritate faciant homines:* &, *ad præcepta ex caritate ab hominibus implenda*, idem prorsus significare, & singulis designari proprium gratiæ finem. Finis autem gratiæ sive perfectæ

sive imperfectæ proprius & proximus est, ut præcepta quemadmodum implenda sunt, cum caritate impleantur. Ergo propositio Arnaldina sic verti debuit, quemadmodum nos antea vertimus. Sed interpretationem necessariam (nam sola respondet propositioni latinæ) dissimulavit Abbas, ne deesset calumniæ materia & occasio. Aliam planè diversam substituit, ut propositioni sanæ & catholicæ nota Janseniana inureretur. Tanta est hominis in accusatione gravissimâ fides & sinceritas.

Abbati displicuit fortasse definitio gratiæ Arnaldina: *gratia nihil est aliud, quàm inspiratio dilectionis*. Idque ut credam eò faciliùs adducor quòd in totâ Epistolâ suâ non acriùs Benedictinos, quàm caritatem ipsam insectari videatur. Annotationes enim omnes in quibus nominatur caritas, aut gratiam Christi

conſtituere dicitur, velut hoſtiles cuneos ſtylo ſuo configit. (Quod minimè miror. Nam cum caritas in Deum & proximum ſimul feratur, qui hunc odit, eique quantum poteſt nocet, caritati non poteſt non inimicus eſſe.) Auguſtinus tamen adverſus Pelagianos diſputans (patienter, obſecro, ferat Abbas) non aliam Chriſti gratiam agnoſcit, quàm inſpirationem caritatis, neque aliam opponit gratiæ Pelagianæ, id eſt, legi.

L. 4. contra duas Epiſtolas Pelagianorum n. 11. *Nuſquam*, inquit, *iſti inimici gratiæ ad camdē gratiam vehementiùs oppugnandam occultiores moliuntur inſidias, quàm ubi legem laudant, quæ ſine dubitatione laudanda eſt. Legem quippe diverſis locutionum modis & varietate verborum in omnibus diſputationibus ſuis volunt intelligi gratiam, ut ſcilicet à Domino Deo adjutorium cognitionis habeamus;*

quo quæ facienda sunt noverimus: NON INSPIRATIONEM DILECTIONIS, UT COGNITA SANCTO AMORE FACIAMUS, QUÆ PROPRIE GRATIA EST. *Nam scientia legis sine caritate inflat, non ædificat.* Gratiam quatenus legi opponitur, & de qua cum Pelagianis disceptabant Catholici, describit hoc loco Augustinus, nec aliter omnino, quàm Arnaldus. Hic Christi gratiam negat esse aliud, quàm *inspirationem dilectionis.* Ille gratiam, quam Ecclesia adversus Pelagianos tuebatur, *propriè inspirationem dilectionis* esse docet, quòd scientia sine caritate vel noxia sit vel inutilis. Res nihil aliud est, quàm quod propriè est. Ergo gratia, quæ, ut ab Augustino definitur, propriè est inspiratio dilectionis, nihil revera est aliud propriè, quàm dilectionis inspiratio. Addit ille, *ut cognita sancto amore*

faciamus. Quæ verba planè reſpondent Arnaldinis, *per quam homines præcepta Dei ex caritate faciant.* Nam ut antè obſervavi: *per quam faciant*, idem planè eſt, ac *ut faciant.* Ita ex Auguſtino gratiæ Chriſti definitionem integram Arnaldus expreſſit.

Gratia propriè nihil eſt aliud, quàm id quo fit quidquid bene agitur, & ſine quo nihil boni fieri poteſt, quod pertineat ad pietatem, veramque juſtitiam. Ex Auguſtino, inſpiratione caritatis, ſive quod idem eſt, gratiâ caritatem inſpirante ſemper fit quicquid bene agitur, & ſine eâ nihil omnino boni fieri poteſt, quod ad pietatem, veramque juſtitiam pertineat. *Non haberemus*, inquit, [a] *unde illum diligeremus, niſi hoc ab illo, cum prior nos diligeret, ſumeremus. Quid autem boni faceremus, niſi diligeremus? Aut quomodò bonum non facimus, ſi diligamus? Etſi enim Dei manda-*

[a] *L. de gratiâ Chriſti cap. 26.*

tum videtur aliquando non à diligentibus, sed à timentibus fieri: tamen ubi non est dilectio, nullum bonum opus imputatur, nec rectè bonum opus vocatur: quia omne quod non ex fide est, peccatum est, & fides per dilectionem operatur. Ac per hoc gratiam Dei, quâ caritas diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis, sic confiteatur. qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illâ, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Ex Augustino igitur gratia propriè nihil est aliud quàm caritatis inspiratio, sive auxilium caritatem inspirans.

In Epistolâ ad Julianum, quæ est inter cæteras 188. [a] scribit in libris Pelagianorum non reperiri gratiam illam, quæ ab Apostolo commendatur. Sed quid Apostolus commendat, ac docet? *Fidem, quæ per dilectionem operatur, antè quam & sine quâ*

[a] *Epistol. 188. n. 13.*

omnino nulla cujusquam bona opera existimanda sunt, Deum unicuique partiri, nec solâ revelatione scientiæ, quæ est gratia Pelagiana, *nos divinitus adjuvari, ut piè, justèque vivamus, quæ sine caritate inflat, verùm etiam* INSPIRATIONE CARITATIS *ipsius, quæ plenitudo legis est, & quæ cor nostrum ædificat, ut scientia non inflet.* Ubi solam inspirationem caritatis opponit gratiæ Pelagianæ, hoc est, legi & doctrinæ. Ita passim in libro de gratiâ Christi & in aliis. Unde in lib. de gratiâ & libero arbitrio n. 37. de vera Christi gratiâ disputans generatim pronunciat: *si non ex Deo* caritas Dei & Proximi, *vicerunt Pelagiani: si autem ex Deo, vicimus Pelagianos,* qui gratiam in lege, doctrinâ & exemplo Christi ponentes cætera à nobis esse arbitrabantur. Contrà Augustinus veram Christi gratiam in caritate, sive in auxilio

caritatem inspirante positam esse docet.

Nec aliam Christi gratiam Synodus Africana an. 418. constituit can. 5. adversus Pelagium. Sed quid opus est pluribus? Christus [a] legem universam ad duo capita, hoc est, ad amorem Dei & Proximi revocavit. Gratia, quam Christus nobis morte suâ promeritus est, non est nuda utriusque præcepti cognitio, quæ & in lege habebatur & à Pelagio admittebatur: ergo alia prorsus, quæ talis esse debet, ut per eam satisfacere possimus caritati Dei & Proximi, hoc est, legi universæ. Præcepto caritatis nemo satisfacit nisi diligendo: gratia igitur Christi, per quam solam præcepto caritatis Dei & Proximi satisfacimus, est auxilium dilectionem inspirans, sive ut Arnaldus loquitur, *inspiratio dilectionis, per quam homines præcepta Dei ex caritate faciant.* Quæ

[a] *Matth.* 22.

posteriora verba, ut sæpe observavi; designant proprium finem gratiæ propterea dilectionem inspirantis, ut præcepta divina ex caritate impleantur, quæ sine caritate saltem inchoatâ impleri nullomodò possunt. a *Hæc enim præcepta dilectionis, id est, caritatis talia sunt, ut quidquid putaverit homo facere bene, si fiat sine caritate, nullomodò fiat bene.*

a *L. de gratiâ & lib. arbitr. n. 37.*

Ex his patet Arnaldinam gratiæ definitionem accuratam esse & Augustinianam: nec ab eo negari posse, qui & controversiam Pelagianam novit, & à Pelagii doctrinâ, ut debet, alienus est, quam Augustinus refutavit; Ecclesia in pluribus Synodis proscripsit; Christus ipse ad solam Dei & Proximi caritatem, quæ ex Deo est, legem universam revocans confixit.

Sed si gratia Christi nihil est quàm dilectionis inspiratio, ut mandata ex caritate impleantur;

nonne consequens est gratiæ interiori nunquam resisti, ut existimavit Antijansenianus Abbas?

Jam difficultatem occupavi. Dilectio, sive caritas varios gradus habet. Est caritas magna, quæ cum opere semper conjungitur, est parva & imperfecta, quæ non conjungitur, qualis in Petro, antequam caderet, teste Augustino [a] fuit. Omnis gratia Christi semper aliquid dilectionis inspirat, [b] ut si nondum valeamus implere quod jubetur, addi nobis postulemus, unde præceptum impleatur. Arnaldina definitio nullum caritatis gradum exprimit: caritati imperfectæ convenit, ut perfectæ, nec magis uni quam alteri. Gratia Christi est auxilium caritatem inspirans, per quam mandata impleantur, hoc est vel perfectam, quæ cum adest, mandata semper implentur: vel imperfectam, quæ tametsi sola, nisi accedat ube-

a *Suprà n. 33.*

b *Ibid. n. 37.*

rior, præceptum non implet, ad implendum tamen per ſe nititur; animum præparat; urget ut vel impleamus, vel orando poſtulemus quod nobis deeſt, & nobis deeſſe ſentimus. Ideoque ſemper verum eſt caritatem illam imperfectam inſpirari, ut mandata impleantur: quamquam noſtrâ culpâ ſive arrogantiâ animi, ut in Petro, nonnunquam eſt inutilis.

Cæterùm ad probandam Arnaldi definitionem ex aliis Auguſtini libris teſtimonia potiùs aſſumpſi, quàm ex L. de Correptione & Gratiâ, quem Arnaldus potiſſimùm reſpexit; ne Abbatis tergiverſationibus locum darem. Nam quod Auguſtinus [a] *gratiam Dei per Jeſum Chriſtum, quâ ſolâ homines liberantur à malo, & ſine quâ nullum prorſus ſive cogitando, ſive volendo & amando, ſive agendo faciunt bonum: non ſolùm ut monſtrante ipsâ quid*

[a] *L. de correp. & gr. n. 3.*

faciendum sit sciant; verùm etiam ut præstante ipsâ faciant cum dilectione quod sciunt: appellat *inspirationem bonæ voluntatis atque operis*; hoc Abbas [a] negat alteri convenire, quàm efficacissimæ. Locus tamen iste; in quo omnia gratiæ Christi genera distinctè continentur, cogitationes bonæ, voluntas sive amor boni, actio, & perfecta liberatio; ad refellendas Abbatis calumnias & probandam Arnaldi definitionem sufficit apud æquos judices: Nam hæc omnia gratiæ genera cum Augustinus *inspiratione bonæ voluntatis & operis* concluserit; Arnaldus primum tantummodò membrum, quod & latiùs patet, & ad omnia gratiæ genera accommodari potest, hoc est, ad caritatem imperfectam, quæ cum opere nondum conjungitur, ut ad perfectam, quæ semper conjungitur, expressit: alterum omisit minimè omissurus, si ut Ab-

[a] *In Epistolâ suâ P. 74. edit. colon.*

bati placet, non aliud voluit gratiæ genus, quàm efficacissimum & cum actione ipsâ semper conjunctum inducere.

Hactenus proprium ac verum propositionis Arnaldinæ sensum spectavi: nec tamen propositionem ipsam, ut ab Abbate vertitur, gratiæ sufficienti nocere propterea concesserim. Id pleno jure sumens Germanus noster probat se Sophistam esse, non Philosophum, plusque se in declamationibus frivolis, quàm in usu hominum & legibus rationis humanæ versari solere. Quid enim frequentiùs occurrit & apud Philosophos & apud cæteros homines, quàm definitiones rerum sumptæ, ut vocant, ab actionibus specificis? Homo definitur natura sentiens & ratiocinans: Philosophus, is qui rerum causas exquirit; concionator, qui Dei verbum in templis explicat & Christianos ad virtu-

tem palam hortatur: Architectus, qui ædificiorum rationem diſponit: Latomus, qui exequitur: Muſicus, qui ad numeros canit; ut alia id generis infinita omittam. Si quis definitiones iſtas idcirco reprehenderet, quòd nihil aliud, quàm actiones exprimant, eaſque nec perpetuas nec immutabiles: & quòd homo non deſinat eſſe, vel Architectus, vel Latomus, vel Philoſophus, Muſicuſve, aut Concionator, dum nihil agit; is profectò rideretur velut ineptus & humanæ conſuetudinis expers. Ergo idem judicium ferendum eſt de propoſitione Arnaldinâ, vel de aliis quibus vulgò utimur, ut cum dicimus gratiam eſſe donum Dei quoddam gratuitum, per quod mandata Dei, ut par eſt, implentur. Tum enim, ut in ſuperioribus exemplis gratiam definimus per actionem ejus ſpecificam; quæ eſt uſitata rerum

definiendarum ratio, magis Abbati Moliniſtæ probanda, cum de gratiâ agitur, quàm cæteris Theologis, cum ſufficientem ab efficace ſolâ Dei præſcientiâ diſcernant Moliniani, non re & naturâ; naturas quoque ſoleant exprimere, ut alii, per actiones ſpecificas. Nec magis ex iſtâ definitione concludi poteſt gratiam ſemper efficacem eſſe, quàm ex ſuperioribus hominem ſemper ſentire & ratiocinari: Philoſophum cauſas rerum ſemper exquirere; Muſicum ſemper canere; vel Architectum ſemper alicujus ædificii rationem deſignare & exequi Latomum; vel Concionatorem Chriſtianos in Templis perpetuò exhortari.

Caput VIII.

De Arnaldi propoſitione ſecundâ.

Secundam propoſitionem ab Abbate notatam, confixamque jam repræſentavi: *quod per*

gratiam Deus in nobis operetur velle & perficere: unde consequens est, eum gratiam non accepisse, qui nec vult, nec operatur. Ita Arnaldus in loco quem nos antè produximus.

a In Epist. p. 138.

At, inquit Abbas, *si propositionem hanc utì certam ratamque habetis, vestras notas tales esse confiteor, quales esse debuerunt.* Quibus verbis insinuat gratiam sufficientem, quam maximè à Benedictinis labefactatam esse queritur, Arnaldi propositione violari. *Si* enim *gratiam non accepit, qui nec vult, nec operatur*: nulla igitur est gratia sufficiens. Fuit ista, ut opinor, Abbatis *præstantissimi* ratiocinatio.

Sed quàm infelix sit hominis indocti conjectura, facillimum est ostendere. Nam ut in rigido verborum sensu, quem semper ille sectatur, inhæreamus: propositionem posse integrâ, salvâque Thomistarum sententiâ dam-

nari nego, qui ut supra observatum est ex Alvare, gratiam propriè sufficientem nullam agnoscunt, quæ rei agendæ voluntatem saltem imperfectam non inspiret, nec largiatur. Ita apud eos *qui nec vult, nec operatur*, is nullam omnino gratiam, sive sufficientem, quâ bonum velle incipimus, sive efficacem, quâ plenè volumus & agimus, accepit. Sic Abbas propositione Arnaldi damnatâ damnat simul Scholam Thomisticam; Arnaldoque & Thomistis damnatis vel nudam rei cognitionem pro gratiâ sufficiente admittit, quæ est opinio Pelagii refutata ab Augustino, rejecta à reliquis Patribus ac Theologis, proscripta demum à Conciliis: vel gratiæ sufficientis, sive motionis genus quoddam invehit ridiculum & insanum, quod in nobis sit, nec sentiatur tamen, aut percipiatur: ideoque prorsus inuti-

le, sive ad volendum, sive ad agendum.

Temerariâ & præcipiti censurâ non modò Scholam Thomisticam Abbas, verùm etiam Augustinum ipsum confixit, cujus notissimum est illud: [a] *qui novit quod fieri debeat & non facit, nondum à Deo didicit secundum gratiam, sed secundum legem; non secundum spiritum, sed secundum literam.* Et postea. [b] *Quando Deus docet non per legis literam, sed per Spiritûs gratiam: ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantùm cognoscendo videat, sed etiam volendo apppetat, agendoque perficiat.* Multò minus Arnaldus dixit, quàm hîc ab Augustino dicitur: Arnaldi propositio: *qui nec vult, nec operatur, gratiam non accepit;* caritatem inchoatam, quæ cum bonâ voluntate semper ex Augustino conjungitur, nondum verò cum actione; nequaquam excludit: propositiones Augusti-

a *L. de gratiâ Christi c. 13.*

b *Ibidem. c. 14.*

ni videntur excludere. Si ergo Jansenianus est Arnaldus, qui caritatem inchoatam non excludit; consequens est, Augustinum multò magis Jansenianum fuisse, qui exclusit; si verba pressiùs accipiantur.

Plus Arnaldo quoque ante Jansenium natum Lovanienses fuere Janseniani, qui in justificatione censuræ suæ cap. XI. a pluribus Augustini testimoniis confirmant gratiam Christi non esse *interiorem suasionem & excitationem*, quam Pelagius admittens à proprio dogmate legis ac doctrinæ non recessisse dicitur; sed eam, *quæ persuadet*, *secumque affert animi consensum & obedientiam*. b *Vult ergo Augustinus*, inquiunt, *in eo propriè definiri Christi gratiam, quòd ultra suasoriam quamcumque excitationem ipsum etiam consentire &* credere specialiter operetur; nec in eo solùm quòd suadeat, verùm etiam

a P. 170.

b Ibidem. P. 171.

ſicut apertiſſimè dicit, perſuadeat.

* Ibidem. p. 172.

* *Ut inde ſit perſpicuum, neminem omnino, quantumlibet excitatum intus & foris, habere Chriſti præoperantem gratiam, de qua potiſſimum fuit cum Pelagio certamen, niſi credat atque conſentiat, nec ſuaſus ſolummodò, verùm etiam perſuaſus abſcedat. Unde & alio* a cap. 13. » *ejuſdem libri loco dicit:* [a] qui agnoſcit quid fieri debeat & non facit, nondum à Deo didicit ſecundum gratiam; ſed ſecundum legem; nec ſecundum Spiritum, ſed ſecundum literam. Hæc illi: quorum cenſuram & juſtificationem cenſuræ à Lovanienſium æmulis impugnatam Schola S. Thomæ velut ſuam acerrimè vindicavit, delatam ad Tribunal Pontificium Summus Pontifex abſolvit; & temerarios accuſatores penè damnavit. Quàm multò potiori jure damnandus eſſet propoſitionis Arnaldinæ reprehenſor Abbas, cujus accuſatio

&

& Scholam S. Thomæ & Lovanienses, reliquosque Theologos, qui nova, hesternaque commenta respuunt, & Augustinum ipsum Ecclesiæ lumen petit!

Jam inutile est locum libri de Correptione & Gratiâ subtiliùs excutere, ex quo propositionem suam Arnaldus deprompsit. Legatur cùm caput quartum tum quintum, & constabit nihil Arnaldum dixisse, quod ex verbis Monachi objicientis & Augustini respondentis concludi non possit. Sed nihil id moror, cùm ea quæ nos antè diximus, ad propositionem Arnaldi probandam, vindicandamque plusquam sufficiant.

Caput IX.

De Arnaldi propositione tertiâ.

**SI S. Augustinus sufficientem illam gratiam agnosceret, quã omnibus omnino lapsis hominibus dari contendunt Theologi quidam re-* Arnaldi verba.

centiores, uno verbo ex hoc laqueo se expediret, * *concedendo scilicet*
» *propositionem* superioris argumen-
» ti (corripiendus non est quòd
» Dei præcepta non faciat qui gra-
» tiam quâ præcepta fiant, à Deo
» non accepit, nec eam sibi ipsi dare
» potuit) *& assumptionem negando*
» (cum præcepta non facio, gratiam
» quâ præcepta fiant, à Deo non
» accepi, hoc est, fidelem Dei &
» Proximi caritatem, quia cuicum-
» que caritas illa inest, necesse est
» ut insit ei obedientia mandato-
» rum: nec eam possum mihi da-
» re, vel sumere ipse) *eò quòd nullus sit qui necessariam ad faciendum præceptum gratiam non acceperit, & qui proinde justè non corripiatur, si non fecerit.* * *Sed contrariâ prorsus viâ progreditur Augustinus.* *

Ea duntaxat, quæ Asteriscis conclusi, reprehendit Abbas: cætera quæ Arnaldi quoque sunt exhibuimus, ut id de quo a-

gitur Lectores intelligant.

Abbas ſtatim ſubjicit: [a] *S. Auguſtinus, Patres* Benedictini, *verbulum hoc pronunciavit dicendo;* perſeverares ſi velles *: quod quâ ratione à vobis corruptum ſit, in quarto Epiſtolæ meæ argumento pluribus oſtendi.* [a] *In Epiſt. p. 138.*

De Gratiâ illâ ſufficiente recentium quorumdam Theologorum hîc ab Arnaldo rejectâ quoniam fusè diximus, nihil neceſſe eſt plura hoc loco ſubjicere. Verba quæ antè repræſentavi & confixit Abbas, non aliud gratiæ ſufficientis genus deſignant, quàm Leſſianum & Moliniſticum, ſive id quod ita ſufficit, ut omnia prorſus quæ ad agendum neceſſaria ſunt complectatur. Sin hoc rejicere crimen eſt, crimen Arnaldo cum Thomiſtis omnibus, ac pleriſque Eccleſiæ Catholicæ Theologis commune eſſe non ignorat Abbas, niſi forte ſuorum libros tantum-

modò legit; quæ usitata est Germanorum nostri temporis consuetudo. Gratia quidem plenissimè, hoc est, Lessianè sufficiens concessa est Adamo & Angelis, ut Arnaldus in Analysi postea docet, & nos quoque pluribus Augustini testimoniis confirmavimus. Eamdem verò locum jam habere negat hîc Arnaldus, Augustinus similiter negavit in L. de Correptione & Gratia n. 32. & 34. ut si gratiam sufficientem Lessianam, qualis in Adamo & in Angelis fuit, à nostro statu penitus excludere Jansenianum est, & Augustinus Jansenianus fuerit, & jam Thomistæ omnes Janseniani sint, qui eam non modò à statu nostro prorsus excludunt, verùm etiam à statu primi Hominis & Angelorum: & Janseniana denique sit Theologorum pars major.

De Gratiâ verò sufficiente quid Arnaldus antè & post decretum

Innocentianum senserit, perspicuum est. In Apologiâ pro SS. Patribus editâ an. 1651. biennio antequam decretum promulgaretur, sententiam Thomisticam à Lovaniensi, Duacensi & suâ solo nomine distinguit P. 545. Postea verò, quàm promulgatum est decretum in dissertatione Theologicâ, editâ 1656. nomen ipsum, ut à Thomistis intelligitur, non dubitavit admittere. *Potestatem*, inquit in præfatione, *actûs primi sine gratiâ efficaci in omnibus generatim justis libenter admitto : speciatim verò in justis volentibus & conantibus gratias excitantes, easque Thomistico sensû sufficientes :* ut alia id generis plurima omittam, quæ alio in loco jam exhibui. Quæ cum ita sint & jam antè à nobis fusiùs explicata, venio ad illud Augustini, *perseverares si velles*, quod velut potissimum causæ suæ præsidium opponit Abbas.

Tantam ei sententiæ vim inesse arbitratus est, ut bisdenas libelli brevissimi paginas in eâ versandâ, expoliendâque insumpserit. Ac ne quid deesset, [a] historiam, sive fabulam adjunxit ex novo orbe nuper in nostrum, opinor, advectam. Neque enim nos hactenus audieramus. Plurimos, igitur Augustiniano dogmate de gratiâ, sine quâ nemo Christianus efficitur & perseverat, commotos esse ait: hos ut sedaret, Augustinum tandem aliquando pronunciasse præclaram, pulcherrimamque sententiam & ad omnes comprimendos motus hominum aptissimam: *O homo perseverares si velles*: quæ Catholicis omnibus postea semper visa sit invictum habere gratiæ sufficientis argumentũ, propterea maximè quòd in medio libri gratiam efficacem validè adstruentis locata esse videatur; argumentum verò usque adeo ter-

[a] *Ibidem. P. 41. & seq.*

ribile, ut Janſenius ipſe mortalium omnium audaciſſimus vim pertimeſcens omnino prætermittere maluerit, quàm reſponſiones ſuas hominum ludibrio exponere.

Dolendum maximè eſt & lugendum tam celebrem noſtri temporis Hiſtoriographum reliquas veteris hiſtoriæ partes non expoſuiſſe. Quanta mortalibus prodidiſſet, quæ hactenus latuere, atque ut veriſimile eſt, deinceps latebunt? Plurimos me audiſſe memini, qui Germanos ea ipſa quæ à cæteris omnibus cognoſcuntur, ignorare dicerent, & in antiquâ Eccleſiæ doctrinâ, hiſtoriâque parum verſatos eſſe, idque velut communi proverbio tritum haberi. Sed proverbium mendax in Abbate Germânico, qui res cæteris mortalibus incognitas in totius orbis conſpectu nuper expoſuit.

Sententia Auguſtini talis erat,

ut à nobis vix ſentiretur. Neſciebamus eam tantùm ſemper valuiſſe apud Catholicos omnes: vel ab Auguſtino propterea injectam eſſe, ut omnes hominum motus comprimerentur; vel argumentum, quod inde ad conſtituendam gratiam ſufficientem confici ſolet, uſque adeo terribile & invictum eſſe, ut vel ipſum terruerit Janſenium, quia locus extet non in angulo aliquo, ſed in libri medio. Hæc omnia nobis funditus incognita patefecit Abbas rerum antiquarum explorator curioſiſſimus: quis ſæculum noſtrum ei plurima debere, niſi ingratus ſit, inficiabitur?

Sed ea ſolet eſſe Gallorum ratio, ut ſe ab aliis ullâ in re ſuperari difficillimè patiantur. Si præclarum quid à Germanis, aliiſve nationibus inventum eſt, id ſtatim ſic expoliunt, perficiuntque, ut integram rei inventæ gloriam ſuo velut jure ſibi vindicare non

vereantur. Quod quidem hîc accidit, ut in plerisque aliis. Nam auctor a Thesis Cadomensis, quæ extat in appendice Historiæ Congregationis b de Auxiliis, invento Germanico tot nova, stupendaque adjecit, ut magis jam Gallicum, quam Germanicum esse videatur. *Deus itaque*, inquit, *providit per Christum idonea omnibus media salutis consequendæ, quibus sæpe voluntas humana resistit; scilicet Judæis, infidelibus, peccatoribus, obduratis, ipsis parvulis, seu paucorum dierum hominibus, ut loquitur Prosper, immò & abortivis.* HÆC FIDEI CHRISTIANÆ DOGMATA *propugnavit variis in locis S. Augustinus præsertim cum ait in libro de Correptione & Gratiâ cap. 7°.* O homo perseverares si velles, *Hinc Catholicorum partes non satis tuentur, qui mentem S. Doctoris pravis interpretationibus alium in sensum detorquere conantur.*

a 13. Maii 1699.

b P. 198.

Ecce unus ille est proculdubiò ex Catholicis, qui ab Abbate Germanico designantur, sed longè acutior ac subtilior, quàm cæteri qui hactenus extiterant Catholici. *O homo*, inquit, *perseverares si velles*: ergo nemo auxiliis ad perseverandum si velit, necessariis & plenè sufficientibus caret; ne Judæus quidem, nec infidelis, nec obduratus. Perseverarent enim si vellent, iste in justitiâ quam amisit; illi in caritate quam numquam habuerunt. Deus bone! abortiva ipsa perseverassent si voluissent; & quamvis per ætatem nihil omnino velle potuerint, omnibus tamen ad volendum & ad perseverandum in eâ voluntate sufficientibus auxiliis instruebantur. Hoc est concludere Catholicè, cum conclusio, in quâ nihil excipitur, latiùs patere non possit. Sed hunc mittamus, quem Catholicorum PHOENICEM me-

ritò appellare possumus. Ad Abbatem redeo.

Gratiam sufficientem ille ex Augustini sententiâ non modò concludit, verùm etiam certò & evidenter concludi contendit: ut qui non concludunt, Janseniani & hæretici jure habeantur.

Cum duo sint gratiæ sufficientis genera, quæ toto Cœlo distant, Molinianum, ut vulgò appellatur, & Thomisticum: antequam ultra progrediar, ex Abbate primùm quæro, qualem nos gratiam sufficientem ex Augustini sententiâ concludere jubeat, ut nec hæretici, nec Janseniani habeamur: Molinianamne, an Thomisticam?

Molinianam ego concludi posse nego. Neque enim gratia sufficiens ad perseverandum Moliniana ex loco objecto concludi potest, quam Augustinus in eodem libro palam & apertè rejecit. Molinianam verò in libro de

correptione & gratiâ palam & apertè rejici & jam ante confeci, & iterum duobus præsertim argumentis conficio.

Primum depromitur ex Augustini verbis, quæ jam antea citavi. [a] *Nunc autem quibus deest tale adjutorium* sine quo, *jam pœna peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum; & tantò ampliùs datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, ut non solùm adsit sine quo non possumus, verùm etiam tantùm ac tale sit, ut velimus. Fit quippe in nobis per hanc Dei gratiam in bono recipiendo, & perseveranter tenendo non solùm posse quod volumus, verùm etiam velle quod possumus. Quod non fuit in primo homine. Unum enim horum in illo fuit, alterum non fuit.*

[a] *L. de correptione & gratiâ n. 32.*

Auxilium *sine quo* est Molinisticè sufficiens, potestatem volendi & agendi plenissimam lar-

giens, non voluntatem & actionem, ut nos antè pluribus Augustini testimoniis confecimus: atqui ex Augustino, cujus sententiam hîc repræsentavi, quibus jam datur plenissima illa perseverandi potestas, iisdem datur simul & actio: ergo nudum auxilium, *sine quo*, solam agendi potestatem tribuens, eamdemque plenam & integram quâlis Adamo fuit, & à Lessio, omnibusque Molinæ Discipulis admittitur, nullum jam locum habet.

Alterum sumitur ex aliâ Augustini sententiâ. [a] *Nam si in tantâ infirmitate vitæ hujus (in quâ tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat) ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate suâ vo-*

a *Ibidem, n. 38.*

luntas ipsa succumberet; & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur.

Auxilium Molinisticè sufficiens dat potestatem agendi plenissimam, uno verbo, quicquid necessarium est ad agendum complectitur. Auxilium, *sine quo,* quale primo Homini concessum est, non daret jam potestatem hanc agendi plenissimam, nec quicquid necessarium est ad agendum complecteretur. Nam ut Augustinus bis repetit, illi quibus solum daretur; & in quibus *Deus non operaretur ut vellent,* quemadmodum nec in primo Homine, nec in Angelis operatus est; *perseverare non possent* potestate utique plenâ & perfectâ: non esset igitur sufficiens Moli-

niſticè. Ergo ex Auguſtino auxilium Moliniſticè ſufficiens nunc juſtis minimè perſeverātibus non datur. Nam auxiliorum ad perſeverandum duo tantummodò admittit, primum *ſine quo* in Adamo quondam & in Angelis pleniſſimè ſufficiens ; jam verò propter infirmitatem hominis tale, ut niſi Deus operetur velle, cum eo ſolo perſeverari non poſſit : alterum [a] *quo perſeverandi poſſibilitas & voluntas divinæ gratiæ largitate donatur.* Hoc ſolis datur perſeveraturis. Tale enim eſt, [b] *ut per hoc donum nonniſi perſeverantes ſint*, qui accipiunt. Ergo juſtis minimè perſeverantibus ad ſummum reſtat auxilium, *ſine quo*, quod quale fuerit & quale jam eſſet, ex Auguſtino deſcripſimus.

a *Ibidem n. 38.*

b *Ibidem n. 34.*

Hinc nutat illa hiſtoriæ, ſeu veriùs dixerim, fabulæ Germanicæ pars, in quâ Abbas Auguſtinum pronunciaſſe ait, *perſeve-*

rares si velles, ut motus hominum ſedatentur. Nam vel Auguſtinus erat anguſti & mediocris ingenii, ſi tam levi ſententiâ,eâdemque intellectâ, ut ex ejus, quæ proximè ſequuntur, principiis intelligi debet : tam parum denique ad rem difficillimam idoneâ motus hominum comprimi poſſe exiſtimavit : vel hominum illius ætatis multò major erat facilitas, quàm noſtrorum, quàm Leſſii, quàm Molinæ,quàm utriuſque diſcipulorum omnium, quibus auxilium ſufficiens Thomiſticum (neque enim ab Auguſtino majus admiſſum eſt in noſtro ſtatu, ut certis argumentis effeci) nedum ſatisfacit, ut etiam plùs, vel certè non minùs incommodi videatur habere, quàm auxilii cujuſcumque privatio.

Reliqua fabulæ pars non eſt ſincerior. Nam ſuperiora Auguſtini ſcripta, & maximè ejus ad

Sixtum literæ paucos Monachos commoverant: liber verò de corrept. & gratiâ, in quo extat ſalutare Auguſtiniani dogmatis antidotum, *perſeverares ſi velles*, Maſſilienſes & Semipelagianos omnes commovit, ut remedium malo ipſo pejus fuiſſe videatur.

Triumphum Abbatis pluſquam ex parte dimidiâ profligatum exiſtimo. Gratiam pleniſſimè ſufficientem ex Auguſtini ſententiâ concludi non poſſe jam probavi, niſi Auguſtinus in eodem libro ſecum ipſe pugnare dicatur. Videamus ullane gratia ſufficiens concludi neceſſariò poſſit.

Gratiam ſufficientem hoc loco intelligo, non habitualem quæ ineſt in juſtis omnibus; ſed actualem quæ eſt inſpiratio bonæ voluntatis, ſive caritatis inchoatæ, nec ſatis adhuc validæ, quàm ut per eam vincatur reſiſtens cupiditas: quæque jam trito & communi nomine à Thomiſtis appel-

latur sufficiens. Quando autem quæritur an ex objectâ Augustini sententiâ necessariò concludi possit, tota est facti quæstio. Jus enim ipsum non attingimus, an gratia illa nonnullis cadentibus justis aliquando desit, cum nimiâ de propriis viribus securitate, & arrogantiâ objecerunt gratiæ obicem, ut de Petro Norisius docet, atque inprimis auctor Apologiæ Norisianæ. a

a Jansenia-ni erroris calumnia sublata p. 311. & seq.

Ex Augustini sententiâ, *perseverares si velles*, gratiam sufficientem; qualem paulò antè explicui, hoc est, Thomisticam concludi necessariò non posse facilè conficio.

Atque inprimis statuo sententias Augustinianas, in quibus *si volumus*, *si velint*, *si velles*, & si quæ sunt alia id generis repe`riuntur, conditionem voluntatis à Domino præparatæ tacitam includere; ut sensus sit; *si Domino voluntatem præparante & ope-*

vante volumus, velint, velles.

Res exemplis confirmanda est. a *certum est*, inquit, *nos mandata servare si volumus, sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantùm velimus, quantùm sufficit ut volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus: sed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum est quod paulò antè posui;* b præparatur voluntas à Domino: *de quo dictum est;* c à Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet: *de quo dictum est:* d Deus est qui operatur in nobis velle. *Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati.* Sic in primo retractationum: « e *quod verò dixi*: illud autem pascit pura corda eorum qui Deo credunt, & ab amore visibilium & temporalium se ad ejus præcepta implenda convertunt, quod omnes homines possunt si velint: «

a *L. de Gr. & lib. arbitr. c. 16.*

b *Prov. 8. 35. secundum lxx.*

c *Ps. 36. 23.*

d *Philip. 2. 13.*

e *L. 1. retract. cap. x. n. 2.*

Non existiment novi hæretici Pelagiani secundum eos esse dictum. Verum est enim omnino omnes homines hoc posse si velint: sed præparatur voluntas à Domino, *&* *tantùm augetur munere caritatis ut possint. Quod hîc ideo dictum non est quoniam præsenti non erat necessarium* quæstioni. Et in Epistolâ ad Anastasium: [a] *orate pro nobis ut justi simus; quod quidem homo non potest nisi norit & velit, & erit continuò qui plenè voluerit: sed hoc ipsum in eo non erit, nisi gratiâ Spiritûs sanetur, & adjuvetur, ut possit.* Mitto alia id generis plurima, in quibus conditio voluntatis à Domino præparatæ exprimitur suppressa in aliis. Cum autem in L. 1. Retract. palam & apertè significet supplendam esse, si quando non expressit: supplenda igitur est in sententiâ objectâ, ut sensus sit: *perseverares si* Domino voluntatem præparante & operante *velles.* Nam duo-

[a] *Epistol. 145. n. 8.*

bus potissimum Scripturæ locis, *præparatur voluntas à Domino*, &, *Deus est qui operatur in nobis velle & perficere*, solet conditionem supplendam exprimere.

Restat ut videamus jam quid apud Augustinum significet *voluntatem præparare & operari*. Si enim hæc præparatio sit gratia efficax, vel gratiæ efficacis opus, quid inde adversus declamationem Abbatis conficiatur, omnibus facilè constabit.

Ut à libro de Correptione & Gratiâ primùm exordiar, auxilium *quo*, id est, per se efficax, ab auxilio *sine quo*, id est, plenissimè sufficienti Augustinus hâc maximè notâ discernit, quòd auxilium, *sine quo*, daret homini & Angelo *posse*; Auxilium *quo* ipsum *velle* largiatur. [a] *Eis* Sanctis *non solùm dat adjutorium quale primo Homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint; sed in eis etiam operatur & velle*,

[a] L. de corr. & gr. n. 38.

ut quoniam non perseverabunt, nisi & possint & velint, perseverandi eis & possibilitas & voluntas divinæ gratiæ largitate donetur. Tantùm quippe Spiritû Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint, quia sic volunt; ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint. Nam si in tantâ infirmitate vitæ. . . . ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate suâ voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut possent. Mox subjicit adjutorium primo Homini concessum non fuisse tale, ut *in illo Deus operaretur ut vellet.* Ex quâ sententiâ constat apertissimè, *Deum operari ut velimus*, idem Augustino esse, ac gratiam efficacissimam, sive auxilium *quo* largiri.

In eodem libro: [a] *an audebis dicere etiam rogante Christo ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse si Petrus eam deficere voluisset, hoc est, si eam usque in finem perseverare noluisset? quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quàm pro illo Christus rogasset ut vellet. Nam quis ignorat, tunc fuisse perituram fidem Petri, si quâ fidelis erat, voluntas ipsa deficeret; & permansuram,* SI EADEM VOLUNTAS PERMANERET? *Sed quia* præparatur voluntas à Domino, *ideo pro illo non posset esse inanis oratio. Quando rogavit ergo ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem?*

[a] *Ibidem, n. 17.*

Non opus est hîc longo commentario. Augustinus distinctè & perspicuè docet Christi pro Petro *voluntatem fortissimam, invictissimam*, perseverantissimam postulantis orationem inanem esse non

potuisse. Cur verò? *quia*, inquit, *præparatur voluntas à Domino*. Ergo gratia efficacissima, qualis hîc descripta est, in hoc Scripturæ loco, tanquam in fundamento nititur, quod probandum assumpseram.

Nec observare erit inutile notam Arnaldi, ac Benedictinorum in illud, *perseverares si velles*, hoc est, inquiunt, *si eadem voluntas permaneret*, hoc Augustini loco egregiè confirmari. Nam manifestum est hæc superioris sententiæ verba, SI EADEM VOLUNTAS PERMANERET, nihil aliud esse, quàm si vellet: ut apud Augustinum, *si velles*, &, *si eadem voluntas permaneret*, idem prorsus significare videantur.

Infinita ex Augustino loca produci possunt, in quibus illud Proverbiorum, *præparatur voluntas à Domino*, & illud Apostoli, *Deus operatur in nobis velle*, gratiam efficacissimam significant. Sed

ne

ne longior ſim, præcipua tantùm indicabo, ut l. 4. in Julianum n. 15. in epiſtolâ ad Vitalem 217. n. 5. l. de gratiâ & libero arbitrio cap. 16. quem locum antè repræſentavi: & alibi paſſim. Sic Auguſtini Diſcipulus Proſper in Epiſtolâ ad Rufinum cap. 5. *Quis ambigat*, inquit, *tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi, obediendique generaverit? Alioquin ſufficeret moneri hominem, non etiam in ipſo novam fieri voluntatem, ſicut ſcriptum eſt:* præparatur voluntas à Domino: *& ſicut ait Apoſtolus*, Deus eſt enim qui operatur in vobis velle & perficere, pro bonâ voluntate. *Pro quâ bonâ voluntate, niſi quam in ipſis operatus eſt Deus; ut quod donaverat velle, donaret & facere?* Locum Fulgentii apertiſſimum in libro de gratiâ Chriſti cap. 21. quia longiorem, prætermitto. Legi po-

test. Canon quartus Conc. Arausicani in eamdem sententiam.

Quæ cum ita sint, adversus Abbatem sic argumentari possumus. Ex Augustini sententiâ, *perseverares si velles*, gratia sufficiens necessariò concludi non potest, si ista vox, *si velles*, in quâ unâ Abbas nititur, semper apud Augustinum voluntatis à Deo præparatæ & effectæ conditionem tacitam includit: si præterea voluntas à Deo præparata & effecta gratiam apud eumdem significat efficacissimã: atqui ea vox, *si velles*, apud Augustinum voluntatis à Deo præparatæ & effectæ conditionem tacitam semper includit; voluntas quoque à Domino præparata, vel effecta gratiam apud eumdem significat efficacissimam: ergo ex Augustini sententiâ, *perseverares si velles*, necessario concludi non potest gratia ulla sufficiens. Certa & manifesta est prima propo-

sitio. Membrum assumptionis utrumque certis & apertis Augustini testimoniis confirmavimus. Est igitur necessaria conclusio.

Jam verò si ex Augustini dicto concludi non potest gratia Molinæ sufficiens, quam Augustinus sæpe rejecit; si ne Thomistica quidem: quæro potueritne Arnaldus, ac deinde Benedictini vim sententiæ objectæ commodiùs, & ad Augustini principia accommodatiùs exprimere, quàm his verbis, *perseverares si eadem voluntas permaneret?* Quæ quidem verba ab Abbate gravi stylo confodiuntur, Augustinus tamen ipse postea usurpavit, cum res eadem, hoc est, Petri perseverantia ageretur. *Quis ignorat*, inquit, fidem Petri permansuram, *si eadem voluntas permaneret?* Quod idem est, ac *quis ignorat Petrum in fide perseveraturum esse, si vellet?*

Abbas opponit duo: primum, *perseverares si eadem voluntas permaneret*, idem prorsus videri, ac *perseverares si perseverares*, ideoque Augustinum, si à nobis explicatur, ut ab Arnaldo explicatus est, in tautologiam puerilem incidere. Alterum, ut justo deficienti dicitur, *perseverares si eadem voluntas permaneret*: ita infideli, qui de Evangelio nihil audiit, similiter dici posse; *crederes si credendi voluntatem haberes*. Primum tamen Augustinus dici posse concedit, negat dici posse alterum.

Sed hæc utraque difficultas, in quâ plurimum insistit Abbas, levissima est, tyronemque vix moraretur. Nam ut à primâ exordiar, quis vel tyro nesciat tautologiam in propositione nullam esse, cum propositionis termini rem eamdem exprimentes distinctas ideas, notionesque subjiciunt: vel quod idem est, cum

attributum ideam explicatiorem exprimit, quàm subjectum propositionis : uno verbo cum ab idea generali & confusâ ducimur ad distinctam? Quamobrem nulla est tautologia, cum dicimus: *Homo est animal rationis particeps. Triangulus tribus lineis, totidemque angulis continetur.* Et, *perseverare est in eâdem voluntate & proposito manere.* Nulla est ergo tautologia cum dicimus: *perseverares si in eâdem voluntate maneres* : vel cum Augustinus ait *fidem Petri permansuram esse si eadem voluntas permaneret*; quia posterior propositionis pars, *si in eâdem voluntate maneres*, continet ideam uberiorem & explicatiorem; ac præterea propriam defectionis causam insinuat, quæ est voluntatis mutatio. Si enim justus perseverat quoniam in eâdem voluntate manet, cadit igitur quia primam voluntatem mutat, eamque liberè deserit, cum ne-

cessaria esse non possit voluntatis bonæ, vel malæ mutatio.

Venio jam ad alteram difficultatem, si tamen difficultas appellari debet. Nam quæ est proportio inter duas propositiones istas: *Tu qui & Fidem & Justitiam divinitùs acceperas, perseverasses si in eadem voluntate permansisses;* Et, *Tu qui Evangelium nunquam audiisti, ac semper ignorasti, credidisses si credendi voluntatem habuisses?* Est ne in unâ quidquam, quod ullâ in re cum alterâ comparari possit? Prima sana est & legitimam reprehensionem continet, quâ rectè utimur, cum quis pristinam boni voluntatem mutavit in contrariam. Secunda nihil habet sani, cum de re prorsus incognitâ nulla sit, nec possit esse in alterutram partem voluntatis actio.

In eo igitur consistit vitium comparationis, quòd vox, *si velles*, ineptissimè dicatur, cum nul-

lus potest esse voluntatis motus in alterutram partem : ut in exemplo proposito, qui nullâ suâ culpâ de Evangelio nihil audiit, is nullomodò potest Evangelio incognito vel credere velle, vel credere propriè nolle. Ridiculè igitur diceretur, *crederes si velles, aut credendi voluntatem haberes.* Contrà cum quis Evangelium audiit, sciensque ac volens contempsit: non absurdè dicimus, *crederes si velles.* Nec propterea necesse est, nihil ut ei defuisse credamus, quo fidem amplecteretur. Satis est eum propriâ culpâ auxiliis ad credendum necessariis carere. Quæ causa non accipiendæ gratiæ sic occurrit in lapsis omnibus, ut si peccata singulorum, eademque liberrimè admissa spectantur, magis mirandum sit cur gratiæ divinæ beneficia pluribus nihilominus conferantur, quàm cur negentur aliis. Similiter justo propriâ culpâ

deficienti rectè dicitur, *perseverasses si voluisses* : vel ut se ipse Augustinus capite octavo interpretatur, *si in eadem voluntate permansisses*. Quia sive gratiam Thomisticè sufficientem habuisse, sive eâdem caruisse ponitur: certum semper est eum, antequam penitùs deficeret, ac primam omnino voluntatem abjiceret, admisisse aliquid libertimè, quo factum deinde sit, ut vel gratiâ privaretur propter voluntarium obicem, vel ut accepta, propter cupiditatem negligentiâ, culpisque voluntariis auctam, fieret inutilis. Sic patet eorum qui de Evangelio nihil audierunt justiorem excusationem videri, quàm justorum minimè perseverantium; cùm istis propriâ voluntate & culpâ cadentibus dici possit: *perseverassetis si in eâdem voluntate permansissetis, quàm propriâ culpâ & liberè abjecistis* : non item infidelibus qui

de Evangelio nihil audierunt. Perſpicuum denique eſt, quàm infirma ſint duo argumenta, quæ ab Abbate proferuntur.

Ex his omnibus quæ hactenus diſputata ſunt, veriſſimum eſſe intelligitur id quod Arnaldus docet: Auguſtinum ad ſolvendam quæſtionem ſibi propoſitam, gratiæ ſufficientis ſubſidium non adhibuiſſe. Unica enim eſt in toto libro ſententia, *perſeverares ſi velles*, in quâ Auguſtinus, ut Abbati viſum eſt, gratiam ſufficientem inſinuaſſe videatur. Nullam verò gratiam ſufficientem, ne Thomiſticam quidem, hinc extundi poſſe confeci. Auguſtinus ergo ad ſolvendam quæſtionem, gratiæ ſufficientis ſubſidium non adhibuit. Quod ut apertius, manifeſtiuſque ſit, & quæſtionis & reſponſionis Auguſtinianæ totam rationem ſubjicio.

Argumentum, ſive quæſtio, quam Auguſtinus ſibi ſolvendam

proponit, sic cogi potest: corripiendus minimè est is qui non acceptâ gratiâ per quam præcepta impleantur, non implevit: qui præceptum non implet, gratiam quâ impleatur, non accepit: ergo minimè corripiendus est. Ita Cap. 4°. & 6°.

Augustinus assumptionem concedit: [a] *quia ipsa obedientia munus ejus est, quæ necesse est ut sit in eo cui caritas inest, quæ sine dubio ex Deo est, & dat eam Pater filiis suis.* Negat primam propositionem: ideoque eos omnes corripiendos esse docet, qui Deo præcipienti non obediunt.

a *L. de correp. & gr. n. 9.*

Vel enim nondum regenerati sunt, vel contrà regenerati.

Nondum regeneratos rectè corripi ait: quia Deus fecit hominem rectum, ipse autem [b] *ex rectitudine, in quâ eum Deus primitus fecit, suâ malâ voluntate decidens pravus effectus est. An ideo pravitas ista corripienda non est in*

b *Ibidem.*

homine, quia non ejus propria qui corripitur; ſed communis eſt omnibus? immò verò corripiatur in ſingulis quod eſt omnium..... corripiatur ergo origo damnabilis ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur: ſi tamen qui corripitur filius eſt promiſſionis, ut ſtrepitû correptionis forinſecus inſonante ac flagellante, Deus in illo intrinſecùs occultâ inſpiratione operetur & velle. Ecce Auguſtiniana de non regeneratis reſponſio, in quâ nullum extat gratiæ ſufficientis veſtigium.

Quod ad regeneratum attinet: [a] *iſte non poteſt dicere, non accepi; quia acceptam gratiam Dei ſuo in malum libero amiſit arbitrio.* Qui ſi correptus reſipiſcit bene eſt; quamquam *ut correptio proſit, non niſi per Deum fit.* Sin ipſe corripi non vult: [b] *an poteſt dicere, quid ego feci qui non accepi; quem conſtat accepiſſe, ſed ſuâ culpâ quod acceperat amiſiſſe?*

[a] *Ibidem.*

[b] *Ibidem. n. 10.*

Objectio. a *Ibidem.* a *At possum dicere adhuc, quid ego feci, qui non accepi? Accepi enim fidem, quæ per dilectionem operatur: sed in illâ usque in finem perseverantiam non accepi. An quisquam dicere audebit istam perseverantiam non esse donum Dei?*

Responsio. Augustinus concedit magnum esse Dei munus perseverantiam; ideoque postulari à Deo quam Christus pro Petro postulavit: negligendam nihilominùs non esse correptionem, b *ne fortè det illi Deus pœnitentiam & resipiscat de Diaboli laqueis. Neque enim nihil mali facit, qui bonum deserit, & à quo declinare debet, inclinatur in malum non perseverans in bono.*

b *Ibidem.*

Hactenus ad solvendam quæstionem, gratiæ sufficientis subsidium non adhibuit. In reliquâ parte capitis sexti probat perseverantiam esse singulare beneficium Dei. Et cap. 7. statim concludit: c *quæ cum ita sint corripimus tamen eos qui cum bene vive-*

c *Ibid. n. 11.*

rent, non in eo perseverarunt. An quia gratiam sufficientem acceperant? Hâc responsione; quæ nostris Antijansenianis numquam deest, quæque prima omnium semper occurrit, minimè utitur, sed aliâ. a *Ex bono quippè*, inquit, *in malam vitam suâ voluntate mutati sunt: & ideo correptione; & si nihil eis correptio profuerit, sed in vitâ perditâ usque ad mortem perseverarint, etiam divinâ in æternùm damnatione sunt digni.* Ecce responsio Augustini, in quâ nulla quoque extat gratiæ sufficientis mentio. Quis nisi in rebus apertis & manifestis nihil videre velit, sibi persuadeat gratiam illam sufficientem, qualis in Adamo fuit & in Angelis, eum agnovisse; aut si agnovit, hîc prætermisisse, quæ tantâ facilitate quæstionem difficillimam solvit?

a *Ibidem.*

Sequitur: b *nec se excusabunt dicentes, sicut modò dicunt, quare corripimur? Ita tunc quare dam-*

b *Ibidem.*

namur, quando quidem ne ex bono reverteremur ad malum, perseverantiam non accepimus, quâ permaneremus in bono? Nullo modo hâc excusatione à justâ damnatione se liberabunt. Nam si qui de Evangelio nihil audierunt, *à damnatione quæ facta est per Adam* non liberabuntur, quantò minùs qui perseverantiam non acceperunt? *justior enim videtur excusatio dicentium, non accepimus audientiam, quàm dicentium, non accepimus perseverantiam. Quoniam potest dici: homo, in eo quod audieras & tenueras, in eo perseverares si velles: nullo modo autem dici potest, id quod non audieras crederes si velles.* Hoc solum tanquam firmissimum causæ suæ præsidium urget Abbas, quamquam si singula diligentiùs inspiciantur, nihil ei locus objectus favet.

Nam 1°. Augustinus ad solvendam quæstionis propositæ primam partem de non regeneratis,

gratiæ sufficientis operâ minimè usus est, ut probant cùm superiora quæ produximus, tum hæc ipsa justi cadentis, & infidelis qui de Evangelio nihil audivit, comparatio. Tolerabiliorem hujus videri ait excusationem, quàm illius cui dici possit, *perseverares si velles*: non item alteri, *crederes si velles*. Si enim gratiam sufficientem habet is cui dicitur; *perseverares si velles*; necesse est ut careat is cui dici non potest, *crederes si velles*.

2°. Gratiam sufficientem Molinisticam, quæ ab efficaci non per sese, sive ex naturâ, aut decreto Dei, sed solo eventu, vel voluntatis humanæ arbitrio secernitur; in alterâ Augustini sententiâ, *perseverares si velles*, minimè contineri, ex certissimis ejusdem principiis confeci. Idem iterum ex totâ serie facilè conficio.

Statim apparet sententiam ob-

jectam magis ab Augustino injici, quàm ad quæstionem solvendam proponi. Justum enim cadentem rectè corripi affirmans, quoniam propriâ voluntate cadit; quæstionem solverat. Atque hæc perpetua est directa Augustini responsio. Quòd verò infidelem Evangelium funditus ignorantem cum justo cadente comparans subjicit, id velut indirectè & obiter, non ad quæstionem solvendam proponit. Quamobrem hoc non urget postea, neque in eo insistit, ut facere debuerat, si ad quæstionem capitalem referebatur. Contrà confugit ad mysteria prædestinationis æternæ. Omnes in Adamo peccasse ait: à massâ damnatâ propriis meritis discerni neminem: eos omnes qui discernuntur, gratiâ solâ discerni, Evangelium aliquando audire & credere, & in fide ac in justitiâ divinitùs acceptâ perseverare in finem; aut si

nonnunquam declinant revocari demum ac reſipiſcere. Juſtos verò temporales à maſsâ illâ perditâ, quæ ob peccatum unius juſtè damnatur, deſeriturve, nunquam ſecretos fuiſſe. Cur autem ex duobus juſtis uni detur perſeverantia, non detur alteri, ſe prorſus neſcire ait, nec aliud ſe habere quod reſpondeat, quàm illud Apoſtoli : *O altitudo.* Sin quis diſcrimen hoc rejiciat in liberum arbitrium, hunc ſtatim ut inimicum gratiæ Chriſti refellit. Nam Chriſtus Patrem rogans ut nè Petri fides deficeret, liberrimam, fortiſſimam, invictiſſimam, perſeverantiſſimam in fide voluntatem poſtulavit : & [a] *quia præparatur voluntas à Domino ; ideo pro illo Chriſti non poterat eſſe inanis oratio.* Ex quo conſequens eſt perſeverantiam, quæ precibus flagitatur, à Deo ſolo dari. Redit deinde ad juſtos temporales, quos Deus deſerit negato perſe-

[a] *Ibidem. n.17.*

verantiæ dono; dum sceleratos assumit, & justitiæ primùm, tum perseverantiæ munere concesso ad Regnum perducit. Loquitur postea de Christianorum, justorumque filiis, quos sine bapismate morientes, [a] *& quibus utique si vellet, hujus lavacri gratiam procuraret, alienat à Regno suo*, dum *quosdam filios inimicorum suorum facit in manus Christianorum venire, & per hoc lavacrum introducit in Regnum, à quo eorum parentes alieni sunt.* Quæ adeo stupenda esse ait, ut rem attentiùs consideranti nihil occurrat aliud, quàm illud Apostolicum, [b] *O altitudo, quàm inscrutabilia sunt judicia ejus!*

a Ibidem. n. 18.

b Rom. 11. 33.

Si sententia objecta, *perseverares si velles*, significat gratiam sufficientem, qualis à Molinâ, Lessio, & omnibus utriusque discipulis admittitur, quidquid antè & postea disputat Augustinus, ineptissimum est, & rem per se

facillimam involvit. An objicienti Monacho juſtos cadentes corripi injuſtè, qui perſeverantiam non acceperint, ſimpliciter reſpondendum non erat, omnibus dari gratiam pleniſſimè ſufficientem, cadentibus ut perſeverantibus, quam ſola voluntas humana in iſtis fecit efficacem, otioſam ac ſterilem in cæteris : illos ergo juſtam mercedem accipere, iſtos pœnam debitam, nec habere unde querantur? Nihil ſimile apud Auguſtinum occurrit. Quæ ſententiam objectam ab Abbate Germano ſive antecedunt, ſive ſubſequuntur, hoc gratiæ Leſſianæ, Molinianæque genus penitus confodiunt. Quis ergo, niſi qui res apertiſſimas & maniſeſtiſſimas non ſentit, gratiam illam ſufficientem ex Auguſtini ſententiâ extundi poſſe affirmaturus eſt?

Sed elici fortaſsè poteſt gratia ſufficiens Thomiſtica?

1° Nihil id attinet ad propositionem Arnaldinam, quæ Molinianam ſolam, non Thomiſticam petit.

2° Ne iſtam quidem ex locutione Auguſtinianâ confici poſſe certis jam argumentis effeci. Accedit primam hanc, *perſeverares ſi velles*, cum alterâ n. 17. omnino congruere, in quâ de re eâdem agitur, hoc eſt, de perſeverantiâ. Ergo pro *perſeverares ſi velles*, ponamus, ut eſt n. 17. *perſeverares, ſi in eâdem voluntate, quam propriâ culpâ abjicis, permaneres*; rectè adhuc procedet Auguſtini comparatio, cùm hoc dici nullo modo poſſit de infidelibus, qui Evangelium funditus ignorant. Perſpicuum verò eſt ex ſententiâ ſic intellectâ, ut auctore Auguſtino intelligi poteſt, gratiam ſufficientem, ſive Molinianam, ſive Thomiſticam neceſſariò concludi non poſſe, ut concedit Abbas. Vanæ ſunt igitur & ineptæ illius

declamationes, qui ſententiam aliter intelligi non poſſe nullo vel probabili argumento probavit. Cæterùm in hoc Auguſtini loco diutiùs verſatus ſum, quàm in cæteris quæ ab Abbate objiciuntur, quia nullus pariter eſt, in quo verſando plùs operæ & laboris poſuiſſe videatur.

CAPUT X.

De Arnaldi propoſitione quartâ.

SUb quæſtionis ſecundæ finem Arnaldus admonet, Auguſtinum cap. 6° ſibi objicere: *quomodò juſtè corripior, qui licet fidem acceperim in illâ tamen uſque ad finem perſeverantiam non accepi?* Eum verò, dum reſpondet, confirmare id quod aſſumitur: hoc eſt, *magnum Dei munus eſſe perſeverantiam in bono proficientem uſque in finem; nec eſſe niſi à Deo, nec aliis dari, quàm iis qui perſeverant*. Hæc non eſt auſus repre-

hendere Abbas, sed quæ proximè sequuntur duriore adhuc stylo, quàm superiora omnia confixit. *Justè tamen corripi contendit* Augustinus *quia non perseverant, quia malâ suâ voluntate non perseverant. Quòd autem perseverantiam à Deo non accipiant, inde provenire, quia non sunt ab illâ perditionis massâ, quæ facta est per Adam, divinæ gratiæ largitate discreti. Undè quod desit adjutorium sine quo in bono permanere non possunt, in pœnam peccati esse.*

„ Hæc propositio, inquit Abbas, „ totum novæ hæresis virus includit: estque veluti fundamentum „ plerarumque notarum vestrarum, „ de quibus in Epistolâ meâ dixi.

Quoniam hæc propositio *totum novæ hæresis virus continet*, consequens est, ut una quinque propositiones damnatas contineat, aut contineatur in singulis: ergo Abbas, cui tantæ auctoritatis viro non credere nequa-

quam licet, ſingulas Janſenii propoſitiones in Arnaldi unicâ proculdubiò vidit, nullam tamen oſtendere dignatus eſt: ſive quia, ut doctioribus ſæpe accidit qui inventa ſua cum aliis difficillimè communicant, quod ipſe primus omnium viderat cæteris mortalibus invidit: ſive quia exiſtimavit quod ipſe vidiſſet id latere neminem. Ut ut ſit, fateor me obtuſiorem eſſe, quàm ut ullam è damnatis propoſitionibus in Arnaldi ſententiâ videre poſſim. Contrà ſic exiſtimo, ſic ſentio damnari eam non poſſe, quin doctrina Auguſtini ſimul damnetur; Eccleſia quoque, quæ, ut nuper à doctiſſimo Remorum Archiepiſcopo pluribus effectum eſt, prædeſtinationis gratuitæ dogma vindicavit ut ſuum.

Arnaldi ſententia tres propoſitiones diverſas complectitur. Ergo, ne quam fortaſſe à nobis prætermiſſam eſſe queratur Abbas,

ſingulas diſtinctè, breviter tamen excutiam.

Prima eſt : *juſtè* Auguſtinus *corripi contendit qui non perſeverant, quia malâ ſuâ voluntate non perſeverant.* Quid eſt in hac propoſitione Janſenianum? Eſtne Catholicus quiſquam, qui de eâ diſſentiat, aut diſſentire poſſit? Sin diſſentit Abbas (nam de ejus fide varias hominum opiniones eſſe video) exiſtimat ergo juſtum malâ voluntate ſuâ deficientem injuſtè corripi & injuſtiùs damnari. Quod ſi ita ſentit, probat ſe hæreticum eſſe, dum in fidei Catholicæ dogma, tanquam hæreticum invehitur. Sin aliter ſentit, ut ego credere malim : potuitne ſine ſummâ temeritate & offenſione publicâ propoſitionem Catholicam cõjungere cum duabus aliis, ut ipſe ait, hæreticis; & omnes promiſcuè ac generatim tanquam totum novæ hæreſis virus continentes inſectari?

Cæterùm

Cæterùm tota propoſitio eſt Auguſtini. [a] *Quæ cum ita ſint, corripimus tamen eos, juſtéque corripimus, qui cum bene viverent non in eo perſeverarunt. Ex bonâ quippè in malam vitam ſuâ voluntate mutati ſunt: & ideo correptione; & ſi nihil eis correptio profuerit, ſed in vitâ perditâ uſque ad mortem perſeveraverint, etiam divinâ in æternum damnatione ſunt digni.* Quæ propoſitio nihil differt ab Arnaldinâ.

[a] L. de correp. & gratiâ. n. 11.

Secunda eſt: *quòd autem perſeverantiam à Deo non accipiant, inde provenire* contendit, *quia non ſunt ab illâ perditionis maſſâ, quæ facta eſt per Adam, divinæ gratiæ largitate diſcreti.*

Impudentiam Abbatis pluſne mirer, an ignorantiam, neſcio, qui propoſitionem Auguſtino communem cum illuſtrioribus Eccleſiæ Catholicæ Theologis Janſenianam appellare non erubuerit. Veriſimile eſt hominem

non minùs temerarium, quàm indoctum ex paucorum illorum numero esse, qui prædestinationem gratuitam negant. Hanc enim quisquis admittit, is quoque necesse est ut Arnaldi propositionem veram esse confiteatur. Perseverantiæ donum necessariò cōjunctum est cum prædestinatione gratuitâ.[a] *Quis enim*, inquit Augustinus, *in æternam vitam potuit ordinari, nisi perseverantiæ dono?* Qui ergo gratis eligitur ad gloriam, is quoque gratis destinatur ad perseverantiam, quæ juxta S. Thomæ & communem Theologorum sententiam non magis sub meritum cadit, quàm prædestinatio. Ergo quoniam, ut Augustino & nobilioribus Ecclesiæ Theologis placet, qui non prædestinantur ad gloriam, ideo non prædestinantur quòd in Adamo omnium capite peccaverint: similiter qui perseverantiam non accipiunt, idcirco non ac-

a *Ibid. n.* 40.

cipiunt, quòd in Adamo peccaverint, nec à massâ perditâ, damnatâque per æternam prædestinationem sint liberati.

Atque hæc est certa & aperta doctrina Augustini, qui duo docet cap. 7°. primum est, [a] *quicumque ergo ab illâ originali damnatione istâ divinæ gratiæ largitate discreti sunt.... usque in finem perseverant, & si quando exorbitant, emendantur.* Alterum: [b] *qui verò perseveraturi non sunt, ac sic à Fide Christianâ & conversatione lapsuri sunt, ut tales eos vitæ hujus finis inveniat; proculdubiò nec illo tempore quo bene pièque vivunt, in istorum numero computandi sunt. Non enim sunt à massâ illâ perditionis præscientiâ Dei & prædestinatione discreti, & ideo non secundum propositum vocati, ac per hoc nec electi.* Et antè. [c] *Ac per hoc & qui Evangelium audierunt, & qui eo audito in meliùs commutati perseverantiam non ac-*

a *Ibidem, n. 15.*

b *Ibidem, n. 16.*

c *Ibidem, n. 12.*

ceperunt, & qui Evangelio audito venire ad Christum, hoc est, in eum credere noluerunt..... & qui per ætatem parvulam credere non potuerunt, sed ab originali noxâ possent lavacro regenerationis absolvi, quo tamen non accepto mortui perierunt: non sunt ab illâ conspersione discreti, quam constat esse damnatam euntibus omnibus ex unò in condemnationem. Discernuntur autem non meritis suis, sed per gratiam Mediatoris.... Ab illâ perditionis massâ, quæ facta est per primum Adam, debemus intelligere neminem posse discerni, nisi qui hoc donum habet, quisquis habet, quod gratiâ Salvatoris accepit. Quibus in verbis Arnaldi propositio continetur. In primo enim loco causam perseverantiæ non assignat Augustinus aliam, quàm gratiæ largitatem, quâ, quicumque perseverant, à massâ perditâ, damnatâque segregantur: in cæteris verò causam, cur justi;

qui tum etiam cum piè justèque vivunt, manent in maſsâ perditâ, damnatâque; perseverantiæ donum non accipiant, unicam agnoscit, peccatum commune originis.

Petavius qui in Augustini doctrinâ magis versatus erat, quàm Germanus Abbas, de propositione Arnaldinâ planè convenit; & iisdem penè verbis, ac Arnaldus, exprimit Augustini sententiam. [a] *Augustinus L. de Correptione & Gratiâ cap. 7°. quòd aliqui in acceptâ justitiâ non perseverant ei imputat, quòd à damnatione factâ per Adamum, & ab illâ conspersione per electionem & prædestinationem liberati non fuerint. Sicut è contrario vocationem & perseverantiam illis à Deo provideri, qui ex eâdem maſsâ eruti, electique sunt.* [b] Observat postea negare Augustinum initio capitis VII. *eos qui vocati à Deo in acceptâ justitiâ non permanserunt, excu-*

[a] *Tom. 1. L. 9. cap. vii. n. 3.*

[b] *Ibidem. n. 4.*

sationem ullam habituros, quòd donum perseverantiæ non acceperint,
» *quia scilicet* non sunt ab illâ conspersione discreti, quam constat
» esse damnatam, euntibus omni-
» bus ex uno in condemnationem.
» Discernuntur autem non meri-
» tis suis, sed per gratiam Media-
» toris. *Igitur Augustinus* PERSEVERANTIAM IDEO NEGARI *quibusdam asserit*, QUIA NON SUNT ORDINATI AD VITAM ÆTERNAM, NEC AB ILLA MASSA SEPARATI: *concedi verò aliis, quoniam ab eâdem sunt massâ divinâ prædestinatione secreti.* Ex quo Augustini principio concludit prædestinationem gratuitam; statimque addit & illud: *sic in eodem libro de Correptione & Gratiâ, cap. XI. adjutorium illud gratiæ, quo perseverantia constat, ob peccatum originale subtrahi his*
» *verbis asserit*: nunc autem quibus
» deest tale adjutorium, jam pœ-
» na peccati est: quibus autem da-

tur, secundum gratiam datur, » non secundum debitum.» Hæc ille qui cum Arnaldo planè consentit. Nam propositio Petaviana: *Augustinus perseverantiam ideo negari quibusdam asserit, quia non sunt ordinati ad vitam æternam, nec ab illâ massâ separati; concedi verò aliis quoniam sunt ab eâdem massâ divinâ prædestinatione secreti:* & Arnaldina; *quòd autem perseverantiam à Deo non accipiant, inde provenire contendit* Augustinus, *quia non sunt ab illâ perditionis massâ, quæ facta est per Adam, divinæ gratiæ largitate discreti:* idem omninò significant.

Eamdem quoque propositionem reperias apud Franciscum Macedo in libro de duplici adjutorio sine quo & quo: [a] *ejus posteri*, inquit, *quia non perseverant, causam non perseverandi habent in massâ, ex quâ non sunt discreti, & possunt dicere non accepisse à Deo, quia sunt relicti in*

a Pag. 14.

maßâ perditionis. Non dubito quin duorum Doctissimorum judicia unius Abbatis indoctissimi sententiæ præferantur.

Ex his patet novam hæresim non contineri in duabus primis propositionibus, quas & veras & Catholicas & Augustinianas esse probavi. Necesse est ergo, ut *totum novæ hæresis virus* ab Abbate deprehensum in tertiâ contineatur.

Tertia hæc propositio est: *undè quod desit adjutorium sine quo in bono permanere non possunt, in pœnam peccati esse* contendit.

Arnaldus hoc loco, si credimus Abbati, *totum novæ hæresis virus* effudit, ac paucis verbis propositiones Jansenianas omnes expressit. Ego verò, si hoc verum est, consequens esse, ut apud Augustinum, & apud Thomistas omnes *totum novæ hæresis virus* contineatur, certis argumentis conficio.

Ut ab Augustino exordiar, nota est ejus sententia, quam sæpe exhibui. a *Nunc autem quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est.* Quæ Augustini propositio nihil differt ab Arnaldinâ, nisi quòd in istâ legatur *: sine quo in bono permanere non possumus*: in illâ; *tale*. Vox, tale, hîc necessariò referenda est ad id quod præcessit. Exhibeamus igitur ea quæ præcedunt. Cum Augustinus dixisset datam esse primo homini bonam voluntatem, *& adjutorium sine quo in eâ non posset permanere* si vellet; statim subjicit: *si autem hoc adjutorium vel Angelo, vel homini, cum primùm facti sunt, defuisset; quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere si vellet, non utique suâ culpâ cecidissent: adjutorium quippe defuisset,* SINE QUO PERMANERE NON POSSENT. *Nunc autem quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est.*

a *L. de corrept. & gr. n. 32.*

Conſtat ex totâ ſerie & connexione orationis *tale adjutorium* eſſe id ipſum, cujus antè & proximè facta eſt mentio. Adjutorium, cujus antea mentionem fecit Auguſtinus, eſt illud ipſum quod Adamo & Angelis conceſſum eſt: adjutorium ſine quo non poterant permanere in bonâ voluntate, ut hîc & paſſim ab Auguſtino deſcribitur: adjutorium, cujus proprius caracter eſt, ut ſine eo nihil poſſit voluntas, & cum eo pleniſſimè poſſit. Nec quemquam adeo ſtupidum eſſe àrbitror, qui ſuperiorem Auguſtini locum legens non ſtatim ſentiat vocem, *tale*, ad illud adjutorium *ſine quo permanere non poterant*, quod proximè anteceſſit, omnino pertinere, neque ad aliud referri poſſe. Quoniam ergo, *tale*, id apertè ſignificat, neque aliud ſignificare poteſt, poſſumus integrâ ſententiâ Auguſtinianam *talis adjutorii* definitio-

nem, quæ proximè antecedit, ſubſtituere : *nunc autem quibus deeſt tale adjutorium*, id eſt, *ſine quo in bona voluntate permanere non poſſunt, jam pœna peccati eſt.* Tota propoſitio eſt Auguſtini. Aſſignet bonus Abbas Auguſtinianam hanc inter & Arnaldinam, ſi poſſit, vel leviſſimum diſcrimen : aut confiteatur *totum novæ hæreſis virus* tam in Auguſtinianâ, quàm in Arnaldinâ contineri.

Idem conficitur ex verbis proximè conſequentibus : *nunc autem quibus deeſt tale adjutorium, jam pœna peccati eſt : quibus autem datur, ſecundum gratiam datur, non ſecundum debitum, & tantò amplius datur per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, quibus id dare Deo placuit, ut non ſolùm adſit* SINE QUO PERMANERE NON POSSUMUS, *etiamſi velimus; verùm etiam tantum ac tale ſit ut velimus.* Vox, *amplius*, &

çætera quæ sequuntur, designant auxilium *quo*, hoc est, auxilium non modò potestatem plenissimam conferens, ut primum quod Adamo concessum est & Angelis, verùm etiam & voluntatem & actionem : ergo *tale adjutorium*, cujus paulò antè facta erat mentio, designat auxilium *sine quo* manere in bono non possumus, quod Augustinus quibusdam ob peccatum negari ait ; quibus verò datur, tantò amplius dari, ut non solùm habeant id sine quo non possint, etiam si velint ; verùm etiam id quo velint. Arnaldus ergo veram Augustini sententiam expressit, nec damnari potest, quin damnetur simul is cujus doctrinam se sequi & servare Romana profitetur Ecclesia.

Ex his omnibus duo concludimus : primum ; Abbatem, si quis in homine personato pudor, erubescere debere, qui in eâdem

Ecclesiâ vivens sub Arnaldi nomine Augustinum non dubitaverit totius novæ hæresis reum facere: alterum, quod jam à pluribus animadversum est, novarum opinionum sectatores totis dudum viribus moliri & movere omnia, ut auctoritatem Augustini sibi molestissimam imminuant; atque etiam, si possint, penitus extermi-nent. Primò Doctorem Ecclesiæ Romanæ præcipuum libris editis infamarunt, eique varias imposuerunt hæreses, quarum Catalogus extat aliquâ ex parte in Norisianis Augustini vindiciis. Solidè postea confutati & auctoritate Ecclesiasticâ repressi novas jam & occultas artes meditantur. Doctrinam Augustini, non in Augustino ipso, neque enim hoc tutum est, sed quotidie lacessunt in discipulis; Magistri fidos interpretes velut Jansenianos insectantur; omnibus convitiis lacerant & calumniis; & quia numquam

prodeunt nisi larvati, tutos se arbitrantur ab infamiâ publicâ, quæ tamen ipsa larvam plerumque detrahit, & auctores denudatos hominum ludibrio exponit. Quod magis miror, personatus Abbas se in ipso libri limine Augustinianum esse profitetur & Augustini discipulum. Sed Augustinianam personam parùm sibi convenientem deponat quæso, & abjiciat, sub quâ non minùs coangustatur, quàm olim David, [a] cum arma Saülis bellica indutus est; multòque potiori jure dicere potest, *usum non habeo.*

[a] 1. Reg. 17.

Venio jam ad Thomistas, qui nihil in ea re ab Arnaldo dissentiunt; aut si quid dissentiunt, tota in verbis, non in re est dissensio.

Auxilium *sine quo* Adamus & Angeli in bono permanere non poterant, plenissimè sufficiens fuit: potestatemque homini & Angelo contulit perfectissimam,

hoc eſt, omnia ad agendum neceſſaria complectentem; ut pluribus jam ex Auguſtino confeci; & Arnaldus in Analiſi cum Auguſtino ſenſit. Hoc gratiæ ſufficientis, poteſtatiſve genus è ſtatu noſtro tam Thomiſtæ omnes, quàm Arnaldus, rejiciunt, nec magis iſte, quàm illi: quod ſi Janſenianum eſt, par ergo & Arnaldi & Thomiſtarum crimen. Totum diſcrimen, quod inter eos intercedit, in ſolâ voce eſt, non in re. Nam Thomiſtæ admittunt nomen gratiæ ſufficientis & agendi poteſtatem conferentis; quæ tamen talis ſit, ut omnia ad agendum neceſſaria complectatur. Gratiam hanc & Arnaldus & omnes agnoſcunt. De ſolo nomine eſt, vel potiùs fuit, ut nos antè explicuimus, aliqua diſſenſio; quæ idcirco nullam hæreſim habet, cum hæreſis in re & ſententiâ ſit, non in vocabulis, vel in ſono.

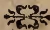
Modus tamen loquendi Ar-

naldinus, quem Sophistæ nostri jam solent rodere, extat apud Augustinum tum in eo loco, a quem paulo antè explicui: tum in aliis: ut cum de auxilio *sine quo* disputans b tantam hominum infirmitatem esse ait, ut si Deus auxilium *sine quo* solum tribueret, nec velle operaretur, voluntas succumberet, *& ideo perseverare non possent*, utique illâ potestate plenissimâ, quæ quicquid necessarium est complectitur.

a *L. de correp. & gr. n. 32.*

b *Ibidem. n. 38.*

Eamdem quoque locutionem usurpavit Franciscus Macedo in libro, qui inscribitur; *mens Augustini de duplici adjutorio sine quo & quo* p. 46. Nam rationem reddens, cur jam necessarium sit auxilium *quo* ad perseverandum: *Nec enim posset*, inquit, *hæc natura humana sibi relicta cum solo auxilio sine quo undique labans & fatiscens perseverare.*

Caput XI.

De Arnaldi propoſitione quintâ.

ARnaldus in quæſtione Synopſis Analyticæ quintâ Auguſtinianam de gratiâ primi Hominis & noſtrâ ſententiam proponit : nec alia fere verba adhibet, quàm quæ ab Auguſtino ipſo uſurpantur. Locum integrum ſubjicio, ut innocentia rei faciliùs agnoſcatur, & accuſatoris iniquitas.

Primo homini & Angelis adjutorium à Deo datum eſſe *reſpondet Auguſtinus*, non quo perſeverarent, ſed tantummodò ſine *quo* perſeverare non poſſent. Perſeverare autem & non perſeverare in eorum libero relictum eſt arbitrio. Gratiam datam eſſe, quâ haberent juſtitiam ſi vellent, ſed quam Deus in eorum libero reliquit arbitrio. *Jam verò Sanctis* non tantùm tale adjutorium dari ſine quo Verba Arnaldi.

» perseverantes esse non possint,
» sed ut per hoc non nisi perseve-
» rantes sint. Talem gratiam dari
» non tantùm ut habeant justitiam
» si velint, sed etiam ut velint; id
» est, *talem gratiam dari, non quæ*
» *ex eorum libero dependeat arbitrio,*
» *sed quæ eorum liberum sibi subji-*
» *ciat arbitrium.*

Ea sola quæ literis italicis descripsi, reprehendit Abbas.

Quoniam, inquit, *tanti facitis librum, in quo continetur hæc propositio, jam mirandum minimè est, cur tot artibus gratiam sufficientem, quam Augustinus in statu nostro agnovit, occultaveritis.*

Tam vel felix, vel infelix est Abbas, ut quo Arnaldum configere conatur, eodem semper stylo confodiat & Thomistas omnes & Augustinum ipsum, hoc est, ut ipse ait, [a] *Patrum omnium maximum & præstantissimum*, cujus etiam [b] *studiosissimum* se esse *discipulum* in primo libelli sui limine

a In Epist. p. 4.

b Ibidem. p. 3.

profitetur. Nego hactenus extitisse discipulum vel feliciorem, si, ut plures existimant, Magistri doctrinam velut hæreticam sub Arnaldi nomine insectari constituit: vel infeliciorem, si nolens ac nesciens insectatus est. Nam ab eo sub alieno nomine Augustinum peti constat. Quod ut faciliùs dijudicet lector, singulas Augustini & Arnaldi propositiones in columnis sibi mutuò respondentibus subjiciam.

AUGUSTINUS IN libro de Correptione & Gratiâ.	*ARNALDUS IN Synopsi Analyticâ ejusdem Libri.*
N. 34. *Primo itaque Homini*, quem n. 27. 32. & 34. conjungit cum Angelis, *datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset.*	Primo homini & Angelis adjutorium datum est, non quo perseverarent, sed tantum modò sine quo perseverare non possent.
N. 37. *Ut perseverare vel non perseverare in ejus relinque-*	Perseverare autem vel non perseverare in eorum li-

bero relictum est arbitrio.

retur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas &c. vide n. 31. & 32.

Gratia data est, quâ haberent justitiam si vellent, sed quam Deus in eorum libero reliquit arbitrio.

N. 31. *Prima gratia, quæ data est primo Adam, est ut homo habeat justitiam si velit. Nec ipsum ergo Deus esse voluit sine suâ gratiâ, quam reliquit in ejus libero arbitrio.*

Jam verò Sanctis non tantùm tale adjutorium datur, sine quo perseverantes esse non possint, sed ut per hoc non nisi perseverantes sint.

N. 34. *Nunc verò Sanctis in Regnum Dei prædestinatis non tale adjutorium perseverãtia datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur: non solùm ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verùm etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint.*

Talis gratia datur, non tantùm ut habeant justitiam si velint. Id est talis gratia non quæ ex eorum libero dependeat arbitrio, sed quæ illorum liberum sibi subjiciat arbitrium.

N. 31. *Prima gratia est quâ fit, ut homo habeat justitiam si velit: secunda ergo plus potest, quâ etiam fit ut velit.* N. 38. *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur. Fortissimo quippe dimisit atque permisit facere quod vellet, infirmis servavit, ut ipso donante invictissimè quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissimè nollent.*

Hoc propterea parallelum inſtitui, ut appareat convenientia propoſitionum Arnaldinarũ cum Auguſtinianis. Quod Auguſtinus in ſtatũ integritatis & innocentiæ, idem Arnaldus admittit. Eodem quoque modo gratiam ſtatûs noſtri propriam ambo definiunt: nec plus ei tribuit Arnaldus, quàm ab Auguſtino tributum eſt.

Auguſtinianum gratiæ duplicis genus olim Semipelagianis, quòd hîc diſſimulare non debeo, vehementer diſplicuit; qui, ut Hilarius teſtatur, [a] *moleſtè ferebant ita dividi gratiam, quæ vel tunc primo homini data eſt, vel nunc omnibus datur*, [b] ut ille acceperit perſeverantiam, non quâ fieret ut perſeveraret, ſed ſine quâ per liberum arbitrium perſeverare non poſſet: nunc verò Sanctis in Regnum per gratiam prædeſtinatis non tale adjutoriũ perſeverantiæ detur, ſed tale ut eis perſeverantia ipſa donetur;

a *In Epiſt. ad Auguſt. n.* 6.

b *L. de Correp. & grat. c.* 11. & 12.

" non solùm ut sine isto dono per-
" severantes esse non possint, ve-
" rùm etiam ut per hoc donum non
" nisi perseverantes sint. *His verbis sanctitatis tuæ*, ait Hilarius, *ita moventur, ut dicant desperationem quamdam hominibus exhiberi. Si enim, aïunt, ita Adam adjutus est, ut & stare posset in justitia, & à justitia declinare; & nunc ita Sancti juvantur ut declinare non possint, si quidem eam acceperunt volendi perseverantiam, ut aliud velle non possint*, inutilis planè est exhortatio. &c.

Nec minùs Antijansenianis nostris hodiè displicet, hoc est, iis omnibus qui gratiam sufficientem ab efficaci distingunt eventû, non naturâ; voluntatis humanæ nutu & arbitrio, non motione & decreto Dei: nec plus homini lapso concedi patiuntur, quàm Augustinus integro concessit, & Angelis. Nam duplicis auxilii, ut est à nobis antè explicatum,

distinctione semel admissâ cùm opinionem Molinianam profligati, funditusque everti sentiant; eos omnes à quibus admittitur, non secus ac hostes generis humani persequuntur & in libris editis & in Thesibus. Discrimen duplicis gratiæ Lutherum & Calvinum invexisse clamant, ex quorum impuris fontibus Jansenius deinde hauserit & expresserit, ut ex Jansenio quotquot postea veterem Augustini & Patrum doctrinam sequi, quàm novorum Theologorum maluerunt; idque stultis persuadere conantur. Audiendus est auctor Thesis Parisiensis, 26. Feb. 1692. quam in tres columnas divisit, Augustinum verò & hæreticos in extremis, Catholicos in mediâ locavit. a In primâ de statû innocentiæ sub titulo, *Hæretici*, hæc habet. *Calvinus & Lutherus, cæterique exinde novatores circa innocentiæ statum in eo errarunt, quòd*

a *In Append. hist. de Auxil. pag.* 472.

verba Augustini, adjutorium quo *& adjutorium* sine quo non, *sic sunt interpretati, ut adjutorium* sine quo non, *quod volunt esse gratiam similem illi, quam Scholastici sufficientem vocant, Adamo uni datam fuisse contendant: adjutorium verò* quo *esse gratiam efficacem, quam Adamum non habuisse aïunt ad bene operandum.* Stephanum Dechapms & cæteros mitto, qui eodem modo loquuntur.

Sed inanes hominum conatus meritò contemnunt docti. Taceo de antiquioribus Theologis qui discrimen Augustinianũ duplicis gratiæ comprobarunt & iisdem quæ nos antè plurima produximus, Augustini testimoniis confirmarunt. Taceo de Duacensibus in censurâ ad assertion. 22. & de Lovaniensibus in censurâ ibidem & in justificatione censuræ cap. XI. p. 213. Recentiores aliquot proferam, ut Cardinalem Norisium, qui in l. 1° hist. Pelag. cap.

cap. 23. *hic Liber* de Corrept. & Gratiâ, inquit, *parvus mole est, sed doctrinâ maximus, totus mysteriis refertus, universam divinæ gratiæ œconomiam oculis subjicit, ut jure merito aureus à doctissimis nuncupetur. Docet in eo sapientissimus Antistes non esse electionem luti, sed figuli... diversam esse gratiam hominis innocentis & reparati; esse illam adjutorium quo fit, ut possimus bene agere si volumus; hanc verò reapse facere, ut velimus. Unde una est adjutorium* sine quo non; *altera, adjutorium* quo. *Istâ enim humana voluntas indeclinabiliter & insuperabiliter agitur. Ego quidem hunc librum soleo appellare clavem, quâ ad universam Augustini de divina gratia & libero arbitrio doctrinam aditus aperitur. Quem sanè Librum S. Prosper meritò* divinæ auctoritatis *in Epistola ad Augustinum nuncupavit.*

Cardinalis Brancatus de Laurea opusculo tertio de gratiâ cap.

6. & 7. duplicis gratiæ distinctionem explicat iisdem verbis ac Augustinus, nostramque negat primæ jam esse similem. Quod postremum repetit cap. 8. *Tertium quod docuit* Augustinus, *est quòd gratia, quæ pro statu naturæ lapsæ est necessaria homini ad bona opera facienda, non est sicut illa quæ data fuit Adamo in statu innocentiæ, dicta* sine quâ non, *subdita libero arbitrio illius, ut eâ uteretur si vellet, & quando vellet; sed est potentior illa, quæ facit facere opera bona, non trahenda à libero arbitrio, sed trahens illud alliciendo: & dicitur gratia* quâ. *Alioquin, inquit, non satis provisum esset naturæ lapsæ, ut bene actû operaretur. Si enim Adam Sanctus, innocens, sine passionibus, & tot divinis muneribus vallatus, eâ gratiâ* sine quâ non, *usus non est: quid faceret homo lapsus, debilis, tot defectibus ignorantiæ & concupiscentiarum circumdatus? hanc ergo gra-*

tiam docuit Augustinus necessariam ad bene operandum actu. Quam Augustini doctrinam à Summis Pontificibus approbatam esse postea docet. *S. Romani Pontifices & collaudarunt & acceptarunt pro totâ Ecclesiâ Augustini doctrinam de gratiâ explicitè. Sed inter precipua principia Augustini de gratiâ hoc est unum, scilicet de gratiâ* quâ, *seu de auxilio gratiæ* quo, *gratiâ nempe quæ facit facere; & satis non est pro naturâ lapsâ illa quam habuit Adam innocens, id est,* sine quâ: *quia cum hâc tantùm natura lapsa non operaretur bona opera. Ergo hanc gratiam sub nomine* quâ, *seu auxilio* quo implicitè *approbarunt Romani Pontifices.*

Antè istos & post decretum Innocētianum de Augustiniano statuum discrimine latissimè disputavit Franciscus Macedo an. 1653. in libro qui inscribitur: *mens Augustini de duplici adjutorio* sine quo & quo. Utriusque auxilii diffe-

rentiam, ut antè est à nobis explicata, non modò, auctoritate libri de Correptione & Gratiâ, verùm etiam clarissimis reliquorum fere omnium Augustini librorum adversus Pelagianos testimoniis constituit: ut perpetuam & constantem sanctissimi Doctoris sententiam fuisse appareat; non fortuitam opinionem aliquam, quam subita potiùs & improvisa difficultas pepererit, quàm necessaria principiorum connexio.

a *Tom. 1. L. 9. c. 7. n. 5. & 6.*

His accedat Petavius, [a] qui duplex illud gratiæ genus ab Augustino positum esse docet, & idcirco in statû naturæ lapsæ prædestinationem gratuitam eum admisisse concludit. *Ex quibus* Augustini verbis in libro de Correptione & Gratiâ cap. XI. *liquet hoc inter Adamum in beato illo degentem statû, & ejus posteros interesse, quod ad perseverantiam attinet, quòd cum neutri sine gratiâ*

perſeverare poſſent, talis homini primo gratia data eſt, quâ cum perſeverare poſſet ſi vellet, & ſine quâ non poſſet: ut autem vellet, nulla ei gratia conceſſa eſt; quia per liberum arbitrium id poterat, quod integrum & nullo vitio debilitatum acceperat. At illud quod per Chriſti merita tribuitur donum, non ſolùm dat poſſe ſi velint: ſed etiam velle quod poſſunt: & eſt tale ut eo dato nonniſi perſeverantes ſint.

Fromondus in primam ad Timotheum cap. 2. 4. concedit datam eſſe primo homini *gratiam ſufficientem, per quam ſalvari poſſet ſi vellet, utendo illâ & reddendo illam efficacem per liberi arbitrii flexum & determinationem.* Longè aliter ſtatuit de ſtatû noſtro. *Multi Patres Græci ante Auguſtinum, & ipſe Auguſtinus adhuc juvenis, cum nondum correxiſſet ſuum errorem, quòd fidem habeamus à nobis, ſubintelligunt conditionem, Deum velle omnes ſalvos*

fieri, si ipsi velint. Sed Augustinus postea vidit hoc repugnare efficaciæ quæ dat velle. Unde frustra dicitur, vult si homines vellent, cum hoc ipsum velle Deus debeat dare. Addit & illud: frustra Deum orari, si quicquid necessarium est ad salutem omnes habeant. Denique gratiam per se jam efficacem esse, & prædestinationem gratuitam in suis passim commentariis docet.

Florentius de Cocq Tract. 2. cap. 7. ex Augustino scribit *primum amoris actum Deum indidisse Adamo per gratiam efficacem, non tantùm dando potestatem eum eliciendi, sed eumdem in voluntate & cum voluntate eliciendo. Sequentes actus supernaturales & perseverantiam in bono Deus dedit homini per auxilium merè sufficiens, quo posset homo bene uti si vellet, non quo fieret ut vellet. Et in hoc consistit famosum S. Augustini discrimen adjutorii Adæ ab adjutorio*

hominis lapsi. Et postea. *Dicendum ergo juxta hanc Augustini doctrinam..... quòd gratia hominis lapsi indeclinabiliter voluntatem determinet, dans ipsum agere, ipsum velle salvâ tamen ejusdem libertate. Gratia verò hominis sani voluntatem non determinabat ad actum, sed determinatio relinquebatur libero voluntatis arbitrio: nec dabat ipsum agere, sed solùm posse agere.* In fine sect. XIII. *ratione hujus Augustinianæ doctrinæ notatum velim, nimium affectum erga prædeterminationem Physicam, etiam viros in Augustino aliàs maximè versatos & ejusdem sequaces eò deflexisse, ut famosum allatum ex Augustino discrimen pernegarent, simul evertentes omnem gratiæ medicinalis œconomiam.* Denique Tract. 1°. cap. 4. sect. 3. & 8. quod ex duplicis auxilii discrimine consequens est, Angelorum & hominis innocentis prædestinationem fuisse ex meritis: sect. 5. verò nostram

omnino gratuitam esse docet.

Thomassinus L. 8. de Deo, Deique proprietatibus, cap. 2. n. 2. *gratia istiusmodi & Angelis primùm conditis & Adamo statim collata est, non quâ ad bonum indeclinabiliter agerentur; sed quâ adjuti possent, si vellent, in acceptâ justitiâ perseverare. Illo adjutorio gratiæ, quo non fiebat ut vellent, sed ut possent velle in justitia perseverare: hoc inquam adjutorio Angeli aliqui in justitia perseverarunt, alii eo frustrato non perseverarunt. Ex eo porrò id efficitur, ut Angelorũ, hominumque in primævo illo statu prædestinatio non gratiæ esset, sed meritorum; non misericordiæ, sed operum; non absoluta, sed suspensa ex voluntatis creatæ libertate versatili.* Jam verò hominibus in Adamo lapsis, ut postea scribit n. 10. auxilium datum est, *non solùm sine quo non possent, sed etiam quo invictissimè fieret, ut vellent & ad justitiam regredi & in ea*

usque ad finem perseverare. Ex quo consequens est, ut ille pluribus probat, gratuita lapsorum prædestinatio.

Joannes Baptista du Hamel in Theologiâ Parisiis editâ an. 1691. eamdem sententiam sequitur. [a] L. 1°. de Providentia Dei, dissert. 2. de Prædestin. cap. 3. concl. 1. *Angeli*, inquit, *& primi homines summam habuerunt bene agendi & in justitia perseverandi facilitatem : unde consultissimum fuit eos suæ potestati permittere. Nunc hominibus magna est ad deficiendum propensio, summa in bene agendo difficultas..... Hoc igitur est discriminis inter Adamum & ejus posteros; quòd cum neutri sine gratia perseverare potuerint, primo data fuerit gratia, quâ perseverare posset si vellet, & sine qua non posset : at post lapsum data est gratia, quâ invictissimè vult perseverare.* Dixerat antè, *naturam ægram & sauciam sibi jam permitti*

[a] *Tom. 1. p. 511.*

non posse, ut Adam, vel Angelus sibi olim permissus est, *quin præceps in certum iret exitium.* Denique in eodem libro, dissert. 3. de Reprobat. cap. 1. concl. 1. *Ostensum fuit ex Augustino*, inquit, *Angelos omnes eodem prorsus adjutorio donatos fuisse, ut perseverarent si vellent, non quo fieret ut invictissimè vellent: æqualia adeò ex parte Dei Angelis & primis hominibus data esse auxilia, ex æquo omnes ad gloriam destinatos si vellent, & ad pœnam, si nollent in accepta permanere justitia.* Apud alios Theologos quam plurimos & in publicis Thesibus doctrinam eamdē passim reperias; quæ omnia mitto, cum ad reprimendam nostrorum Antijansenianorum temeritatem & audaciam superiora plusquam sufficiant. Ad Abbatem redeo.

Contendit ille propositione Arnaldinâ: *jam verò Sanctis..... talis gratia datur, non quæ ex eo-*

rum libero dependeat arbitrio, ſed quæ illorum ſibi ſubjiciat arbitrium: gratiam ſufficientem excludi; proculdubiò quia gratiam Sanctis perſeverantibus, ſive quod idem eſt, prædeſtinatis non aliam propoſitio videtur concedere, quàm efficaciſſimam: atqui Auguſtinus ejuſdem eſt particeps ſceleris. Neque enim propoſitio Arnaldina latiùs patet, quàm Auguſtiniana hæc: *nunc verò Sanctis in Regnum Dei per gratiam Dei prædeſtinatis non tale adjutorium* ſine quo non (quale Adamo conceſſum eſt & Angelis) *perſeverantiæ datur, ſed tale ut eis perſeverantia ipſa donetur, non ſolùm ut ſine iſto dono perſeverantes eſſe non poſſint, verum etiam ut per hoc donum non niſi perſeverantes ſint.*

Agit Auguſtinus de Sanctis prædeſtinatis: Arnaldus ſimiliter de Sanctis perſeverantibus, hoc eſt de ſolis prædeſtinatis, ut ejus verba, quæ malâ fraude ſince-

rus accusator prætermisit, significant apertissimè. *Jam verò Sanctis non tantùm tale adjutorium datur sine quo perseverantes esse non possint, sed ut per hoc nonnisi perseverantes sint.... id est, talis gratia, non quæ ex eorum libero dependeat arbitrio*, &c.

Arnaldus habet: *non quæ ex eorum libero dependeat arbitrio*: Augustinus verò, *non tale adjutorium perseverantiæ*, cujus antè facta erat mentio; hoc est, auxilium sine quo homo & Angelus perseverare non poterant, & per quod plenissimè poterant. Hoc Augustinus & Arnaldus dicunt *pendere ex libero voluntatis arbitrio*, quemadmodùm plura superioris paralleli loca confirmant.

Arnaldus addit: *sed quæ liberum sibi subjiciat arbitrium*; quo significatur gratia per se efficax, id est, voluntatem ipsam certissimè efficiens ob supremam Dei in voluntates humanas potesta-

tem, a *cui ſalvum facere volenti nullum hominum reſiſtit arbitrium.* Sic enim velle, ſeu nolle in volentis aut nolentis eſt poteſtate, ut divinam voluntatem non impediat, nec ſuperet, poteſtatem. Auguſtinus: *ut per hoc donum nonniſi perſeverantes ſint.* Quo pariter ſignificatur gratia per ſe efficax: hoc eſt, ea per quam b *de ipſis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, facit.* Aliis compluribus notis & vocibus ab Auguſtino deſignatur, quæ idem ſignificant, ut quòd per eam *voluntas inſuperabiliter, indeclinabiliter & invictiſſimè* moveatur: vel quòd c eadem gratia *à nullo duro corde reſpuatur, quia ideo tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.* Si indeclinabiliter, ſi inſuperabiliter & invictiſſimè voluntatem agit: ſi de ipſis hominum voluntatibus quod vult & cum vult facit, quia velle ſeu nolle ita eſt in volentis & nolentis poteſtate, ut

a *L. de correp. & gr. n. 43.*

b *Ibidem n. 45.*

c *L. de Prædeſt. Sāct. n. 13.*

divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem: ergo ipsa voluntatem sibi subjicit, voluntati propriè non subjicitur. Ita si Arnaldi propositio gratiam sufficientem excludit, necesse est ut pariter excludant Augustini quamplurimæ.

Quid ergo, inquiet Abbas? Aliudne in statu nostro auxilium agnoscit Arnaldus, quàm *quo*, sive per se efficax? Si aliud non agnoscit, an gratiam illam cui resistitur, excludere negandus est?

Ego vicissim ab Abbate requiro, aliudne extet in toto libro de Correptione & Gratiâ, cujus doctrinā Arnaldus in Synopsi perstrinxit? Ex unicâ Augustini sententiâ, *perseverares si velles*, gratiam sufficientem suam, hoc est, Molinianam extundere conatus est Abbas: quàm verò infeliciter & inscitè, jam vidimus, cum ne Thomistica quidem elici possit.

Sed homo imperitus in paucis

multipliciter peccare solet. Nam 1°. etsi Augustinus, Arnaldusque nullam aliam nunc propriè Christi gratiam esse dicerent, quàm auxilium *quo*, quod iste in Analysi non dixit: non esset idcirco consequens, nullam esse gratiam Thomisticè sufficientem cui resistatur. Auxilium *quo*, ut pluribus anteà confirmavi, non est semper simplex & unicum, contrà plerumque est dividuum ac multiplex, pluresque gratias complectitur quæ Thomisticè sufficientes dici meritò possint. Tametsi verò singulæ non efficiant vel conversionem animi, vel bonum opus ad quod per se nituntur, non propterea tamen sunt inutiles. Cupiditatem enim imminuunt, cor sensim emolliunt, & locum præparant caritati; quod in plures annos & menses sæpe ducitur. Sic priores omnes magnum illud opus, sensimque promovent, quod demum perficit

posterior. Cur autem quosdã uno velut gratiæ impetu vel convertat vel ad fidem trahat, aut ad bonum opus aliquod: alios autem sensim & gradatim, & istorum alios sic, aliter alios, non nostrum est inquirere. Dei judicia quisquis sapit adorat, non temere scrutatur: ejus summam potestatem in voluntates humanas sic agnoscit, ut singularem simul in omnibus confiteatur sapientiam. Quoniam ergo varios illos auxilii *quo* gradus & partes Augustinus agnovit, nunquam Arnaldus negavit, vel hinc patet criminationis Germanicæ vanitas.

2°. Cum Arnaldus gratiam Sanctis perseverantibus, seu prædestinatis ad perseverandum cōcessam per se efficacem esse docet, nihil revera statuit aliud, quàm quod & à Thomistis & ab illustrioribus Theologis statuitur, hoc est, ab iis omnibus qui gratiam per se efficacem ad perse-

verandum necessariam esse sentiunt: neque enim aliam isti prædestinatis, seu perseverantibus dari ad perseverandum arbitrantur. Rei ergo sunt omnes Arnaldini sceleris.

Cum Arnaldus gratiam prædestinatis datam ad perseverandum talem esse ait, ut sibi subjiciat liberum arbitrium, non libero arbitrio subjiciatur, nihil quoque à Thomistis dissentit, qui gratiam perseverantiæ, ut omnem per se efficacem, libero arbitrio plenè dominari confitentur, subjici negant.

Quòd si *pendere ex libero arbitrio*, vel *subjici libero arbitrio* accipimus ut ab Augustino, Arnaldo & vulgo hominum accipitur: consequens planè est ut nulla jam omnino gratia vel ex arbitrio pendere, vel libero subjici arbitrio rectè dici possit. Nam id libero arbitrio subjectum esse vulgò dicitur, quod ita ex vo-

luntate pendet, ut causa cur potiùs sit, quàm non sit, cur potiùs fiat, quàm non fiat, alia propriè nulla assignari possit, quàm voluntas. Talis fuit gratia Adami & Angelorum, quam Augustinus idcirco in eorum libero positam arbitrio a dixit, qui de nostra longè aliter loquitur. Talis est gratia cùm efficax, tum sufficiens Lessii & Molinæ : Nam cum utraque quicquid necessarium est ad agendum æquè complectatur; cur ista sit sterilis, illa efficax, causa neque in Deo est, neque in gratia, neque in ulla alia re, sed in voluntate sola.

a L. de correp. & gr. n. 32. L. de Dono perseverant. n. 13.

Si vulgatam hanc notionem sequamur, confitendum est gratiam apud Thomistas nullam existere, quæ libero arbitrio subjecta dici propriè possit. Per se efficax voluntati plenè dominatur. Cur verò dominetur, nulla est alia causa, quàm decretum Dei definientis, non humana

voluntas. Eſt enim propterea tantummodò efficax, quoniam Deus voluntate abſolutâ decrevit; non quòd ita placuerit voluntati humanæ. Neque ſufficiens Thomiſtarum magis ſubjecta eſt libero arbitrio, quæ cùm effectum omnem divinâ voluntate conſtitutum ſemper habet: tum ut alios habeat, neceſſariò exigit aliquid quod non eſt in poteſtate noſtrâ, nempe decretum abſolutum & efficax.

Ex quo efficitur propoſitionem Arnaldinam, tametſi ſimpliciter & abſolutè à noſtro ſtatu gratiam omnem libero arbitrio ſubjectam excluderet, quam tamen perſeipſa non excludit, non aliter excludere, quàm ut excludunt Thomiſtæ: cum pendere ex libero arbitrio, vel voluntati humanæ ſubjici nihil Arnaldo ſit aliud; quàm aliquid ita pendere ex voluntatis humanæ nutu, ut cauſa cur fiat, potius quam non fiat alia nulla

propriè assignari possit, quàm voluntas.

Caput XII.

De Arnaldi propositione sextâ.

» IN eâdem quæstione quintâ
» hæc Arnaldus habet: quia
» primi hominis voluntas sana erat,
» nihilque illi ex seipsâ concupis-
» centialiter resistebat, hinc dignè
» tantæ bonitati & bene vivendi
» facilitati perseverandi commis-
» sum est arbitrium. Nunc verò
» posteaquam est illa magna pec-
» cati merito amissa libertas, &
» sub dominantis concupiscentiæ
» jugo captiva voluntas jacet, sub-
» ventum est illius infirmitati, ut
» divinâ gratiâ indeclinabiliter &
» insuperabiliter ageretur. Fortissi-
» mo ergo dimisit Deus, atque
» permisit facere quod vellet, in-
» firmis servavit ut ipso donante
» invictissimè quod bonum est vel-
» lent, & hoc deserere invictissimè
» nollent.

Ex totâ propoſitione Arnaldinâ quæ reprehenderet, hæc delegit Abbas: *primi hominis voluntati.... perſeverandi commiſſum eſt arbitrium. Nunc verò... ſubventum eſt illius infirmitati, ut divinâ gratiâ indeclinabiter & inſuperabiliter ageretur.*

Ad hæc vir Auguſtinianus: *indicat hæc propoſitio*, inquit, [a] *cur cum* apud Auguſtinum *occurrit libertas indifferentiæ, ſoleatis ad marginem adſcribere :* « liberum arbitrium quid ſecundum Julianum? «

[a] In Epiſtol. p. 140.

Et nos hîc agnoſcimus in Abbate Germanico novum Auguſtini diſcipulum, ſed Judæ perſimilem, qui ut inſanæ cupiditati ſatisfaceret, Magiſtrum inimicis prodere non dubitavit. Tota hæc propoſitio, verba omnia, ſinguli apices non Arnaldi ſunt, ſed Auguſtini, quem perfidus diſcipulus in Arnaldo damnat ut hæreticum. Placet, ut ſupra fecimus, parallelum inſtituere.

ARNALDUS IN Synopsi Analyticâ ejusdem Libri.	AUGUSTINUS IN L. de Correptione & Gratiâ.
Quia primi Hominis voluntas sana erat, nihilque illi ex seipsâ concupiscentialiter resistebat, hinc dignè tantæ bonitati&bene agendi facilitati perseverandi commissum est arbitrium.	N. 37. *Ut ergo non acciperet... in bono perseverantiam primus homo, sed perseverare vel non perseverare in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, cui.... nihil ex seipso concupiscentialiter resistebat, ut dignè tantæ bonitati & tantæ bene vivendi facilitati perseverãdi committeretur arbitrium.*
Nunc verò posteaquam est illa magna peccati merito amissa libertas & sub dominantis concupiscentiæ jugo captiva voluntas jacet.	*Nunc verò posteaquam est illa magna peccati merito amissa libertas etiam majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas.*
Subventum est illius infirmitati, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur.	N. 38. *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur.*
Fortissimo ergo dimisit Deus, atque permisit facere quod vellet; infir-	*Fortissimo quippe dimisit Deus, atque permisit facere quod vellet: infirmis servavit, ut ip-*

so donante invictissimè quod bonum est vellent: & hoc deserere invictissime nollent.	mis servavit, ut ipso donante invictissimè quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissimè nollent.

Verba omnia propositionis Arnaldinæ, & verborum connexio; ūno verbo quicquid ab Abbate reprehenditur, totum id ex Augustino expressum est. Nec vel una vocula est in propositione Arnaldinâ, quæ apud Augustinum non reperiatur. Ipse dixit *voluntati primi hominis commissum esse perseverandi arbitrium*: *nunc verò*; *posteaquam magna illa est peccati merito amissa libertas*, *subventum esse illius infirmitati*, *ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur.* Hæc eadem repetens Arnaldus, quod apud Augustinum legebat reddidit, nihil protulit ex suo. Si ergo libertatem violant, Augustinus ipse violavit, hoc est, ille cujus doctrinam de gratiâ & libero arbitrio

Romana sequi se & servare profitetur Ecclesia.

Ferendusne est in eâdem Ecclesiâ talis Abbas? qui si Abbatis dignitate, vel quam usurpavit, vel quâ tam indignè abusus est, tantummodò exuatur, eritne quisquam, qui spectatâ gravitate criminis cum eo mitissimè agi non confiteatur? Neque indoctus Abbas; nám id hominis ignorantiæ tribuere malim, quàm perversitati; solum Augustinum libertatis violatæ reum facit, verùm etiam insigniores Ecclesiæ Theologos, hoc est, eos quos antè commemoravimus, ut Cardinalem Norisium, Cardinalem Brancatum de Laurea & alios omnes qui de gratiâ primi hominis & nostrâ cum Augustino consentientes illa eadem verba usurpant, quæ ab eo tam graviter notantur. Addo Thomistas omnes, qui Augustini voces, *insuperabiliter*, *indeclinabiliter*,

nabiliter, invictissimè, ab Abbate Germanico confixas crebrò commemorant ad constituendam gratiæ per se efficacis vim ac potentiam.

Quo sensû Augustinus voluntati primi hominis commissum esse perseverandi arbitrium, nunc verò voluntatem infirmam *indeclinabiter & insuperabiliter* agi dixerit, ex nostris de gratiâ primi hominis & nostrâ observationibus facilè cognoscitur. Gratia primi hominis potestatem agendi plenissimam contulit Adamo & Angelis; non voluntatem ipsam agendi, vel actionem. Hinc Augustinus voluntati primi hominis arbitrium perseverandi commissum esse docet: contrà gratia, quæ est statûs nostri propria, & quâ Sancti, hoc est, prædestinati perseverant, non modò potestatem largitur, verum etiam voluntatem & actionem perseverandi, eamdemque semper & certissimè: idcirco vo-

luntatem *invictissimè, insuperabiliter & indeclinabiliter* agere dicitur, tametsi innatam dissentiendi potestatem nihil lædit.

Caput XIII.

De Arnaldi propositione septimâ.

ARnaldus sub finem Synopsis Analyticæ his Augustini verbis ex libro de Correptione & Gratiâ n. 37. *placuit Deo, quo maximè humanæ superbiam præsumptionis extingueret,*[a] ut non gloriëtur omnis caro coram ipso. *Unde autem non glorietur omnis caro coram ipso; nisi de meritis suis? quæ quidem potuit habere, sed perdidit, & per quod habere potuit, per hoc perdidit, hoc est per liberum arbitrium. Propter quod non restat liberandis nisi gratia liberantis:* proximè subjicit; non quod » Sancti nunc merita non habeant; » sed merita gratiæ, non liberi ar» bitrii, id est, illis per gratiam » liberum sibi subjicientem arbi-

a 1. Cor. 1. 29.

trium collata. At primus homo « merita habuisset, sicut & habuerunt Angeli sancti, non peculiariter gratiæ, sed liberi arbitrii, « quia profecta à libero arbitrio à « gratiâ quidem adjuto, sed à gratiâ potentiam non actum & voluntatem ipsis tribuente. «

Hoccine est, [a] inquit Abbas ad Benedictinos, *propter quod in editione vestrâ non indicastis Augustini sententias effectum gratiæ vel impediri, vel saltem impediri posse testantes?* Quo ex pronunciato liquet Arnaldi propositionem ab Abbate propterea velut hæreticã, Jansenianamque notari, quod dissentiendi, sive gratiæ resistendi potestatem excludere videatur. Quoniam verò neque id distinctè exprimit propositio, neque confusè, necesse erat inprimis ut ab eo per consequentias extunderetur. Sed alia fuit declamatoris nostri ratio. Pleno jure maluit id tanquam certum

[a] *In Epistol. p.* 141.

& manifestum ponere, quàm argumentationes vel ridiculas, vel infirmas hominum ludibrio exponere.

Propositio Arnaldina ex binis constat partibus: quarum posterior non aliam in primo Homine & in Angelis gratiam statuit, quàm libero subjectam arbitrio, hoc est, talem, ut agendi potestatem plenissimam conferret, non actionem, voluntatemve cui subjiciebatur. Hanc propositionis partem proculdubiò non respexit Abbas: est enim cum ejus doctrinâ, principiisque conjunctior, quàm ut ab eo repudiari possit. Si Arnaldus non aliam in statu naturæ lapsæ gratiam agnovisset apud Augustinum, esset ille Abbatis judicio Catholicus & eximius Doctor. Ergo ad priorem propositionis partem respexit ille: *merita Sanctorum sunt merita gratiæ, non liberi arbitrii, id est, per gratiam liberum sibi subji-*

cientem arbitrium collata. Hæc ipsa propositio duo membra habet, quæ nihil inter se differunt, nisi quòd ultimum sit clarius & apertius: est enim primi explicatio. Ita ex his verbis: *jam merita Sanctorum per gratiam liberum sibi subjicientem arbitrium conferuntur*; ut alio in loco appellat, *totum novæ hæresis virus* expressit.

Ut verò exprimeret, sic concludere debuit: merita Sanctorum gratiæ liberum arbitrium subjicienti accepta referre, idem est ac gratiam omnem cui resistatur, vel certè potestatem resistendi gratiæ Dei funditus evertere: Arnaldus in superiori propositione omnia jam Sanctorum merita gratiæ liberum arbitrium subjicienti accepta referri oportere docet: ergo gratiam omnem cui resistatur, exterminat; vel certè potestatem dissentiendi gratiæ in Concilio Tridentino constitutam omnino tollit.

Sed quis tam absurdè concludet, nisi vel homo impudens qui novas opiniones velut dogmata fidei Catholicæ nobis obtrudit: vel indoctissimus qui primam argumenti propositionem ab omnibus Theologis Catholicis; solos fere Molinæ sectatores excipio; & ab omnibus Thomistis maximè qui omnia prorsus merita, sive actiones bonas omnes ex gratiâ per se se efficacissimâ pendere docent, semperque docuerunt; negari ut falsam ignorat, & ut doctrinæ SS. Patrum contrariam? Ac meritò quidem negatur, cum inter duas propositiones istas: omnia merita sunt gratiæ per se se efficacis munera; ergo nullum est aliud gratiæ genus quàm per se se efficax, meritaque conferens: nulla sit vel tenuissima connexio.

Nec quemquam adeo vel dementem vel stupidum esse arbitror, ut in vocabulo gratiæ *libe-*

rum arbitrium subjicientis cavillari velit. Nam gratia per se efficax, & gratia *voluntatem, liberumve subjiciens arbitrium* idem prorsus significant. Omnis gratia per se efficax, ut à Thomistis explicatur, & à sanioribus Theologis, ideo tantummodò est efficax, quia voluntatem semper obtinet, ac per se subjicit sibi: & ideo semper ac per sese subjicit, quia Deus à quo datur, supremam in voluntates humanas, sive ut Augustinus & Thomistæ loquuntur, OMNIPOTENTISSIMAM cordium quocumque voluerit inclinandorum potestatem habet: cujus gratia idcirco dicitur omnipotens.

At verò omnipotens hominem cum gratia salvat; *Prosper in carmine de ingratis cap. 15.*
Ipsa suum consummat opus, cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit; nec moribus illi
Fit mora; non causis anceps suspenditur ullis.

Extat apud Franciscum Mace-

a *L. de duplici adjutorio p. 49.*

b *Dominica quarta post Pentecosten.*

do [a] locutio Arnaldinæ persimilis. *qui gratiâ secundi generis juvabatur, quâ ageretur & moveretur ad operandum*, CUM VOLUNTATI SUBJECTA NON ESSET, *nec ejus expectaret consensum, sed eliceret, non poterat sibi merita tribuere* ut potuerunt olim homo innocens & Angeli. Eadem locutio passim occurrit apud Thomistas, ut apud Alvaresium disp. 87. n. 2. *auxilium efficax gratiæ*, inquit, *non subditur arbitrio, sed illud sibi subdit.* Thomassinum mitto, qui tom. 3. tract. 3. c. 17. gratiam voluntatis arbitrio NON SUBJICI pluribus concludit. Atque ut paucis omnia complectar, nihil usitatius est apud Christianos, quàm à Deo postulare, ut per gratiam voluntates nostras sibi subjiciat, eas domet, eisque plenissimè dominetur. Nec aliud Ecclesia significat, cum in oratione publicâ Deum rogat, [b] ut *nostras rebelles ad se propitius com-*

pellat voluntates. Quamobrem nemo eſt niſi aut inimicus gratiæ Chriſti, aut in conſuetis Chriſtianorum orationibus, Theologicisve loquendi formulis peregrinus & rudis, qui poſſit vocem gratiæ *liberum arbitrium ſubjicientis* ab Arnaldo uſurpatam reprehendere.

Sed argumentum paulò aliter convertamus. Conſtat gratiæ liberum arbitrium ſubjicientis nomine nihil hîc intelligi aliud, quàm auxilium poteſtatem agendi largiens ſimul & voluntatem & actionem. Hoc ipſum propoſitionis ab Abbate noſtro confixæ verba ſignificant: ubi gratiæ liberum arbitrium ſubjicienti non alia opponitur, quàm quæ primo Homini data eſt ſolam *poteſtatem* largiens, *non voluntatem, neque actionem.* Ergo gratia liberum arbitrium ſibi ſubjiciens, & gratia voluntatem ipſam largiens & actionem apud Arnaldum reci-

procantur. Quæ cum certa sint & manifesta, sic argumentari possumus.

Ex Abbate Germanico quisquis Sanctorum merita gratiæ subjicienti liberum arbitrium, id est, voluntatem ipsam largienti simul & actionem accepta refert, is potestatem dissentiendi gratiæ funditus exterminat, Jansenianus denique est, & ideo plusquam hæreticus: atqui omnes Ecclesiæ Catholicæ Theologi, præterquam Molinistæ, omnia Sanctorum merita gratiæ liberum arbitrium subjicienti, hoc est, potestatem largienti simul & voluntatem & actionem accepta referunt, quoniam ut Apostolus docet, a *Deus in nobis operatur & velle & perficere*, idque ut Deus agat in nobis & Ecclesia in orationibus publicis contendit, & nos quoque in privatis contendimus; quæ usitata est Augustini & reliquorum Patrum argumentatio: ergo

a *Philip.* 2. 13.

omnes Ecclesiæ Catholicæ Theologi potestatem dissentiendi gratiæ, vel certè gratiam cui resistatur, funditus exterminant; Janseniani denique sunt & ideo plusquam hæretici. Soli contrà Molinistæ merita Sanctorum gratiæ libero subjectæ arbitrio, hoc est, solam potestatem largienti, non voluntatem, nec actionem, accepta referentes potestatem dissentiendi gratiæ retinent, soli denique non sunt Janseniani, & soli idcirco Catholici, & plusquam Catholici.

In conclusionem hanc insanam & ridiculam, quæ vel sola ad absolvendos nostrorum Antijansenianorum adversarios sufficit, omnia Abbatis argumenta collineant; quemadmodùm & tot infelices libelli, qui maximo Ecclesiæ scandalo quotidiè sparguntur in vulgus ad infamandam mortuorum memoriam & vivorum famam. Sed artes & doli

jam sentiuntur, & in re gravissimâ sibi turpiter impositum esse sapientes jam intelligunt: & tandem aliquando fore speramus, ut oculi cæterorum aperiantur.

Antequam Abbatem dimitto, juvat iterum inquirere, an Arnaldi propositiò consentanea sit Augustini principiis. Sed res jam penè confecta est, cum de Augustiniano gratiæ primi Hominis & nostræ discrimine disputavimus, hoc est, de Auxilio *sine quo*, & de Auxilio *quo*, quorum primum solam agendi potestatem homini integro contulit, ut Angelis, eamdemque plenissimam: alterum non modò potestatem, verùm etiam voluntatem & actionem largitur. Addit & illud Augustinus in fine capitis undecimi n. 32. *quid erit autem liberius libero arbitrio, quando non poterit servire peccato, quæ futura erat homini, sicut facta est Angelis sanctis, merces meriti? Nunc au-*

tem per peccatum perdito bono merito, in his qui liberantur factum est donum gratiæ, quæ merces meriti futura erat.

Quid est in propositione Arnaldinâ, quod non contineatur in istâ & in aliis de utriusque gratiæ discrimine? Arnaldus ex Augustino docet merita Sanctorum jam esse peculiari modo merita gratiæ non liberi arbitrii, contrà ac in Angelis. An hoc Augustinus non affirmat distinctè, dum ait confirmationem & impeccantiam Angelorum fuisse in Angelis Sanctis, & futuram fuisse in homine si perseverasset, mercedem meriti: nunc verò perdito bono merito, in his qui liberantur factum esse donum gratiæ, quod alioqui fuisset præmium meriti; quia ut ipse passim asseverat, merita nostra sunt dona gratiæ illius, *quæ operatur in nobis velle & perficere*, quæ voluntatem *indeclinabiliter & insuperabiliter* agit; cum meri-

ta Angelorum contrà ex gratiâ libero arbitrio subjectâ fluxerint, hoc est, tali ut pro solo voluntatis nutu esset in aliis efficax, sterilis in aliis. Neque enim ob aliam rationem aliter loquitur Augustinus de meritis Angelorum, aliter de nostris, ut tota propositio Arnaldi sit veluti summa Augustinianæ doctrinæ. Neque ab Arnaldo ullâ in re dissentiunt, qui Augustinianum utriusque gratiæ discrimen profitentur, quos antea & plurimos & doctissimos produxi. Ex his omnibus quæ ad defensionem Arnaldinam allata sunt, jam luce clariùs patet, eodem stylo quo Arnaldus configitur, & Augustinum configi & nobiliores Ecclesiæ Catholicæ Theologos.

CAPUT ULTIMUM

Et totius libri conclusio.

SEptem propositiones, quas iniquissimè notatas vindi-

cavimus, præclara ſequitur Abbatis *preſtantiſſimi* peroratio. *Siccine*, inquit Benedictinos alloquens, *Arnaldum in omnibus ſectamini, Arnaldum ſtrenuum illum Janſenii vinditem, Romæ toties notatum; & cujus, ut ne quid gravius dicam, adeo ſemper fuit ſuſpecta fides?*

Crede mihi, Abbas, non iſta te decet oratio. Et accuſatorem, & eos quorum cauſam agit, ab omni crimine ac maculâ puros eſſe neceſſe eſt, ne quam ipſe adverſus alterum inſtruxerit, eadem in ſe & in ſuos convertatur accuſatio. Arnaldum Romæ notatum eſſe narras; quamquam ad id confirmandum nihil profers. Ergone accuſatores Arnaldi ſæpiſſimè confixos eſſe & quotidiè cùm à ſummo Pontifice, tum ab Epiſcopis configi jam oblitus es? Fidem Arnaldi ſuſpectam objicis, an adverſariorum damnatam ignoras? Vides tuâ impru-

dentiâ campum mihi apertum esse dicendi maximum, ut si te imitari velim & criminationes criminationibus diluere, tui perfacilè obrui possint. Nam si quid sapis, sentis profectò quàm fœcunda sit rei Casuiticæ historia; quàm ingrata tuis, quàm Arnaldo; ut Ecclesiæ universæ felix, in quâ præcipuas ille partes egit. De re tam amplâ dicenti materia deesse non potest: orbis uterque tot facta superioribus sæculis inaudita, tot nova & portentosa dogmata suppeditant, ut ad excitandos vel audientium, vel legentium animos nullâ arte opus sit: sufficit nuda & simplex narratio. Ista ergo omitte & miserere tuorum, quos similis imprudentiæ non semel pœnituit. Sin tuos despicis, miserere tui, quem si bene auguramur, certa & debita pœna manet. Tuum indignissimum libellum vix prodeuntem Romani proceres detestati sunt,

universa Gallia flammis dignum judicavit. Habemus optimum Pontificem, seditiosis tuorum clamoribus inimicissimum, habemus æquissimos judices, & in hoc causæ genere versatissimos. Notum est accusatorum ingenium ac fraudes, perspecta quoque usitatæ criminationis iniquitas. In tam opportuno circumstantiarum omnium ordine si quid futurum sit divinare licet, à summo Pontifice brevì damnaberis & Romanum indicem sub infelicibus tuorum libellis jampridem curvatum novo pondere obrues. Cave igitur ne, dum adversarium lædere conaris, tuo teipse gladio confodias.

Ut ad Arnaldum revertar, cujus causam quoniam in me recepi, defendere debeo, si suspectus fuit, non aliis sanè quàm hominibus fidei plusquam suspectæ. Non fuit Innocentio XI. nec aliis Pontificibus, quorum communionem semper retinuit,

& à quibus litteras benevolentiæ Pontificiæ testes accepit. Neque olim suspectus fuit, neque jam suspectus est Romanis, qui ut viventem suspexerant, ita mortuum debitis laudibus ornarunt, ut EcclesiæCatholicæ semper addictissimum, cujus operâ triumphatura est Romana de Eucharistiâ fides. Nam ille difficillimum Religionis nostræ mysterium tam solidè asseruit, tantâ vi & subtilitate omnes hæreticorum impetus fregit, argumenta omnia dissolvit, ut quidquam neque in isto genere, neque in alio hactenus prodiisse; aut aliquando proditurum esse videatur. Nihil necesse est hoc loco commemorare vel Apologiam pro Catholicis, vel tot alios tractatus eximios pro fide & optimis moribus, quos ob rationum soliditatem, sententiarum facilitatem fœcundissimam, ob perspicuitatem denique, eruditionisque in omni genere excellentiam & jam contempto tuo-

rum judicio laudant omnes, & olim laudatura est posteritas. Quamobrem Romanus orbis ingenii maximi vim incredibilem admiratus est, hodieque admiratur, & Arnaldum meritò comparat cum præstantissimis illis fœtibus, quos natura pluribus sæculis vix semel promit. Nec te, dum adversus Arnaldum declamas, Romam appellare pudet?

Sed quòd de eodem Romæ notato dicis, non probas, convincit te non solùm imprudentiæ, verùm etiam stuporis & amentiæ. Quid enim amentius, quam libri accusatorum fulmina Vaticana objicere, quæ liber accusatus non sensit? Neque enim Analysim damnavit aliquando vel Pontificia, vel Episcopalis auctoritas, vel ullum tribunal Ecclesiasticum. Tuis ergo Lectoribus ridendum te gratis exhibes, dum Vaticana fulmina commemoras. Quòd autem liber nunquam damnatus sit, ne ab eis quidem

apud quos tantùm tui se & auctoritate & gratiâ valere jactant, quid hoc aliud est apud æquos rerum judices, quàm ejusdem absolutio?

Cur, inquis, *de disponendâ notarum vestrarum ratione & œconomiâ potiùs hunc* Arnaldum *consuluistis, quam Doctorum orthodoxorum libros? Cur hæreticas Jansenii propositiones in proprio ejusdem sensû sæpissimè damnatas non attentiùs intuebamini? Cur denique, ut uno verbo concludam, Augustinum intellexistis aliter, ac intelligunt omnes Catholici?*

Diù dubitatum, quæsitumque est, quid vestri, Doctoris Catholici nomine intelligerent: quæ quæstio, sive problema, Doctorum hominum ingenia sæpe exercuit; sed quæstionem solvisti. Quâ in re nisi tibi, ut debeo, gratulor, ingratus sim. Catholicum à vestris dici Molinistam acutiores sentiebant, cæteri suspicabantur. Tu verò om-

nes dubitationis reliquias absterſisti. Cujus rei nec difficilis est, nec longè petenda probatio. Quiſquis propoſitiones in Analyſi à te improbatas tuetur, is Janſeniſta eſt & hæreticus: ita enim poſuiſti. Doctores omnes, præterquàm Moliniſtæ, pleraſque & eas maximè, quas acriùs inſectaris, defendunt, ut probavi: Janſeniſtæ igitur ſunt & hæretici: ſoli Moliniſtæ damnant; ſoli ergò Moliniſtæ Catholici. Ita ex Moliniſticis fontibus doctrinam Auguſtinianam hauriri jubes. Sinceritatem tuam amo verè Germanicam. Cæteri per neſcio quas ambages jam eadem dixerant: tu ſincerior omiſſis omnibus diverticulis planè locutus es. Quòd ſi citiùs in publicum prodiſſes, non dubito quin Auguſtinus potuiſſet te duce & Magiſtro fieri Moliniſta & Catholicus. Sed quales demum ſint illi Doctores Orthodoxi & ſoli inter mortales Catholici, ad quos per-

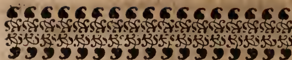
humanè nos mittis, quove fuerint in Augustinum animo, Lectorem malo ex aliis, quàm ex meipso cognoscere. Legat ergo quisquis curiosus est Augustinianas Norisii vindicias, & profectò sentiet te, ex istis Augustini doctrinam exprimi dum imperas, illud Propheticum complevisse: *inimici nostri sunt judices.*

Tuam denique perorationem sic concludis: *plura hoc loco non dicam, cætera aliàs.* Expectabimus igitur, quoniam expectari jubes. Interea te hortabor, admoneboque; si quid exhortationes & monita, vel apud te vel apud tui similes valere possunt; ut ab iis omnibus abstinens quæ Christianum scriptorem nequaquam decent, ac novas opiniones pro Ecclesiæ doctrinâ minimè venditans caritati simul & veritati studeas: ne ampliùs audiatur apud nos illud Hormisdæ Pontificis: *nunquam apud eos caritas novo commendata præcepto,*

nunquam pax Dominico relicta diſceſſû; una pertinacis cura propoſiti, rationi velle imperari, non credere; contemptores auctoritatum veterum, novarum cupidi quæſtionum; ſolam putantes ſcientiæ rectam viam, quâlibet conceptâ facilitate ſententiam: eò uſque tumoris elati, ut ad arbitriũ ſuum utriuſque orbis putent inclinandum eſſe judicium: nec in numero fidelium deputantes ſequaces traditionis paternæ, ſi ſuæ viderint cedere nolle ſententiæ: docti crimina ſerere, obtrectationum venena componere, integrum Eccleſiæ corpus odiſſe, ſeditiones inſtruere & invidiam concitare. Et ego quoque *plura hoc loco non dicam; cætera,* cum tibi videbitur.

Mores hominum mendacium ſine honore, & confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione. Eccli. 20. 28.

FINIS.

LECTORI

ANalyticam libri de Correptione & Gratiâ Synopsim visum est hoc loco subjicere, tum quòd rara sit admodùm, tum ut ad Lectorum utilitatem habeantur simul eximium opus & nostra defensio: tum denique ut omnibus appareat defensionis fides.

ANALYT.

ANALYTICA
SYNOPSIS*
DOCTRINÆ LIBRI
SANCTI AUGUSTINI
DE CORREPTIONE ET GRATIA.

* Ex Parisiensi editione anni 1644.

Scribendi occasio.

LIBRI hujus scribendi occasionem ortam ex eo testatur Augustinus libro 2. Retractationum, cap. 67. quòd ei nuntiatum esset in Monasterio Adrumetino quemdam dixisse, Neminem corripiendum, si Dei præcepta non facit, sed pro illo ut faciat tantummodò orandum.

Summa totius disputationis.

Itaque præcipuus sancti Doctoris scopus est, in hoc libro ostendere, a quomodo nec sana de gratia Christi doctrina officiat correptioni, nec correptio gratiæ.

a *Cap. ultimo.*

Vera de gratiâ Christi dogmata, quæ in hac disputatione supponuntur.

Quoniam verò Monachus ille de gratia Dei contra correptionem argumentabatur, hinc vera de gratia Christi dogmata in sui erroris confirmationem assumebat. 1. [a] Quòd sine gratia, nec declinare à malo quis possit, nec ullum prorsus facere bonum. 2. [b] Quòd gratia ista nihil sit aliud quàm inspiratio dilectionis, per quam homines præcepta Dei ex caritate faciant. 3. [c] Quòd per gratiam Deus in nobis operetur velle & operari: unde consequens est, eum gratiam non accepisse, qui nec vult, nec operatur.

a *Cap.* 2. b *Cap.* 2. *&* 4. c *Cap.* 4.

Ex his [d] Catholicæ, Propheticæ, & Apostolicæ, ut Aug. loquitur, fidei principiis, duo videntur colligi posse adversùs correptionem. 1. Inutilem illam esse. 2 Non esse justam.

d *Cap.* 1.

I. QUÆSTIO.

De utilitate correptionis.

PRIMO ergo superfluam & inutilem esse correptionem sic videtur confici posse.

OBJECTIO.

[e] UT velimus & faciamus, Deus operari debet in nobis per gratiam

e *Cap.* 2.

ſuam velle & facere. [a] Si ergo non fecero præcepta Dei, non ego corripiendus ſum, ſed orandus Deus, ut det quod non dedit, id eſt, gratiam, qua præcepta ejus fiant. a *Cap.* 3 & 4.

RESPONSIO.

RESPONDET Aug. [b] Corripiendos eſſe peccatores, non tantùm pro illis Deum orandum, ut ſua illis vitia demonſtrentur, & utili vel pudore, vel dolore ſtimulati reformatorem deſiderent, eique ſupplicent, ne in illa remaneant fœditate. Re vera tamen correptionem tunc tantùm eſſe ſalubrem, quando ſupernus medicus reſpicit. Sed quia nobis incertum eſt, quibuſnam Deus per gratiam ſuam ſalubrem illam facturus ſit, [c] omnibus eam ex caritate medicinaliter adhibendam, [d] etiamſi ſalus ægrotantis incerta ſit; [e] facturo Deo aut miſericordiam, aut judicium; miſericordiam quidem, ſi à maſſa perditionis ille qui corripitur, gratiæ largitate diſcretus eſt: judicium verò, ſi non eſt prædeſtinatus.

b *Cap.* 5.
c *Cap.* 16.
d *Cap.* 14.
e *Cap.* 9.

II. QUÆSTIO.

De juſtitia correptionis.

VERÙM in 2. capite præcipua difficultas eſt, quomodo ſcilicet non ſit

injusta correptio. Unde hanc sibi Augustinus proponit objectionem.

OBJECTIO.

a *Cap.* 4. & 6. *a* Corripiendus non est quòd Dei præcepta non faciat, qui gratiam qua præcepta fiant à Deo non accepit, nec eam sibi ipsi dare potuit. At cùm præcepta, non facio, gratiam qua præcepta fiant à Deo non acce-
b *Cap.* 4. pi, hoc est, *b* fidelem Dei & proxi-
c *Cap.* 6. mi caritatem; *c* quia cuicumque illa caritas inest, necesse est ut insit ei
d *Cap.* 4. obedientia mandatorum: *d* nec eam possum mihi dare vel sumere ipse.
e *Cap.* 4. *e* Corripiendus ergo non sum, si Dei præcepta non fecero; sed orandus Deus, ut det quod non dedit, hoc est, illam caritatis inspirationem, per quam solam veraciter potest impleri præceptum.

RESPONSIO.

SI sanctus Augustinus sufficientem illam gratiam agnosceret, quam omnibus omnino lapsis hominibus dari contendunt Theologi quidam recentiores, uno verbulo ex hoc se laqueo expediret, concedendo scilicet propositionem, & assumtionem negando, eo quòd nullus sit qui necessariam ad faciendum præceptum

gratiam non acceperit, & qui proinde justè non corripiatur, si non fecerit. Sed contrariâ prorsus viâ progreditur Aug. Agnoscit enim tanquam verissimum quidquid assumitur in hoc syllogismo, nempe: Quicumque præceptum non facit, gratiam qua præcepta fiant, a Deo non accepisse. Sed negat propositionem, & totus in eo est, ut ostendat justè corripi qui præcepta non facit, etiam si gratiam qua præcepta fiant, à Deo non acceperit.

Respondet ergo, quærelam illam institui posse, vel de iis qui nondum regenerati sunt, vel de iis qui cùm justificati essent, à gratia exciderunt. [a] Non regeneratos quidem justè corripi, quia fecit Deus hominem rectum: ac per hoc prima pravitas qua Deo non obeditur, ab hoc est, quia ex rectitudine in qua eum Deus primitus fecit, sua mala voluntate decidens, pravus effectus est. Neque verò pravitatem istam corripiendam non esse in homine, quia non ejus propria qui corripitur, sed communis est omnibus: immo verò corripiendum & in singulis, quod est omnium. Regeneratos verò & justificatos rectè corripi,

a *Cap.* 6.

quia acceptam gratiam Dei, suo in malum libero amiserunt arbitrio.

SPECIALIS OBJECTIO.

De iis qui perseverantiam à Deo non acceperunt.

SED adversùs hanc responsionem
a *Ibidem.* rursus sibi opponit Augustinus: *a* Quomodo justè corripior, qui licèt fidem acceperim, quæ per dilectionem operatur, in illa tamen usque ad finem perseverantiam non accepi?

RESPONSIO.

UT ad hanc instantiam respondeat, primùm confirmat quod in ob-
b *Ibidem.* jectione assumitur: *b* Et magnum Dei munus esse perseverantiam in bono proficientem usque ad finem; nec esse
c *Cap.* 7. *&* 9. nisi à Deo; *c* nec aliis dari quàm iis qui perseverant. Justè tamen corripi contendit, qui non perseverant; quia mala sua voluntate non perseverant.
d *Cap.* 7. *d* Quòd autem perseverantiam à Deo non accipiant, inde provenire, quia non sunt ab illa perditionis massa, quæ facta est per Adam divinæ gra-
e *Cap.* 11. tiæ largitate discreti. *e* Unde quòd desit adjutorium sine quo in bono permanere non possunt, in pœnam peccati esse ac proinde justè corripi, &
f *Cap.* 10. à Deo puniri. *f* Quia cùm homo per

liberum arbitrium Deum deseruerit, justum Dei judicium expertus est, ut cum tota sua stirpe, quæ in illo adhuc posita, tota cum illo peccaverat, damnaretur. Unde quotquot ex hac stirpe gratiâ Dei liberantur, à damnatione utique liberantur, quâ jam tenentur obstricti; à qua etiam si nullus liberaretur, justum Dei judicium nemo justè reprehenderet. Itaque summa utriusque responsionis est, & quantum ad non regeneratos & quantum ad regeneratos qui non perseverant justè corripi, qui præcepta non faciunt, etiamsi gratiam, qua præcepta fiant, non acceperint: quia secundùm Apostolum, euntibus omnibus ex uno in condemnationem, justè potest Deus quoscumque voluerit, in illa perditionis massa relinquere, & gratiam suam illis non dare. Ergo in utrisque non justam excusationem esse, sed justam damnationem.

III. QUÆSTIO.

Cur uni detur, alteri non detur perseverantia.

HIS duabus quæstionibus, quæ præcipuum libri scopum spectant, tres alias quasi corollariorum vice interserit Augustinus. Primam, cur uni detur

perseverantia, alteri non detur. Secundam, de prædestinatione sanctorum. Tertiam, de differentia inter gratiam primi hominis & Angelorum, & gratiam Christi Salvatoris.

a Cap. 8. Ad primam ex his tribus, [a] cur uni detur perseverantia, alteri non detur; nihil aliud respondet, quàm se ignorare; cùm hoc ad inscrutabilia Dei judicia pertineat, quæ quoniam justa & alta sunt, nec vituperari debent nec penetrari; & sufficit nobis audire dicentem Apostolum, *O homo tu quis es qui respondeas Deo?* &, *O altitudo divitiarum!* &c. Quod ut confirmet, similia quædam exempla proponit inscrutabilium & stupendorum judiciorum Dei. Unum est: Cur illi parvulo detur baptismus, alteri non detur; cùm sit utrumque in potestate Dei, & sine illo sacramento nemo intret in regnum Dei. Alterum est: Cur justorum alios Deus de hujus vitæ periculis rapiat, ne malitia mutet intellectum eorum; aliòs in hac vita relinquat, donec à bono deficiant, & [b] tales eos vitæ hujus finis inveniat.

b Cap. 7.

OBJECTIO.

c Cap. 8. AD [c] liberum hominis arbitrium pertinet, ut perseveret in bono quisque vel non perseveret. Non ergo

hîc confugiendum ad inſcrutabilia judicia Dei.

RESPONSIO.

RESPONDET Auguſtinus,[a] Hoc dici non poſſe, niſi ab inimicis gratiæ Dei qui liberum arbitrium non ſecundùm gratiã, ſed contra eam defendunt. Certum enim eſt, neminem perſeverare niſi qui perſeverare velit; & eos non perſeverare, qui perſeverare nolunt, & malâ ſuâ voluntate à bono deficiunt. Sed quia nemo perſeverantem illam in bono voluntatem habere poteſt, niſi qui à Deo acceperit, & cui præparata fuerit voluntas à Domino; quòd huic præparetur, illi non præparetur, non jam à libero hominis arbitrio diverſitatis hujus ratio peti poteſt, ſed recurrendum cum Apoſtolo ad altitudinem impenetrabilium judiciorum Dei: nec erubeſcendum eſt neſcire nos, quod Doctor gentium ſe ignorare profeſſus eſt. Hanc doctrinam maximè illuſtrat Auguſtinus exẽplo Petri, pro quo Chriſtus rogavit, ne deficeret fides ejus. Et tamen quis ignorat, tunc fuiſſe perituram fidem Petri, ſi ea, quâ fidelis erat, voluntas ipſa deficeret; & permanſuram, ſi eadem voluntas maneret? Sed quia

a *Ibidem.*

præparatur voluntas à Domino, ideo pro illo Christi non posset esse inanis oratio, id est fieri non poterat, ut aliud Petrus ullo modo vellet, quàm pro illo Christus rogasset ut vellet.

IV. QUÆSTIO.

De Prædestinatione Sanctorum.

EX occasione hujus quæstionis, cur uni detur perseverantia, alteri non detur, *a* disserit Augustinus de prædestinatione Sanctorum; ut ostendat, *b* perseverantiam omnibus prædestinatis, qui verè sunt filii promissionis, & à Patre Christo dari, ut non pereant, sed habeant vitam æternam. De hac ergo multa docet ex Scripturis. 1. *c* Per peccatum Adami ex omnibus hominibus una facta est perditionis massa, supplicium debens divinæ justitiæ; adeo ut si nullus inde liberaretur, justum Dei judicium nemo rectè posset reprehendere. 2. *d* Non murmurandum adversùs Deum, *e* sed illi potiùs gratiæ agendæ, quòd de tam justa damnatione in comparatione pereuntium pauci, in suo verò numero multi liberantur; cæteris in ea justissimo Dei judicio derelictis. 3. *f* Hæc liberatio fit per æternum miserantis Dei propositum, quo Deus quosdam salva-

a Cap. 7. 9. 10. 12. 13. &c.
b Cap. 9.
c Cap. 7. & 10.
d Cap. 8.
e Cap. 10.
f Cap. 7.

te decrevit per sanguinem Mediatoris, *a* & erutos à potestate tenebrarum, in æternum Filii sui regnum transferre. Unde eos appellat Augustinus, *b* Ordinatos ad vitam æternam, *c* Prædestinatos in Regnum Dei, *d* Electos ad regnandum cum Christo, & ad obtinendum regnum Dei. 4. *e* Hæc autem prædestinatio ad vitam æternam omnino gratuita est, & antecedit bonorum omnium meritorum prævisionem, cùm nulla supponat in prædestinatis nisi merita mala, ut pote qui *f* per illam à damnatione liberentur, quâ simul cum aliis omnibus hominibus jam tenebantur obstricti. Hinc eos vocat post Apostolum, *g* vasa misericordiæ; *h* & per Dei gratiam Dei regno prædestinatos; *i* & ab originali damnatione, non meritis suis, sed divinæ gratiæ largitate discretos; & electos in Christo ante constitutionem mundi per electionem gratiæ, non præcedentium meritorum suorum. 5. Non ergo ex meritis prædestinatio ad gloriam, sed ex prædestinatione ad gloriam merita quibus ad illam perducantur electi. Hinc enim fit, *k* ut eis procuretur audiendum Evangelium; & cùm audiunt, credant; & in fide

a *Cap. 13.*
b *Cap. 6, & 9.*
c *Cap. 13.*
d *Cap. 7.*
e *Cap. 7.*
f *Cap. 10.*
g *Cap. 7.*
h *Cap. 13.*
i *Cap. 7.*
k *Ibidem.*

quæ per dilectionem operatur, uſque in finem perſeverent; & ſi quando exorbitent, correpti emenden[illegible], &c. hæc enim omnia operatur in eis, qui vaſa miſericordiæ operatus eſt eos,
a *Cap. 7. 9. & 13.* &c. 6. *a* Certa eſt & immutabilis hæc electio. Unde ex iſto *b* certiſſimo &
b *Cap. 13. &c.* feliciſſimo numero nullus excidit, nullus perit. Ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam, quia ſic eſt ordinatus, & ideo Chriſto datus, ut non pereat, ſed ha-
c *Cap. 6. 9. 12. 13.* beat vitam æternam. 7. *c* Perſeverantia igitur proprium eſt donum electorum, quod omnibus electis datur, nec ullis
d *Cap. 9.* datur niſi electis. 8. *d* Ad illos ſolos pertinet quod ait Paulus: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt.* Hoc enim *propoſitum*, æternum Dei decretum ſignificat, quo Deus elec-
e *Cap. 14.* tos ſuos ſalvare conſtituit. 9. *e* De his etiam ſolis intelliguntur ejuſdem Apoſtoli verba: *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, id eſt, omnes prædeſtinatos: quia omne genus humanum in eis eſt, cùm ex utroque ſexu, ex omni gente, gradu, ætate & conditione ſalventur. Quòd ſi Deus omnes omnino homines vellet ſalvos

fieri, omnes omnino salvarentur: quia volenti Deo salvum facere, nullum hominis resistit arbitrium.

V. QUÆSTIO.

De differentia inter gratiam primi Hominis & Angelorum. & gratiam Christi Salvatoris.

HÆC differentia meritò totius doctrinæ de gratia clavis appellari potest; quam in aliis quidem operibus notat Augustinus, sed in hoc libro *a* diligentiùs exponit, ut gravissimam, quæ inciderat, de data vel non data primo homini perseverantia difficultatem solveret. Nam adversùs ea quæ de hominibus justè corripiendis, licèt perseverantiæ donum à Deo non acceperint, disseruerat, hanc objectionem, non sanè contemnendam, fieri posse, vidit vir perspicacissimus.

a *Cap. 10. 11. & 12.*

OBJECTIO.

b SI justè puniuntur à Deo, qui non perseverant, licèt perseverandi donum, sine quo nullus perseverat, à Deo non acceperint, quia illam ideo non acceperunt, quòd à massa perditionis divinæ gratiæ largitate discreti non sunt: quomodo extra culpam Adamus non fuit, de quo id dici non potest; quia nondum erat in illa per-

b *Cap. 10.*

ditionis massa, quæ per illius peccatum facta est; & qui tamen non videtur perseverantiam à Deo accepisse, quando quidem in bono non perseveravit?

RESPONSIO.

RESPONDET Augustinus, longè aliam primi hominis & Angelorum, aliam lapsorum hominum esse rationem. *a* In illis enim Deum ostendere voluisse, quid posset liberum arbitrium; *b* non quod illos sine sua gratia esse voluerit, sed quòd eam reliquerit in eorum libero arbitrio: *c* in aliis verò quid posset partim suæ gratiæ beneficium, nempe in prædestinatis, *d* quos potentiori gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter agit; *e* partim justitiæ judicium, nempe in reprobis, quibus justo judicio salvatricis gratiæ suæ dona non impertitur, ut in eis ostendat, quid meruerit universa conspersio *f* Duplex itaque adjutorium esse: aliud enim est adjutorium sine quo aliquid non fit, & aliud est adjutorium quo aliquid fit. *g* Primo homini & Angelis adjutorium à Deo datum esse, non quo perseverarent, sed tantummodo sine quo perseverare non possent: perse-

a *Ibidem.*
b *Cap.* 11.
c *Cap.* 10.
d *Cap.* 12.
e *Cap.* 10.
f *Cap.* 12.
g *Cap.* 11. & 12.

verare autem & non perſeverare in eorum libero relictum eſt arbitrio. *a* Gratiam datam eſſe, qua haberent juſtitiam, ſi vellent, ſed quam Deus in eorum libero reliquit arbitrio *b* Jam verò ſanctis non tantùm tale adjutorium perſeverantiæ dari, ſine quo perſeverantes eſſe non poſſint, ſed ut per hoc donum non niſi perſeverantes ſint. Talem gratiam dari, non tantùm ut habeant juſtitiam, ſi velint, ſed etiam ut velint; id eſt, talem gratiam dari, non quæ ex eorum libero dependeat arbitrio, ſed quæ illorum liberum ſibi ſubjiciat arbitrium.

a *Cap. 11.*

b *Cap. 12.*

Cauſſæ diſcriminis gratiæ ſine qua, & gratiæ qua.

Cauſſam hujus diſcriminis, non ex ſuo capite commentus eſt ſanctus Doctor, ſed pro ea quam à Deo acceperat, ſublimi rerum divinarum intelligentia, ex Scripturarum oraculis & ex intimis hauſit naturæ penetralibus; ex ſanitate ſcilicet, & infirmitate voluntatis humanæ. Quia enim *c* primi hominis voluntas ſana erat, nihilque illi ex ſe ipſa concupiſcentialiter reſiſtebat, hinc dignè tantæ bonitati & bene vivendi facilitati,

c *Ibidem.*

perseverandi commissum est arbitrium. Nunc verò post quàm est illa magna peccati merito amissa libertas, & sub dominantis concupiscentiæ jugo captiva voluntas jacet, subventum est illius infirmitati, ut divinâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur gratiâ. Fortissimo ergo dimisit Deus, atque permisit[c], facere quod vellet: infirmis servavit, ut ipso donante invictissimè quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissimè nollent.

Aliam adhuc ejus discriminis caussam tangit Augustinus, sed quæ ex priori pendeat. [a] Placuit enim Deo, quò maximè humanæ superbiam præsumtionis exstingueret, ut non glorietur omnis caro coram ipso. Unde autem non glorietur omnis caro coram ipso, nisi de meritis suis? quæ quidem potuit habere, sed perdidit: & per quod habere potuit, per hoc perdidit, hoc est per liberum arbitrium. Propter quod non restat liberandis, nisi gratia liberantis. Non quòd sancti nunc merita non habeant, [b] sed merita gratiæ, non liberi arbitrii, id est, illis per gratiam liberum sibi subjicientem arbitrium collata. At primus homo merita habuisset, sicut & habue-

a *Ibidem.*

b *Cap. 11.*

runt Angeli ſancti, non [a] peculiariter gratiæ, ſed liberi arbitrii, quia profecta à libero arbitrio, à gratia quidem adjuto, ſed à gratia potentiam, non actum & voluntatem ipſam tribuente.

a *Cap.* 10. & 11.

Ex his igitur principiis ad difficultatem propoſitam de caſu Adami reſpondet Auguſtinus: [b] Adamum ſuâ culpâ cecidiſſe, quia adjutorium ſine quo manere non poſſet, & quo manere poſſet ſi vellet, à Deo accepit: quod ſi non accepiſſet, utique ſine culpa ſua cecidiſſet. Nunc verò extra culpam non eſſe qui non perſeverant, licèt tale adjutorium ſine quo perſeverare non poſſunt, à Deo non acceperint; quia quòd tale adjutorium illis deſit, jam pœna peccati eſt.

b *Cap.* 11.

Ibi maximè notandum eſt, ad ſolvendam difficultatem de caſu Adami S. Auguſtinum gratiam ſufficientem in ſubſidium advocare: cur ergo eadem ſolutione non utitur in ſolvenda difficultate de non perſeverantibus nunc fidelibus? niſi quia rectè judicavit, nullum jam ampliùs eſſe gratiæ illi ſufficienti locum, quia ſani hominis adjutorium eſt, non medicinale quo jam homo multis profundiſque vulneribus confoſſus indiget, Chriſti Salvatoris auxilium.

INDEX
CAPITUM.

LIBER II.

CORRIGENDA.

PAgina iij. lin. 19 *lege* gratiæ. P. v. lin. 16 *lege* assertum. P. xxj. lin. 5. lege *docent.* P. 8. lin. 1. *lege* superioribus Theologis P. 10 lin. 10 *lege* quinta Jansenii. P. 12. lin. 3. & 4. *lege* torqueantur. P. 13 lin. 1. *lege* quod. P. 15 lin. 4 *lege* asseruit. P. 16 lin. 22 *lege* ad vocem. P. 21 lin. ultimâ *lege* pronunciavit. P. 30 lin. 12 & 13. *lege* reproborum. P. 32. lin. 6. & 7. *lege* constans non firmarit. P. 46 lin. 8 *lege* esse velle. P. 71 lin. 19. *lege* æternâ. P. 79 lin. 24 lege *signum*. P. 82 lin. 25 *lege* anteponendam. P. 84 lin. 15 *lege* conclusionem. P. 85 lin. 7 *lege* voluntate. P. 96 lin. 7 *lege* cum. P. 130 lin. 5 lege *redimi noluit.* P. 138. lin. 5. *lege* & adversariorum. P. 140 lin. 22 *lege* peccaturi sint in. P. 143 lin. ultimâ lege *tentarent* P. 185 lin. 19 & 20. lege *experimentis*. P. 195 lin. 11 lege *accendit*. P. 200 lin. 1 *lege* neque qui rigat, sed qui. P. 202 lin. 11 *lege* quod propriè. P. 217 lin. 22 & 23. *lege* loca. p. 246 lin. 20 *lege* propriam. p. 252 lin. 2 lege *fiat*. p. 260 lin. 11 *lege* in eodem lib. Ibidem lin. 24 & 25 lege *miserentis*. p. 261 lin. 3 & 4 lege *extrinsecùs admonente*. p. 269 lin. ultimâ *lege* sit. p. 270 lin. 6 *lege* L. 1. d. 45. P. 277 lin. 18 *lege* frustrarive. p. 286 lin. ultimâ *lege* eum. p. 299 lin 12 *lege* Cum scribebat. p. 323 lin. 2 & 3 *lege* superioribus Theologis in eam. p. 336 lin. 18 *lege* voluit. p. 340 lin. ultimâ *lege* art. 2. p. 342 lin. 3 & 4 *lege* nec alias sententiæ. p. 345 lin. 21 *lege* in caritate &. p. 347 lin. 23 & 24 *lege* nullam. p 368 lin. 17 lege *convertatur*. p. 386 lin. 4 & 5 *lege* contendentibus. p. 394 lin. 10 *lege* quàm sanctitate. p. 396 lin. 18 &

19 lege *velleitatem*. p. 398. lin. 8. & 9. lege *nollet*. p. 400. lin. ultimâ *lege* per. p. 409 lin. ultimâ lege *pro*. p. 411. lin. 14. *lege* quamdam. p. 413. lin. 10. lege *non perinde*. p. 417 .lin. 12 *lege* Caput XXXIII. p. 419. lin. 10. & 11 *lege* quod maximè p. 422. lin. 16 *lege* beneficiis p 440. lin. 7. *lege* causam p. 450. lin. ultima lege *attentione*. p. 463. lin. 8. *lege* necessariò p. 464. lin. 24. *lege* unâ hac. p. 485. lin. 14 *lege* usitatam rationem nominis p 489. lin. 9. lege *sub veteri*. p. 492. lin. 15. *lege* queruntur. p. 493. lin. 2. *lege* judiciis. p. 498. lin. 2 & 3 *lege* antecesserit. p. 499. lin. 14. lege *completâque*. p. 502. lin. 8 lege *auxilium* p. 507. lin. 3. *lege* judicij. ibidem. lin 4. *lege* objicit. p. 509. lin. 25. *lege* mœrore ac. p. 512. lin. 3. *lege* frustrarive. ibidem lin. 22. *lege* persuaderet. p. 514. lin 11. & 12. *lege* in causâ esse. p. 515. lin. 14. *lege* ut ei. p. 519. lin. 14. *lege* efficax. p. 520. lin. 2. *lege* auxilio. p. 521. lin. 2. lege *auxilium*. ibid. lin. 19. lege *sensum*. p. 522. lin. 15. *lege* Alvarem. ibid. lin. 25. *lege* resistendoque. p. 524. lin. 7. lege *lata*, p. 529. lin. 1. lege *libertatis*. p. 542. lin 5 ultimâ & p. 543. lin. 1. *lege* talem esse. p. 543. lin. 24. lege *adsit*. p. 550. lin. 1. lege *ex maro Dei*. p. 575. in margine lege *Qua an. 1699. propugnata &c.* p. 633. lin. 24. *lege* faceremus. p. 685. lin. 7. *lege* ex bona p. 746. lin. 5. *lege* Caput. XII.

